

PIT

Komentarz

redakcja naukowa
Jadwiga Glumińska-Pawlic
Sławomir Śliwowski, Aleksander Werner

Katarzyna Feldo, Jadwiga Glumińska-Pawlic, Klaudia Głazowska
Tomasz Grzybowski, Piotr Karwat, Katarzyna Kimla-Walenda
Aneta Nowak-Piechota, Artur Oleś, Łukasz Samojłowicz
Anna Stępniaak, Sławomir Śliwowski, Julia Tocicka
Aleksander Werner, Jarosław Wierzbicki

KOMENTARZE

PIT

Komentarz

redakcja naukowa
Jadwiga Glumińska-Pawlic
Sławomir Śliwowski, Aleksander Werner

Katarzyna Feldo, Jadwiga Glumińska-Pawlic, Klaudia Głazowska
Tomasz Grzybowski, Piotr Karwat, Katarzyna Kimla-Walenda
Aneta Nowak-Piechota, Artur Oleś, Łukasz Samojłowicz
Anna Stępniaak, Sławomir Śliwowski, Julia Tocicka
Aleksander Werner, Jarosław Wierzbicki

KOMENTARZE

Stan prawny na 1 stycznia 2026 r.

Recenzent
Prof. dr hab. Zbigniew Ofiarski

Wydawca
Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący
Joanna Cybulska

Opracowanie redakcyjne
VioletDesign

Projekt okładek serii
Wojtek Janikowski, Przemek Dębowski

Komentarze do poszczególnych artykułów napisali:

Katarzyna Feldo: art. 4a, 5, 5d, 26ga–26hb, 30, 30h–30p, 52jb

Jadwiga Glumińska-Pawlic: art. 31a–35, art. 39–41b

Jadwiga Glumińska-Pawlic, Klaudia Głazowska: art. 38

Jadwiga Glumińska-Pawlic, Aleksander Werner: art. 24, 27, 30g

Jadwiga Glumińska-Pawlic, Klaudia Głazowska, Aleksander Werner: art. 26

Klaudia Głazowska: art. 6–7, 27f

Klaudia Głazowska, Tomasz Grzybowski, Sławomir Śliwowski, Julia Tocicka: art. 21

Tomasz Grzybowski: art. 41c, 41d, 42f, 52z–52zb

Piotr Karwat: art. 1, 2, 10

Katarzyna Kimla-Walenda: art. 11a, 14b, 24c

Aneta Nowak-Piechota: art. 30da–30dh

Artur Oleś: art. 25b–25g

Łukasz Samojłowicz: art. 1a, 7a, 9a, 17, 22a–22o, 23a–23zf

Anna Stępniaik: art. 30f

Sławomir Śliwowski: art. 5b, 8, 12–14a, 14c–15, 18–20, 22, 22p, 23, 24a–24ba, 24e, 26e–26g,
26hc–26i, 27g–29, 30a–30cb, 30e, 44, 45–45cf

Julia Tocicka: art. 5a, 42–42e, 42g, 43, 44f, 52–52ja, 52jc–52y, 52zc–58

Jarosław Wierzbicki: art. 3, 9, 11

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2026

ISBN 978-83-8390-510-5

Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o.
Dział Zarządzania Prawami Autorskimi i Treściami
01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33
tel. +48 692 477 076
e-mail: PL-ksiazki@wolterskluwer.com

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	37
Wstęp	43

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych

Rozdział 1. Podmiot i przedmiot opodatkowania	47
Art. 1.	[Zakres podmiotowy i przedmiotowy] 47
Przedmiot regulacji	47
Osoba fizyczna	47
Przedmiot opodatkowania: dochód	48
Podatek dochodowy	48
Zasady podatku dochodowego	48
Danina solidarnościowa	51
Art. 1a.	[Opodatkowanie dochodów przedsiębiorstwa w spadku] 51
Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw	51
Nowa kategoria podatnika	52
Korespondujące przepisy proceduralne	53
Art. 2.	[Wyłączenia przedmiotowe] 53
Przedmiot regulacji	54
Przychody z działalności rolniczej (ust. 1 pkt 1)	55
Działalność rolnicza	55
Działy specjalne produkcji rolnej	56
Gospodarstwo rolne	57
Przychody z gospodarki leśnej (ust. 1 pkt 2)	57
Przychody podlegające przepisom o podatku od spadków i darowizn (ust. 1 pkt 3)	58
Przychody wynikające z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy (ust. 1 pkt 4)	59
Przychody z tytułu podziału wspólnego majątku małżonków w wyniku ustania lub ograniczenia małżeńskiej wspólności majątkowej oraz przychody z tytułu wyrównania dorobków po ustaniu rozdzielności majątkowej małżonków lub śmierci jednego z nich (ust. 1 pkt 5)	64
Przychody (dochody) przedsiębiorcy żeglugowego opodatkowane podatkiem tonażowym (ust. 1 pkt 6)	64

	Przychody opodatkowane na zasadach wynikających z ustawy o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (ust. 1 pkt 6a)	65
	Świadczenia na zaspokojenie potrzeb rodziny objęte wspólnością majątkową małżeńską (ust. 1 pkt 7)	65
	Wyплаты zysku oraz zaliczek na poczet przewidywanego udziału w zysku na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (ust. 1 pkt 8)	65
	Przychody wynikające z rozliczeń energii wytworzonej przez prosumenta energii odnawialnej, prosumenta zbiorowego energii odnawialnej i prosumenta wirtualnego energii odnawialnej (ust. 1 pkt 9)	66
Art. 3.	[Obowiązek podatkowy]	66
	Przedmiot regulacji	67
	Rezydencja podatkowa	68
	Nieograniczony obowiązek podatkowy	68
	Ograniczony obowiązek podatkowy	68
	Wyjątki	70
Art. 4.	(uchylony)	70
Art. 4a.	[Umowy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania]	71
	Zasada pierwszeństwa umów o unikaniu podwójnego opodatkowania	71
	Rola umów o unikaniu podwójnego opodatkowania (UPO)	71
	Wypowiedzenie umowy	73
Art. 5.	[Terytorium RP]	74
Art. 5a.	[Słowniczek]	75
	Uwagi wstępne	79
	Inwestycje	80
	Składniki majątkowe	82
	Przedsiębiorstwo	83
	Zorganizowana część przedsiębiorstwa	85
	Działalność gospodarcza i pozarolnicza działalność gospodarcza	88
	Urząd skarbowy	93
	Papiery wartościowe	95
	Dyskonto	96
	Pochodne instrumenty finansowe	97
	Fundusze kapitałowe	99
	Alternatywna spółka inwestycyjna	101
	Budynek mieszkalny jednorodzinny	102
	Przedsięwzięcie termomodernizacyjne	103
	Samochód osobowy	103
	Mały podatnik	105
	Certyfikat rezydencji	106
	Zagraniczny zakład	108
	Umowa o pomocy przy zbiorach	110
	Spółka niebędąca osobą prawną	111
	Rachunek zbiorczy	111
	Spółka	113
	Udział (akcja)	113
	Wartość emisyjna udziałów (akcji)	114
	Kapitał zakładowy	114
	Udział w zyskach osób prawnych	115
	Udział w kapitale	115

	Wartość nominalna udziałów (akcji)	115
	Objęcie udziału (akcji)	116
	Wspólnik	116
	Waluta wirtualna	116
	Rzeczywisty właściciel	120
	Komercjalizowana własność intelektualna	122
	Podmiot komercjalizujący	123
	Krótką sprzedaż	123
	Postępowanie restrukturyzacyjne	125
	Działalność badawczo-rozwojowa	125
	Badania naukowe	127
	Prace rozwojowe	128
	Przedsiębiorstwo w spadku	130
	Zarząd sukcesyjny	131
	Zmarły przedsiębiorca	131
	Marynarz	132
	Żegluga międzynarodowa	132
	Spółka nieruchomościowa	133
	Fundacja rodzinna	135
Art. 5b.	[Pozarolnicza działalność gospodarcza]	137
	Uwagi wprowadzające	137
	Czynności wyłączone ze źródła pozarolnicza działalność gospodarcza	137
	Osiągnięcie przychodów w ramach spółki niebędącej osobą prawną	138
Art. 5c.	(uchylony)	139
Art. 5d.	[Pojazdy samochodowe]	139
	Warunki wymagane do jednorazowej amortyzacji	139
	Materiałnoprawny charakter przepisu	140
	Termin spełnienia warunków	141
Art. 6.	[Opodatkowanie dochodów małżonków i osób samotnie wychowujących dzieci]	141
	Uwagi ogólne	142
	Przesłanki wspólnego rozliczenia	143
	Zasady wspólnego rozliczenia	148
	Wspólne rozliczenie małżeństwa nierezydentów	150
	Preferencyjne opodatkowanie osób samotnie wychowujących dzieci – uwagi ogólne	152
	Osoba uprawniona do preferencji	152
	Przesłanka czasu	154
	Kategorie samotnie wychowywanych dzieci	154
	Preferencja dla nierezydentów	157
	Istota preferencyjnego opodatkowania osób samotnie wychowujących dzieci	157
	Wyłączenia	158
Art. 6a.	[Łączne opodatkowanie w razie śmierci małżonka]	159
	Uwagi ogólne	159
	Wspólne rozliczenie małżonków po stracie współmałżonka	160
	Wniosek o wspólne rozliczenie	161
	Odesłania	161
Art. 7.	[Dochody małoletnich dzieci]	162
	Uwagi wstępne	162
	Dochody małoletnich dzieci doliczane do dochodów rodziców	163

	Dochody małoletnich dzieci niedoliczane do dochodów rodziców	165
	Inne	168
Art. 7a.	[Przychody przedsiębiorstwa w spadku; wykaz składników przedsiębiorstwa w spadku; właściwy urząd skarbowy; koszty uzyskania przychodów przedsiębiorstwa w spadku]	168
	Przychody przedsiębiorstwa w spadku	169
	Wykaz składników przedsiębiorstwa w spadku	169
	Ewidencja podatkowa	170
Art. 8.	[Wspólne źródła przychodów]	170
Art. 9.	[Przedmiot opodatkowania]	172
Art. 9a.	[Wybór sposobu opodatkowania]	175
	Wstęp	176
	Wybór opodatkowania ryczałtem	177
	Wybór opodatkowania „podatkiem liniowym”	178
	Utrata prawa do opodatkowania podatkiem liniowym	180
	Możliwość wyboru różnych form opodatkowania	182
	Przychody z najmu prywatnego	183
Rozdział 2.	Źródła przychodów	184
Art. 10.	[Źródła przychodów]	184
	Przedmiot regulacji	185
	Źródła przychodów	186
	Funkcje podziału na źródła przychodów	186
	Okres posiadania rzeczy lub praw a zaliczenie do źródła przychodów (ust. 1 pkt 8, ust. 5–7)	189
	Modyfikacje zakresu źródła przychodu ze zbycia rzeczy i praw (ust. 2 i 3)	190
	Przychody z realizacji praw wynikających z pochodnych papierów wartościowych lub pochodnych instrumentów finansowych (ust. 4)	192
Art. 11.	[Definicja przychodów]	193
Art. 11a.	[Przeliczenie przychodów w walutach obcych]	196
	Przedmiot regulacji	196
	Zasady przeliczania	196
	Dzień, na jaki należy dokonać przeliczenia	196
	Kurs wymiany w przypadku barteru	197
	Kurs wymiany w przypadku walut nienotowanych	198
	Kurs wymiany w przypadku kryptowalut	198
Art. 12.	[Przychody ze stosunku pracy i im podobne]	199
	Charakterystyka źródła przychodu	200
	Katalog przychodów ze stosunku służbowego	201
	Szczególne rozwiązania dotyczące pracy nakładczej i świadczeń uzyskiwanych w ramach spółdzielni produkcyjnej	203
Art. 13.	[Przychody z działalności wykonywanej osobiście]	204
	Wstęp	205
	Przychody twórców i sportowców	205
	Przychody osób duchownych	206
	Przychody arbitrów	207
	Przychody osób wykonujących czynności obywatelskie	207
	Przychody osób działających na zlecenie organów państwowych	207
	Przychody członków zarządów i rad nadzorczych	209

	Przychody ze świadczenia usług	210
	Przychody zleceńbiorców	211
	Przychody związane z utrzymaniem budynków	211
	Przychody uzyskane od przedsiębiorstwa w spadku	212
	Przychody z kontraktów menedżerskich	212
Art. 14.	[Przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej]	214
	Uwagi ogólne	219
	Zasady ogólne ustalania przychodów z działalności gospodarczej	220
	Moment powstania przychodów (art. 14 ust. 1c)	222
	Korekta przychodu związana z ustalaniem cen transferowych (art. 14 ust. 1ca)	224
	Rozliczanie okresowe (art. 14 ust. 1e i 1h)	224
	Określanie momentu powstania przychodu metodą kasową (art. 14 ust. 1i)	225
	Możliwość wyboru metody kasowej w przypadku ewidencjonowania zaliczek za pomocą kasy rejestrującej (art. 14 ust. 1j, 1ja i 1l)	226
	Zasady dokonywania korekt (art. 14 ust. 1m–1p)	226
	Szczególne rodzaje przychodów zaliczanych do źródła „pozarolnicza działalność gospodarcza” (art. 14 ust. 2)	228
	Przychody ze zbycia składników majątku związanego z działalnością gospodarczą (art. 14 ust. 2 pkt 1)	228
	Przychody z dotacji, subwencji i dopłat (art. 14 ust. 2 pkt 2 u.p.d.o.f.)	229
	Różnice kursowe (art. 14 ust. 2 pkt 3)	230
	Kary umowne (art. 14 ust. 2 pkt 4)	230
	Odsetki od środków zgromadzonych na rachunkach (art. 14 ust. 2 pkt 5)	230
	Wartość umorzonych lub przedawnionych zobowiązań (art. 14 ust. 2 pkt 6)	231
	Wartość zwróconych wierzytelności (art. 14 ust. 2 pkt 7)	232
	Wartość zwróconych wierzytelności wynikających z umowy leasingu finansowego (art. 14 ust. 2 pkt 7a)	232
	Przychody związane z odpisami aktualizacyjnymi (art. 14 ust. 2 pkt 7b i 7c)	232
	Przychody z odpłatnego zbycia wierzytelności (art. 14 ust. 2 pkt 7ca)	233
	Przychody związane z korektą podatku od towarów i usług lub akcyzowego (art. 14 ust. 2 pkt 7d i 7f)	234
	Przychód z tytułu rozwiązania lub zmniejszenia rezerw (art. 14 ust. 2 pkt 7e)	234
	Przychód związany z waloryzowanymi do waluty obcej pożyczkami lub kredytami (art. 14 ust. 2 pkt 7g)	234
	Wartość świadczeń w naturze i innych nieodpłatnych świadczeń (art. 14 ust. 2 pkt 8)	235
	Wynagrodzenia płatników oraz w związku ze zwrotem środków ze składki dodatkowej pracowniczego planu emerytalnego (art. 14 ust. 2 pkt 9 i 10)	236
	Przychody z najmu składników majątku związanych z działalnością gospodarczą (art. 14 ust. 2 pkt 11)	236
	Otrzymane odszkodowania za szkody dotyczące składników majątku związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą lub z prowadzeniem działów specjalnych produkcji rolnej (art. 14 ust. 2 pkt 12)	237
	Sprzedaż świadczeń związanych z OZE (art. 14 ust. 2 pkt 14)	237

Środki pieniężne otrzymane przez wspólnika spółki niebędącej osobą prawną z tytułu wystąpienia z takiej spółki (art. 14 ust. 2 pkt 16)	238
Środki pieniężne otrzymane przez wspólnika spółki niebędącej osobą prawną z tytułu zmniejszenia udziału kapitałowego w takiej spółce (art. 14 ust. 2 pkt 16a)	239
Przychody z odpłatnego zbycia składników majątku pozostałych na dzień likwidacji (art. 14 ust. 2 pkt 17)	241
Opłata recyklingowa (art. 14 ust. 2 pkt 18)	241
Przychody z odpłatnego zbycia rzeczy wykorzystywanych na podstawie umowy leasingu operacyjnego (art. 14 ust. 2 pkt 19)	242
Wartość pracy osoby zatrudnionej nielegalnie (art. 14 ust. 2 pkt 20, art. 14 ust. 2j)	243
Wartość nieujawnionego wynagrodzenia wypłaconego pracownikowi (art. 21 ust. 2 pkt 21)	243
Wyłączenie przychodów ze zbycia nieruchomości mieszkalnych ze źródła „pozarolnicza działalność gospodarcza” (art. 14 ust. 2c)	244
Przychody w związku ze spełnianiem świadczeń w naturze (art. 14 ust. 2e, 2f, 2g)	244
Przychód związany z dokonaniem zapłaty z pominięciem rachunku bankowego lub poza rachunek bankowy wskazany na „białej liście” (art. 14 ust. 2h i 2i)	245
Wyłączenia z przychodów	246
Płatności dotyczące okresów przyszłych (art. 14 ust. 3 pkt 1)	246
Naliczone, lecz nieotrzymane odsetki (art. 14 ust. 3 pkt 2)	246
Zwrócone lub umorzone daniny publiczne (art. 14 ust. 3 pkt 3 oraz 3b)	247
Zwrócone wydatki niezaliczone do kosztów uzyskania przychodu (art. 14 ust. 3 pkt 3a)	247
Przychody zwiększające ZFŚS (art. 14 ust. 3 pkt 5)	247
Kwoty zobowiązań umorzonych w wyniku postępowania restrukturyzacyjnego lub upadłościowego (art. 14 ust. 3 pkt 6)	248
Należność z tytułu otrzymania i zwrotu podatku od towarów i usług (art. 14 ust. 3 pkt 7)	248
Przychody z odpłatnego zbycia wierzytelności w ramach przewłaszczenia na zabezpieczenie wierzytelności (art. 14 ust. 3 pkt 8)	248
Środki pieniężne otrzymane przez wspólnika spółki niebędącej osobą prawną z tytułu jej likwidacji (art. 14 ust. 3 pkt 10)	249
Część środków pieniężnych otrzymanych przez wspólnika spółki niebędącej osobą prawną z tytułu wystąpienia z takiej spółki (art. 14 ust. 3 pkt 11)	249
Przychody z odpłatnego zbycia składników majątku po zakończeniu działalności gospodarczej (art. 14 ust. 3 pkt 12)	249
Kwoty otrzymane od agencji wykonawczych finansowanych z budżetu (art. 14 ust. 3 pkt 13)	250
Pobrane zaliczki na podatek dochodowy i zryczałtowany podatek dochodowy związane z ulgą na innowacyjnych pracowników (art. 14 ust. 3 pkt 14)	250
Środki przekazane przez PFRON na rzecz dysponentów funduszu rehabilitacji lub zakładowego funduszu aktywności (art. 14 ust. 3 pkt 15)	250

Art. 14a.	(uchylony)	250
Art. 14b.	[Różnice kursowe]	251
	Przedmiot regulacji	251
	Uwagi wstępne	251
	Wybór metody	253
	Sposób ustalania różnic kursowych metodą rachunkową	255
	Częstotliwość wyceny różnic kursowych	255
	Rodzaje różnic kursowych kalkulowanych metodą rachunkową	255
	Wycena transakcji i zasady ustalania różnic kursowych metodą rachunkową	256
	Różnice kursowe z pozycji denominowanych do waluty obcej w metodzie rachunkowej	257
	Ujęcie różnic kursowych w księgach rachunkowych	257
	Wybór metody rachunkowej rozliczania różnic kursowych po raz pierwszy	258
	Rezygnacja z metody rachunkowej rozliczania różnic kursowych	258
Art. 14c.	[Warunki stosowania metody kasowej rozliczania przychodów]	259
	Wprowadzenie	260
	Przesłanki zastosowania metody kasowej	260
	Zakres przedmiotowy metody kasowej	260
	Moment powstania przychodu	261
	Zasady intertemporalne	261
	Kluczowe różnice pomiędzy metodą kasową w PIT i VAT	261
Art. 15.	[Przychody z działów specjalnych produkcji rolnej]	262
Art. 16–16a.	(uchylone)	263
Art. 17.	[Przychody z kapitałów pieniężnych w PIT]	263
	Wstęp	265
	Odsetki od pożyczek	266
	Odsetki od wkładów oszczędnościowych i środków na rachunkach bankowych lub w innych formach oszczędzania, przechowywania lub inwestowania	268
	Odsetki (dyskonto) od papierów wartościowych	268
	Wykup przez emitenta obligacji, od których są należne świadczenia okresowe	269
	Dywidendy i inne przychody z tytułu udziału w zyskach osób prawnych	269
	Przychody z tytułu udziału w funduszach kapitałowych	273
	Przychody z odpłatnego zbycia udziałów, papierów wartościowych oraz z realizacji praw wynikających z papierów wartościowych	274
	Przychody z odpłatnego zbycia prawa poboru	277
	Przychody członków pracowniczych funduszy emerytalnych	277
	Przychody z tytułu wniesienia wkładu niepieniężnego do spółki lub spółdzielni	277
	Przychody z odpłatnego zbycia pochodnych instrumentów finansowych oraz realizacji praw z nich wynikających	278
	Przychody z odpłatnego zbycia waluty wirtualnej	279
	Likwidacja spółki osobowej, wystąpienie wspólnika, zmniejszenie udziału kapitałowego	281
Art. 18.	[Przychody z praw majątkowych w PIT]	281
Art. 19.	[Przychody ze sprzedaży nieruchomości, praw majątkowych i innych rzeczy]	284
	Uwagi wprowadzające	284

	Zasady określenia przychodu z tytułu odpłatnego zbycia nieruchomości, rzeczy oraz praw określonych w art. 10 ust. 1 pkt 8 u.p.d.o.f.	285
	Ustalanie przychodu z tytułu zamiany	286
	Procedura weryfikacji wartości rynkowej	286
	Szczególne zasady dotyczące transakcji kontrolowanych	288
Art. 20.	[Przychody z innych źródeł]	288
	Charakterystyka źródła przychodów	289
	Przykładowe wyliczenie przychodów w ramach innych źródeł	290
	Specyficzne kategorie przychodów z innych źródeł	292
Art. 20a.	(uchylony)	293
Rozdział 3.	Zwolnienia przedmiotowe	294
Art. 21.	[Zwolnienia przedmiotowe]	294
	Wstęp	318
	Renty przyznane na podstawie odrębnych przepisów o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (art. 21 ust. 1 pkt 2)	319
	Odszkodowania i zadośćuczynienia (art. 21 ust. 1 pkt 3)	320
	Odszkodowania dla osób represjonowanych (art. 21 ust. 1 pkt 3a)	322
	Odszkodowanie na podstawie ugody sądowej lub wyroku sądu (art. 21 ust. 1 pkt 3b)	323
	Renty przyznawane na podstawie przepisów prawa cywilnego (art. 21 ust. 1 pkt 3c)	324
	Odszkodowania z zakresu prawa geologicznego i górniczego (art. 21 ust. 1 pkt 3d)	325
	Odszkodowanie za przewlekłość postępowania (art. 21. ust. 1 pkt 3e)	326
	Kwoty otrzymane z ubezpieczenia (art. 21 ust. 1 pkt 4)	327
	Kwoty świadczeń kompensacyjnych wypłacanych z Funduszu Kompensacyjnego Szczępień Ochronnych (art. 21 ust. 1 pkt 4a)	327
	Świadczenia kompensacyjne z badań klinicznych (art. 21 ust. 1 pkt 4b)	328
	Świadczenia kompensacyjne wypłacane na podstawie ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta (art. 21 ust. 1 pkt 4c)	329
	Kwoty zwracane przez towarzystwo funduszy inwestycyjnych w związku z wygaśnięciem zezwolenia na utworzenie funduszu inwestycyjnego (art. 21 ust. 1 pkt 5a)	330
	Wygrane w grach hazardowych i loteriach (art. 21 ust. 1 pkt 6a)	330
	Odprawy pośmiertne i zasiłki pogrzebowe (art. 21 ust. 1 pkt 7)	332
	Świadczenia rodzinne i pokrewne (art. 21 ust. 1 pkt 8)	333
	Zasiłek macierzyński z KRUS (art. 21 ust. 1 pkt 8a)	334
	Świadczenie „za życiem” (art. 21 ust. 1 pkt 8b)	335
	Świadczenie wspierające (art. 21 ust. 1 pkt 8e)	336
	Świadczenie „aktywny rodzic” (art. 21 ust. 1 pkt 8f)	337
	Świadczenia z funduszy związków zawodowych (art. 21 ust. 1 pkt 9)	337
	Zapomoga ze środków organizacji związkowej (art. 21 ust. 1 pkt 9a)	338
	Stroje służbowe (art. 21 ust. 1 pkt 10)	338
	Stroje sportowe (art. 21 ust. 1 pkt 10a)	339
	Ekwiwalenty w pracy (art. 21 ust. 1 pkt 11)	340

Ekwiwalenty przy pracy w szczególnych warunkach (art. 21 ust. 1 pkt 11a)	341
Bony żywnościowe jako ekwiwalent za posiłki profilaktyczne (art. 21 ust. 1 pkt 11b)	342
Ekwiwalent za używanie narzędzi do celów pracodawcy (art. 21 ust. 1 pkt 13)	343
Kwoty związane z przeniesieniem służbowym (art. 21 ust. 1 pkt 14)	343
Wartość świadczenia dowozu pracowników autobusem (art. 21 ust. 1 pkt 14a)	344
Świadczenia z tytułu służby wojskowej innej niż zawodowa oraz służby zastępczej (art. 21 ust. 1 pkt 15)	345
Diety i inne należności za czas podróży służbowej (art. 21 ust. 1 pkt 16)	346
Diety i zwrot kosztów osób pełniących obowiązki społeczne i obywatelskie (art. 21 ust. 1 pkt 17)	347
Kwoty stanowiące zwrot kosztów członkom Rady Mediów Narodowych (art. 21 ust. 1 pkt 17a)	348
Dodatek za rozłąkę (art. 21 ust. 1 pkt 18)	349
Zakwaterowanie pracowników (art. 21 ust. 1 pkt 19)	350
Diety pracownicze na podróże zagraniczne (art. 21 ust. 1 pkt 20)	351
Część dochodów ze stypendiów i ryczałtów zagranicznych (art. 21 ust. 1 pkt 23a)	352
Zwrot kosztów używania pojazdów stanowiących własność pracownika w jazdach lokalnych (art. 21 ust. 1 pkt 23b)	353
Dochody marynarzy z tytułu pracy na statkach morskich w żegludze międzynarodowej (art. 21 ust. 1 pkt 23c)	354
Przychody kierowców z tytułu wykonywania międzynarodowych przewozów drogowych (art. 21 ust. 1 pkt 23d)	355
Świadczenia związane z opieką zastępczą (art. 21 ust. 1 pkt 24)	356
Ryczałt energetyczny dla kombatantów (art. 21 ust. 1 pkt 25)	357
Dodatek kompensacyjny dla kombatantów (art. 21 ust. 1 pkt 25a)	357
Świadczenia dla cywilnych niewidomych ofiar działań wojennych (art. 21 ust. 1 pkt 25b)	357
Świadczenia dla działaczy opozycji antykomunistycznej oraz osób represjonowanych z powodów politycznych (art. 21 ust. 1 pkt 25c)	358
Świadczenia pieniężne na opiekę nad grobami weteranów walk o wolność i niepodległość Polski (art. 21 ust. 1 pkt 25d)	358
Zapomogi losowe (art. 21 ust. 1 pkt 26)	359
Jednorazowa pomoc materialna z budżetów publicznych w związku ze zdarzeniem losowym (art. 21 ust. 1 pkt 26a)	359
Zwrot kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną (art. 21 ust. 1 pkt 26b)	360
Świadczenia na rehabilitację (art. 21 ust. 1 pkt 27)	361
Sprzedaż gospodarstwa rolnego (art. 21 ust. 1 pkt 28)	362
Przychody ze zbycia zabytków ruchomych muzeom i bibliotekom (art. 21 ust. 1 pkt 28a)	365
Przychody z odszkodowań i sprzedaży nieruchomości w związku z wywłaszczeniem (art. 21 ust. 1 pkt 29)	365
Przychody związane z odbudową po działaniu żywiołu (art. 21 ust. 1 pkt 29a)	366
Przychody związane z realizacją inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego (art. 21 ust. 1 pkt 29aa)	367

Renty związane z realizacją inwestycji Centralnego Portu Komunikacyjnego (art. 21 ust. 1 pkt 29ab)	368
Odszkodowania za szkody w środkach trwałych (art. 21 ust. 1 pkt 29b)	368
Sprzedaż nieruchomości nabytych w zamian za mienie pozostawione za granicą (art. 21 ust. 1 pkt 30)	369
Przychody z realizacji prawa do rekompensaty za mienie zabużańskie (art. 21 ust. 1 pkt 30a)	370
Przychody otrzymane w zamian za rzeczy (art. 21 ust. 1 pkt 32b)	371
Dochody z prowadzenia szkół (art. 21 ust. 1 pkt 36)	371
Dochody z loterii fantowych i gry bingo fantowe (art. 21 ust. 1 pkt 37)	372
Świadczenia ze stosunku z poprzednim zakładem pracy (art. 21 ust. 1 pkt 38)	373
Stypendia i zapomogi (art. 21 ust. 1 pkt 39)	374
Stypendia i środki finansowe Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (art. 21 ust. 1 pkt 39a)	375
Stypendia instytutów PAN i instytutów badawczych (art. 21 ust. 1 pkt 39b)	375
Stypendia w rozumieniu art. 70b ustawy o PAN (art. 21 ust. 1 pkt 39c)	376
Stypendia i świadczenia Komisji Fulbrighta (art. 21 ust. 1 pkt 39d)	376
Stypendia Instytutu Solidarności i Męstwa im. Witolda Pileckiego (art. 21 ust. 1 pkt 39e)	377
Stypendia Centrum Dialogu im. Juliusza Mieroszewskiego (art. 21 ust. 1 pkt 39ea)	377
Stypendia i środki finansowe Narodowego Centrum Nauki (art. 21 ust. 1 pkt 39f)	378
Nagrody, stypendia i granty Akademii Kopernikańskiej (art. 21 ust. 1 pkt 39g)	379
Stypendia Instytutu Rozwoju Języka Polskiego im. świętego Maksymiliana Marii Kolbego (art. 21 ust. 1 pkt 39h)	379
Świadczenia pomocy materialnej dla uczniów oraz stypendia za wyniki w nauce (art. 21 ust. 1 pkt 40)	380
Nagrody sportowe za wyniki olimpijskie i paraolimpijskie (art. 21 ust. 1 pkt 40a)	381
Stypendia samorządowe i organizacji pożytku publicznego (art. 21 ust. 1 pkt 40b)	382
Zwrot kosztów dojazdu do szkoły (art. 21 ust. 1 pkt 40c)	383
Świadczenie pieniężne na podstawie ustawy o sporcie (art. 21 ust. 1 pkt 40e)	386
Dochody z wynajmu pokoi gościnnych (art. 21 ust. 1 pkt 43)	387
Przychody członków ochotniczych straży pożarnych (art. 21 ust. 1 pkt 44)	387
Świadczenia osób deportowanych do pracy przymusowej (art. 21 ust. 1 pkt 45)	388
Świadczenia osób zesłanych lub deportowanych do ZSRR (art. 21 ust. 1 pkt 45a)	389
Dochody z bezwrotnej pomocy zagranicznej (art. 21 ust. 1 pkt 46)	389
Dochody z instytucji UE i EBI (art. 21 ust. 1 pkt 46a)	390
Przychody posłów do Parlamentu Europejskiego na pokrycie kosztów mandatu (art. 21 ust. 1 pkt 46b)	391
Dochody wykonawców kontraktowych dla sił zbrojnych USA (art. 21 ust. 1 pkt 46c)	392
Dotacje z programu SAPARD (art. 21 ust. 1 pkt 47a)	392
Świadczenia na cele rolnicze (art. 21 ust. 1 pkt 47d)	393

Świadczenia wypłacane w związku z udziałem w unijnej sieci danych dotyczących poziomu zrównoważenia gospodarstw rolnych (art. 21 ust. 1 pkt 47da)	394
Umorzone wierzytelności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (art. 21 ust. 1 pkt 47e)	395
Dopłaty państwowe do pracowniczych planów kapitałowych (art. 21 ust. 1 pkt 47f)	395
Zwrot ze środków PPK (art. 21 ust. 1 pkt 47g)	396
Rekompensaty rolnicze z wyłączeniem działów specjalnych produkcji rolnej (art. 21 ust. 1 pkt 47h)	397
Świadczenia mieszkaniowe dla żołnierzy zawodowych (art. 21 ust. 1 pkt 49)	397
Ekwiwalent pieniężny za rezygnację z lokalu dla funkcjonariuszy SOP (art. 21 ust. 1 pkt 49a)	398
Przychody ze zwrotu udziałów lub wkładów w spółdzielni (art. 21 ust. 1 pkt 50)	398
Wartość majątku otrzymanego w związku z likwidacją osoby prawnej lub spółki (art. 21 ust. 1 pkt 50a)	399
Przychody z tytułu aportu do spółki niebędącej osobą prawną (art. 21 ust. 1 pkt 50b)	400
Przychody z tytułu zwrotu dopłat do spółki (art. 21 ust. 1 pkt 51)	401
50% przychodów komandytariusza z udziału w zyskach spółki komandytowej (art. 21 ust. 1 pkt 51a)	402
Odsetki i rekompensaty z tytułu przedpłat na samochody osobowe (art. 21 ust. 1 pkt 52)	403
Wartość rekompensaty pieniężnej za niepodwyższanie płac w sferze budżetowej oraz utratę wzrostów emerytur i rent (art. 21 ust. 1 pkt 53)	403
Wypłaty ze środków zgromadzonych w pracowniczych programach emerytalnych i pokrewnych formach oszczędności emerytalnych (art. 21 ust. 1 pkt 58)	403
Dochody z tytułu oszczędzania na indywidualnym koncie emerytalnym (art. 21 ust. 1 pkt 58a)	404
Dochody z tytułu gromadzenia oszczędności na subkoncie OIPE (art. 21 ust. 1 pkt 58aa)	405
Przychody otrzymane przez małżonka z tytułu zwrotu środków na podstawie art. 20–22 u.OIPE (art. 21 ust. 1 pkt 58ab)	406
Przychody z tytułu gromadzenia oszczędności na subkoncie OIPE prowadzonym w innym państwie członkowskim UE (art. 21 ust. 1 pkt 58ac)	406
Wypłaty transferowe środków zgromadzonych na IKZE (art. 21 ust. 1 pkt 58b)	407
Dochody z tytułu uczestnictwa w pracowniczym planie kapitałowym (art. 21 ust. 1 pkt 58c)	408
Wypłaty z rachunków lokat w ramach pracowniczych planów kapitałowych (art. 21 ust. 1 pkt 58d)	409
Wypłaty środków z OFE na rzecz byłego współmałżonka (art. 21 ust. 1 pkt 59)	410
Zapomoga pieniężna dla niektórych emerytów, rencistów i osób pobierających świadczenia przedemerytalne w 2007 r. (art. 21 ust. 1 pkt 59a)	410
Składki przekazane z subkonta OFE na rzecz byłego współmałżonka (art. 21 ust. 1 pkt 59b)	410

Kwoty umorzonych kredytów studenckich i kredytów na studia medyczne (art. 21 ust. 1 pkt 61)	411
Świadczenia dla żołnierzy zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnianych (art. 21 ust. 1 pkt 63)	411
Dochody z działalności gospodarczej na terenie specjalnej strefy ekonomicznej (art. 21 ust. 1 pkt 63a)	412
Dochody z działalności gospodarczej realizowanej w ramach nowej inwestycji (art. 21 ust. 1 pkt 63b)	413
Dodatki do rent rodzinnych dla sierot zupełnych (art. 21 ust. 1 pkt 64)	415
Zasiłki chorobowe rolników i członków rolniczych spółdzielni produkcyjnych (art. 21 ust. 1 pkt 65)	415
Świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych (art. 21 ust. 1 pkt 67)	416
Świadczenia na pobyt dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych (art. 21 ust. 1 pkt 67a)	416
Świadczenia pracodawcy na opiekę nad dziećmi pracowników (art. 21 ust. 1 pkt 67b)	417
Wygrane w konkursach i nagrody ze sprzedaży premiowej (art. 21 ust. 1 pkt 68)	418
Nieodpłatne świadczenia promocyjne i reklamowe (art. 21 ust. 1 pkt 68a)	419
Dochody ze sprzedaży przetworzonych produktów rolnych (art. 21 ust. 1 pkt 71)	420
Przychody ze sprzedaży przetworzonych produktów rolnych (art. 21 ust. 1 pkt 71a)	421
Dochody ze sprzedaży runa leśnego (art. 21 ust. 1 pkt 72)	423
Pomoc finansowa dla ofiar prześladowań hitlerowskich (art. 21 ust. 1 pkt 73)	423
Zagraniczne świadczenia dla ofiar wojny i inwalidów wojennych (art. 21 ust. 1 pkt 74)	424
Renty dla osób represjonowanych (art. 21 ust. 1 pkt 75)	425
Diety i świadczenia dla gości zagranicznych oraz tłumaczy (art. 21 ust. 1 pkt 76)	426
Równoważniki pieniężne za brak lokalu mieszkalnego (art. 21 ust. 1 pkt 77)	427
Świadczenia mieszkaniowe otrzymane przez funkcjonariuszy służb mundurowych (art. 21 ust. 1 pkt 77a)	428
Przychody z tytułu pokrytych przez Skarb Państwa kosztów zakwaterowania w kwaterze tymczasowej funkcjonariuszy służb mundurowych (art. 21 ust. 1 pkt 77b)	430
Przychody z tytułu pokrytych przez Skarb Państwa kosztów zakwaterowania w kwaterze tymczasowej funkcjonariuszy Służby Więziennej (art. 21 ust. 1 pkt 77c)	430
Dopłaty do wypoczynku dzieci (art. 21 ust. 1 pkt 78)	431
Świadczenia z pomocy społecznej (art. 21 ust. 1 pkt 79)	433
Wynagrodzenie za sprawowanie opieki przyznane przez sąd (art. 21 ust. 1 pkt 79a)	434
Przychody ze służby kandydackiej (art. 21 ust. 1 pkt 80)	435
Uposażenia funkcjonariuszy organizacji międzynarodowych (art. 21 ust. 1 pkt 82)	435
Kwoty podwyższenia uposażenia (art. 21 ust. 1 pkt 82a)	436
Świadczenia żołnierzy wykonujących misje zagraniczne (art. 21 ust. 1 pkt 83)	437

Świadczenia z misji zagranicznych funkcjonariuszy innych służb (art. 21 ust. 1 pkt 83a)	439
Wynagrodzenie za udzielanie pomocy służbom państwowym (art. 21 ust. 1 pkt 83b)	440
Świadczenia dla świadka koronnego (art. 21 ust. 1 pkt 83c)	440
Dodatkowe świadczenia dla żołnierzy (art. 21 ust. 1 pkt 83d)	441
Uprawnienia do ulgowych przejazdów środkami transportu publicznego (art. 21 ust. 1 pkt 84)	442
Świadczenia dla emerytów, rencistów i weteranów poszkodowanych związane ze zwolnieniem z opłat abonamentowych (art. 21 ust. 1 pkt 87)	445
Świadczenia związane ze studenckimi praktykami zawodowymi (art. 21 ust. 1 pkt 89)	446
Świadczenia przyznane zgodnie z odrębnymi przepisami przez pracodawcę na podnoszenie kwalifikacji zawodowych (art. 21 ust. 1 pkt 90)	447
Świadczenia dla weteranów działań poza granicami państwa (art. 21 ust. 1 pkt 90a)	448
Świadczenia uzyskane w związku z uczestnictwem w nieodpłatnych szkoleniach z zakresu opieki paliatywnej lub hospicyjnej (art. 21 ust. 1 pkt 90b)	449
Bezpłatne badania dla funkcjonariuszy służb mundurowych (art. 21 ust. 1 pkt 90c)	449
Podwyżki rent i emerytur zagranicznych (art. 21 ust. 1 pkt 91)	450
Świadczenia dla rodzin po zmarłym pracowniku, emerycie lub renciście (art. 21 ust. 1 pkt 92)	451
Dochody z wykupu mieszkań zakładowych (art. 21 ust. 1 pkt 93)	451
Wynagrodzenie członków spółdzielni produkcyjnych z tytułu wkładów gruntowych (art. 21 ust. 1 pkt 94)	452
Odsetki od wynagrodzenia ze stosunku pracy (art. 21 ust. 1 pkt 95)	453
Odsetki od zasiłków pieniężnych z ubezpieczenia społecznego (art. 21 ust. 1 pkt 95a)	454
Odsetki od należności niepodlegających opodatkowaniu (art. 21 ust. 1 pkt 95b)	454
Dodatki mieszkaniowe (art. 21 ust. 1 pkt 97)	454
Dodatki energetyczne (art. 21 ust. 1 pkt 97a)	455
Kwoty umorzonych należności z tytułu zaległości związanych z lokalem mieszkalnym (art. 21 ust. 1 pkt 97b)	455
Dodatek kombatancki (art. 21 ust. 1 pkt 98)	455
Kwota refundacji ubezpieczenia samochodu inwalidy wojennego (art. 21 ust. 1 pkt 98a)	457
Zwrot zniżki ubezpieczenia dla inwalidy wojennego (art. 21 ust. 1 pkt 98b)	457
Emerytury i renty dla osób niewidomych w wyniku działań wojennych (art. 21 ust. 1 pkt 100)	458
Świadczenie uzupełniające (art. 21 ust. 1 pkt 100a)	459
Rekompensata dla dawców krwi (art. 21 ust. 1 pkt 101)	460
Zwrot kosztów otrzymanych przez bezrobotnego (art. 21 ust. 1 pkt 102)	460
Przychody związane z aktywizacją osób bezrobotnych (art. 21 ust. 1 pkt 102a)	461
Świadczenia dodatkowe dla posłów i senatorów (art. 21 ust. 1 pkt 104)	463

Dochody ze zbycia papierów wartościowych otrzymanych w drodze darowizny (art. 21 ust. 1 pkt 105)	464
Dochody ze zbycia akcji nabytych w wyniku pierwszej oferty publicznej (art. 21 ust. 1 pkt 105a)	465
Odszkodowanie z ONZ dla osób poszkodowanych na skutek wojny w Kuwejcie (art. 21 ust. 1 pkt 106)	465
Nagrody dla uczestników zajęć rehabilitacyjnych w szpitalach psychiatrycznych (art. 21 ust. 1 pkt 107)	466
Świadczenia dla repatriantów (art. 21 ust. 1 pkt 108)	467
Wartość aportów w postaci przedsiębiorstwa lub ZCP (art. 21 ust. 1 pkt 109)	469
Świadczenia dodatkowe dla członków służby zagranicznej (art. 21 ust. 1 pkt 110)	470
Odsetki od nadpłaconych należności budżetowych (art. 21 ust. 1 pkt 111)	470
Zwrot kosztów dojazdu do zakładu pracy (art. 21 ust. 1 pkt 112)	471
Świadczenia wolontariuszy (art. 21 ust. 1 pkt 113)	472
Świadczenia nieodpłatne z organizacji międzynarodowych i programów rządowych (art. 21 ust. 1 pkt 114)	472
Wygrane w konkursach oświatowych (art. 21 ust. 1 pkt 115)	474
Dopłaty bezpośrednie (art. 21 ust. 1 pkt 116)	475
Umorzone należności wobec agencji płatniczych (art. 21 ust. 1 pkt 116a)	475
Świadczenia od wolontariuszy (art. 21 ust. 1 pkt 117)	476
Nieodpłatna pomoc prawna dla osób korzystających z pomocy społecznej (art. 21 ust. 1 pkt 117a)	477
Świadczenia nieodpłatne z ustawy o promocji zatrudnienia (art. 21 ust. 1 pkt 118)	478
Nieodpłatne usługi społeczne (art. 21 ust. 1 pkt 118a)	479
Odsetki od obligacji Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego (art. 21 ust. 1 pkt 119)	481
Odszkodowanie dla właściciela gospodarstwa rolnego (art. 21 ust. 1 pkt 120)	482
Wynagrodzenie za ustanowienie służebności przesyłu (art. 21 ust. 1 pkt 120a)	485
Środki na założenie lub przystąpienie do spółdzielni socjalnej (art. 21 ust. 1 pkt 121)	486
Środki na podjęcie działalności gospodarczej (art. 21 ust. 1 pkt 121a)	487
Wkład podmiotu publicznego otrzymany przez partnera prywatnego (art. 21 ust. 1 pkt 122)	489
Dopłaty do kredytów preferencyjnych (art. 21 ust. 1 pkt 124)	490
Świadczenia od osób najbliższych (art. 21 ust. 1 pkt 125)	492
Świadczenia otrzymane przez przedsiębiorstwo w spadku (art. 21 ust. 1 pkt 125a)	493
Alimenty (art. 21 ust. 1 pkt 127)	495
Świadczenia dla bezrobotnego przy pracach społecznie użytecznych (art. 21 ust. 1 pkt 128)	496
Dotacje (art. 21 ust. 1 pkt 129)	497
Świadczenia z programu Czyste Powietrze (art. 21 ust. 1 pkt 129a)	499
Odsetki od obligacji dla nierezydentów (art. 21 ust. 1 pkt 130)	500
Odsetki od dyskonta (art. 21 ust. 1 pkt 130a, 130b i 130d)	500
Odsetki od obligacji wynikających z porozumień <i>back-to-back</i> (art. 21 ust. 1 pkt 130c)	501
Ulga mieszkaniowa (art. 21 ust. 1 pkt 131)	502

Przychody z najmu lokali dla społecznych agencji najmu (art. 21 ust. 1 pkt 131a)	510
Nagrody za wybitne osiągnięcia kultury (art. 21 ust. 1 pkt 132)	510
Premia termomodernizacyjna, remontowa i kompensacyjna (art. 21 ust. 1 pkt 133)	512
Świadczenia dla rodzin ofiar wystąpień wolnościowych (art. 21 ust. 1 pkt 134)	515
Kwoty umorzonych kredytów mieszkaniowych (art. 21 ust. 1 pkt 135)	515
Środki europejskie otrzymane z BGK (art. 21 ust. 1 pkt 136)	516
Środki europejskie (art. 21 ust. 1 pkt 137)	517
Wsparcie na nabycie pierwszego mieszkania (art. 21 ust. 1 pkt 138–139)	518
Zwrot przy uldze prorodzinnej (art. 21 ust. 1 pkt 140)	520
Zwolnienie z opłat za wydanie karty/duplikatu Karty Dużej Rodziny (art. 21 ust. 1 pkt 141)	522
Kwoty zobowiązań umorzeniowych w związku z postępowaniem upadłościowym (art. 21 ust. 1 pkt 142)	522
Kwoty umorzonych kredytów (art. 21 ust. 1 pkt 143)	523
Wyżywienie i zakwaterowanie pomocnika rolnego (art. 21 ust. 1 pkt 144)	524
Dopłaty do najmu mieszkania (art. 21 ust. 1 pkt 145)	525
Świadczenia otrzymane w związku z offsetem (art. 21 ust. 1 pkt 146)	527
Nagrody specjalne premiera (art. 21 ust. 1 pkt 147)	529
Nagroda z Instytutu Solidarności i Męstwa imienia Witolda Pileckiego (art. 21 ust. 1 pkt 147a)	530
Ulga dla młodych (art. 21 ust. 1 pkt 148)	530
Dofinansowanie z programów służących poprawie efektywności energetycznej (art. 21 ust. 1 pkt 148a)	532
Dodatek dla lekarzy (art. 21 ust. 1 pkt 149)	533
Składki na ubezpieczenia społeczne od wynagrodzenia małżonka Prezydenta RP (art. 21 ust. 1 pkt 150)	534
Przychody pracownika z tytułu nielegalnego zatrudnienia (art. 21 ust. 1 pkt 151)	534
Ulga na powrót (art. 21 ust. 1 pkt 152)	535
Ulga dla rodzin wielodzietnych (art. 21 ust. 1 pkt 153)	539
Ulga dla osób kontynuujących zatrudnienie (art. 21 ust. 1 pkt 154)	540
Nagroda za zwalczanie chorób zakaźnych (art. 21 ust. 1 pkt 155)	541
Splata kredytu gwarantowanego, rodzinnego (art. 21 ust. 1 pkt 156)	541
Dopłaty do rat bezpiecznego kredytu 2% (art. 21 ust. 1 pkt 156a)	542
Zwolnienie świadczeń związanych z funkcjonowaniem fundacji rodzinnych (art. 21 ust. 1 pkt 157)	544
Premia mieszkaniowa (art. 21 ust. 1 pkt 158–159)	545
Wakacje od składek (art. 21 ust. 1 pkt 160)	548
Rozdział 4. Koszty uzyskania przychodów	550
Art. 22. [Koszty uzyskania przychodów]	550
Uwagi wstępne	558
Koszty uzyskania przychodu – zasady ogólne	559
Poszczególne rodzaje podatkowych kosztów uzyskania przychodu	561
Opłata recyklingowa (art. 22 ust. 1aa)	561
Wpływ cen transferowych na koszty uzyskania przychodu (art. 22 ust. 1ab)	561
Wydatki związane z zabezpieczeniem emerytalnym pracowników (art. 22 ust. 1b)	562

	Koszty związane z organizacją PPK (art. 22 ust. 1ab)	562
	Wydatki akcjonariuszy towarzystw emerytalnych (art. 22 ust. 1ba)	563
	Koszty dotyczące zbycia rzeczy lub praw otrzymanych nieodpłatnie lub częściowo odpłatnie (art. 22 ust. 1d–1dc)	563
	Objęcie udziałów w zamian za wkład niepieniężny (art. 22 ust. 1e–1ea i 1i)	564
	Odpłatne zbycie udziałów objętych w zamian za wkład niepieniężny, w tym również w przypadku objęcia udziałów w drodze połączenia, podziału (art. 22 ust. 1f–1gc)	567
	Szczególne regulacje dotyczące przedsiębiorstwa (22 ust. 1k–1l)	568
	Zbycie udziałów w spółce powstałej w wyniku przekształcenia jednoosobowej działalności gospodarczej (art. 22 ust. 1ł)	568
	Specyficzna pozycja spadkobierców (art. 22 ust. 1m)	569
	Osoby prowadzące zakład na terytorium RP (art. 22 ust. 1n–1na)	569
	Przypadki przekształcenia spółek (art. 22 ust. 1kb–1kc, 1t)	570
	Koszty związane ze stosunkiem służbowym	571
	Koszty pracodawcy związane z tworzeniem lub dofinansowaniem źłobków (art. 22 ust. 1p)	571
	Zryczałtowane koszty pracownicze (art. 22 ust. 2)	571
	Przypisywanie kosztów do źródła przychodu (art. 22 ust. 3, 3a, 3b)	572
	Zasady rozliczania kosztów w czasie (art. 22 ust. 4–6b)	573
	Reguły temporalne	573
	Zasady dokonywania korekty kosztów	575
	Szczególne zasady rozliczania kosztów przy zastosowaniu metody kasowej	577
	Zasady szczególne dotyczące ustalania kosztów	578
	Niektóre koszty związane ze zbyciem lub umorzeniem akcji (art. 22 ust. 1u i 1v)	578
	Koszty dotyczące zbycia nieruchomości (art. 22 ust. 6c–6f)	579
	Zbycie rzeczy i praw wniesionych do spółek osobowych jako wkłady (art. 22 ust. 8a)	581
	Koszty związane z działalnością rozwojową (art. 22 ust. 7b)	581
	Koszty związane z nabyciem wirtualnej waluty (art. 22 ust. 14)	581
	Inne zryczałtowane koszty uzyskania przychodu (art. 22 ust. 9–10a)	582
Art. 22a.	[Środki trwałe]	584
	Wstęp	584
	Środki trwałe o okresie używania dłuższym niż rok	585
	Środki trwałe, które podlegają amortyzacji niezależnie od okresu ich używania	588
	Inwestycje w obcych środkach trwałych	589
	Budynki i budowle wybudowane na cudzym gruncie	589
	Środki trwałe w używaniu	590
	Tabor transportu morskiego w budowie	591
Art. 22b.	[Wartości niematerialne i prawne]	591
	Wstęp	592
	Wartości niematerialne i prawne o przewidywanym okresie używania dłuższym niż rok	592
	Wartości niematerialne i prawne bez względu na przewidywany okres ich używania	594
Art. 22c.	[Wyłączenia od amortyzacji]	594

Art. 22d.	[Składniki majątku o wartości do 10 000 zł]	597
	Składniki majątku o wartości poniżej 10 000 zł	597
	Moment ujęcia w ewidencji	597
Art. 22e.	[Składniki majątku używane powyżej roku]	598
Art. 22f.	[Odpisy amortyzacyjne]	600
Art. 22g.	[Wartość początkowa]	601
	Wstęp	603
	Nabyte składniki majątkowe	604
	Środki trwale wytworzone	607
	Wartość początkowa nieodpłatnie nabytych składników majątkowych	607
	Składniki majątkowe wniesione do spółki osobowej	608
	Składniki majątku otrzymane w wyniku likwidacji spółki lub osoby prawnej	610
	Składniki majątkowe nabyte w ramach <i>datio in solutum</i>	610
	Wartość początkowa składników majątku w zagranicznym zakładzie podatnika	611
	Składniki majątkowe przeniesione z zagranicznego zakładu	611
	Wartość firmy i nabycie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części	612
	Inwestycja w obcym środku trwałym	613
	Wartość początkowa spółdzielczego prawa do lokalu użytkowego	613
	Środki trwale objęte współwłasnością	613
	Przekształcenia podmiotowe podatników a wartość początkowa środków trwałych	615
	Ulepszenia środków trwałych	616
	Wartość początkowa praw majątkowych	618
	Części składowe	618
Art. 22h.	[Metoda liniowa amortyzacji]	619
	Wstęp	619
	Podstawa dokonywania amortyzacji	619
	Sposób dokonywania amortyzacji	620
	Okres amortyzacji	620
	Tabor transportu morskiego w budowie	620
	Składniki majątku używane sezonowo	620
	Ujawnione składniki majątku	621
	Metody amortyzacji	621
	Zasada kontynuacji amortyzacji	622
Art. 22i.	[Stawki amortyzacyjne dla środków trwałych]	623
Art. 22j.	[Stawki amortyzacyjne ustalane indywidualnie]	625
Art. 22k.	[Metoda degresywna amortyzacji]	629
	Metoda degresywna	630
	Jednorazowa amortyzacja	631
Art. 22l.	[Amortyzacja transportu taboru morskiego w budowie]	632
Art. 22ł.	[Składniki majątku oddane do odpłatnego korzystania]	633
Art. 22m.	[Okresy amortyzacji dla wartości niematerialnych i prawnych]	634
Art. 22n.	[Ewidencja składników majątku]	635
Art. 22o.	[Delegacja ustawowa]	638
Art. 22p.	[Wyłączenie z kosztów uzyskania przychodu kwot transakcji dokonanych z naruszeniem obowiązku rozliczeń za pośrednictwem rachunku płatniczego]	639
	Wyłączenie z kosztów uzyskania przychodu płatności dokonanych z pominięciem rachunku bankowego	640

	Zapłata bez pośrednictwa rachunku płatniczego	642
	Zapłata na rachunek spoza „białej listy”	642
	Zapłata dokonana z naruszeniem zasady podzielonej płatności	644
	Postępowanie w przypadku dokonania płatności z naruszeniem obowiązujących zasad	644
Art. 23.	[Wyłączenia od kosztów uzyskania przychodów]	645
	Wprowadzenie	652
	Poszczególne kategorie wyłączeń	652
	Nabycie gruntów, środków trwałych i ulepszenia (art. 23 ust. 1 pkt 1)	652
	Amortyzacja samochodów osobowych (art. 23 ust. 1 pkt 4)	653
	Straty w środkach trwałych oraz wartościach niematerialnych i prawnych (art. 23 ust. 1 pkt 5)	654
	Straty powstałe w wyniku likwidacji nie w pełni umorzonych środków trwałych (art. 23 ust. 1 pkt 6 i 6a)	654
	Odpisy i wpłaty na różnego rodzaju fundusze tworzone przez podatnika (art. 23 ust. 1 pkt 7)	655
	Wydatki na spłatę pożyczek i zobowiązań (art. 23 ust. 1 pkt 8)	656
	Odsetki od wkładów (art. 23 ust. 1 pkt 9 i 9a)	657
	Wartości własnej pracy podatnika, jego małżonka i małoletnich dzieci (art. 23 ust. 1 pkt 10, 10a)	658
	Darowizny (art. 23 ust. 1 pkt 11)	659
	Podatek dochodowy i podatek od spadków i darowizn (art. 23 ust. 1 pkt 12)	659
	Odszkodowania, kary oraz koszty egzekucyjne (art. 23 ust. 1 pkt 13–16)	660
	Przychody związane z dodatkowymi opłatami produktowymi i ekologicznymi (art. 23 ust. 1 pkt 16a–16g i 26)	661
	Kary umowne, nieściągalne wierzytelności, odpisy aktualizujące i rezerwy (art. 23 ust. 1 pkt 19–22)	662
	Koszty reprezentacji (art. 23 ust. 1 pkt 23)	664
	Kwoty udzielonych pożyczek (art. 23 ust. 1 pkt 27)	665
	Wpłaty na PFRON (art. 23 ust. 1 pkt 29)	665
	Składki na rzecz organizacji (art. 23 ust. 1 pkt 30)	666
	Koszty związane z dochodami niepodlegającymi opodatkowaniu lub zwolnionymi z podatku dochodowego (art. 23 ust. 1 pkt 31)	667
	Niespłacone lub umorzone odsetki (art. 23 ust. 1 pkt 32)	669
	Odsetki i inne koszty finansowania a koszty inwestycji (art. 23 ust. 1 pkt 33)	670
	Wyłączenia z kosztów uzyskania przychodu w zakresie strat ze zbycia wierzytelności (art. 23 ust. 1 pkt 34, 34a i 34b)	671
	Ograniczenia w zaliczaniu wydatków na samochody użytkowane przez pracowników w celach służbowych (art. 23 ust. 1 pkt 36)	672
	Wyłączenie z kosztów uzyskania przychodu składek na ubezpieczenia społeczne, fundusze i PPK od nagród i premii wypłaconych z dochodu po opodatkowaniu (art. 23 ust. 1 pkt 37, 37a)	674
	Wydatki na nabycie udziałów, akcji i papierów wartościowych (art. 23 ust. 1 pkt 38)	675
	Rozliczanie w kosztach uzyskania przychodu wydatków związanych z nabyciem i obrotem aktywami finansowymi (art. 23 ust. 1 pkt 38a, 38b, 38c, 38d)	676

Umorzone pożyczki i wierzytelności (art. 23 ust. 1 pkt 40, 41)	678
Wydatki na działalność socjalną (art. 23 ust. 1 pkt 42)	678
Podatek od towarów i usług (art. 23 ust. 1 pkt 43)	680
Straty w wyrobach akcyzowych (art. 23 ust. 1 pkt 44)	681
Odpisy z tytułu zużycia ŚT i WNiP (art. 23 ust. 1 pkt 45)	682
Zasady amortyzacji w odniesieniu do nieodpłatnego nabycia, wkładów niepieniężnych i ponownego nabycia WNiP (art. 23 ust. 1 pkt 45a, 45b, 45c)	682
Ograniczenia w zaliczaniu do kosztów uzyskania przychodów wydatków związanych z samochodami osobowymi (art. 23 ust. 1 pkt 46, 46a, 47, 47a, 48)	683
Wyłączenie z kosztów wydatków na składniki majątku niewykorzystywane w działalności gospodarczej (art. 23 ust. 1 pkt 49)	685
Opłaty sankcyjne (art. 23 ust. 1 pkt 50)	686
Koszty utrzymania zakładowych obiektów socjalnych (art. 21 ust. 1 pkt 51)	686
Diety służbowe osób prowadzących działalność gospodarczą (art. 23 ust. 1 pkt 52)	687
Utracone zaliczki i zadatki (art. 23 ust. 1 pkt 54)	688
Ograniczenia w zaliczaniu do kosztów niewypłaconych/nieopłaconych należności pracowniczych, składek na ubezpieczenia społeczne i wpłat do PPK (art. 23 ust. 1 pkt 55, 55a, 55aa, 55b, 55c, 55d)	689
Wydatki i koszty bezpośrednio sfinansowane z niektórych dochodów (przychodów) zwolnionych z podatku (art. 21 ust. 1 pkt 56)	691
Wyłączenie z kosztów składek na ubezpieczenie pracownicze (art. 23 ust. 1 pkt 57)	692
Składki na ubezpieczenie zdrowotne (art. 23 ust. 1 pkt 58)	693
Opłata dodatkowa wymierzana przez ZUS (art. 23 ust. 1 pkt 59)	694
Wyłączenie wydatków związanych z bezskutecznymi czynnościami (art. 23 ust. 1 pkt 61)	694
Wyłączenie z kosztów wydatków związanych z zapłatą niektórych danin publicznych (art. 23 ust. 1 pkt 62, 65 i 66)	695
Ograniczenia związane z licencjonowaniem wartości niematerialnych i prawnych (art. 23 ust. 1 pkt 64)	695
Rozdział 4a. Opodatkowanie stron umowy leasingu	697
Art. 23a. [Definicje ustawowe]	697
Wprowadzenie	697
Umowa leasingu	698
Podstawowy okres umowy leasingu	701
Odpisy amortyzacyjne	702
Normatywny okres amortyzacji	702
Rzeczywista wartość netto	702
Hipotetyczna wartość netto	703
Spłata wartości początkowej	703
Art. 23b. [Zasady opodatkowania umowy leasingu (leasing operacyjny)]	703
Art. 23c. [Wykup przedmiotu leasingu]	707
Art. 23d. [Przeniesienie własności przedmiotu leasingu]	708
Art. 23e. [Dalsze używanie przedmiotu leasingu]	709
Art. 23f. [Leasing finansowy]	710

Art. 23g.	[Przychody i koszty po upływie okresu umowy]	712
	Zbycie przedmiotu leasingu korzystającemu	712
	Dalsze używanie przedmiotu leasingu przez korzystającego	713
Art. 23h.	[Upływ okresu umowy leasingu]	713
Art. 23i.	[Leasing gruntów]	714
Art. 23j.	[Cena nabycia przedmiotu leasingu]	714
Art. 23k.	[Przeniesienie wierzytelności z tytułu opłat leasingowych]	715
Art. 23l.	[Odpowiednie stosowanie przepisów]	716
Rozdział 4b. Ceny transferowe		717
Oddział 1. Przepisy ogólne		717
Art. 23m.	[Definicje legalne]	719
	Cena transferowa	720
	Podmioty powiązane i niepowiązane	720
	Transakcja kontrolowana	723
	Uprzednie porozumienie cenowe	723
Art. 23n.	[Wyłączenie stosowania przepisów o cenach transferowych w przypadku ceny przedmiotu transakcji określonej w przepisach]	724
Oddział 2. Zasada ceny rynkowej		726
Art. 23o.	[Warunki ustalenia cen transferowych]	726
	Zasada ceny rynkowej	726
	Szacowanie dochodu	728
	Recharakteryzacja i pominięcie transakcji	731
Art. 23p.	[Weryfikacja cen transferowych]	737
	Metoda porównywalnej ceny niekontrolowanej	739
	Metoda ceny odprzedaży	740
	Metoda koszt plus	741
	Metoda podziału zysku	742
	Metoda marży transakcyjnej netto	743
	Techniki wyceny	744
Art. 23q.	[Korekta cen transferowych]	745
Art. 23r.	[Transakcje kontrolowane stanowiące usługi o niskiej wartości dodanej]	747
Art. 23s.	[Transakcje kontrolowane dotyczące pożyczek]	750
Art. 23t.	(uchylony)	751
Art. 23u.	[Ustalanie i weryfikacja cen transferowych w przypadku transakcji z podmiotami z krajów stosujących szkodliwą konkurencję podatkową]	751
Art. 23v.	[Delegacje ustawowe]	752
Oddział 3. Dokumentacja cen transferowych		753
Art. 23w.	[Obowiązek sporządzania lokalnej dokumentacji cen transferowych]	753
Art. 23x.	[Określanie wartości transakcji kontrolowanej]	757
Art. 23y.	(uchylony)	757
Art. 23z.	[Transakcje kontrolowane nieobjęte obowiązkiem sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych]	758
Art. 23za.	[Inni podatnicy obowiązani do sporządzenia lokalnej dokumentacji cen transferowych]	759
Art. 23zb.	[Grupowa dokumentacja cen transferowych]	760

Art. 23zc.	[Elementy lokalnej dokumentacji cen transferowych i grupowej dokumentacji cen transferowych]	763
Art. 23zd.	[Aktualizacja analizy porównawczej i analizy zgodności]	767
Art. 23ze.	[Przedstawianie i sporządzanie dokumentacji cen transferowych na żądanie organów podatkowych]	768
Oddział 4. Informacja o cenach transferowych		769
Art. 23zf.	[Informacja o cenach transferowych przekazywana naczelnikowi urzędu skarbowego]	769
Rozdział 5. Szczególne zasady ustalania dochodu		772
Art. 24.	[Zasady ustalania dochodu do opodatkowania]	772
	Uwagi wprowadzające	778
	Ustalanie dochodu w przypadku prowadzenia ksiąg podatkowych	779
	Dochód z odpłatnego zbycia składników majątku	782
	Dochód z likwidacji, wystąpienia wspólnika ze spółki niebędącej osobą prawną	782
	Dochód z działów specjalnych produkcji rolnej	784
	Dochód (przychód) z udziału w zyskach osób prawnych i z innych dochodów z kapitałów pieniężnych	785
	Pojęcie osoby prawnej	785
	Związek dochodu (przychodu) z zyskiem osoby prawnej	786
	Faktyczne uzyskanie dochodu	788
	Dochody (przychody) z umorzenia udziałów (akcji) lub ze zmniejszenia ich wartości	789
	Wartość majątku otrzymanego w związku z likwidacją osoby prawnej lub spółki	792
	Dochód przeznaczony na podwyższenie kapitału zakładowego z innych kapitałów (funduszy)	793
	Dywidendy z akcji złożonych przez członków pracowniczych funduszy emerytalnych na rachunkach ilościowych	793
	Dochód powstały w wyniku podziału lub łączenia	793
	Wymiana udziałów	797
	Niepodzielone zyski	799
	Pozostałe tytuły dochodów (przychodów) z udziału w zyskach osób prawnych	800
	Dochód z odpłatnego zbycia ruchomości poza działalnością gospodarczą	800
	Programy motywacyjne	801
	Krótką sprzedaż	802
	Inwestowanie składki ubezpieczeniowej w związku z umową ubezpieczenia	804
	Zamiana akcji spółki konsolidowanej na akcje spółki konsolidującej	805
	Know-how jako wkład niepieniężny w związku z realizacją celu	
	Działania 3.1	805
	Dochód z tytułu umowy o pomocy przy zbiorach	805
	Zasada FIFO	806
Art. 24a.	[Obowiązek prowadzenia ksiąg podatkowych]	806
	Obowiązek prowadzenia dokumentacji podatkowej	808
Art. 24b.	[Szacowanie dochodu]	811
Art. 24ba.	[Obowiązek wyodrębnienia w księgach rachunkowych, ewidencji lub wykazie środków trwałych składników majątku przenoszonych poza terytorium RP]	812

Art. 24c.	[Różnice kursowe]	813
	Przedmiot regulacji	814
	Definicja różnic kursowych	815
	Przypadki powstawania różnic kursowych	816
	Powstanie różnic kursowych w związku z uzyskiwanymi w walutach obcych przychodami i zapłatą wyrażonych w walutach obcych kosztów	817
	Powstawanie różnic kursowych od własnych środków walutowych	817
	Powstawanie różnic kursowych w związku z udzielonymi i spłacanymi kredytami i pożyczkami	818
	Koszt poniesiony i dzień poniesienia kosztu	818
	Dzień zapłaty	819
	Kurs faktycznie zastosowany	820
	Różnice kursowe od przychodów niepodatkowych i wydatków niestanowiących kosztów uzyskania przychodu	821
	Różnice kursowe przy zakupie środków trwałych	822
	Różnice kursowe od kryptowalut	822
Art. 24d.	(uchylony)	822
Art. 24e.	[Pakiety wiarytelności]	823
Art. 25–25a.	(uchylone)	824
Rozdział 5a. Opodatkowanie przychodów niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych		825
Art. 25b.	[Definicje]	825
	Uwagi wstępne	825
	Przedawnienie zobowiązania podatkowego z tytułu opodatkowania przychodów niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych	826
	Definicja przychodów niezajdujących pokrycia w ujawnionych źródłach lub pochodzących ze źródeł nieujawnionych	827
	Definicja przychodów (dochodów) opodatkowanych i nieopodatkowanych	828
Art. 25c.	[Powstanie obowiązku podatkowego]	829
Art. 25d.	[Podstawa opodatkowania]	830
Art. 25e.	[Wysokość podatku]	831
Art. 25f.	[Decyzja o ustaleniu wysokości podatku]	831
Art. 25g.	[Ciężar dowodu]	832
	Rozkład ciężaru dowodu i środki dowodowe	832
	Zasada chronologii i uprawdopodobnienie pokrycia wydatków	834
	Wycena mienia i identyfikacja źródła	834
Rozdział 6. Podstawa obliczenia i wysokość podatku		836
Art. 26.	[Podstawa opodatkowania. Odliczenia]	836
	Uwagi wprowadzające	840
	Pojęcie podstawy obliczenia podatku	841
	Składki na ubezpieczenie społeczne	841
	Wpłaty na IKZE	843
	Składki członkowskie zapłacone na rzecz związków zawodowych	844
	Zwrot nienależnie pobranych świadczeń	844
	Wydatki na internet	845
	Darowizny	845
	Wydatki na cele rehabilitacyjne	850
	Uwagi ogólne	850

	Osoba uprawniona do ulgi rehabilitacyjnej	851
	Katalog wydatków podlegających odliczeniu w ramach ulgi rehabilitacyjnej	853
	Odliczenie w ramach ulgi rehabilitacyjnej	859
	Dokumentowanie wydatków odliczonych w ramach ulgi rehabilitacyjnej	860
Art. 26a–26c.	(uchylone)	862
Art. 26d.	(utracił moc)	862
Art. 26e.	[Ulga na działalność badawczo-rozwojową]	862
	Zasady rozliczania ulgi badawczo-rozwojowej oraz definicja kosztów kwalifikowanych	864
	Katalog kosztów kwalifikowanych	866
	Wydatki z tytułu stosunku służbowego i umów cywilnoprawnych	866
	Wydatki materiałowe	867
	Wydatki dotyczące niektórych środków trwałych i sprzętu	867
	Koszty ekspertyz	868
	Odpłatne korzystanie z aparatury naukowo-badawczej oraz nabycie usługi wykorzystania takiej aparatury	868
	Koszty uzyskania i utrzymania patentu, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego	869
	Odpisy amortyzacyjne od środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych	869
	Szczególne regulacje związane ze statusem centrum badawczo-rozwojowego	871
	Zasady odliczania kosztów kwalifikowanych	872
	Zasady rozliczenia ulgi B+R	873
Art. 26ea.	[Zwrot gotówkowy]	873
	Preferencje dla podatników rozpoczynających działalność gospodarczą prowadzących działalność B+R	874
	Ograniczenie możliwości nadużycia instytucji zwrotu gotówkowego	874
Art. 26eb.	[Ulga na innowacyjnych pracowników]	875
	Charakter ulgi na innowacyjnych pracowników	875
	Zasady stosowania ulgi na innowacyjnych pracowników	876
	Wyłączenia	876
	Utrata prawa do ulgi lub śmierć płatnika	877
Art. 26f.	[Obowiązek wykazywania w zeznaniach kosztów kwalifikowanych]	877
Art. 26g.	[Wykazanie odliczenia]	878
Art. 26ga.	[Ulga na prototyp]	878
	Zakres podmiotowy	879
	Koszty kwalifikowane	880
	Definicja nowego produktu	881
	Odliczenie w ramach ulgi	881
Art. 26gb.	[Ulga prowrzostowa]	882
	Zakres podmiotowy ulgi	883
	Koszty kwalifikowane	883
	Odliczenie w ramach ulgi	884
Art. 26h.	[Ulga termomodernizacyjna]	885
	Zakres przedmiotowy	886
	Zakres podmiotowy	889
	Terminy skorzystania z ulgi	889
	Limit odliczenia	890

	Zakaz podwójnego finansowania z krajowych środków publicznych	891
	Wymogi dokumentacyjne	892
	Audyt energetyczny	893
Art. 26ha.	[Ulga dla wspierających sport, kulturę i edukację]	894
	Podatnicy uprawnieni do ulgi	895
	Koszty kwalifikowane	895
	Sposób wyliczenia ulgi	897
	Darowizna i sponsoring	897
	Dokumentacja	898
Art. 26hb.	[Ulga na zabytki]	898
Art. 26hc.	[Ulga dla inwestujących w alternatywne spółki inwestycyjne]	900
Art. 26hd.	[Ulga na terminale płatnicze]	903
Art. 26he.	[Ulga dla przedsiębiorców zatrudniających żołnierzy Wojsk Obrony Terytorialnej]	905
Art. 26i.	[Zmiana wysokości podstawy opodatkowania oraz strat w związku z nieuregulowanymi wierzytelnościami o zapłatę świadczenia pieniężnego z tytułu transakcji handlowej]	907
	Charakterystyka i warunki stosowania „ulgi na złe długi”	908
	Ulga na złe długi po stronie wierzyciela	912
	Ulga na złe długi po stronie dłużnika	913
	Korzystanie z ulgi po zakończeniu działalności lub zmiany formy opodatkowania	914
	Specjalne zasady dotyczące podatników rozliczających się „metodą kasową”	914
Art. 27.	[Skala podatkowa; progi podatkowe]	914
	Uwagi wprowadzające	915
	Taryfa podatkowa	916
	Metody unikania podwójnego opodatkowania	917
Art. 27a–27ea.	(uchylone)	922
Art. 27f.	[Ulga na dzieci; ulga prorodzinna]	922
	Uwagi ogólne	923
	Osoba uprawniona do ulgi	923
	Wysokość ulgi	926
	Ulga na pełnoletnie dziecko	928
	Wyłączenia	930
	Sposób dokonywania odliczenia i jego wykazywania	931
Art. 27g.	[Ulga abolicyjna]	934
	Uwagi ogólne	934
	Zakres podmiotowy i przedmiotowy ulgi	934
	Mechanizm obliczenia ulgi i jej limitowanie	935
	Wyłączenia i przepisy szczególne	936
Art. 28.	(uchylony)	936
Art. 29.	[Ryczałtowe opodatkowanie dochodów]	936
Art. 30.	[Ryczałtowe opodatkowanie dochodów]	939
	Uwagi ogólne	941
	Wygrane w konkursach, grach i zakładach wzajemnych	941
	Opodatkowanie 70% zryczałtowanym podatkiem odpraw lub odszkodowań	942
	Ogólnoeuropejski indywidualny produkt emerytalny (OPIE)	943

Art. 30a.	[Ryczałtowe opodatkowanie wg stawki 19%]	943
	Uwagi wstępne	946
	Przychody z odsetek i dyskonta (art. 30a ust. 1 pkt 1–3)	948
	Przychody z udziału w zyskach osób prawnych (art. 30a ust. 1 pkt 4)	948
	Przychody z tytułu udziału w funduszach kapitałowych (art. 30a ust. 1 pkt 5)	949
	Opodatkowanie wspólników spółek komandytowych i komandytowo-akcyjnych	949
	Opodatkowanie dywidend ze spółek stosujących ryczałt od dochodów spółek (tzw. CIT estoński) (art. 30a ust. 19)	951
	Rozliczenie podatku zapłaconego za granicą (art. 30a ust. 9–11)	952
	Pobór podatku i obowiązki płatników	952
Art. 30b.	[Opodatkowanie stawką 19%]	953
	Dochody z odpłatnego zbycia papierów wartościowych i udziałów	955
	Dochody z pochodnych instrumentów finansowych	956
	Dochody z odpłatnego zbycia walut wirtualnych (art. 30b ust. 1a)	956
	Zeznanie roczne PIT-38	957
Art. 30c.	[Podatek liniowy]	957
	Uwagi wstępne	958
	Podstawa opodatkowania	959
	Unikanie podwójnego opodatkowania	961
Art. 30ca.	[Podatek od dochodu z kwalifikowanych praw własności intelektualnej]	961
	Wprowadzenie (art. 30ca ust. 1)	963
	Pojęcie kwalifikowanego prawa własności intelektualnej (art. 30ca ust. 2)	963
Art. 30cb.	[Obowiązki podatników opodatkowanych podatkiem od dochodu z kwalifikowanych praw własności intelektualnej]	968
Art. 30d.	(uchylony)	970
Art. 30da.	[Podatek od dochodów z niezrealizowanych zysków]	970
	Uwagi wprowadzające	971
	Elementy konstrukcji podatku od wyjścia	973
	Podmiot opodatkowania	973
	Przedmiot opodatkowania	973
	Podstawa opodatkowania	975
	Stawka	976
	Obowiązek podatkowy oraz termin zapłaty podatku	977
Art. 30db.	[Limit wartości rynkowej składników majątku przenoszonych poza terytorium RP]	979
Art. 30dc.	[Wyłączenie z opodatkowania podatkiem od dochodów z niezrealizowanych zysków składników majątku czasowo przeniesionych poza terytorium RP]	979
Art. 30dd.	[Zwolnienia od podatku od dochodów z niezrealizowanych zysków]	981
Art. 30de.	[Rozłożenie na raty zapłaty podatku od dochodów z niezrealizowanych zysków]	981
	Uwagi wprowadzające	982
	Przesłanki ryzyka nieodzyskania podatku	983
	Decyzja o rozłożeniu na raty	984
	Wygaśnięcie decyzji o odroczeniu	984
	Obowiązek informacyjny i właściwość organu podatkowego	985

Art. 30df.	[Wystąpienie o zwrot podatku od dochodów z niezrealizowanych zysków]	985
Art. 30dg.	[Dołączenie do zeznania informacji o wartości rynkowej składnika majątku określonej w państwie członkowskim UE do celów opodatkowania podatkiem równoważnym do podatku od dochodów z niezrealizowanych zysków]	986
Art. 30dh.	[Stosowanie przepisów do podatników posiadających prawa do udziału w zyskach spółki niebędącej osobą prawną; przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część jako składnik majątku; rozszerzenie stosowania przepisów]	987
Art. 30di.	(uchylony)	987
Art. 30e.	[Podatek od zbycia nieruchomości i innych praw majątkowych]	987
	Uwaga wstępna	988
	Przychody z odpłatnego zbycia nieruchomości oraz praw majątkowych a działalność gospodarcza	988
	Podstawa opodatkowania i stawka podatku	989
	Obowiązek korekty zeznania w związku z brakiem spełnienia wymogów dotyczących ulgi na własne cele mieszkaniowe	989
	Opodatkowanie dochodów polskich rezydentów	990
Art. 30f.	[Podatek od dochodów zagranicznej jednostki kontrolowanej]	990
	Wprowadzenie	995
	Definicja zagranicznej jednostki kontrolowanej (CFC)	996
	Opodatkowanie dochodów CFC	1001
	Obowiązki ewidencyjne i sprawozdawcze	1002
	Wyłączenie na istotną rzeczywistą działalność gospodarczą	1003
	Wątpliwości interpretacyjne	1004
	Aspekty praktycznego stosowania	1005
	Podsumowanie	1006
Art. 30g.	[Podatek od przychodów z budynków]	1006
	Uwagi wprowadzające	1008
	Elementy konstrukcyjne podatku	1009
Rozdział 6a. Danina solidarnościowa		1015
Art. 30h.	[Obliczenie wysokości daniny solidarnościowej]	1015
	Uwagi wprowadzające	1015
	Zakres podmiotowy	1016
	Kalkulacja oraz termin zapłaty daniny	1017
	Podstawa obliczenia daniny	1017
	Przychody osiągnane za granicą	1020
	Deklaracja	1021
Art. 30i.	[Stosowanie przepisów Ordynacji podatkowej do daniny solidarnościowej; podmiot posiadający uprawnienia organu podatkowego w zakresie daniny solidarnościowej]	1021
	Stosowanie przepisów Ordynacji podatkowej	1021
	Organ właściwy w sprawie daniny solidarnościowej	1022
Rozdział 6b. Ryczałt od przychodów zagranicznych osób przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej		1023
Art. 30j.	[Podmiotowy zakres opodatkowania ryczałtem od przychodów zagranicznych osób przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium RP]	1023

Art. 30k.	[Przychody podlegające opodatkowaniu ryczałtem od przychodów zagranicznych osób przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium RP]	1024
Art. 30l.	[Wysokość ryczałtu i termin jego wpłaty]	1025
Art. 30m.	[Obowiązek dokonania wydatków na wzrost gospodarczy, rozwój nauki i szkolnictwa, ochronę dziedzictwa kulturowego lub krzewienie kultury fizycznej]	1026
Art. 30n.	[Okres opodatkowania ryczałtem od przychodów zagranicznych osób przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium RP]	1027
Art. 30o.	[Utrata prawa do opodatkowania ryczałtem od przychodów zagranicznych osób przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium RP]	1027
Art. 30p.	[Zasady stosowania przepisów do członka rodziny podatnika podlegającego opodatkowaniu ryczałtem od przychodów zagranicznych osób przenoszących miejsce zamieszkania na terytorium RP]	1028
Rozdział 7. Pobór podatku lub zaliczek na podatek przez płatników		1029
Art. 31.	(uchylony)	1029
Art. 31a.	[Oświadczenia i wnioski składane płatnikowi przez podatnika]	1029
Art. 31b.	[Oświadczenie o stosowaniu pomniejszenia podatku]	1031
Art. 31c.	[Wniosek o niepobieranie zaliczek w danym roku podatkowym]	1033
Art. 31d.	[Nadpłata zryczałtowanego podatku dochodowego]	1034
Art. 32.	[Zasady pobierania zaliczek]	1036
Art. 33.	[Spółdzielnie produkcyjne jako płatnicy]	1039
Art. 34.	[Organy rentowe jako płatnicy]	1040
Art. 35.	[Płatnicy]	1044
Art. 35a–37.	(uchylone)	1045
Art. 38.	[Terminy przekazania zaliczek i podatku]	1046
	Zaliczki na podatek dochodowy	1047
	Zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej – uwagi ogólne	1048
	Status prawny zakładów pracy chronionej i zakładów aktywności zawodowej	1048
	Zaliczki pobierane przez zakłady pracy chronionej i zakłady aktywności zawodowej	1049
	Zaliczki po utracie statusu zakładu pracy chronionej	1050
	Dodatkowe źródło zasilające ZFRON, ZFA	1053
Art. 39.	[Informacje dla podatników rozliczających się samodzielnie]	1054
Art. 40.	[Samodzielne opłacanie zaliczek]	1057
Art. 41.	[Pobór zaliczek i zryczałtowanego podatku]	1058
Art. 41a.	[Wniosek o podwyższenie zaliczki]	1065
Art. 41b.	[Zwrot świadczenia]	1066
Art. 41c.	[Przedstawiciel podatkowy spółki nieruchomościowej]	1067
	Geneza przepisów dotyczących opodatkowania spółek nieruchomościowych	1068
	Status podatkowy spółki nieruchomościowej	1069
	Obowiązek ustanowienia przedstawiciela spółki nieruchomościowej	1070
	Wymogi dotyczące przedstawiciela spółki nieruchomościowej	1070
	Umowa o ustanowienie przedstawiciela podatkowego	1070
	Sankcja za brak ustanowienia przedstawiciela spółki nieruchomościowej	1071

Art. 41d.	[Opinia o stosowaniu preferencji]	1072
	Geneza przepisów dotyczących opinii o stosowaniu preferencji	1073
	Podmioty uprawnione do wystąpienia z wnioskiem o wydanie opinii	1074
	Tryb wystąpienia z wnioskiem o wydanie opinii	1074
	Warunki formalne wniosku o wydanie opinii	1075
	Termin wydania opinii	1075
	Przesłanki wydania opinii	1076
	Odmowa wydania opinii	1077
	Zaskarżenie odmowy wydania opinii	1078
	Ochrona wynikająca z opinii	1079
Art. 42.	[Termin odprowadzenia zaliczek i zryczałtowanego podatku]	1080
	Obowiązki dotyczące wpłaty zaliczek i zryczałtowanego podatku oraz złożenia deklaracji	1081
	Sporządzanie informacji podatkowych	1081
	Zawiadomienie o wartości i rodzaju wpłat lub postawionych do dyspozycji pieniędzy	1083
Art. 42a.	[Informacje o przychodach z innych źródeł]	1083
	Rolnik dokonujący wpłaty wynagrodzenia z tytułu umowy o pomocy przy zbiorach	1084
Art. 42b–42d.	(uchylone)	1085
Art. 42e.	[Zaliczki od kwot egzekwowanych]	1085
Art. 42f.	[Przedsiębiorstwo w spadku jako płatnik podatku]	1087
	Wprowadzenie	1087
	Zakres obowiązków przedsiębiorstwa w spadku jako płatnika	1088
	Podmiot uprawniony do wykonywania obowiązków płatnika ciążących na przedsiębiorstwie w spadku	1089
	Wyłączenie stosowania przepisów o płatniku do przedsiębiorstwa w spadku	1089
Art. 42g.	[Terminy przestania rocznego obliczenia podatku oraz informacji urzędem skarbowym i podatnikom]	1090
	Uwagi wstępne	1090
	Zakres podmiotowy	1090
	Zakres przedmiotowy	1091
	Terminy wykonania obowiązku	1091
	Zaprzestanie prowadzenia działalności	1091
Art. 43.	[Działy specjalne produkcji rolnej – obowiązki podatników]	1092
	Uwagi wstępne	1092
	Deklaracja PIT-6	1092
	Mechanizm ustalania dochodu według norm szacunkowych	1093
	Obowiązek zawiadomienia o zmianach	1093
	Termin wpłaty zaliczek	1094
	Rozdzielność dochodów	1094
	Alternatywna metoda ustalania dochodu – księgi podatkowe	1095
Art. 44.	[Zaliczki opłacane samodzielnie]	1095
	Wprowadzenie	1101
	Zakres podmiotowy	1101
	Podstawa do wyliczenia kwoty zaliczek	1101
	Sposób obliczania oraz wpłaty zaliczek	1102
	Ulga na złe długi przy obliczaniu zaliczek	1105
	Sytuacja podatników uzyskujących dochody z zagranicy oraz nierezydentów	1106

	Zaliczki przedsiębiorstwa w spadku	1106
	Wpływ zawieszenia działalności gospodarczej na obowiązek opłacania zaliczek	1106
	Zwolnienie dla podatników rozpoczynających prowadzenie działalności	1106
	Art. 44a–44b. (uchylone)	1107
	Rozdział 7a. (uchylony)	1108
	Art. 44c–44e. (uchylone)	1108
	Rozdział 7b. Zwrot podatku z tytułu wypłaconych należności	1109
	Art. 44f. [Zwrot podatku z tytułu wypłaconych należności]	1109
	Uwagi wstępne	1110
	Przesłanki materialne zwrotu	1111
	Podmioty uprawnione do złożenia wniosku o zwrot podatku	1112
	Wymogi formalne wniosku o zwrot podatku	1113
	Procedura zwrotu podatku	1113
	Właściwość organów podatkowych	1115
	Rozdział 8. Zeznanie podatkowe	1116
	Art. 45. [Zasady składania zeznań podatkowych]	1116
	Zagadnienia ogólne	1118
	Termin złożenia deklaracji	1120
	Urząd właściwy do złożenia zeznania podatkowego	1121
	Przekazywanie niektórych danych w deklaracjach podatkowych	1122
	Korekta w związku z otrzymaniem zwrotu odliczonych kwot	1122
	Obowiązek wykazania podatku w sytuacji niepobrania zaliczki	1122
	Wykaz środków trwałych przy podatku od przychodów z budynku	1122
	Możliwość aktualizacji numeru rachunku bankowego przy zwrocie podatku	1123
	Obowiązek przesłania elektronicznego sprawozdania finansowego	1123
	Regulacje dotyczące nierezydentów	1123
	Specjalne zasady dotyczące spółek nieruchomościowych	1123
	Art. 45a. [Delegacja kompetencji]	1124
	Art. 45b. [Delegacja ustawowa]	1125
	Art. 45ba. [Obowiązek składania deklaracji, informacji oraz rocznego obliczenia podatku, za pomocą środków komunikacji elektronicznej]	1126
	Art. 45c. [1,5% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego]	1128
	Art. 45ca–45cc. (uchylone)	1130
	Art. 45cd. [Udostępnianie zeznań podatkowych za pośrednictwem e-Urzędu Skarbowego oraz ich akceptacja przez podatnika]	1130
	Art. 45ce. [Korekta zeznania podatkowego]	1132
	Art. 45cf. [Informowanie podatnika o obowiązku wpłaty różnicy między podatkiem należnym a sumą zaliczek]	1133
	Art. 45d. (uchylony)	1134
	Rozdział 9. Zmiany w przepisach obowiązujących	1135
	Art. 46–51. (pominięte)	1135
	Rozdział 10. Przepisy epizodyczne, przejściowe i końcowe	1136
	Art. 52. [Zwolnienia czasowe]	1136
	Art. 52a. [Zwolnienie dochodów sprzed 1.01.2001 r.]	1139
	Uwagi wstępne	1140

	Zwolnienie z tytułu odsetek i dyskonta od obligacji Skarbu Państwa i jednostek samorządu terytorialnego (obligacje komunalne)	1140
	Zwolnienie z tytułu odsetek bankowych i innych form oszczędzania	1141
	Wyłączenia zwolnienia w przypadku zmiany, rozwiązania lub wypłaty kapitału	1141
	Zwolnienie w przypadku rozwiązania umowy z przyczyn niezależnych od podatnika	1142
	Zwolnienie z tytułu udziału w funduszach kapitałowych	1143
	Zwolnienie z tytułu premii mieszkaniowych	1144
	Zwolnienie z tytułu odsetek i premii gwarancyjnych z książeczek mieszkaniowych	1144
Art. 52b.	(uchylony)	1144
Art. 52c.	[Świadczenie wypłacane żołnierzowi]	1144
Art. 52d.	[Zwolnienie rekompensat]	1146
Art. 52e.	[Zwolnienie umorzonych zaległości]	1147
Art. 52f.	[Zwolnienie zasiłku macierzyńskiego]	1149
Art. 52g.	[Zwolnienie jednorazowego dodatku do emerytur i rent]	1149
Art. 52h.	[Zwolnienie świadczenia rekompensacyjnego z tytułu utraty prawa do bezpłatnego węgla]	1151
Art. 52i.	[Zwolnienie przychodu z tytułu umorzenia zadłużenia związanego z zaciągniętym kredytem mieszkaniowym]	1151
Art. 52j.	[Odliczanie wydatków poniesionych na sprzęt i usługi przy wdrażaniu e-recepty]	1152
Art. 52ja.	[Ulga e-TOLL]	1154
Art. 52jb.	[Ulga na robotyzację]	1155
	Okres obowiązywania ulgi	1157
	Definicja robota	1157
	Katalog kosztów kwalifikowanych	1158
	Sposób korzystania z ulgi	1159
Art. 52jc.	[Zwolnienie od podatku dochodowego dodatku osłonowego, dodatku węglowego, dodatku dla gospodarstw domowych, dodatku dla podmiotów wrażliwych, dodatku elektrycznego, refundacji podatku VAT dla nabywców gazu, bonu energetycznego oraz bonu ciepłowniczego]	1160
Art. 52k.	[Obniżenie dochodu lub przychodu uzyskanego w 2019 r. z pozarolniczej działalności gospodarczej o stratę z powodu epidemii COVID-19]	1162
Art. 52l.	[Limit niektórych zwolnień przedmiotowych w 2020 r.]	1163
Art. 52m.	[Świadczenia otrzymywane w związku z przeciwdziałaniem ekonomicznym skutkom COVID-19 wolne od podatku dochodowego]	1164
	Uwagi wstępne	1164
	Świadczenie postojowe	1164
	Dodatkowe świadczenie postojowe	1165
	Jednorazowe dodatkowe świadczenie postojowe	1166
	Świadczenia polegające na zakwaterowaniu i wyżywieniu	1167
	Zasiłek przysługujący rolnikom i domownikom objętym obowiązkiem kwarantanną, nadzorowi epidemiologicznemu lub hospitalizacją w związku z COVID-19	1167
Art. 52n.	[Odliczenie od podstawy obliczenia podatku darowizn na przeciwdziałanie COVID-19]	1168

Art. 52o.	[Wydłużenie terminu przekazania zaliczek na podatek w przypadku poniesienia negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu epidemii COVID-19]	1171
Art. 52p.	(uchylony)	1172
Art. 52pa.	[Przychody zwolnione z podatku od przychodów z budynków]	1172
Art. 52q.	[Zwolnienie z obowiązku zwiększenia dochodu o wartość nieuregulowanego zobowiązania do zapłaty świadczenia pieniężnego w przypadku poniesienia negatywnych konsekwencji ekonomicznych z powodu epidemii COVID-19]	1173
Art. 52r.	[Rezygnacja z uproszczonej formy wpłacania zaliczek]	1175
Art. 52s.	[Odpisy amortyzacyjne od wartości początkowej środków trwałych nabytych w celu produkcji towarów związanych z przeciwdziałaniem COVID-19]	1176
Art. 52t.	[Odliczenie od dochodu kosztów kwalifikowanych ponoszonych na działalność badawczo-rozwojową prowadzoną w celu opracowania produktów niezbędnych do przeciwdziałania COVID-19]	1178
Art. 52u.	[Stawka podatku i wysokość zaliczek w przypadku podatników osiągających dochody z kwalifikowanych praw własności intelektualnej wykorzystywanych do przeciwdziałania COVID-19]	1179
Art. 52ua.	[Zwolnienie od podatku dochodowego kwoty dodatku solidarnościowego]	1180
Art. 52ub.	[Zwolnienie od podatku dochodowego kwoty jednorazowego świadczenia pieniężnego dla działaczy opozycji antykomunistycznej oraz osób represjonowanych z powodów politycznych]	1181
Art. 52uc.	[Zwolnienie od podatku dochodowego kwoty dodatkowego rocznego świadczenia pieniężnego dla emerytów i rencistów]	1182
Art. 52ud.	[Zwolnienie od podatku dochodowego kwoty jednorazowego świadczenia wypłaconego w związku z sytuacją ekologiczną na Odrze]	1183
Art. 52v.	[Przekazanie 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego – termin szczególny w 2020 r.]	1184
Art. 52va.	[Złożenie wniosku o przekazanie 1% podatku na rzecz organizacji pożytku publicznego po terminie, jeżeli nie zostanie odwołany stan epidemii ogłoszony z powodu COVID-19]	1185
Art. 52w.	[Ulga na złe długi w przypadku podatników ponoszących negatywne konsekwencje ekonomiczne z powodu epidemii COVID-19]	1186
Art. 52x.	[Odliczenie darowizn sprzętu komputerowego na rzecz placówek oświatowych]	1188
Art. 52y.	[Kwoty darowizn podlegających odliczeniu]	1190
Art. 52z.	[Zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów kosztu wytworzenia lub ceny nabycia rzeczy lub praw przekazywanych w formie darowizny na rzecz przeciwdziałania COVID-19]	1190
Art. 52za.	[Wyłączenie z przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej wartości darowizn na rzecz przeciwdziałania COVID-19 lub darowizn sprzętu komputerowego na rzecz placówek oświatowych]	1191
Art. 52zb.	[Kwoty kar umownych i odszkodowań w przypadku wady lub zwłoki powstałej w związku z COVID-19 jako koszty uzyskania przychodu]	1193
Art. 52zc.	[Zwolnienie wartości bonów turystycznych z opodatkowania podatkiem dochodowym]	1194
Art. 52zd.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym jednorazowych odpraw pieniężnych dla pracowników likwidowanych kopalń]	1194
Art. 52ze.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym świadczenia na zakup odbiornika cyfrowego]	1195

Art. 52zf.	[Zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów darowizn na przeciwdziałanie skutkom działań wojennych w Ukrainie]	1196
Art. 52zg.	[Niezaliczanie do przychodów darowizn otrzymanych na przeciwdziałanie skutkom działań wojennych w Ukrainie]	1197
Art. 52zh.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym pomocy humanitarnej otrzymanej przez podatników będących obywatelami Ukrainy]	1198
Art. 52zi.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym świadczenia pieniężnego z tytułu zapewnienia zakwaterowania i wyżywienia obywatelom Ukrainy]	1198
Art. 52zj.	[Ośrodek interesów życiowych w przypadku obywateli Ukrainy]	1199
Art. 52zk.	[Zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów darowizn na przeciwdziałanie skutkom działań wojennych w Ukrainie]	1200
Art. 52zl.	[Niezaliczanie do przychodów darowizn otrzymanych na przeciwdziałanie skutkom działań wojennych w Ukrainie]	1201
Art. 52zm.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym pomocy humanitarnej otrzymanej przez podatników będących obywatelami Ukrainy]	1201
Art. 52zn.	[Ośrodek interesów życiowych w przypadku obywateli Ukrainy]	1201
Art. 52zo.	[Zaliczenie do kosztów uzyskania przychodów darowizn na przeciwdziałanie skutkom działań wojennych w Ukrainie]	1202
Art. 52zp.	[Niezaliczanie do przychodów darowizn otrzymanych na przeciwdziałanie skutkom działań wojennych w Ukrainie]	1203
Art. 52zq.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym pomocy humanitarnej otrzymanej przez podatników będących obywatelami Ukrainy]	1203
Art. 52zr.	[Ośrodek interesów życiowych w przypadku obywateli Ukrainy]	1204
Art. 52zs.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego]	1204
Art. 52zt.	[Zwolnienie z opodatkowania podatkiem dochodowym równoważnika pieniężnego za brak lokalu mieszkalnego]	1205
Art. 53–53a.	(uchylone)	1205
Art. 54.	[Przepis uchylający]	1206
Art. 55.	[Przepis przejściowy]	1207
Art. 56.	[Przepis przejściowy]	1209
Art. 57.	[Umowy agencyjne i na warunkach zlecenia]	1209
Art. 58.	[Wejście w życie]	1211
Załączniki		1212
Załącznik Nr 1. Wykaz rocznych stawek amortyzacyjnych		1212
Załącznik Nr 2. Tabela rodzajów i rozmiarów działów specjalnych produkcji rolnej oraz norm szacunkowych dochodu rocznego		1216
Załącznik Nr 3. Lista podmiotów, do których zastosowanie mają art. 23 ust. 1 pkt 38c i art. 24 ust. 8a i 8b ustawy		1217
Załącznik Nr 4. Wykaz usług o niskiej wartości dodanej		1219
Bibliografia		1221
O Autorach		1227

Wykaz skrótów

Akty prawne

- dyrektywa ATA – dyrektywa Rady (UE) 2016/1164 z 12.07.2016 r. ustanawiająca przepisy mające na celu przeciwdziałanie praktykom unikania opodatkowania, które mają bezpośredni wpływ na funkcjonowanie rynku wewnętrznego (Dz.Urz. UE L 193, s. 1, ze zm.)
- Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.)
- Konwencja modelowa OECD – Model Tax Convention on Income and on Capital, https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2019/04/model-tax-convention-on-income-and-on-capital-2017-full-version_g1g972ee/g2g972ee-en.pdf
- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. z 2025 r. poz. 1071 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. z 2025 r. poz. 383)
- k.p. – ustawa z 26.06.1974 r. – Kodeks pracy (Dz.U. z 2025 r. poz. 277 ze zm.)
- k.p.a. – ustawa z 14.06.1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. z 2025 r. poz. 1691)
- k.p.c. – ustawa z 17.11.1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 1568 ze zm.)
- k.r.o. – ustawa z 25.02.1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. z 2023 r. poz. 2809 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 18 ze zm.)
- KŚT – Klasyfikacja Środków Trwałych – załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 3.10.2016 r. w sprawie Klasyfikacji Środków Trwałych (KŚT) (Dz.U. poz. 1864)
- nowelizacja z 16.11.2006 r. – ustawa z 16.11.2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 217, poz. 1588 ze zm.)
- nowelizacja z 27.10.2017 r. – ustawa z 27.10.2017 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne (Dz.U. poz. 2175 ze zm.)
- nowelizacja z 23.10.2018 r. – ustawa z 23.10.2018 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy – Ordynacja podatkowa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2193 ze zm.)
- nowelizacja z 28.11.2020 r. – ustawa z 28.11.2020 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiągniętych przez osoby fizyczne oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2123)
- nowelizacja z 29.10.2021 r. – ustawa o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 2105)

- nowelizacja z 9.06.2022 r. – ustawa z 9.06.2022 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1265)
- o.p. – ustawa z 29.08.1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz.U. z 2025 r. poz. 111 ze zm.)
  - PKOB – Polska Klasyfikacja Obiektów Budowlanych – załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 30.12.1999 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Obiektów Budowlanych (PKOB) (Dz.U. Nr 112, poz. 1316 ze zm.)
  - PKWiU – Polska Klasyfikacja WYROBÓW i USŁUG – załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z 17.12.2025 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji WYROBÓW i USŁUG (PKWiU) (Dz.U. poz. 1829)
  - p.p.s.a. – ustawa z 30.08.2002 r. – Prawo o postępowaniu przed sądami administracyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 935 ze zm.)
  - pr. bank. – ustawa z 29.08.1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 1646 ze zm.)
  - pr. bud. – ustawa z 7.07.1994 r. – Prawo budowlane (Dz.U. z 2025 r. poz. 418 ze zm.)
  - p.r.d. – ustawa z 20.06.1997 r. – Prawo o ruchu drogowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1251 ze zm.)
  - pr. ośw. – ustawa z 14.12.2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2025 r. poz. 1043 ze zm.)
  - pr. przeds. – ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. z 2025 r. poz. 1480 ze zm.)
  - pr. rest. – ustawa z 15.05.2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz.U. z 2024 r. poz. 1428 ze zm.)
  - pr. spółdz. – ustawa z 16.09.1982 r. – Prawo spółdzielcze (Dz.U. z 2024 r. poz. 593 ze zm.)
  - pr. up. – ustawa z 28.02.2003 r. – Prawo upadłościowe (Dz.U. z 2025 r. poz. 614 ze zm.)
  - p.s.w.n. – ustawa z 20.07.2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.)
  - p.u.s.p. – ustawa z 27.07.2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 334 ze zm.)
- rozporządzenie 2017/565 – rozporządzenie delegowane Komisji (UE) 2017/565 z 25.04.2016 r. uzupełniające dyrektywę Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/65/UE w odniesieniu do wymogów organizacyjnych i warunków prowadzenia działalności przez firmy inwestycyjne oraz pojęć zdefiniowanych na potrzeby tej dyrektywy (Dz.Urz. UE L 87, s. 1, ze zm.)
- rozporządzenie 2019/1238 – rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z 20.06.2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE) (Dz.Urz. UE L 198, s. 1, ze zm.)
- TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.Urz. UE C 202 z 2016 r., s. 47)
  - u.ABW – ustawa z 24.05.2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (Dz.U. z 2025 r. poz. 902 ze zm.)
  - u.ARiMR – ustawa z 9.05.2008 r. o Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (Dz.U. z 2025 r. poz. 1363)
  - u.CBA – ustawa z 9.06.2006 r. o Centralnym Biurze Antykorupcyjnym (Dz.U. z 2025 r. poz. 712 ze zm.)
  - u.COVID – ustawa z 2.03.2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U. z 2025 r. poz. 764)
  - u.d.m. – ustawa z 21.06.2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1335)
  - u.d.p.p.w. – ustawa z 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz.U. z 2025 r. poz. 1338 ze zm.)
  - u.d.u.r. – ustawa z 11.09.2015 r. o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1526 ze zm.)
  - u.e.r. – ustawa z 17.12.1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1749 ze zm.)
  - u.f.i. – ustawa z 27.05.2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1034 ze zm.)
  - u.f.p. – ustawa z 27.08.2009 r. o finansach publicznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1483 ze zm.)

- u.f.r. – ustawa z 26.01.2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz.U. poz. 326 ze zm.)
- u.FS – ustawa z 23.10.2018 r. o Funduszu Solidarnościowym (Dz.U. z 2024 r. poz. 1848 ze zm.)
- u.f.w.r. – ustawa z 8.09.2006 r. o finansowym wsparciu rodzin i innych osób w nabywaniu własnego mieszkania (Dz.U. z 2023 r. poz. 1296).
- u.g.n. – ustawa z 21.08.1997 r. o gospodarce nieruchomościami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1145 ze zm.)
- u.i.k.e. – ustawa z 20.04.2004 r. o indywidualnych kontaktach emerytalnych oraz indywidualnych kontaktach zabezpieczenia emerytalnego (Dz.U. z 2024 r. poz. 707 ze zm.)
- u.KAS – ustawa z 16.11.2016 r. o Krajowej Administracji Skarbowej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1131 ze zm.)
- u.k.o.r.w. – ustawa z 24.01.1991 r. o kombatantach oraz niektórych osobach będących ofiarami represji wojennych i okresu powojennego (Dz.U. z 2022 r. poz. 2039 ze zm.)
- u.o.f.f.e. – ustawa z 28.08.1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 1113 ze zm.)
- u.o.i.f. – ustawa z 29.07.2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz.U. z 2024 r. poz. 722 ze zm.)
- u.OIPE – ustawa z 7.07.2023 r. o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym (Dz.U. poz. 1843)
- u.o.O – ustawa z 11.03.2022 r. o obronie Ojczyzny (Dz.U. z 2025 r. poz. 825 ze zm.)
- u.o.p. – ustawa z 29.07.2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 592)
- u.o.z.o.z. – ustawa z 23.07.2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2024 r. poz. 1292 ze zm.)
- u.o.ż.e. – ustawa z 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz.U. z 2024 r. poz. 1361 ze zm.)
- u.P – ustawa z 6.04.1990 r. o Policji (Dz.U. z 2025 r. poz. 636 ze zm.)
- u.p.a. – ustawa z 6.12.2008 r. o podatku akcyzowym (Dz.U. z 2025 r. poz. 126 ze zm.)
- u.p.a.p.p. – ustawa z 4.02.1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 24 ze zm.)
- u.p.d.o.f. – ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 163 ze zm.)
- u.p.d.o.p. – ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 278 ze zm.)
- u.p.n.o. – ustawa z 8.03.2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Dz.U. z 2023 r. poz. 1790)
- u.PPK – ustawa z 4.10.2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 427 ze zm.)
- u.p.p.e. – ustawa z 20.04.2004 r. o pracowniczych programach emerytalnych (Dz.U. z 2024 r. poz. 556 ze zm.)
- u.p.p.n.p.m. – ustawa z 27.09.2013 r. o pomocy państwa w nabyciu pierwszego mieszkania przez młodych ludzi (Dz.U. z 2022 r. poz. 2628)
- u.p.p.o.c.m. – ustawa z 26.05.2023 r. o pomocy państwa w oszczędzaniu na cele mieszkaniowe (Dz.U. z 2024 r. poz. 1704 ze zm.),
- u.p.p.p. – ustawa z 1.03.2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz.U. z 2025 r. poz. 644)
- u.p.p.s.n.k. – ustawa z 19.06.2009 r. o pomocy państwa w spłacie niektórych kredytów mieszkaniowych udzielonych osobom, które utraciły pracę (Dz.U. z 2025 r. poz. 1580)
- u.p.p.w.d. – ustawa z 11.02.2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci (Dz.U. z 2024 r. poz. 1576 ze zm.)
- u.p.p.w.m. – ustawa z 20.07.2018 r. o pomocy państwa w ponoszeniu wydatków mieszkaniowych w pierwszych latach najmu mieszkania (Dz.U. z 2024 r. poz. 506)

- u.p.r. – ustawa z 15.11.1984 r. o podatku rolnym (Dz.U. z 2025 r. poz. 1344)
- u.p.s. – ustawa z 12.03.2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1214 ze zm.)
- u.p.s.d. – ustawa z 28.07.1983 r. o podatku od spadków i darowizn (Dz.U. z 2024 r. poz. 1837 ze zm.)
- u.p.s.k. – ustawa z 22.08.1997 r. o publicznej służbie krwi (Dz.U. z 2024 r. poz. 1782)
- u.PSP – ustawa z 24.08.1991 r. o Państwowej Straży Pożarnej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1312 ze zm.)
- u.p.t.u. – ustawa z 11.03.2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz.U. z 2025 r. poz. 775 ze zm.)
- u.r. – ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2023 r. poz. 120 ze zm.)
- u.r.k.m. – ustawa z 1.10.2021 r. o rodzinnym kredycie mieszkaniowym i bezpiecznym kredycie 2% (Dz.U. z 2024 r. poz. 1724 ze zm.)
- u.r.p. – ustawa z 20.03.2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia (Dz.U. poz. 620)
- u.r.s. – ustawa z 27.06.2003 r. o rencie socjalnej (Dz.U. z 2025 r. poz. 420 ze zm.)
- u.r.z.s. – ustawa z 27.08.1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 913 ze zm.)
- u.s. – ustawa z 25.06.2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2024 r. poz. 1488 ze zm.)
- u.s.f.r.m. – ustawa z 26.10.1995 r. o społecznych formach rozwoju mieszkalnictwa (Dz.U. z 2025 r. poz. 1273)
- u.SG – ustawa z 12.10.1990 r. o Straży Granicznej (Dz.U. z 2025 r. poz. 914 ze zm.)
- u.SKW – ustawa z 9.06.2006 r. o służbie funkcjonariuszy Służby Kontrwywiadu Wojskowego oraz Służby Wywiadu Wojskowego (Dz.U. z 2025 r. poz. 694 ze zm.)
- u.s.m. – ustawa z 15.12.2000 r. o spółdzielniach mieszkaniowych (Dz.U. z 2024 r. poz. 558 ze zm.)
- u.s.o. – ustawa z 7.09.1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2025 r. poz. 881 ze zm.)
- u.SOP – ustawa z 8.12.2017 r. o Służbie Ochrony Państwa (Dz.U. z 2025 r. poz. 34 ze zm.)
- ustawa „Aktywny rodzic” – ustawa z 15.05.2024 r. o wspieraniu rodziców w aktywności zawodowej oraz w wychowaniu dziecka – „Aktywny rodzic” (Dz.U. poz. 858 ze zm.)
- u.s.u.s. – ustawa z 13.10.1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2025 r. poz. 350 ze zm.)
- u.SW – ustawa z 9.04.2010 r. o Służbie Więziennej (Dz.U. z 2025 r. poz. 1750 ze zm.)
- u.ś.r. – ustawa z 28.11.2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. z 2025 r. poz. 1208 ze zm.)
- u.u.p. – ustawa z 19.08.2011 r. o usługach płatniczych (Dz.U. z 2025 r. poz. 611 ze zm.)
- u.u.s.r. – ustawa z 20.12.1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz.U. z 2025 r. poz. 1770 ze zm.)
- u.w.d.g.p. – ustawa z 19.08.2011 r. o weteranach działań poza granicami państwa (Dz.U. z 2023 r. poz. 2112 ze zm.)
- u.w.k.z.k.m. – ustawy z 9.10.2015 r. o wsparciu kredytobiorców, którzy zaciągnęli kredyt mieszkaniowy i znajdują się w trudnej sytuacji finansowej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1385)
- u.w.r. – ustawa z 9.06.2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2025 r. poz. 49 ze zm.)
- u.w.t.r. – ustawa z 21.11.2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (Dz.U. z 2025 r. poz. 1419 ze zm.)
- u.z.e.i.p. – ustawa z 13.10.1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz.U. z 2025 r. poz. 237 ze zm.)
- u.z.i.w. – ustawa z 29.05.1974 r. o zaopatrzeniu inwalidów wojennych i wojskowych oraz ich rodzin (Dz.U. z 2025 r. poz. 195)
- u.z.p.d. – ustawa z 20.11.1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. z 2025 r. poz. 843 ze zm.)
- u.z.r.o.z.w.w. – ustawa z 7.05.2009 r. o zadośćuczynieniu rodzinom ofiar zbiorowych wystąpień wolnościowych w latach 1956–1989 (Dz.U. z 2020 r. poz. 678)

- u.z.s. – ustawa z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz.U. z 2021 r. poz. 170)
- u.z.SZ – ustawa z 22.06.1995 r. o zakwaterowaniu Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2024 r. poz. 1270)

Czasopisma i publikatory

- Biul. Skarb. – Biuletyn Skarbowy
- CBOSA – Centralna Baza Orzeczeń Sądów Administracyjnych
- CURIA – baza orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej
- IN – Ius Novum
- KPPod – Kwartalnik Prawa Podatkowego
- M. Pod. – Monitor Podatkowy
- ONSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego
- ONSAiWSA – Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego i Wojewódzkich Sądów Administracyjnych
- OSNC – Orzecznictwo Sądów Polskich. Izba Cywilna
- OTK-A – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, Seria A
- POP – Przegląd Orzecznictwa Podatkowego
- Prz. Pod. – Przegląd Podatkowy

Inne

- ASI – alternatywna spółka inwestycyjna
- BFG – Bankowy Fundusz Gwarancyjny
- BGK – Bank Gospodarstwa Krajowego
- CEIDG – Centralna Ewidencja i Informacja o Działalności Gospodarczej
- CFC – zagraniczna jednostka kontrolowana (ang. *controlled foreign company*)
- CSR – społeczna odpowiedzialność biznesu (ang. *corporate social responsibility*)
- DIS – dyrektor izby skarbowej
- DKIS – Dyrektor Krajowej Informacji Skarbowej
- IKE – indywidualne konto emerytalne
- IKZE – indywidualne konto zabezpieczenia emerytalnego
- IP – własność intelektualna (ang. *intellectual property*)
- KAS – Krajowa Administracja Skarbowa
- NFZ – Narodowy Fundusz Zdrowia
- NSA – Naczelny Sąd Administracyjny
- OHP – ochotniczy hufiec pracy
- OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju
- OIPE – ogólnoeuropejski indywidualny produkt emerytalny
- ONZ – Organizacja Narodów Zjednoczonych
- OPP – organizacja pożytku publicznego
- OZE – odnawialne źródło energii
- PFRON – Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
- PIT – podatek dochodowy od osób fizycznych (ang. *personal income tax*)
- PKD – Polska Klasyfikacja Działalności
- PKPiR – podatkowa księga przychodów i rozchodów
- PPE – pracowniczy program emerytalny
- PPK – pracownicze plany kapitałowe
- PUP – powiatowy urząd pracy
- RPO – Rzecznik Praw Obywatelskich
- SA – sąd apelacyjny

- SN – Sąd Najwyższy
- TK – Trybunał Konstytucyjny
- TS – Trybunał Sprawiedliwości
- TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej
- VAT – podatek od towarów i usług (ang. *value added tax*)
- WHT – podatek u źródła (ang. *withholding tax*)
- WNIp – wartość niematerialna i prawna
- WSA – wojewódzki sąd administracyjny
- WUP – wojewódzki urząd pracy
- ZCP – zorganizowana część przedsiębiorstwa
- ZFA – zakładowy fundusz aktywności
- ZFRON – zakładowy fundusz rehabilitacji osób niepełnosprawnych
- ZFŚS – zakładowy fundusz świadczeń socjalnych

Wstęp

Oddajemy do rąk Czytelników komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych – aktu prawnego, który od ponad trzech dekad kształtuje obowiązki podatkowe praktycznie każdej osoby osiągającej przychody na terenie Polski. Jej znaczenie wykracza jednak znacząco ponad ten obszar, ponieważ pośrednio wpływa ona na fundamentalne decyzje gospodarcze milionów indywidualnych przedsiębiorców, inwestorów i osób planujących swoją przyszłość finansową.

Ustawa o PIT, pomimo licznych nowelizacji i rosnącej objętości, pozostaje jednym z najbardziej złożonych i budzących kontrowersje aktów prawnych w polskim systemie prawa podatkowego. Jej stosowanie rodzi nieustanne wątpliwości interpretacyjne. Pozostaje ona jednym z istotnych instrumentów polityki społecznej państwa, co wymusza nieustanne dostosowywanie się do jej bieżących realiów. To właśnie ta dynamika i złożoność regulacji stanowiły główną motywację do przygotowania niniejszego opracowania.

Liczba zmian przepisów dotyczących praw, obowiązków i odpowiedzialności podatników podatku dochodowego jest znacząca. Same zmiany są dopuszczalne, ale wraz z nimi powinno się uwzględniać możliwości ich konsolidacji w jednym akcie. Obecna praktyka tworzenia tzw. specustaw deregulacyjnych, które dotyczą nie tylko prawa podatkowego, lecz także innych ustaw, nie sprzyja temu postulatowi. Podobne zastrzeżenie trzeba poczynić w odniesieniu do czasu, jaki upływa między ogłoszeniem ustawy podatkowej a wejściem jej w życie. W podatkach dochodowych uwzględnia się minimalny miesięczny termin ogłoszenia aktu przed kolejnym rokiem kalendarzowym wynikający z orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, przy czym ten standard jest absolutnym minimum i nie powinien stać się zasadą.

Komentarz kierujemy przede wszystkim do praktyków: doradców podatkowych, adwokatów, radców prawnych, księgowych oraz przedsiębiorców i ich doradców, którzy na co dzień stykają się z problemami stosowania ustawy o PIT. Uważamy, że również pracownicy organów skarbowych zyskają opracowanie, które wspomże ich w bieżącym stosowaniu trudnej materii prawa podatkowego. Równocześnie mamy nadzieję, że komentarz będzie przydatny dla przedstawicieli nauki prawa podatkowego oraz studentów, którzy pragną zgłębić praktyczne aspekty stosowania tej ustawy. Staraliśmy się bowiem łączyć analizę dogmatycznoprawną z obserwacjami płynącymi z praktyki, co czyni z tego komentarza użyteczne narzędzie zarówno dla teoretyków, jak i praktyków.

Oddając ten komentarz w ręce Czytelników, mamy nadzieję, że okaże się on dla nich użytecznym narzędziem w codziennej pracy z ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych i że przyczyni się do lepszego zrozumienia i stosowania tego trudnego, ale fascynującego obszaru prawa.

Ustawa z dnia 26 lipca 1991 r.
o podatku dochodowym od osób fizycznych

(Dz.U. z 2025 r. poz. 163; zm.: Dz.U. z 2025 r. poz. 340, poz. 368, poz. 620, poz. 680,
poz. 1022, poz. 1180, poz. 1301, poz. 1302, poz. 1366, poz. 1795, poz. 1804, poz. 1817,
poz. 1822, poz. 1823, poz. 1838, poz. 1858; M.P. z 2025 r. poz. 1274)

Rozdział 1. Podmiot i przedmiot opodatkowania

Piotr Karwat

Art. 1. [Zakres podmiotowy i przedmiotowy]

Ustawa reguluje opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów osób fizycznych oraz daninę solidarnościową.

Przedmiot regulacji

1. Komentowany przepis wyznacza zarówno zakres przedmiotowy, jak i podmiotowy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. W obydwu przypadkach regulacja ma charakter ogólny; podlega ona doprecyzowaniu w dalszych przepisach ustawy.

Osoba fizyczna

2. Kluczowy dla ustawy termin „osoba fizyczna” nie został zdefiniowany ani w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, ani w żadnym innym akcie normatywnym prawa podatkowego. Definicja taka nie wydaje się jednak konieczna, z uwagi na – wprawdzie niesformułowane wprost, ale niebudzące wątpliwości – „odesłanie” w tym zakresie do przepisów prawa cywilnego (art. 8–9 k.c.), które zresztą również nie definiują tego pojęcia wprost, a jedynie regulują kwestię przyznania człowiekowi zdolności prawnej, tj. zdolności do bycia podmiotem praw i obowiązków, tzw. zdolności biernej¹. Zdolność taką ma każdy człowiek od chwili urodzenia (art. 8 k.c.). Identycznie jak w prawie cywilnym, podmiotowość prawnopodatkowa człowieka nie zależy od jakichkolwiek jego cech, w tym w szczególności wieku, płci, stanu cywilnego, stanu umysłowego, obywatelstwa, miejsca zamieszkania. Niektóre z tych cech mogą determinować prawa i obowiązki człowieka w podatku dochodowym, np. miejsce zamieszkania może decydować o zakresie obowiązku podatkowego (ograniczony/nieograniczony; zob. komentarz do art. 3), stan cywilny, wiek lub stan umysłowy (postrzegany jako stan zdrowia) – o prawie do skorzystania z niektórych przywilejów podatkowych (wspólne opodatkowanie małżonków, zwolnienia od podatku dochodów uzyskiwanych przez osoby młodociane, ulga na cele rehabilitacyjne dla osób niepełnosprawnych). Żadna z cech osobowych nie ma natomiast – jak wspomniano – znaczenia dla podmiotowości prawnopodatkowej człowieka. Przykładowo, zarówno małoletnie dziecko, jak i osoba całkowicie ubezwłasnowolniona mogą być podatnikami podatku dochodowego, ponieważ pomimo braku możliwości samodzielnego działania, tzw. zdolności do czynności prawnych, mogą posiadać źródło dochodu, np. być posiadaczami akcji dających prawo do dywidendy, składników majątkowych oddanych do odpłatnego korzystania albo świadczyć pracę

¹ M. Pilich [w:] *Kodeks cywilny. Komentarz*, t. 1, *Część ogólna*, cz. 1, (art. 1–55⁴), red. J. Gudowski, Warszawa 2021, art. 8, nt 18.

na podstawie stosunku prawnego nawiązanego przez przedstawiciela ustawowego. Szczegółowe przepisy mogą wprawdzie przewidywać pewne uproszczenia przenoszące obowiązek podatkowy z dziecka na rodziców (zob. art. 7 u.p.d.o.f.), niemniej zasadą pozostaje brak jakichkolwiek ograniczeń czy wyłączeń podmiotowości podatkowej w stosunku do jakiegokolwiek człowieka.

Przedmiot opodatkowania: dochód

3. Zgodnie z nazwą komentowanej ustawy przedmiotem opodatkowania daniną, którą ona reguluje, jest dochód. Nauka wykształciła wiele teorii dochodu, wśród których zasadniczą rolę odgrywają **teoria źródeł** oraz **teoria czystego przyrostu majątkowego**. Pierwsza z nich zakłada, że dochodem jednostki jest nowa wartość uzyskiwana regularnie ze stałego źródła przychodu. Według drugiej teorii dochodem są wszelkie przyrosty wartości majątku, niezależnie od źródła i warunków, w jakich są użytkowane². Komentowana ustawa nie recypuje wprost żadnej z teorii, choć wydaje się najbliższa koncepcji dochodu jako czystego przyrostu majątkowego, z tym jednak zastrzeżeniem, że opodatkowaniu podlega tylko nowa wartość, nie stanowi natomiast przedmiotu opodatkowania sam przyrost wartości składników, które już znajdują się w majątku podatnika.

Podatek dochodowy

4. Podatek dochodowy od osób fizycznych to danina będąca przedmiotem zasadniczej regulacji komentowanej ustawy. W świetle art. 217 Konstytucji RP nakładanie danin publicznych należy do wyłącznej materii ustawowej, co oznacza, że dla skutecznego wprowadzenia każdej daniny do systemu prawnego konieczne jest uregulowanie jej podstawowych elementów w drodze ustawy. Wskazany przepis Konstytucji wymienia wśród tych podstawowych elementów podmioty, przedmioty opodatkowania i stawki podatkowe, a także zasady przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorie podmiotów zwolnionych od podatków. Wśród niewymienionych w Konstytucji kluczowych elementów konstrukcji podatku należy wymienić podstawę opodatkowania, jednakże konieczność ustawowego uregulowania tego elementu jest również poza sporem³. Komentowana ustawa spełnia wskazane kryterium wyłączności ustawowej, obejmując swoją regulacją wszystkie kluczowe elementy konstrukcji podatku dochodowego, a także część elementów „technicznych”, formalnie nieobjętych wyłącznością ustawową (np. terminy płatności podatku).

Zasady podatku dochodowego

5. We współczesnej nauce za podatek dochodowy uznaje się daninę, która skonstruowana jest zgodnie z następującymi zasadami⁴:

² Szerzej H. Litwińczuk [w:] *Prawo podatkowe przedsiębiorców*, red. H. Litwińczuk, Warszawa 2017, s. 34.

³ Art. 217 Konstytucji RP stanowi: „Nakładanie podatków, innych danin publicznych, określanie podmiotów, przedmiotów opodatkowania i stawek podatkowych, a także zasad przyznawania ulg i umorzeń oraz kategorii podmiotów zwolnionych od podatków następuje w drodze ustawy”. Z art. 217 Konstytucji RP wynika więc również, że „określony musi być przedmiot opodatkowania, a w konsekwencji podstawa opodatkowania. Określoność przedmiotu opodatkowania oznacza, że nie może być niejasności co do podstawy opodatkowania wynikającej z opodatkowania przedmiotu” – wyrok TK z 27.11.2007 r., SK 39/06, OTK-A 2007/10, poz. 127.

⁴ Katalog i wyjaśnienie poniższych zasad za: H. Litwińczuk [w:] *Prawo...*, red. H. Litwińczuk, s. 32–33.

- **powszechności podmiotowej:** podatek obejmuje wszystkie osoby, co oznacza, że konstrukcja w zasadzie nie przewiduje żadnych wyłączeń lub zwolnień podmiotowych;
  - **powszechności przedmiotowej:** opodatkowaniu powinien podlegać łączny dochód osoby fizycznej, a nie dochody z określonych źródeł przychodu, ewentualne straty z jednego źródła przychodów powinny natomiast być wyrównywane dochodami z innych źródeł;
  - **opodatkowania czystego dochodu w ujęciu przedmiotowym:** opodatkowaniu powinien podlegać dochód pozostający do dyspozycji osoby, która go uzyskała, a więc przychód pomniejszony o wydatki poniesione w celu jego osiągnięcia;
  - **opodatkowania czystego dochodu w ujęciu podmiotowym:** podatek powinien być pobierany dopiero od części dochodów stanowiącej nadwyżkę ponad wartość (kwotę), która pokrywa przynajmniej pewne minimum niezbędne do zaspokojenia elementarnych potrzeb.
6. Patrząc z perspektywy powyższych zasad na podatek dochodowy stanowiący przedmiot komentowanej ustawy, należy uznać spełnienie niektórych z nich za niepełne albo w ogóle wątpliwe. O ile nie ma wątpliwości co do spełnienia zasady **powszechności podmiotowej** (ustawa nie przewiduje zwolnień ani wyłączeń podmiotowych), o tyle zasada powszechności przedmiotowej doznaje zdecydowanie zbyt wielu wyjątków. Należy przede wszystkim zauważyć, że dochody z dwóch rozległych i bardzo istotnych dla gospodarki dziedzin działalności, rolniczej (z niewielkimi wyjątkami) oraz leśnej, zostały wyłączone z opodatkowania (zob. art. 2 ust. 1 pkt 1 i 2 u.p.d.o.f.). Ponadto pomimo formalnie globalnego charakteru podatku (co do zasady wszystkie dochody sumuje się i opodatkowuje jednolicie) liczba rodzajów oraz zakres dochodów niepodlegających jednolitemu opodatkowaniu są na tyle znaczące, że trudno traktować je jedynie jako wyjątki od zasady (spośród najistotniejszych wyjątków należy wymienić dochody z następujących źródeł przychodów: najem i dzierżawa, kapitały pieniężne, zbycie nieruchomości, działalność prowadzona przez zagraniczną jednostkę kontrolowaną, niezrealizowane zyski oraz – opcjonalnie – działalność gospodarcza i działy specjalne produkcji rolnej). Kolejny wyłom w zasadzie powszechności stanowi obszerny katalog zwolnień przedmiotowych.
7. Również zasada **czystego opodatkowania w ujęciu przedmiotowym** doznaje pewnych wyjątków. Należy do nich zaliczyć opodatkowanie przychodów (zamiast dochodów) z niektórych kapitałów pieniężnych, m.in. odsetek oraz dywidend, czy przyjęcie stosunkowo niewielkich kwot kosztów normatywnych (zamiast rzeczywistych) w opodatkowaniu dochodów ze stosunku pracy. W tym przypadku jednak rzeczywiście możemy mówić o wyjątkach, których istnienie nie prowadzi do wniosku, że funkcjonowanie zasady staje się wątpliwe. Cechą charakterystyczną wskazanych wyjątków jest to, że nawet gdyby one nie obowiązywały, w praktyce i tak czysty dochód w znakomitej większości przypadków byłby zbliżony do przychodu albo wręcz mu równy.
8. Ostatnia zasada, opodatkowania **czystego dochodu w ujęciu podmiotowym**, obowiązywała formalnie od początku funkcjonowania komentowanej ustawy. Realizowana była poprzez tzw. minimum podatkowe, tj. przyjęcie, że pewien minimalny dochód nie podlega opodatkowaniu. Technicznie efekt minimum podatkowego osiągnąć było poprzez odejmowanie pewnej stałej kwoty od podatku obliczonego zgodnie z art. 27 ust. 1 u.p.d.o.f. Przez wiele lat obowiązywania ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych tak określane minimum podatkowe, ze względu na swą znikomą (symboliczną) skalę, w praktyce nie realizowało żadnych istotnych celów. Warto dla przykładu podać, że w 2003 r. kwota zmniejszająca podatek wynosiła 530,08 zł, co przekładało się na kwotę wolną od podatku nieco mniejszą niż 2790 zł rocznie, czyli 232,50 zł

miesięcznie, podczas gdy ówczesne minimum egzystencji wynosiło 354,76 zł⁵. Odpowiednio w 2015 r. kwota zmniejszająca podatek wynosiła 556,02 zł, co przekładało się na kwotę wolną od podatku równą 3089 zł rocznie, czyli 257,41 zł miesięcznie, podczas gdy minimum egzystencji w tym czasie wynosiło 545,76 zł. Jak widać, z biegiem czasu realna wartość minimum podatkowego, od początku symboliczna, z czasem niedorównująca nawet minimum egzystencji, ulegała dalszej deprecjacji. W takich okolicznościach skuteczna okazała się inicjatywa Rzecznika Praw Obywatelskich, który 3.10.2014 r. złożył do Trybunału Konstytucyjnego wnioszek o stwierdzenie, że art. 27 ust. 1 u.p.d.o.f., w zakresie, w jakim ustala w pierwszym przedziale skali podatkowej kwotę zmniejszającą podatek w wysokości 556,02 zł, jest niezgodny z art. 2 i 84 Konstytucji RP. Trybunał Konstytucyjny uznał niekonstytucyjność tego przepisu, zgodnie z wnioskiem RPO. Najistotniejsze – z punktu widzenia omawianej zasady – tezy uzasadnienia wyroku TK są następujące: „Po pierwsze, utrzymywanie przez wiele lat stałej kwoty zmniejszającej podatek i oderwanie jej wysokości od czynników, dzięki którym można określić zdolność podatkową podatnika, narusza art. 84 Konstytucji i wynikającą z niego zasadę sprawiedliwości podatkowej. Ustawodawca utrzymuje instytucję, która wprawdzie pozwala określić dochód pozostawiony do swobodnej decyzji podatnika, ale jego wysokość oderwana od sytuacji społeczno-gospodarczej podważa sens instytucji, jaką jest kwota zmniejszająca podatek.

Po drugie, kwestionowana norma w skarżonym zakresie jest sprzeczna z zasadą sprawiedliwości społecznej oraz zasadą zaufania do państwa i stanowionego przez nie prawa. Brak jest powiązania zdolności podatkowej z przepisami odnoszącymi się do minimum egzystencji lub innymi określonymi wskaźnikami społeczno-ekonomicznymi. Brak tego związku powoduje, że choć przepisy są poprawne pod względem formalnym, stają się niesprawiedliwe.

Rzecznik trafnie wskazuje, że skarżona regulacja, w stosunku do osób, które uzyskują dochody nieprzekraczające granicy ubóstwa, jest nieracjonalna. Prowadzi do poszerzenia granic ubóstwa i do dalszego uzależniania tych osób od systemu pomocy społecznej”⁶.

9. Po wyroku TK ustawodawca podjął pewne „przejściowe” zabiegi legislacyjne mające stanowić kompromis między prawidłową realizacją omawianej zasady a interesem budżetu państwa. W obecnym stanie prawnym, obowiązującym od 1.07.2022 r., kwota zmniejszająca podatek wynosi 3600 zł, co przy stawce podatku 12% oznacza minimum podatkowe na poziomie 30 000 zł rocznie, tj. 2500 zł miesięcznie. Jest to zmiana zasadnicza, jeżeli porównać tę kwotę – wzorem przykładów z lat ubiegłych – z minimum egzystencji, które w 2021 r. wynosiło 671,36 zł. Należy jedynie mieć nadzieję, że przewidziany w art. 27 ust. 1c i 1d u.p.d.o.f. mechanizm „weryfikacji” kwoty zmniejszającej podatek będzie w praktyce prowadził do regularnej waloryzacji tej kwoty, w tempie przynajmniej zbliżonym do wskaźnika wzrostu cen. Ścisłe trzymanie się mechanizmu „weryfikacji” niestety nie gwarantuje takiej waloryzacji, zważywszy, że obliuguje on ministra finansów do sformułowania propozycji zmiany kwoty zmniejszającej podatek dopiero w momencie, gdy miesięczna kwota wolna od podatku stanie się niższa od minimum egzystencji. *De lege lata* oznacza to, że waloryzacji kwoty wolnej od podatku należałoby oczekiwać dopiero wówczas, gdy kwota minimum egzystencji przekroczy 2500 zł.

⁵ Według zestawienia dokonanego przez Pion Badawczy Polityki Społecznej Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych; zob. *Wysokość minimum egzystencji*, <https://www.ipiss.com.pl/pion-badawczy-polityki-spoecznej/wysokosc-minimum-egzystencji/> (dostęp: 20.10.2025 r.).

⁶ Wyrok TK z 28.10.2015 r., K 21/14, OTK-A 2015/9, poz. 152.

Danina solidarnościowa

10. Z punktu widzenia finansów publicznych danina solidarnościowa jest odrębnym od podatku dochodowego rodzajem daniny publicznej przede wszystkim z tego powodu, że nie zasila – tak jak podatek dochodowy – budżetu państwa oraz, w odpowiednich udziałach, budżetów jednostek samorządu terytorialnego, lecz stanowi w całości dochód Funduszu Solidarnościowego (art. 3 ust. 1 pkt 2 u.FS). Z punktu widzenia podatnika podatek dochodowy funkcjonuje ona jak dodatkowy, globalny podatek dochodowy, obciążający sumę dochodów ze ściśle określonej grupy źródeł. Cechą odróżniającą ją od podatku dochodowego jest również stosunkowo wysokie minimum podatkowe: 1 mln zł. Minimum to pełni zupełnie inną funkcję niż analogiczna instytucja w podatku dochodowym: chodzi o to, aby adresatami daniny solidarnościowej byli wyłącznie podatnicy o najwyższych dochodach. Szczegółowa regulacja daniny solidarnościowej znajduje się w art. 30h–30i u.p.d.o.f.

Lukasz Samojłowicz

Art. 1a. [Opodatkowanie dochodów przedsiębiorstwa w spadku]

1. Ustawa reguluje również opodatkowanie podatkiem dochodowym dochodów przedsiębiorstwa w spadku.

2. Przedsiębiorstwo w spadku, stanowiące jednostkę organizacyjną niemającą osobowości prawnej, jest podatnikiem z tytułu dochodów osiąganych w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia:

1) zarządu sukcesyjnego albo

2) uprawnienia do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony i dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z dnia 13 października 1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz. U. z 2024 r. poz. 375 i 1721).

3. W przypadku śmierci osoby fizycznej będącej wspólnikiem spółki cywilnej, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny, podatnikiem z tytułu udziału w tej spółce w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jest przedsiębiorstwo w spadku, które na potrzeby ustawy traktowane jest jak wspólnik spółki cywilnej.

Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw

1. Przepisy związane z tzw. zarządcą sukcesyjnym wprowadzone zostały na mocy ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw, która była odpowiedzią na rosnące wyzwania związane ze zmianą pokoleniową wśród polskich przedsiębiorców. Ustawa miała stworzyć warunki do płynnego przejęcia przedsiębiorstwa w spadku przez spadkobierców przedsiębiorcy. Przed wprowadzeniem omawianych przepisów śmierć przedsiębiorcy oznaczała ustanie bytu prawnego przedsiębiorstwa, co wiązało się m.in. z wygaśnięciem decyzji administracyjnych, umów o pracę czy pełnomocnictw, utrudnionym dostępem do rachunku bankowego prowadzonego na potrzeby działalności przedsiębiorstwa. Wygasła również NIP przedsiębiorcy, w wyniku czego, pomimo że spadkobiercy – stosownie do art. 97 o.p. – byli sukcesorami podatkowymi przedsiębiorcy, nie mogli używać danych podatnika na fakturach, paragonach i innych dokumentach⁷. W wyniku wdrożenia przedmiotowej ustawy przynajmniej część tych mankamentów została wyeliminowana, w szczególowy sposób regulując zasady:

⁷ M. Kłosowiak, *Planowanie sukcesyjne działalności gospodarczej a podatek dochodowy od osób fizycznych*, „Doradztwo Podatkowe. Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2021/8, Legalis.

- 1) tymczasowego zarządzania przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy, który we własnym imieniu wykonywał działalność gospodarczą na podstawie wpisu do Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej, oraz kontynuowania działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem tego przedsiębiorstwa;
- 2) zarządu spadkiem w zakresie tymczasowego wykonywania praw z udziału w przedsiębiorstwie małżonka przedsiębiorcy, wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG, po śmierci tego małżonka;
- 3) przejęcia koncesji, zezwoleń, licencji oraz pozwoleń, wydanych wobec przedsiębiorcy, wykonującego we własnym imieniu działalność gospodarczą na podstawie wpisu do CEIDG, w formie decyzji organu administracji publicznej, związanych z wykonywaną przez niego działalnością gospodarczą.

Nowa kategoria podatnika

2. Komentowane przepisy wprowadzają dodatkową kategorię podatników PIT, obok osób fizycznych, tj. przedsiębiorstwo w spadku. Jest to jednostka organizacyjna nieposiadająca osobowości prawnej, jednakże posiada ona charakter „tymczasowy”, gdyż również zarząd sukcesyjny taki posiada. Mianowicie istotą zarządu sukcesyjnego jest tymczasowe, przejściowe zarządzanie przedsiębiorstwem po śmierci przedsiębiorcy. Omawiane przepisy dotyczą następstwa prawopodatkowego po śmierci osoby fizycznej – przedsiębiorcy, czyli kontynuowania działalności gospodarczej wykonywanej z wykorzystaniem jej przedsiębiorstwa (odpowiednio stosuje się to również do wspólników spółek cywilnych)⁸.

Zgodnie z omawianym przepisem przedsiębiorstwo w spadku, będące jednostką organizacyjną niemającą osobowości prawnej, jest podatnikiem z tytułu dochodów osiąganych w okresie od otwarcia spadku, czyli śmierci przedsiębiorcy, do dnia wygaśnięcia:

- 1) zarządu sukcesyjnego;
  - 2) uprawnień do powołania zarządcy sukcesyjnego, jeżeli zarząd sukcesyjny nie został ustanowiony i dokonano zgłoszenia, o którym mowa w art. 12 ust. 1c ustawy z 13.10.1995 r. o zasadach ewidencji i identyfikacji podatników i płatników (Dz.U. z 2025 r. poz. 237 ze zm.).
3. Należy również wskazać, że w przypadku gdy został ustanowiony zarząd sukcesyjny, przedsiębiorstwo w spadku pierwszą zaliczkę na podatek oblicza za miesiąc lub kwartał, w którym ustanowiony został zarząd sukcesyjny, uwzględniając przy jej obliczeniu dochody przedsiębiorstwa osiągnięte od dnia otwarcia spadku, tj. od dnia śmierci przedsiębiorcy⁹.
  4. W przypadku śmierci osoby fizycznej będącej wspólnikiem spółki cywilnej, jeżeli ustanowiono zarząd sukcesyjny, podatnikiem z tytułu udziału w tej spółce w okresie od otwarcia spadku do dnia wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego jest przedsiębiorstwo w spadku, które na potrzeby ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych traktowane jest jak wspólnik spółki cywilnej.

⁸ R. Kowalski, *PIT. Komentarz do wybranych przepisów*, LEX 2020, art. 1a.

⁹ Interpretacja indywidualna DKIS z 23.08.2021 r., 0112-KDWL.4011.80.2021.1 JK, LEX nr 618143.

Korespondujące przepisy proceduralne

5. Szczególne przepisy dotyczące sukcesji podatkowej w przypadku śmierci podatnika regulują przepisy Ordynacji podatkowej. Zgodnie z art. 97 § 1 o.p. spadkobiercy podatnika, z zastrzeżeniem art. 97 § 1a, 2 i 2a o.p., przejmują przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy. Przedsiębiorstwo w spadku, w przypadku gdy ustanowiono zarząd sukcesyjny, wstępuje w przewidziane w przepisach prawa podatkowego majątkowe prawa i obowiązki spadkodawcy związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, z wyjątkiem tych praw, które nie mogą być kontynuowane na podstawie odrębnych ustaw, przepis art. 26 o.p. stosuje się odpowiednio (art. 97 § 1a o.p.). W myśl art. 97 § 2 o.p.: „Jeżeli, na podstawie przepisów prawa podatkowego, spadkodawcy przysługiwały prawa o charakterze niemajątkowym, związane z prowadzoną działalnością gospodarczą, uprawnienia te przechodzą na spadkobierców pod warunkiem dalszego prowadzenia tej działalności na ich rachunek”. „Przepis § 2 stosuje się odpowiednio w przypadku dalszego prowadzenia działalności przez przedsiębiorstwo w spadku i ustanowienia zarządu sukcesyjnego” (art. 97 § 2a o.p.). Artykuł 97 § 4 o.p. stanowi, że: „Przepisy § 1–3 stosuje się również do praw i obowiązków wynikających z decyzji wydanych na podstawie przepisów prawa podatkowego”. Zatem spadkobiercy przejmują wszelkie majątkowe prawa i obowiązki, a prawa niemajątkowe w zależności od tego, czy kontynuują działalność spadkodawcy, czy nie. Zarówno przejście przez spadkobiercę majątkowych praw i obowiązków spadkodawcy, jak i przejście na spadkobiercę praw o charakterze niemajątkowym dotyczą również praw i obowiązków wynikających z decyzji wydanych na podstawie przepisów prawa podatkowego.
6. W świetle powyższych przepisów w przypadku śmierci przedsiębiorcy prowadzącego jednoosobową działalność gospodarczą sukcesja podatkowa uzależniona jest od tego, czy ustanowiono zarządcę sukcesyjnego. Jeżeli taka sytuacja ma miejsce, to sukcesorem na mocy przepisów Ordynacji podatkowej jest przedsiębiorstwo w spadku. Prawa i obowiązki wynikające z przepisów prawa podatkowego wykonuje w tym przypadku zarządca sukcesyjny. Te prawa i obowiązki nie przechodzą na spadkobierców mocą wyraźnego zastrzeżenia z art. 97 § 1 o.p. Gdy natomiast zarządcy sukcesyjnego nie ustanowiono, prawa i obowiązki przejmują spadkobiercy. W przypadku natomiast wygaśnięcia zarządu sukcesyjnego ustaje byt prawny przedsiębiorstwa w spadku osoby fizycznej. Oznacza to, że po wygaśnięciu zarządu sukcesyjnego prawa i obowiązki przejmują spadkobiercy na zasadach ogólnych, przy czym realizowane są one już w działalności gospodarczej spadkobierców, czy też spadkobiercy, jeżeli tylko jeden z nich przejął działalność spadkodawcy.

Piotr Karwat

Art. 2. [Wylączenia przedmiotowe]

1. Przepisów ustawy nie stosuje się do:

- 1) przychodów z działalności rolniczej, z wyjątkiem przychodów z działów specjalnych produkcji rolnej;
- 2) przychodów z gospodarki leśnej w rozumieniu ustawy o lasach;
- 3) przychodów podlegających przepisom o podatku od spadków i darowizn;
- 4) przychodów wynikających z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy;
- 5) przychodów z tytułu podziału wspólnego majątku małżonków w wyniku ustania lub ograniczenia małżeńskiej wspólności majątkowej oraz przychodów z tytułu wyrównania dorobków po ustaniu rozdzielności majątkowej małżonków lub śmierci jednego z nich;
- 6) przychodów (dochodów) przedsiębiorcy żeglugowego opodatkowanych na zasadach wynikających z ustawy z dnia 24 sierpnia 2006 r. o podatku tonażowym (Dz. U. z 2021 r. poz. 985), z zastrzeżeniem art. 24a ust. 1a;

- 6a) przychodów opodatkowanych na zasadach wynikających z ustawy z dnia 6 lipca 2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (Dz. U. z 2021 r. poz. 1704), z zastrzeżeniem art. 24a ust. 1a;
  - 7) świadczeń na zaspokojenie potrzeb rodziny, o których mowa w art. 27 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, objętych wspólnością majątkową małżeńską;
  - 8) wypłat, o których mowa w art. 27 ustawy z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw (Dz. U. z 2021 r. poz. 170), zwanej dalej „ustawą o zarządzie sukcesyjnym”;
  - 9) przychodów wynikających z rozliczeń energii wytworzonej przez prosumenta energii odnawialnej, prosumenta zbiorowego energii odnawialnej i prosumenta wirtualnego energii odnawialnej, o których mowa w art. 4 ust. 11 pkt 2 ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o odnawialnych źródłach energii (Dz. U. z 2024 r. poz. 1361, 1847 i 1881).
2. Działalnością rolniczą, w rozumieniu ust. 1 pkt 1, jest działalność polegająca na wytwarzaniu produktów roślinnych lub zwierzęcych w stanie nieprzetworzonym (naturalnym) z własnych upraw albo hodowli lub chowu, w tym również produkcja materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcja warzywnicza gruntowa, szklarniowa i pod folią, produkcja roślin ozdobnych, grzybów uprawnych i sadownicza, hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcja zwierzęca typu przemysłowo-fermowego oraz hodowla ryb, a także działalność, w której minimalne okresy przetrzymywania zakupionych zwierząt i roślin, w trakcie których następuje ich biologiczny wzrost, wynoszą co najmniej:
- 1) miesiąc – w przypadku roślin,
  - 2) 16 dni – w przypadku wysokointensywnego tuczu specjalizowanego gęsi lub kaczek,
  - 3) 6 tygodni – w przypadku pozostałego drobiu rzeźnego,
  - 4) 2 miesiące – w przypadku pozostałych zwierząt
- licząc od dnia nabycia.
3. Działami specjalnymi produkcji rolnej są: uprawy w szklarniach i ogrzewanych tunelach foliowych, uprawy grzybów i ich grzywni, uprawy roślin „in vitro”, fermowa hodowla i chów drobiu rzeźnego i nieśnego, wylęgarnie drobiu, hodowla i chów zwierząt futerkowych i laboratoryjnych, hodowla dżdżownic, hodowla entomofagów, hodowla jedwabników, prowadzenie pasiek oraz hodowla i chów innych zwierząt poza gospodarstwem rolnym.
- 3a. Nie stanowią działów specjalnych produkcji rolnej uprawy, hodowla i chów zwierząt w rozmiarach nieprzekraczających wielkości określonych w załączniku nr 2 do ustawy, zwanym „załącznikiem nr 2”.
4. Ilekroć w ustawie jest mowa o gospodarstwie rolnym, oznacza to gospodarstwo rolne w rozumieniu przepisów ustawy o podatku rolnym.
5. (uchylony)
6. W przypadku braku przeciwnego dowodu przyjmuje się, że przychody pochodzą z czynności, które mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy.

Przedmiot regulacji

1. Przepis ten ustala katalog przychodów, do których nie stosuje się komentowanej ustawy. Katalog ma charakter zamknięty. Zaskakująca, na pierwszy rzut oka, może być terminologia przepisu, który odnosi się do **przychodów**, mimo że ustawa reguluje opodatkowanie dochodów. Przepis jest jednak poprawny, zważywszy, że każdy dochód stanowi różnicę między przychodem a kosztem jego uzyskania. Innymi słowy, każdy dochód wynika z przychodu; skoro zatem przepis wyłącza stosowanie ustawy do określonych rodzajów przychodów, to tym samym spod działania ustawy wyłączone są odpowiadające im dochody. W świetle przyjętej koncepcji dochodu (zob. teza 3 komentarza do art. 1) należy przyjąć, że **każdy** przychód, po przewidzianym w ustawie uwzględnieniu kosztu jego uzyskania, stanowi dochód, do którego stosuje się przepisy ustawy. Nie musi to oznaczać, że dochód taki podlega opodatkowaniu, może bowiem np. stanowić przedmiot zwolnienia od podatku (por. art. 21 u.p.d.o.f.). W każdym razie, w stosunku do dochodów (przychodów) podlegających regulacji ustawy, na podatniku mogą ciążyć obowiązki formalne, nawet jeśli dochody takie objęte są zwolnieniem podatkowym (mogą one polegać np. na obowiązku ewidencjonowania dochodów, udokumentowania sposobu ich przeznaczenia albo nawet ich zadeklarowania w zeznaniu podatkowym; zob. np. art. 21 ust. 1 pkt 131 w zw.

z art. 30e ust. 4 pkt 2 u.p.d.o.f. – dochód ze sprzedaży nieruchomości podlegający zwolnieniu należy wykazać w rocznym zeznaniu podatkowym). Tymczasem podstawową cechą przychodów skatalogowanych w komentowanym przepisie jest to, że nie podlegają one przepisom ustawy, a tym samym żadnym obowiązkom nałożonym ustawą. Podatnik nie musi takich przychodów ewidencjonować, dokumentować ani oczywiście deklarować. Nie ma jednolitego kryterium, na podstawie którego poszczególne rodzaje przychodów znalazły się w tym wyliczeniu. Każde z wyłączeń ma odrębne uzasadnienie, o czym będzie mowa niżej.

Przychody z działalności rolniczej (ust. 1 pkt 1)

- Przychody z działalności rolniczej nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym bez względu na rodzaj podmiotu, który je osiąga; analogiczne rozwiązanie znajduje się w ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych. Nie sposób przyjąć, że alternatywną formą opodatkowania dochodów z działalności rolniczej jest podatek rolny, funkcjonujący w systemie na podstawie ustawy z 15.11.1984 r. o podatku rolnym. Podatek rolny nie zależy bowiem od wysokości dochodu czy przychodu z działalności rolniczej ani nawet od samego faktu prowadzenia takiej działalności. Pomimo oczywistego związku między działalnością rolniczą a podatkiem rolnym należy podkreślić, że komentowane wyłączenie **nie jest uwarunkowane** istnieniem (powstaniem) obowiązku podatkowego w zakresie podatku rolnego u podatnika osiągającego przychody z działalności rolniczej.

Działalność rolnicza

- Działalność rolniczą, na potrzeby wyłączenia, zdefiniowano w art. 2 ust. 2 u.p.d.o.f. Polega ona na **wytwarzaniu** produktów roślinnych lub zwierzęcych w stanie nieprzetworzonym (naturalnym) z własnych upraw albo hodowli lub chowu. Na podstawie definicji do zakresu działalności rolniczej wchodzi również produkcja materiału siewnego, szkółkarskiego, hodowlanego oraz reprodukcyjnego, produkcja warzywnicza gruntowa, szklarniowa i pod folią, produkcja roślin ozdobnych, grzybów uprawnych i sadownicza, hodowla i produkcja materiału zarodowego zwierząt, ptactwa i owadów użytkowych, produkcja zwierzęca typu przemysłowo-fermowego oraz hodowla ryb. Wyłączenie, jako dotyczące tylko przychodu z wytwarzania produktów rolnych, nie obejmuje przychodu z przetwórstwa lub z handlu takimi produktami. Jakikolwiek przetwórstwo, niezależnie od tego, czy prowadzi ono do powstania wyrobów gotowych, czy tylko półproduktów, nie może być kwalifikowane jako działalność rolnicza. Różnicę między wytwarzaniem a przetwórstwem judykatura wyjaśnia następująco: „Dokonując wykładni art. 2 ust. 2 u.p.d.o.f., należy stwierdzić, że bez wątpliwości wytworzeniem produktu w stanie nieprzetworzonym będzie sytuacja, w której plony z uprawy czy hodowli zostają zebrane i w prosty sposób przygotowane do sprzedaży. Z całą zatem pewnością w ramach tak rozumianej działalności rolniczej mieścić się będzie segregacja produktu, oczyszczenie, mycie, osuszenie. Jednak, w ocenie Sądu, proces suszenia, który można uznać za mieszczący się w ramach wytwarzania produktu nieprzetworzonego, tak aby jego stan pozostał stanem naturalnym, nie może posiadać cech przetwórstwa przemysłowego. Nie chodzi przy tym o skalę produkcji, a o sposób jej zorganizowania oraz zaawansowania technologicznego procesu. Suszenie z wykorzystaniem wyłącznie czynników naturalnych (słońce, temperatura i przepływ powietrza) nie może być uznane za przetwarzanie. Inaczej jednak należy potraktować sytuację, w której wysuszenie produktu zostaje wymuszone lub przyspieszone za pomocą urządzeń technicznych, takich jak suszarka czy specjalistyczny piec. Ponieważ jest to ewidentnie obróbka materiału roślinnego, przerobienie go

w sposób sztuczny, nie sposób produktu finalnego w takim wypadku uznać za nieprzetworzony i znajdujący się w stanie naturalnym¹⁰.

Judykatura, oprócz konieczności wyznaczenia granicy między działalnością rolniczą w zakresie wytwarzania produktów rolnych a pozostałymi przejawami tej działalności, stanęła także przed koniecznością rozstrzygnięcia, czy inne przychody, nie pochodzące bezpośrednio z wytwarzania produktów rolnych, ale będące konsekwencją tej działalności, są objęte wyłączeniem. Chodzi w szczególności o wypłacane rolnikom odszkodowania: „Odszkodowania wypłacane rolnikom indywidualnym za szkody wyrządzone przez gatunki zwierząt chronionych, które mają w rzeczywistości na celu przywrócenie stanu posiadania sprzed wyrządzenia szkody, nie podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych, gdyż stanowią przychód uzyskany z działalności rolniczej, o którym mowa w art. 2 ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.f.”¹¹. Podejście takie zasługuje na aprobatę. Zdefiniowanie działalności rolniczej jako polegającej na wytwarzaniu produktów rolnych nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że przychodami z takiej działalności są, oprócz przychodów ze sprzedaży produktów rolnych, wszelkie przysporzenia stanowiące bezpośrednią konsekwencję tej działalności. Do takich przysporzeń należą niewątpliwie odszkodowania stanowiące naprawienie szkody polegającej na zniszczeniu upraw czy pogłowia zwierząt.

Do interesujących wniosków podczas wyznaczania zakresu komentowanego wyłączenia doszedł Naczelny Sąd Administracyjny: „Wyróżnienie szczególnego rodzaju dzierżawy – dzierżawy gruntów rolnych na cele rolnicze – korzysta z wyłączenia spod opodatkowania podatkiem dochodowym od osób fizycznych. Okoliczności tej nie wyłącza brak wskazania dzierżawy gospodarstwa rolnego lub jego składników na cele rolnicze jako wolnej od podatku dochodowego w myśl art. 21 u.p.d.o.f., jak również nie wyłącza jej okoliczność, że dzierżawa taka znajduje się poza zakresem art. 2 ust. 1 pkt 1 u.p.d.o.f.”¹². Z przywołanego wyroku wynika więc, że dzierżawa gruntów rolnych na cele rolnicze przez osobę fizyczną stanowi przejaw działalności rolniczej. W konsekwencji przychód z czynszu z tytułu takiej dzierżawy będzie wyłączony od opodatkowania.

Jakkolwiek w zakresie działalności rolniczej co do zasady nie mieści się handel, to jednak do definicji tej działalności włączono działalność quasihandlową polegającą na zakupie zwierząt i roślin w celu ich odprzedaży, pod warunkiem zachowania wskazanych w art. 2 ust. 2 u.p.d.o.f. minimalnych okresów przetrzymywania poszczególnych typów zwierząt i roślin, w trakcie których następuje ich biologiczny wzrost. Przechowywanie produktów przez okres krótszy niż wskazane okresy nie stanowi działalności rolniczej i podlega opodatkowaniu podatkiem dochodowym na zasadach ogólnych.

Działy specjalne produkcji rolnej

4. Omawianemu wyłączeniu nie podlegają przychody z działów specjalnych produkcji rolnej. Są to rodzaje produkcji rolnej wymienione enumeratywnie w art. 2 ust. 3 u.p.d.o.f. Kryterium zaliczenia poszczególnych rodzajów produkcji do tej kategorii nie jest jednolite. Może o tym decydować rodzaj produktów (np. uprawa grzybów, hodowla zwierząt futerkowych), sposób produkcji (np. uprawy w szklarniach, uprawy roślin „in vitro”) albo fakt prowadzenia hodowli i chowu zwierząt poza gospodarstwem rolnym. Z reguły prowadzenie działalności zaliczanej do

¹⁰ Wyrok WSA w Lublinie z 11.12.2019 r., I SA/Lu 534/19, LEX nr 2945209.

¹¹ Wyrok WSA w Białymstoku z 2.12.2015 r., I SA/Bk 565/15, LEX nr 1940707.

¹² Wyrok NSA z 10.12.2013 r., II FSK 22/12, LEX nr 1529987.

tej kategorii wymaga znacznie większego, w porównaniu ze „zwykłą” produkcją rolną, zaangażowania środków produkcji innych niż sam grunt. W praktyce zdarza się, że uprawy i hodowle zaliczane do działów specjalnych produkcji rolnej prowadzone są w niewielkim zakresie „przy okazji” prowadzenia gospodarstwa rolnego, wręcz jako działalność hobbystyczna (np. hodowla ryb akwariowych). Tego rodzaju działalność, wykonywana w niewielkim zakresie, została wyłączona z kategorii „działy specjalne produkcji rolnej”, a tym samym objęta wyłączeniem od podatku dochodowego (art. 2 ust. 3a u.p.d.o.f.). Ten „niewielki zakres” wyznaczono przez określenie wielkości poszczególnych rodzajów upraw i hodowli, których przekroczenie powoduje utratę wyłączenia z opodatkowania tym podatkiem. Wielkości produkcji zostały określone w załączniku nr 2 do u.p.d.o.f., który – w zakresie norm szacunkowych dochodu rocznego dla działów specjalnych produkcji rolnej – jest aktualizowany w formie rozporządzenia Ministra Finansów wydawanego na podstawie art. 24 ust. 7 u.p.d.o.f.

Gospodarstwo rolne

5. Gospodarstwo rolne zostało zdefiniowane poprzez odesłanie do ustawy o podatku rolnym. Definicja ta ma niewielkie znaczenie dla komentowanego wyłączenia, wyłączenie dotyczy bowiem dochodów z działalności rolniczej, a nie z prowadzenia gospodarstwa rolnego, a definicja działalności rolniczej nie posługuje się pojęciem gospodarstwa rolnego. Definicja gospodarstwa rolnego jest natomiast niezbędna przy ustalaniu zakresu zwolnienia przedmiotowego z tytułu sprzedaży nieruchomości wchodzącej w skład gospodarstwa (art. 21 ust. 1 pkt 28 u.p.d.o.f.) oraz przy definiowaniu działów specjalnych produkcji rolnej. Jednym z kryteriów kwalifikacji do działów specjalnych produkcji rolnej jest bowiem – jak już wspomniano – prowadzenie jej „poza gospodarstwem rolnym”. W myśl art. 2 ust. 1 u.p.r. za gospodarstwo rolne uważa się obszar gruntów rolnych o łącznej powierzchni przekraczającej 1 ha lub 1 ha przeliczeniowy, stanowiących własność lub znajdujących się w posiadaniu osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej, w tym spółki niemającej osobowości prawnej. Przez grunty rolne należy w tym przypadku rozumieć grunty sklasyfikowane w ewidencji gruntów i budynków jako użytki rolne lub jako grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych, z wyjątkiem gruntów zajętych na prowadzenie działalności gospodarczej innej niż działalność rolnicza.

Przychody z gospodarki leśnej (ust. 1 pkt 2)

6. Wyłączeniem analogicznym w stosunku do wyżej komentowanego jest wyłączenie przychodów z gospodarki leśnej. W przeciwieństwie do działalności rolniczej nie znajdziemy w ustawie definicji gospodarki leśnej. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych ogranicza się do odesłania w tym względzie do ustawy z 28.09.1991 r. o lasach (Dz.U. z 2025 r. poz. 567). Przez gospodarkę leśną – zgodnie z art. 6 ust. 1 pkt 1 tej ustawy – rozumie się działalność leśną w zakresie urządzania, ochrony i zagospodarowania lasu, utrzymania i powiększania zasobów i upraw leśnych, gospodarowania zwierzyną, pozyskiwania – z wyjątkiem skupu – drewna, żywicy, choinek, karpiny, kory, igliwia, zwierzyny oraz płodów runa leśnego, a także sprzedaż tych produktów oraz realizację pozaprodukcyjnych funkcji lasu. Gospodarka leśna, podobnie jak działalność rolnicza, nie jest objęta powszechnym podatkiem dochodowym, a jedynie podatkiem leśnym, daniną typu majątkowego.

Przychody podlegające przepisom o podatku od spadków i darowizn (ust. 1 pkt 3)

7. Wyłączeniu od podatku dochodowego podlegają przysporzenia majątkowe, które kwalifikowałyby się jako przychód (art. 11 ust. 1 u.p.d.o.f.), ale które jednocześnie stanowią przedmiot opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn. Stosowanie do art. 1 ust. 1 u.p.s.d. podatku w tym podlega nabycie przez osoby fizyczne własności rzeczy znajdujących się na terytorium Polski lub praw majątkowych wykonywanych na terytorium Polski tytułem:
- dziedziczenia, zapisu zwykłego, dalszego zapisu, zapisu windykacyjnego, polecenia testamentowego;
  - darowizny, polecenia darczyńcy;
  - zasiedzenia;
  - nieodpłatnego zniesienia współwłasności, w tym także nabycia własności rzeczy wspólnej (wspólnego prawa majątkowego) albo jej części przez niektórych dotychczasowych współwłaścicieli na dalszą współwłasność oraz wyodrębnienia własności lokali na rzecz niektórych lub wszystkich współwłaścicieli;
  - zachowku, jeżeli uprawniony nie uzyskał go w postaci uczynionej przez spadkodawcę darowizny lub w drodze dziedziczenia albo w postaci zapisu;
  - nieodpłatnej: renty, użytkowania oraz służebności;
  - dyspozycji wkładem oszczędnościowym na wypadek śmierci;
  - dyspozycji dotyczącej jednostek uczestnictwa posiadanych przez uczestnika funduszu inwestycyjnego otwartego albo specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego na wypadek jego śmierci.

Podatkowi od spadków i darowizn podlega także nabycie, na podstawie ww. tytułów, własności rzeczy znajdujących się za granicą lub praw majątkowych wykonywanych za granicą, jeżeli w chwili otwarcia spadku lub zawarcia umowy darowizny nabywca był obywatelem polskim lub miał miejsce stałego pobytu na terytorium Polski (art. 2 u.p.s.d.).

8. Komentowane wyłączenie należy rozumieć ściśle w kontekście przedmiotu opodatkowania podatkiem od spadków i darowizn, którym jest **nabycie własności rzeczy lub praw majątkowych**. Przedmiotem podatku od spadków i darowizn nie są natomiast ani późniejsze rozporządzenia nabytymi rzeczami lub prawami, ani korzyści majątkowe płynące z eksploatacji tych rzeczy lub praw. Przysporzenia majątkowe z tych tytułów będą zatem stanowiły przychody, do których nie znajdzie zastosowania wyłączenie z art. 2 ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f. Judykatura jest zgodna w tym zakresie. Za przykład może posłużyć teza: „Nabycie w drodze darowizny podlega opodatkowaniu podatkiem od spadków i darowizn, w stosunku do niego nie stosuje się przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, co wynika z regulacji zawartych w art. 2 ust. 1 pkt 3 tejże ustawy. Drugim zaś zdarzeniem jest sprzedanie nieruchomości nabytej w drodze darowizny i uzyskanie z tego tytułu przychodu. Przychód ten nie podlega przepisom o podatku od spadków i darowizn, co wynika z treści art. 1 u.p.s.d. Skoro przychód ten nie podlega przepisom o podatku od spadków i darowizn, to nie stosuje się do niego wyłączenia zawartego w art. 2 ust. 1 pkt 3 u.p.d.o.f., tak więc mamy do czynienia z powstaniem przychodu, o którym mowa w art. 10 ust. 1 pkt 8 lit. a u.p.d.o.f. W tej sytuacji każde z wyżej wymienionych zdarzeń prawnych podlega opodatkowaniu na podstawie odrębnych przepisów i w takim przypadku nie można mówić o podwójnym opodatkowaniu”¹³.

¹³ Wyrok WSA w Łodzi z 27.11.2020 r., I SA/Łd 376/20, LEX nr 3104062.

9. O ile dość oczywiste jest to, że rozporządzenie rzeczą lub prawem nabytym w drodze spadku lub darowizny stanowi źródło przychodu podlegającego opodatkowaniu PIT, o tyle warto dokonać precyzyjnego rozróżnienia między przysporzeniem majątkowym wynikającym z korzystania z nabytej rzeczy lub prawa powstałym już po nabyciu rzeczy (prawa) przez spadkobiercę a przysporzeniem powstałym jako wierzytelność przed takim nabyciem, do której spadkobierca nabył prawo w wyniku spadkobrania. Na takie rozróżnienie zwraca uwagę również orzecznictwo: „1. Otrzymane przez spadkobiercę środki pieniężne z tytułu spłaty wierzytelności po spadkodawcy stanowią przychody podlegające opodatkowaniu podatkiem od spadków i darowizn. 2. Odsetki od należności głównej naliczone od dnia otwarcia spadku do dnia zapłaty podlegają opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych jako przychód z innych źródeł (art. 20 ust. 1 u.p.d.o.f.)”¹⁴. Innymi słowy, sam fakt otrzymania zapłaty przez spadkobiercę od osoby zobowiązanej do takiej zapłaty w związku z korzystaniem odpłatnie z nabytej rzeczy albo na podstawie prawa będącego przedmiotem spadkobrania nie jest wystarczający dla stwierdzenia, czy zapłata taka stanowi przychód opodatkowany PIT, czy też wyłączony z opodatkowania. Kluczowe jest ustalenie, czy wierzytelność o tę zapłatę powstała jeszcze przed nabyciem w drodze spadku (wtedy podlega wyłączeniu od PIT), czy też po takim nabyciu (w takim przypadku stanowi przychód opodatkowany PIT).
10. Kolejnym zagadnieniem mogącym budzić spory jest kwalifikacja nieodpłatnych przysporzeń jako darowizny (niepodlegającej PIT) lub świadczenia w naturze albo innego nieodpłatnego świadczenia (obydwa rodzaje świadczeń stanowią przychód opodatkowany PIT; zob. art. 11 ust. 1 u.p.d.o.f.). Spory w tym zakresie również stanowiły przedmiot rozstrzygnięć sądowych. Wynika z nich, że kluczowym kryterium rozróżnienia między darowizną a nieodpłatnym świadczeniem jest – jak nietrudno się domyślić – przyczyna świadczenia. W przypadku nieodpłatnych świadczeń celem podmiotu, który je spełnia, nie jest – jak w przypadku darowizny – zwiększenie majątku beneficjenta świadczenia, lecz wynagrodzenie go („Nieodpłatne świadczenie, aby mogło stanowić dochód pracownika, musi być «zapłatą za pracę dokonywaną czymś innym niż pieniądź» (J. Marciniuk, op. cit., Nb 19)”¹⁵) albo nakłonienie do określonego zachowania, jak np. w przypadku świadczeń związanych z promocją lub reklamą („Definicja nieodpłatnego świadczenia nie wyklucza tego, że otrzymujący świadczenie musi podjąć jakieś działania, aby świadczenie otrzymać. Istotne jest wszakże to, aby w zamian za to świadczenie (kwalifikowane jako nieodpłatne) nie wykonywał żadnego świadczenia wzajemnego”¹⁶).

Przychody wynikające z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy (ust. 1 pkt 4)

11. Od opodatkowania wyłączone są także przychody z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy. Można się spotkać z poglądem, że *ratio legis* tego wyłączenia stanowi chęć uniknięcia „legalizacji” zachowań niepożądanych społecznie przez ich opodatkowanie czy też czerpania przez państwo korzyści majątkowych z takich zachowań. Wydaje się on jednak mało przekonujący, zwłaszcza w świetle orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej dotyczącego podatków obrotowych (VAT, akcyza, cło), według którego „zasada neutralności podatkowej wyklucza jakiegokolwiek ogólne rozróżnienie pomiędzy transakcjami zgodnymi

¹⁴ Wyrok WSA w Gdańsku z 2.06.2020 r., I SA/Gd 54/20, LEX nr 3008753.

¹⁵ Wyrok TK z 8.07.2014 r., K 7/13, OTK-A 2014/7, poz. 69.

¹⁶ Wyrok WSA w Warszawie z 12.09.2018 r., III SA/Wa 3611/17, LEX nr 2566008.

z prawem i niezgodnymi z prawem, oprócz przypadków, gdy wyłączona jest wszelka konkurencja pomiędzy legalnym a nielegalnym sektorem gospodarki¹⁷. W podatkach dochodowych nie obowiązuje wprawdzie właściwa dla podatków obrotowych zasada neutralności, niemniej skoro w daninach jednego typu opodatkowanie czynności nielegalnych jest wręcz koniecznością i nie stanowi ich „legalizacji”, to nakładanie innego typu danin miałyby być z tej przyczyny niedopuszczalne. Poglądowi temu przeczą również instytucje prawa karnego: grzywna, kara pieniężna, przepadek mienia. Ich zastosowanie w razie popełnienia przestępstw o charakterze majątkowym (gospodarczych, skarbowych, przeciwko mieniu) powoduje, że w istocie daje ona władzy publicznej udział majątkowy w korzyści, jaką osiągnął sprawca z popełnienia przestępstwa. Pomimo ewidentnej korzyści majątkowej, jaka staje się udziałem władzy publicznej w wyniku zastosowania tych środków, nie traktuje się ich jako wyrazu „legalizacji” przestępstwa¹⁸. Nieprzekonujące jest również mniemanie, jakoby brak opodatkowania czynności nieakceptowalnych prawnie lub społecznie wynikał z tego, że nie można nakładać na ich sprawcę obowiązku swoistej samodeklaratywności poprzez związany z opodatkowaniem obowiązek ewidencjonowania oraz deklarowania przychodów. Nic nie stoi na przeszkodzie, aby tego rodzaju przychody zostały wyłączone z obowiązku ewidencjonowania i deklarowania (podobnie jak nikt nie ewidencjonuje i nie deklaruje przychodów niemających pokrycia w ujawnionych źródłach albo korzyści podatkowej z unikania opodatkowania), ale przy jednoczesnym uprawnieniu organów podatkowych do ich ujawnienia, oszacowania i określenia w stosunku do nich zobowiązania podatkowego. Sens istnienia komentowanego przepisu można uzasadniać swoistą ekonomią procesową. Bezcelowe byłoby wszczynanie postępowania podatkowego dla opodatkowania przychodu z czynności, z których przychód w całości może przypaść Skarbowi Państwa na podstawie art. 412 k.c., zgodnie z którym sąd może orzec przepadek na rzecz Skarbu Państwa świadczenia spełnionego świadomie „w zamian za dokonanie czynu zabronionego przez ustawę albo w celu niegodziwym”.

12. W każdej z przedstawionych wyżej wersji prawdopodobnej *ratio legis* przepisu chodzi o czynności, których istota jest nie do pogodzenia z pewnymi wartościami ustalonymi przez ustawodawcę i dlatego nie może być przedmiotem umowy. Można się w takim razie zastanawiać, dlaczego ustawodawca podatkowy nie wyłączył z opodatkowania „przychodów uzyskanych w zamian za dokonanie czynu zabronionego lub w celu niegodziwym”, albo inaczej, dlaczego nie wskazał wyraźnie, że chodzi o wyłączenie z reżimu podatkowego czynności, których istota jest nie do pogodzenia z obowiązującym porządkiem prawnym, dobrymi obyczajami czy też innymi powszechnie akceptowanymi wartościami. Prawdopodobnie trafnej odpowiedzi na to pytanie udziela D. Niestrzębski, który twierdzi, że „niechący” pominięto w przepisie sformułowania, które nadałyby mu pełne znaczenie, zgodne z wolą ustawodawcy¹⁹.
13. Może się wydawać na pierwszy rzut oka, że przepis stwarza konieczność cywilnoprawnej analizy każdej umowy, której wykonanie może powodować powstanie przychodu. Należałoby zatem ustalić, czy dana umowa nie przekracza granic zasady swobody umów (art. 353¹ k.c.), czy nie jest sprzeczna z prawem, zasadami współżycia społecznego lub czy nie zmierza do obejścia prawa, co powodowałoby jej nieważność (art. 58 k.c.). Konieczne byłoby także zbadanie, czy

¹⁷ Wyrok TS z 29.06.2000 r., C-455/98, Tullihallitus przeciwko Kaupo Salumets i in., EU:C:2000:159, LEX nr 82925, pkt 19.

¹⁸ Szerzej na temat genezy tego przepisu zob. A. Słysz, *Czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy. Ograniczenie przedmiotowego zakresu opodatkowania*, Warszawa 2017, LEX, rozdz. 1; P. Pietrasz, *Przychody wynikające z czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy*, ABC.

¹⁹ D. Niestrzębski, *Czynności niemogące być przedmiotem prawnie skutecznej umowy*, „Prawo i Podatki” 2006/5, s. 13.

niewłaściwa forma umowy nie powoduje jej nieważności. W rzeczywistości jednak obowiązek taki nie wynika ani z domniemanej *ratio legis* przepisu, ani z jego brzmienia. Nielegalność (niezgodność z prawem) umowy nie stanowi bowiem kryterium wyłączenia uzyskanych z jej tytułu dochodów z opodatkowania podatkiem dochodowym. Tym kryterium nie jest także nieważność lub bezskuteczność umowy stanowiącej podstawę danego przychodu. Przepis wyraźnie wskazuje na obiektywną niemożliwość uczynienia z określonej czynności faktycznej przedmiotu świadczenia w jakiegokolwiek umowie („czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy”). Gdyby ustawodawcy chodziło o czynności wynikające z umów nielegalnych, nieważnych lub bezskutecznych, odniósłby się do „czynności, które **nie są** przedmiotem prawnie skutecznej umowy”. Nieopodatkowane będą zatem przychody ze zbycia rzeczy wyłączonych z obrotu (*rei extra commercium*) oraz ze świadczenia „usług”, o których wykonanie nie można się skutecznie umówić. Poniższe, przykładowe, zestawienie źródeł przychodu pomoże w odróżnieniu tego rodzaju czynności od innych czynności, które omyłkowo mogłyby być uznawane za niestanowiące źródła przychodu.

Tabela 1. Przykładowe czynności stanowiące bądź niestanowiące źródła przychodów

Czynność	Legalność	Ważność	Możliwość obrotu	Podatek
1. „Sprzedaż” nieruchomości bez zachowania formy aktu notarialnego	Tak	Nie	Tak	Tak
2. Sprzedaż detaliczna alkoholu bez zezwolenia	Nie	Tak	Tak	Tak
3. Handel „pirackim” oprogramowaniem	Nie	Nie	Tak	Tak
4. Sprzedaż rzeczy skradzionej przez pasera	Nie	Tak	Tak	Tak
5. Usługa doradztwa podatkowego wykonywana przez osobę nieuprawnioną	Nie	Tak	Tak	Tak
6. Zawarcie pozornej umowy darowizny rzeczy (połączonej z jej faktycznym wydaniem i z pobraniem wynagrodzenia) przez przedsiębiorcę w celu udaremnienia egzekucji	Nie	Nie	Tak	Tak
7. „Handel ludźmi”	Nie	Nie	Nie	Nie
8. Umowa o płatną protekcję	Nie	Nie	Nie	Nie

Źródło: opracowanie własne

Każdy z wymienionych przykładów może wzbudzać kontrowersje pod kątem jego kwalifikacji prawnej w świetle komentowanego przepisu.

Ad 1. Sprzedaż nieruchomości bez zachowania formy aktu notarialnego nie jest wprawdzie czynem karalnym, ale stanowi czynność prawną bezwzględnie nieważną. Z **bezwzględnej** nieważności (w odróżnieniu od nieważności względnej czy bezskuteczności zawieszonyj) judykatura wywodziła niekiedy, że przychód uzyskany w związku z taką czynnością jest wyłączony z opodatkowania („Nie ma zatem przeszkód prawnych, żeby ze względu na uregulowanie zawarte w art. 2 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.f. nie opodatkować przychodu pochodzącego z czynności prawnej względnie nieważnej (podatek mógłby zostać zwrócony dopiero w przypadku wzruszenia takiej czynności). Podobnie opodatkowaniu co do zasady podlega przychód z czynności prawnej dotkniętej wadą określaną jako bezskuteczność zawieszona (dokonana czynność prawna nie wywołuje skutków prawnych tak długo, jak właściwy podmiot nie dokona jej potwierdzenia).

Jeżeli natomiast czynność prawna w rozumieniu przepisów prawa cywilnego jest bezwzględnie nieważna, nie może być przedmiotem prawnie skutecznej umowy i dlatego w myśl art. 2 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.f. jest wyłączona z opodatkowania²⁰). Taka teza, zarówno ogólna, odnosząca się do wszystkich czynności bezwzględnie nieważnych, jak i do omawianej sprzedaży nieruchomości, jest jednak nieuprawniona. Opiera się na nieporozumieniu polegającym na traktowaniu czynności prawnej (tu: nieważnej) jako „czynności” w rozumieniu komentowanego przepisu. Tymczasem w komentowanym przepisie oczywiście nie chodzi o czynność prawną jako „czynność” niemogącą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy, ponieważ umowa (czynność prawna) nie może być przedmiotem innej umowy. Czynność będąca – w zamierzeniu stron – przedmiotem omawianej umowy, tj. przeniesienie własności oraz posiadania nieruchomości, może być (potencjalnie) przedmiotem prawnie skutecznej umowy, a zatem za wyłączeniem z opodatkowania przychodu wynikającego z takiej nieważnej umowy nie przemawiają ani literalna wykładnia komentowanego przepisu, ani też cel regulacji (sprzedawanie nieruchomości nie jest bowiem ani sprzeczne z prawem, ani z innych przyczyn niegodziwe). Trafnie wskazuje się, że: „[...] przy podatkowoprawnej kwalifikacji określonych zdarzeń należy mieć na uwadze to, iż przedmiotem opodatkowania podatkiem dochodowym są również czynności faktyczne powodujące powstanie przychodu, gdyż opodatkowana jest nie czynność cywilnoprawna, lecz jej skutki. Istotne jest zatem, czy osoba uprawniona otrzymała korzyści wynikające z umowy zawartej z naruszeniem prawa, gdyż umowa nieważna nie jest «niedokonana» lub «nieistniejąca»²¹. Najnowsze orzecznictwo daje podstawy do przekonania, że ukształtowała się już linia orzecznicza prezentująca trafne podejście do omawianego zagadnienia: „[...] w celu ustalenia, że przychody podlegają ustawie, wystarczy stwierdzenie, iż określone czynności, z których te przychody wynikałyby, mogą być choćby hipotetycznie przedmiotem stosunku cywilnoprawnego – mogą być objęte umową korzystającą z ochrony prawnej. Z powyższego wynika, że zawarcie nieważnej w świetle prawa cywilnego umowy nie oznacza, iż ewentualne przychody z niej wynikające nie będą podlegały ustawie. Należy zwrócić uwagę, że ustawodawca podatkowy w art. 2 ust. 1 pkt 4 u.p.d.o.f. nie odwołuje się do wskazywanych przez autora skargi kasacyjnej przepisów art. 58 i art. 83 k.c. Z tego względu przychody wynikające z nieważnych umów zasadniczo podlegają przepisom u.p.d.o.f. Wyjątkiem będzie sytuacja, gdy przyczyną nieważności jest sprzeczne z prawem przyrody, normami bezwzględnie obowiązującymi lub zasadami współżycia społecznego zachowanie się podatnika, z którego wynikają przychody. Należy również podkreślić, że czynności, które nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy, nie mogą być rozumiane w sposób rozszerzający. Za takie czynności uznać należy te, które w ogóle nie mogą być przedmiotem umowy, natomiast nie takie, które mają w sobie wadę prawną skutkującą np. nieważnością umowy. Skoro nie może budzić wątpliwości, że najem może być przedmiotem prawnie skutecznej umowy, to przychody uzyskane z tego tytułu, pomimo wad umowy wskazujących na jej nieważność, mogą podlegać opodatkowaniu podatkiem dochodowym. Opodatkowaniu nie podlega bowiem umowa najmu, a jej skutki (por. wyrok NSA z dnia 16 lipca 2015 r., II FSK 1585/13, publ. CBOSA)²².

Ad 2. Jeśli chodzi o sprzedaż różnego rodzaju towarów bez dopełnienia formalności koniecznych do prowadzenia takiej działalności (np. uzyskania zezwolenia, koncesji, rejestracji), to powszechnie przyjmuje się, że stanowi ona źródło przychodu podlegającego opodatkowaniu.

²⁰ Wyrok WSA w Poznaniu z 13.01.2017 r., I SA/Po 1520/16, LEX nr 2203387.

²¹ B. Hnatiuk, R. Pęk [w:] L. Blystak i in., *Podatek dochodowy od osób prawnych. Komentarz 2005*, Wrocław 2005, s. 32.

²² Wyrok NSA z 12.01.2022 r., II FSK 1163/21, LEX nr 3325747.

Zgodność poglądów w tym względzie wynika z tego, że transakcje zawierane w takich warunkach – mimo iż mogą skutkować odpowiedzialnością administracyjną lub nawet karną – nie są obciążone wadą nieważności, tak więc zazwyczaj nie tylko mogą być, ale po prostu są przedmiotem prawnie skutecznej umowy.

Ad 3. Sprzedaż wartości niematerialnych bez wcześniejszego skutecznego nabycia praw do nich lub otrzymania licencji jest karalna oraz – jako czynność prawna – nieważna. Wprawdzie *ratio legis* komentowanego przepisu mogłaby uzasadniać w tym przypadku jego zastosowanie, ale nie pozwala na to wykładnia literalna. Nie ulega bowiem wątpliwości, że wskazane w przykładzie programy komputerowe czy jakiegokolwiek inne utwory co do zasady mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy.

Ad 4. Sprzedaż skradzionej rzeczy przez pasera jest przypadkiem bardzo podobnym do sytuacji przedstawionej dalej w pkt 8, z tą tylko różnicą, że umowa zawarta przez pasera jako sprzedającego nie jest nieważna, a więc tym bardziej przychód pasera z takiego tytułu podlega opodatkowaniu. Odmiennie w tej sprawie wypowiedział się Naczelny Sąd Administracyjny w dość dawno wydanym wyroku²³, co jednak spotkało się z trafną krytyką²⁴.

Ad 5. Świadczenie niektórych usług, podobnie jak sprzedaż niektórych rzeczy, podlega reglamentacji. Wykonywanie tych czynności z naruszeniem wymagań wynikających z tej reglamentacji nie wyłącza przychodów z tego tytułu z opodatkowania podatkiem dochodowym (nie wpływa też na ważność umowy o świadczenie tych usług).

Ad 6. Umowa pozorna jest nieważna, a jeżeli została zawarta w celu udaremnienia egzekucji, skutkuje dodatkowo odpowiedzialnością karną. Jednakże zbywanie rzeczy, będące przedmiotem tej nieważnej i przestępnej umowy, stanowi czynność, która co do zasady może być przedmiotem prawnie skutecznej umowy i dlatego przychód z tego tytułu podlega opodatkowaniu.

Ad 7 i 8. To, że opisane w tych punktach czynności nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy, jest oczywiste i nie wymaga komentarza. Obok handlu ludźmi oraz płatnej protekcji można jeszcze wymienić takie zjawiska jak handel narkotykami, „usługi” fałszowania dokumentów czy kradzieży samochodów. Wszystkie one mają co najmniej dwie cechy wspólne: są bezprawne (a przy tym nieakceptowane społecznie) oraz nie mogą być przedmiotem prawnie skutecznej umowy. Obie te cechy przesądzają, że zgodnie zarówno z wykładnią celowościową, jak i literalną komentowanego przepisu czynności tego rodzaju należy uznać za wyłączone z opodatkowania.

14. Nie zawsze da się dokonać prawidłowej kwalifikacji czynności pod kątem zastosowania komentowanego przepisu bez szczegółowej i wszechstronnej jej analizy. Przykładem może być usługa reklamowa polegająca na niekorzystnym wpływaniu na wizerunek podmiotów konkurencyjnych lub ich produktów. W zależności od konkretnych działań podjętych przez wykonawcę takiej usługi mogą one być uznane:
- za sprzeczne z prawem (np. rozpowszechnianie fałszywych informacji);
  - niesprzeczne z konkretnym przepisem prawa, ale sprzeczne z dobrymi obyczajami i przez to również sprzeczne z prawem;

²³ Wyrok NSA z 5.02.1999 r., SA/Gd 335/97, „Glosa” 2003/5, s. 4.

²⁴ P. Pietrasz, *Opodatkowanie przychodów pasera. Glosa do wyroku NSA z 5.02.1999 r., SA/Gd 335/97, „Glosa” 2003/5, s. 6.*

- zgodne z prawem (np. reklama porównawcza spełniająca wszystkie warunki takiej reklamy zastrzeżone w przepisach o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji).

Dopiero w wyniku oceny całokształtu danej akcji reklamowej w świetle przepisów o nieuczciwej konkurencji będzie można stwierdzić, czy dana usługa reklamowa była zgodna z prawem, a więc czy mogła być przedmiotem prawnie skutecznej umowy.

**Przychody z tytułu podziału wspólnego majątku małżonków w wyniku
ustania lub ograniczenia małżeńskiej wspólności majątkowej
oraz przychody z tytułu wyrównania dorobków po ustaniu rozdzielności
majątkowej małżonków lub śmierci jednego z nich (ust. 1 pkt 5)**

15. Zgodnie z art. 31 § 1 k.r.o. z chwilą zawarcia małżeństwa powstaje między małżonkami z mocy ustawy wspólność majątkowa obejmująca przedmioty majątkowe nabyte w czasie jej trwania przez oboje małżonków lub przez jednego z nich. Wspólny majątek małżonków tworzy się zatem przez cały czas trwania wspólności majątkowej poprzez nabywanie „przedmiotów majątkowych” zarówno przez oboje małżonków, jak i każde z nich z osobna. Do przedmiotów majątkowych należy zaliczyć także pieniądze. Każdy przypadek nabycia szeroko rozumianych przedmiotów majątkowych stanowi dla któregoś z małżonków (lub obojga) przychód w rozumieniu art. 11 ust. 1 u.p.d.o.f., chyba że takie nabycie objęte jest któryś z wyłączeń z art. 2 u.p.d.o.f. Ustanie wspólności majątkowej następuje w wyniku ustania małżeństwa, separacji albo umowy między małżonkami, która wprowadza rozdzielność majątkową. W każdym przypadku ustania wspólności majątkowej dochodzi do nabycia przez poszczególnych małżonków (do majątku odrębnego) składników majątkowych, które dotychczas stanowiły majątek wspólny. Formalnie zatem zastosowanie miałby art. 11 ust. 1 u.p.d.o.f., tj. każdy z małżonków uzyskałby przychód. Ponieważ nie sposób znaleźć uzasadnienia dla uznania *de facto* za dochód całego majątku dorobkowego małżonków, który – jak wspomniano – pochodzi albo ze źródeł już raz opodatkowanych, albo wyłączonych od opodatkowania, ustawodawca uznał za konieczne jednoznaczne wyłączenie takich przysporzeń majątkowych spod działania ustawy.
16. Jednym z małżeńskich ustrojów majątkowych regulowanych przez Kodeks rodzinny i opiekuńczy jest rozdzielność majątkowa z wyrównaniem dorobków (art. 51²–51⁵ k.r.o.). Ustanie tego ustroju majątkowego nie powoduje wprawdzie – w przeciwieństwie do wspólności majątkowej – przeniesienia składników majątkowych z jednej masy majątkowej do innej, ale uprawnia małżonka, u którego dorobek (wzrost wartości majątku od momentu zawarcia umowy majątkowej) był niższy, do żądania od drugiego małżonka wyrównania dorobków poprzez zapłatę lub przeniesienie prawa. Wyrównanie dorobków w każdej z tych form stanowiłoby przychód dla małżonka otrzymującego takie wyrównanie. Z tych samych przyczyn, dla których wyłączono opodatkowanie wobec przychodów będących skutkiem ustania wspólności majątkowej, wyłączono je również w stosunku do przysporzenia pochodzącego z wyrównania dorobków.

**Przychody (dochody) przedsiębiorcy żeglugowego
opodatkowane podatkiem tonażowym (ust. 1 pkt 6)**

17. Wyłączenie dotyczy przychodów armatora opodatkowanych podatkiem tonażowym. Podatek tonażowy to rozwiązanie funkcjonujące w polskim porządku prawnym od 1.01.2007 r., które zostało wprowadzone ustawą z 24.08.2006 r. o podatku tonażowym (Dz.U. z 2021 r. poz. 985). Jest to fakultatywny sposób opodatkowania dochodów uzyskiwanych z eksploatacji morskich

statków handlowych w żegludze międzynarodowej. W zamierzeniu ustawodawcy podatek tonażowy ma być rozwiązaniem korzystniejszym dla armatorów niż opodatkowanie dochodu na zasadach ogólnych. Prawo wyboru opodatkowania dochodów podatkiem tonażowym przysługuje zarówno osobom prawnym i innym jednostkom organizacyjnym, jak i osobom fizycznym będącym armatorami. W podatku tonażowym obowiązuje taka sama stawka jak podstawowa stawka w podatku dochodowym od osób prawnych (19%), inaczej jednak jest ustalana podstawa opodatkowania. Podstawą opodatkowania nie jest rzeczywisty dochód armatora, lecz iloczyn tzw. dobowej stawki oraz okresu eksploatacji wszystkich statków armatora w danym miesiącu. Dobowa stawka uzależniona jest od pojemności netto statku i maleje wraz ze wzrostem tej pojemności. Wybór tej formy opodatkowania wiąże armatora na 10 lat.

Przychody opodatkowane na zasadach wynikających z ustawy o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (ust. 1 pkt 6a)

18. Wspomniana ustawa z 6.07.2016 r. o aktywizacji przemysłu okrętowego i przemysłów komplementarnych (Dz.U. z 2021 r. poz. 1704) wprowadza zryczałtowany podatek dla przedsiębiorców okrętowych. Podobnie jak podatek tonażowy, jest rozwiązaniem fakultatywnym, adresowanym zarówno do podatników podatku dochodowego od osób fizycznych, jak i osób prawnych. Podstawą opodatkowania jest przychód należny ze sprzedaży lub przebudowy statku, a stawka podatkowa wynosi 1%. Wybór tej formy opodatkowania przez przedsiębiorcę okrętowego oznacza konieczność jej stosowania przez 3 kolejne lata.

Świadczenia na zaspokojenie potrzeb rodziny objęte wspólnością majątkową małżeńską (ust. 1 pkt 7)

19. Zgodnie z art. 27 k.r.o.: „Oboje małżonkowie obowiązani są, każdy według swych sił oraz swych możliwości zarobkowych i majątkowych, przyczynić się do zaspokajania potrzeb rodziny, którą przez swój związek założyli. Zadośćuczynienie temu obowiązkowi może polegać także, w całości lub w części, na osobistych staraniach o wychowanie dzieci i na pracy we wspólnym gospodarstwie domowym”. Osobiste starania małżonków o wychowanie dzieci oraz praca we wspólnym gospodarstwie domowym formalnie kwalifikują się jako nieodpłatne świadczenia. Świadczenia na podstawie art. 27 k.r.o. mogą też przybrać formę pieniężną, zwłaszcza gdy jeden z małżonków nie bierze osobistego udziału w wychowaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa domowego. Obydwie te formy świadczeń są wyłączone od opodatkowania.

Wyплаты zysku oraz zaliczek na poczet przewidywanego udziału w zysku na rzecz właścicieli przedsiębiorstwa w spadku (ust. 1 pkt 8)

20. Ustawa o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej i innych ułatwieniach związanych z sukcesją przedsiębiorstw przewiduje, w przypadku śmierci przedsiębiorcy, możliwość ustanowienia zarządcy sukcesyjnego, którego zadaniem jest zarządzanie przedsiębiorstwem w spadku. Właściciele przedsiębiorstwa (spadkobiercy) mają prawo, na warunkach przewidzianych w art. 27 u.z.s., żądać od zarządcy sukcesyjnego wypłacenia im udziału w zysku przedsiębiorstwa oraz zaliczek na poczet tego udziału w zysku. W świetle art. 11 ust. 1 u.p.d.o.f. wypłata taka stanowiłaby oczywiście źródło przychodu podlegającego opodatkowaniu. Należy jednak pamiętać, że przedsiębiorstwo w spadku jest traktowane jak osobna kategoria podatników podatku dochodowego od osób fizycznych (art. 1a u.p.d.o.f.). Zysk, którego mogą żądać właściciele,

jest zatem opodatkowany jeszcze przed jego podziałem. Konieczność opodatkowania zysku na etapie jego wypłaty właścicielom stanowiłaby podwójne opodatkowanie, stąd konieczność wprowadzenia komentowanego wyłączenia.

Przychody wynikające z rozliczeń energii wytworzonej przez prosumenta energii odnawialnej, prosumenta zbiorowego energii odnawialnej i prosumenta wirtualnego energii odnawialnej (ust. 1 pkt 9)

21. Ustawa z 20.02.2015 r. o odnawialnych źródłach energii wprowadza instrumenty wspierające wytwarzanie energii elektrycznej z odnawialnych źródeł energii. Odbiorcy końcowi energii elektrycznej posiadający mikroinstalację produkującą na ich własne potrzeby energię elektryczną ze źródeł odnawialnych (prosument) rozliczają się ze sprzedawcą energii elektrycznej na zasadzie bilansowania. Upraszczając, odbiorca końcowy będący prosumentem płaci jedynie za część dostarczonej na jego rzecz energii elektrycznej, z uwzględnieniem ilości energii, którą wyprodukowała i „odała” do sieci posiadana przez niego mikroinstalacja. Może się zdarzyć, że w danym okresie rozliczeniowym proporcje energii nabytej oraz wyprodukowanej przez prosumenta będą takie, że uzyska on prawo do zwrotu nadpłaty za energię, zgodnie z art. 4 ust. 11 pkt 2 u.o.ż.e. Gdyby na prosumenta nałożyć obowiązek zapłaty podatku dochodowego od otrzymanej nadpłaty, realizacja celu przewidzianego ustawą o odnawialnych źródłach energii, jakim jest wspieranie rozwoju tych źródeł energii, byłaby niewątpliwie utrudniona.

Jarosław Wierzbicki

Art. 3. [Obowiązek podatkowy]

1. Osoby fizyczne, jeżeli mają miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, podlegają obowiązkowi podatkowemu od całości swoich dochodów (przychodów) bez względu na miejsce położenia źródeł przychodów (nieograniczony obowiązek podatkowy).

1a. Za osobę mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się osobę fizyczną, która:

- 1) posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub
- 2) przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym.

2. (uchylony)

2a. Osoby fizyczne, jeżeli nie mają na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej miejsca zamieszkania, podlegają obowiązkowi podatkowemu tylko od dochodów (przychodów) osiąganych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (ograniczony obowiązek podatkowy).

2b. Za dochody (przychody) osiągane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez podatników, o których mowa w ust. 2a, uważa się w szczególności dochody (przychody) z:

- 1) pracy wykonywanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy, bez względu na miejsce wypłaty wynagrodzenia;
- 2) działalności wykonywanej osobiście na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, bez względu na miejsce wypłaty wynagrodzenia;
- 3) działalności gospodarczej prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym poprzez położony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zagraniczny zakład;
- 4) położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nieruchomości lub praw do takiej nieruchomości, w tym ze zbycia jej w całości albo w części lub zbycia jakichkolwiek praw do takiej nieruchomości;
- 5) papierów wartościowych oraz pochodnych instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi, dopuszczonych do publicznego obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach regulowanego rynku giełdowego, w tym uzyskane ze zbycia tych papierów albo instrumentów oraz z realizacji praw z nich wynikających;
- 5a) umorzenia, odkupienia, wykupienia i unicestwienia w inny sposób tytułów uczestnictwa w funduszach kapitałowych utworzonych na podstawie przepisów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej oraz odpłatnego zbycia tych tytułów uczestnictwa;

- 6) tytułu przeniesienia własności udziałów (akcji) w spółce, ogółu praw i obowiązków w spółce niebędącej osobą prawną lub tytułów uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym, instytucji wspólnego inwestowania lub innej osobie prawnej i praw o podobnym charakterze lub z tytułu należności będących następstwem posiadania tych udziałów (akcji), ogółu praw i obowiązków, tytułów uczestnictwa lub praw – jeżeli co najmniej 50% wartości aktywów tej spółki, spółki niebędącej osobą prawną, tego funduszu inwestycyjnego, tej instytucji wspólnego inwestowania lub osoby prawnej, bezpośrednio lub pośrednio, stanowią nieruchomości położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub prawa do takich nieruchomości;
- 6a) tytułu przeniesienia własności udziałów (akcji), ogółu praw i obowiązków, tytułów uczestnictwa lub praw o podobnym charakterze w spółce nieruchomościowej;
- 7) tytułu należności regulowanych, w tym stawianych do dyspozycji, wypłacanych lub potrącanych, przez osoby fizyczne, osoby prawne albo jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, mające miejsce zamieszkania, siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niezależnie od miejsca zawarcia umowy i wykonania świadczenia;
- 8) niezrealizowanych zysków, o których mowa w art. 30da.
- 2c. Wartość aktywów, o której mowa w ust. 2b pkt 6, ustala się na ostatni dzień miesiąca poprzedzającego miesiąc uzyskania przychodu, o którym mowa w tym przepisie. W przypadku spółek będących emitentami papierów wartościowych dopuszczonych do obrotu na rynku regulowanym wartość aktywów może być ustalana na podstawie aktywów bilansowych ujętych w raportach okresowych publikowanych na koniec ostatniego kwartału poprzedzającego kwartał roku kalendarzowego, w którym doszło do uzyskania przychodu.
- 2d. Za dochody (przychody), o których mowa w ust. 2b pkt 7, uważa się przychody wymienione w art. 29 ust. 1, jeżeli nie stanowią dochodów (przychodów), o których mowa w ust. 2b pkt 1–6.
3. Od podatku dochodowego od dochodu uzyskanego ze źródeł przychodów położonych za granicą wolni są członkowie personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych oraz inne osoby korzystające z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na podstawie umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych, jak również członkowie ich rodzin pozostający z nimi we wspólnocie domowej, jeżeli nie są obywatelami polskimi i nie mają stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.
4. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli zmarły przedsiębiorca na dzień otwarcia spadku podlegał nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu.
5. Przepis ust. 2a stosuje się odpowiednio do przedsiębiorstwa w spadku, jeżeli zmarły przedsiębiorca na dzień otwarcia spadku podlegał ograniczonemu obowiązkowi podatkowemu.

Przedmiot regulacji

1. Obowiązek podatkowy, zdefiniowany w art. 4 o.p. jako „wynikająca z ustaw podatkowych nieskonkretyzowana powinność przymusowego świadczenia pieniężnego w związku z zaistnieniem zdarzenia określonego w tych ustawach”, na potrzeby podatku dochodowego od osób fizycznych został generalnie zakreślony w komentowanym przepisie art. 3 u.p.d.o.f. Przepis ten powtarza zakres podmiotowy i wskazuje przedmiotowy zakres obowiązku podatkowego.

W konstrukcji przyjętej przez polskiego ustawodawcę elementy istotne definicji stanowią: aspekt podmiotowy (status prawny podatnika) i aspekt przedmiotowy (zakres objętych obowiązkiem podatkowym przychodów). Sfera podmiotowa obowiązku koncentruje się na osobie fizycznej jako podatniku podatku dochodowego od osób fizycznych. Drugi element definicji stanowi aspekt przedmiotowy związany z okolicznością uzyskiwania przychodów podatkowych poddanych opodatkowaniu podatkiem dochodowym od osób fizycznych.

Odmienności dotyczące zakresu obowiązku podatkowego związane są z okolicznością o charakterze podmiotowym, jaką stanowi miejsce zamieszkania podatnika, a mianowicie odpowiednio:

- **nieograniczony obowiązek podatkowy** dotyczy przychodów uzyskiwanych przez podatników mających miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
- **ograniczony obowiązek podatkowy** obejmuje przychody uzyskiwane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez osoby fizyczne niemające miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

Zgodnie z art. 5 u.p.d.o.f.: „Za terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy uważa się również znajdującą się poza morzem terytorialnym wyłączną strefę ekonomiczną, w której

Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia oraz ich zasobów naturalnych³.

Rezydencja podatkowa

2. Zasada rezydencji podatkowej, a więc kryterium miejsca zamieszkania, determinuje charakter obowiązku podatkowego. Została ona zdefiniowana w art. 3 ust. 1a u.p.d.o.f. poprzez wskazanie, że za osobę fizyczną mającą miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej uważa się taką, która posiada na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej centrum interesów osobistych lub gospodarczych (ośrodek interesów życiowych) lub przebywa na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej dłużej niż 183 dni w roku podatkowym. Sposób ujęcia w przepis prawny zasady rezydencji wskazuje, że do posiadania miejsca zamieszkania w Polsce wystarczy spełnienie jednego z kryteriów definicyjnych połączonych alternatywą łączną – spójnikiem „lub”, choć oczywiście oba mogą być spełnione jednocześnie.

Zasada ta będzie mogła podlegać modyfikacjom na gruncie obowiązujących Polskę umów międzynarodowych ratyfikowanych za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie, których stosowanie w przypadkach kolizji ma pierwszeństwo przed ustawami polskimi (art. 91 ust. 2 i 3 Konstytucji RP oraz art. 4a u.p.d.o.f.).

Stosowanie przepisów umów o unikaniu podwójnego opodatkowania będzie służyło przede wszystkim eliminowaniu kolizji między ustawodawstwami, skutkujących dublowaniem obowiązków podatkowych, w tym w szczególności nieograniczonego obowiązku podatkowego w więcej niż jednym państwie.

Spełnienie przesłanki związanej z długością pobytu powinno podlegać stwierdzeniu w każdym analizowanym roku podatkowym, dla którego pojawia się uzasadnienie weryfikacji przesłanki. Ustalenia dokonane na potrzeby określenia miejsca zamieszkania będą korespondowały z sytuacją osób pozostających pod władzą rodzicielską (art. 26 k.c.) i opieką ustanowioną dla osoby małoletniej i ubezwłasnowolnionej całkowicie (art. 27 k.c.).

Nieograniczony obowiązek podatkowy

3. Spełnienie przesłanek rezydencji podatkowej, skutkujące powstaniem, z mocy samego prawa, nieograniczonego obowiązku podatkowego, oznacza, że podatnik będzie objęty wynikającym z prawa polskiego obowiązkiem podatkowym w podatku dochodowym od osób fizycznych od całości uzyskiwanych dochodów (przychodów), niezależnie od miejsca ich uzyskania (położenia ich źródeł), również niezależnie od ich ewentualnego objęcia lub zwolnienia z opodatkowania przez systemy podatkowe innych państw.

Ustawodawca przewidział również wyjątki od zasady rezydencji. Spod nieograniczonego obowiązku podatkowego wyłączono podmiotowo osoby korzystające z immunitetów dyplomatycznych i konsularnych (art. 3 ust. 3 u.p.d.o.f.), przedmiotowo pozostają również wyłączone dochody (przychody) ze źródeł wyłączonych (art. 2 u.p.d.o.f.).

Ograniczony obowiązek podatkowy

4. Ograniczony obowiązek podatkowy przewidziany został dla dochodów (przychodów) uzyskiwanych przez osoby fizyczne, które nie spełniają warunków nieograniczonego obowiązku podatkowego, a więc osób niezamieszkujących terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu

art. 3 ust. 2a u.p.d.o.f. W ich przypadku opodatkowanie oparte jest na tzw. zasadzie źródła – obowiązek podatkowy powstaje wobec przychodów (z włączeniami przedmiotowymi wynikającymi z art. 2 u.p.d.o.f.) ze źródeł umiejscowionych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Stosowanie ograniczonego obowiązku podatkowego ma miejsce wtedy, gdy nie jest możliwe zastosowanie zasady rezydencji i związanego z nią nieograniczonego obowiązku podatkowego wynikającego z posiadania przez osobę fizyczną miejsca zamieszkania w Rzeczypospolitej Polskiej.

5. Doprecyzowaniu ograniczonego obowiązku podatkowego służy zawarte w art. 3 ust. 2b u.p.d.o.f. przykładowe wyliczenie źródeł przychodów, jakie w opinii ustawodawcy niewątpliwie spełniają kryterium wiążące ich pozyskiwanie z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Wyliczenie obejmuje dochody (przychody) z:
- pracy wykonywanej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na podstawie stosunku służbowego, stosunku pracy, pracy nakładczej oraz spółdzielczego stosunku pracy, bez względu na miejsce wypłaty wynagrodzenia;
  - działalności wykonywanej osobiście na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, bez względu na miejsce wypłaty wynagrodzenia;
  - działalności gospodarczej prowadzonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w tym poprzez położony na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zagraniczny zakład;
  - położonej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej nieruchomości lub praw do takiej nieruchomości, w tym ze zbycia jej w całości albo w części lub zbycia jakichkolwiek praw do takiej nieruchomości;
  - papierów wartościowych oraz pochodnych instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi, dopuszczonych do publicznego obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w ramach regulowanego rynku giełdowego, w tym uzyskane ze zbycia tych papierów albo instrumentów oraz z realizacji praw z nich wynikających;
  - umorzenia, odkupienia, wykupienia i unicestwienia w inny sposób tytułów uczestnictwa w funduszach kapitałowych utworzonych na podstawie przepisów obowiązujących w Rzeczypospolitej Polskiej oraz odpłatnego zbycia tych tytułów uczestnictwa;
  - tytułu przeniesienia własności udziałów (akcji) w spółce, ogółu praw i obowiązków w spółce niebędącej osobą prawną lub tytułów uczestnictwa w funduszu inwestycyjnym, instytucji wspólnego inwestowania lub innej osobie prawnej i praw o podobnym charakterze lub z tytułu należności będących następstwem posiadania tych udziałów (akcji), ogółu praw i obowiązków, tytułów uczestnictwa lub praw – jeżeli co najmniej 50% wartości aktywów tej spółki, spółki niebędącej osobą prawną, tego funduszu inwestycyjnego, tej instytucji wspólnego inwestowania lub osoby prawnej, bezpośrednio lub pośrednio, stanowią nieruchomości położone na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub prawa do takich nieruchomości;
  - tytułu przeniesienia własności udziałów (akcji), ogółu praw i obowiązków, tytułów uczestnictwa lub praw o podobnym charakterze w spółce nieruchomościowej;
  - tytułu należności regulowanych, w tym stawianych do dyspozycji, wypłacanych lub potrącanych, przez osoby fizyczne, osoby prawne albo jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, mające miejsce zamieszkania, siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niezależnie od miejsca zawarcia umowy i wykonania świadczenia;
  - niezrealizowanych zysków, o których mowa w art. 30da u.p.d.o.f.

6. Dla zakwalifikowania konkretnego przychodu do objęcia ograniczonym obowiązkiem podatkowym konieczna jest – po stwierdzeniu, że podatnika nie obejmuje nieograniczony obowiązek podatkowy w Rzeczypospolitej Polskiej, a istnieje możliwość, że co najmniej część źródeł jego przychodów może być uzyskiwana na terytorium Polski i objęta ograniczonym obowiązkiem podatkowym – jego identyfikacja i stwierdzenie, czy jego osiągnięcie jest związane z terytorium Polski.
- Należy podkreślić, że związanie dochodów (przychodów) z terytorium Polski powinno być trwałe, poprzez położenie źródła, a więc miejsca świadczenia usługi lub lokalizacji nieruchomości.
- Dla stwierdzenia takiego związku istotne jest terytorium, z którym związane jest źródło dochodu (przychodu), nie ma zaś znaczenia, gdzie materializuje się skutek takiego działania ani miejsce wypłaty wynagrodzenia²⁵.
7. Szczególne zasady dotyczące momentu, na który ustalane są wartości aktywów na potrzeby określenia podstawy opodatkowania, zawarte zostały w ust. 2c i 2d komentowanego artykułu.

Wyjątki

8. Preferencyjne traktowanie podatkowe przewidziano dla członków personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów dyplomatycznych lub konsularnych na podstawie umów lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych, jak również członków ich rodzin pozostających z nimi we wspólnocie domowej, jeżeli nie są obywatelami polskimi i nie mają stałego pobytu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej. Preferencje podatkowe stanowią wykonanie postanowień art. 34–37 Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych sporządzonej w Wiedniu 18.04.1961 r. (Dz.U. z 1965 r. Nr 37, poz. 232)²⁶. Analogiczne postanowienia w odniesieniu do przedstawicieli konsularnych zawiera Konwencja wiedeńska o stosunkach konsularnych sporządzona w Wiedniu 24.04.1963 r. (Dz.U. z 1982 r. Nr 13, poz. 98)²⁷, jak również Konwencja o misjach specjalnych, otwarta do podpisu w Nowym Jorku 16.12.1969 r. (Dz.U. z 1985 r. Nr 48, poz. 245)²⁸.
- Zwolnienie obejmuje członków personelu dyplomatycznego i członków ich rodzin, o ile nie posiadają obywatelstwa polskiego.

Art. 4. (uchylony)

---

²⁵ Tak wyrok NSA z 2.06.2011 r., II FSK 138/10, LEX nr 918797.

²⁶ Konwencja ratyfikowana przez Polskę 26.02.1965 r.; zob. oświadczenie rządowe z 13.08.1965 r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Konwencji wiedeńskiej o stosunkach dyplomatycznych, sporządzonej w Wiedniu 18.04.1961 r. (Dz.U. Nr 37, poz. 233).

²⁷ Konwencja ratyfikowana przez Polskę 3.03.1977 r.; zob. oświadczenie rządowe z 23.04.1982 r. w sprawie ratyfikacji przez Polskę Rzeczpospolitą Ludową Konwencji wiedeńskiej o stosunkach konsularnych, sporządzonej w Wiedniu 24.04.1963 r. (Dz.U. Nr 13, poz. 99).

²⁸ Konwencja przyjęta przez Radę Państwa 3.03.1977 r.; zob. oświadczenie rządowe z 9.09.1985 r. w sprawie wejścia w życie Konwencji o misjach specjalnych, otwartej do podpisu w Nowym Jorku 16.12.1969 r. (Dz.U. Nr 48, poz. 246).

Katarzyna Feldo

Art. 4a. [Umowy w sprawie unikania podwójnego opodatkowania]

Przepisy art. 3 ust. 1, 1a, 2a i 2b stosuje się z uwzględnieniem umów w sprawie unikania podwójnego opodatkowania, których stroną jest Rzeczpospolita Polska.

Zasada pierwszeństwa umów o unikaniu podwójnego opodatkowania

1. Postanowienia umów o unikaniu podwójnego opodatkowania wchodzą w całość norm prawnopodatkowych obowiązujących w Polsce i powinny być bezpośrednio stosowane, co wynika z przepisów Konstytucji RP. Zgodnie z jej art. 87 ust. 1 źródłami powszechnie obowiązującego prawa Rzeczypospolitej Polskiej są Konstytucja RP, ustawy, ratyfikowane umowy międzynarodowe oraz rozporządzenia. Stosownie natomiast do treści art. 91 Konstytucji RP: „1. Ratyfikowana umowa międzynarodowa, po jej ogłoszeniu w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, stanowi część krajowego porządku prawnego i jest bezpośrednio stosowana, chyba że jej stosowanie jest uzależnione od wydania ustawy. 2. Umowa międzynarodowa ratyfikowana za uprzednią zgodą wyrażoną w ustawie ma pierwszeństwo przed ustawą, jeżeli ustawy tej nie da się pogodzić z umową. 3. Jeżeli wynika to z ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską umowy konstytuującej organizację międzynarodową, prawo przez nią stanowione jest stosowane bezpośrednio, mając pierwszeństwo w przypadku kolizji z ustawami”. W orzecznictwie sądów administracyjnych zwraca się na te przepisy szczególną uwagę. Sądy kwestionują spotykane niejednokrotnie błędne założenia organów podatkowych, jakoby umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania zawierały jedynie normy kolizyjne, mające na celu eliminację podwójnego opodatkowania, w kwestiach zaś dotyczących kwalifikacji dochodów do odpowiednich źródeł przychodów oraz sposobów ich opodatkowania organy odwołują się przede wszystkim do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Poznaniu w wyroku z 3.11.2020 r., I SA/Po 459/20, LEX nr 3096197, stwierdził, że: „Takie założenie jest błędne, ponieważ ani Konstytucja RP, ani sama umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania takiego zawężenia nie wprowadza. Wszelkie kolizje pomiędzy normami zawartymi w ustawie i umowie międzynarodowej należy rozwiązywać poprzez uznanie za obowiązującą regulacji zawartej w umowie – wprowadzając zasadę pierwszeństwa norm danej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania”. Pomocna w wykładni postanowień umów o unikaniu podwójnego opodatkowania jest Konwencja Modelowa OECD w sprawie podatków od dochodu i majątku wraz z komentarzem. Należy jednak pamiętać, że znajdujące się tam wytyczne nie mogą prowadzić do korygowania norm prawnych zawartych w ustawach czy ratyfikowanych umowach²⁹.

Rola umów o unikaniu podwójnego opodatkowania (UPO)

2. Wszelkie obciążenia podatkowe mogą być nakładane na podatników tylko na podstawie wewnętrznych przepisów krajowych. To w świetle krajowej jurysdykcji na podatników nakładane są prawa i obowiązki w sferze podatków. Osoby fizyczne, które osiągają dochody wyłącznie na terytorium kraju, w którym mieszkają, co do zasady nie spotykają się z zagadnieniem umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Niektóre państwa przewidują tutaj odmienne regulacje, czego przykładem są Stany Zjednoczone. Obywatel amerykański posiadający miejsce zamieszkania poza USA, np. w Polsce, zobowiązany jest rozliczyć się z podatków w obu tych

²⁹ Por. wyrok NSA z 13.07.2016 r., II FSK 1693/14, LEX nr 2101364.

krajach. Zgodnie z prawem amerykańskim fakt posiadania obywatelstwa tego państwa skutkuje automatycznie powstaniem obowiązku wykazywania przez jego obywateli całości osiągniętych przez nich światowych dochodów w podatkowym zeznaniu rocznym, obliczania od nich podatku i ewentualnej jego zapłaty w zależności od postanowień umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania zawartej z krajem, z którego taki dochód jest osiągnięty lub w którym podatnik ma stałe miejsce zamieszkania dla celów podatkowych. Z tego też powodu w praktyce spotykane są przypadki, że obywatele amerykańscy mieszkający na stałe poza krajem ojczystym zrzekają się swojego obywatelstwa z przyczyn czysto podatkowych.

3. Odmienna sytuacja występuje wówczas, gdy osoba osiąga dochody w różnych państwach czy też zmienia w ciągu roku swoje miejsce zamieszkania. W takich przypadkach może mieć miejsce sytuacja, kiedy więcej niż jedno państwo uzna, że ten sam dochód osiągnięty przez daną osobę za ten sam okres powinien być opodatkowany na ich terytoriach w świetle ich krajowych przepisów podatkowych. Wówczas kluczową rolę odgrywają umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania (UPO), pod warunkiem że kraje roszcujące sobie prawo do opodatkowania tego samego dochodu zawarły z sobą taką umowę. Polska zawarła kilkadziesiąt umów o unikaniu podwójnego opodatkowania z innymi państwami, które wraz z protokołami dostępne są na stronie Ministerstwa Finansów³⁰. Rolą UPO obok dążenia do eliminowania podwójnego opodatkowania w odniesieniu do podatków nimi objętych – co jest kluczowe dla podatników – jest także uszczelnienie systemu podatkowego na płaszczyźnie międzynarodowej, aby nie dochodziło do nieopodatkowania lub zmniejszonego opodatkowania dochodu poprzez uchylanie się od opodatkowania lub unikanie opodatkowania. Dlatego też państwa, w tym Polska, dostrzegając potrzebę stworzenia skutecznego mechanizmu implementacji zmian istniejących umów o unikaniu podwójnego opodatkowania dochodu, bez potrzeby dwustronnego renegotjowania każdej z tych umów z osobna, podpisały Konwencję wielostronną implementującą środki traktatowego prawa podatkowego mające na celu zapobieganie erozji podstawy opodatkowania i przenoszeniu zysku, sporządzoną w Paryżu 24.11.2016 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1369). Postanowienia Konwencji także należy brać pod uwagę przy określaniu poprawnych zasad opodatkowania dochodu, tj. należy weryfikować, czy jej postanowienia nie zmieniły obowiązującej dane państwa UPO.
4. W umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania państwa określają m.in. kryteria, jakimi będą się kierować przy ustalaniu, czy dana osoba jest ich rezydentem podatkowym (tj. ma miejsce zamieszkania dla celów podatkowych) oraz gdzie dany rodzaj dochodu (np. ze stosunku pracy, z powołania na członka w radzie nadzorczej spółki) będzie opodatkowany³¹. Praktyczne stosowanie UPO dowodzi jednak, że mimo dokonanych przez państwa ustaleń odzwierciedlonych w treści podpisanych umów dochodzi niejednokrotnie do podwójnego opodatkowania, a najczęstsze przyczyny takiego stanu rzeczy są następujące:
  - dwa kraje uznają, że osoba fizyczna jest ich rezydentem podatkowym i w rezultacie podlega na ich terytorium opodatkowaniu od całości jej światowych dochodów (przychodów);
  - kraj źródła opodatkowuje dochód podobnie jak kraj, w którym osoba fizyczna ma rezydencję podatkową;
  - odmienna klasyfikacja prawna tego samego źródła dochodu (np. w kraju zamieszkania i osiągnięcia dochodu jest on klasyfikowany jako dywidenda i tym samym znajdują do niego

³⁰ Zob. *Lista umów o unikaniu podwójnego opodatkowania*, <https://www.podatki.gov.pl/podatkowa-wspolpraca-miedzynarodowa/wykaz-umow-o-unikaniu-podwojnego-opodatkowania> (dostęp: 20.10.2025 r.).

³¹ Por. wyrok NSA z 6.05.2025 r., II FSK 1013/22, LEX nr 3862259.

preferencyjne zasady opodatkowania, natomiast w kraju rezydencji podatkowej ten sam dochód dla celów podatkowych klasyfikowany jest jako dochód z tytułu umowy o pracę, gdyż nie spełnia on definicji dywidendy w świetle lokalnych przepisów prawa handlowego);

- nieprzestrzeganie postanowień umownych i kierowanie się przez organy podatkowe lokalnymi wytycznymi oraz lokalnie ukształtowaną praktyką. Przykładem jest sytuacja, gdy osoba fizyczna osiąga dochód na podstawie umowy o pracę zawartej z rosyjskim pracodawcą i jednocześnie posiada rezydencję podatkową na terytorium innego państwa, z którym Rosja ma podpisaną umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania. Rosyjskie organy podatkowe uznają, że dochód osiągany na podstawie rosyjskiego stosunku pracy podlega opodatkowaniu w Rosji bez prawa uwzględnienia w rozliczeniu rocznym podatku zapłaconego od tego samego dochodu w kraju rezydencji podatkowej.

Wypowiedzenie umowy

- Umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania określają warunki, na jakich dwa umawiające się państwa mogą je wypowiedzieć. Postanowienia w tym zakresie znajdują się na końcu każdej z umów. Zasadą jest, że **umawiające się państwa mogą je wypowiedzieć poprzez wystosowanie dyplomatycznej noty o wypowiedzeniu** co najmniej sześć miesięcy przed końcem roku kalendarzowego rozpoczynającego się po upływie pięciu lat od daty wejścia w życie umowy. Różnice występujące pomiędzy poszczególnymi umowami lub też w ramach jednej umowy dotyczą najczęściej terminów, kiedy umowy przestają obowiązywać. Dwa państwa będące stronami jednej umowy mogą także ustalić odmienne dla siebie warunki jej wypowiedzenia. Przykładem są postanowienia umowy zawartej pomiędzy Polską a Singapurem. W art. 30 tej umowy wskazuje się, że w przypadku Polski przestaje ona obowiązywać w roku kalendarzowym następującym bezpośrednio po roku, w którym została przekazana nota o wypowiedzeniu, przy czym jej rozwiązanie w stosunku do Singapuru ma miejsce dopiero w drugim roku następującym po roku, w którym zostanie przekazana nota o wypowiedzeniu³². Na warunki wypowiedzenia umowy ma także wpływ sposób określenia roku podatkowego w danym kraju, gdyż nie zawsze jest to rok kalendarzowy. Przykładem jest umowa zawarta pomiędzy Polską a Wielką Brytanią³³, w której rok podatkowy trwa od 6 kwietnia do 5 kwietnia kolejnego roku kalendarzowego, podczas gdy w Polsce od 1 stycznia do 31 grudnia roku kalendarzowego.
- Umawiające się państwa co do zasady ustalają terminy, kiedy umowa przestaje obowiązywać, w taki sposób, aby zapewnić ochronę tzw. interesów w toku podatników. Wypowiedzenie umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania przybiera bowiem konkretny wymiar finansowy dla podatników i często łączy się z uszczupleniem ich dochodów³⁴. Na arenie międzynarodowej nie zawsze przestrzegany jest obowiązek szanowania proceduralnych aspektów zasady demokratycznego państwa prawnego, a w szczególności szanowania zasady zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa. W rezultacie prawo podatkowe staje się dla obywateli swego rodzaju pułapką³⁵. Sytuacje takie są wynikiem chociażby zrywanych przez państwa stosunków dyplomatycznych i – co za tym idzie – nagłym wypowiedzeniem umów o unikaniu podwójnego opodatkowania z mocą wsteczną. Atak zbrojny Rosji na Ukrainę w lutym 2022 r. spowodował,

³² Zob. *Lista umów...*, poz. 68.

³³ Zob. *Lista umów...*, poz. 85.

³⁴ Por. wyrok TK z 5.01.1999 r., K 27/98, OTK 1999/1, poz. 1.

³⁵ Por. orzeczenie TK z 3.12.1996 r., K 25/95, OTK 1996/6, poz. 52.

że zawarta pomiędzy tymi państwami umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania została zerwana przez Rosję ze skutkiem od 22.03.2022 r. Opowiedzenie się wielu państw za Ukrainą w konflikcie zbrojnym z Rosją nie pozostało bez wpływu na umowy międzynarodowe o unikaniu opodatkowania, które Rosja jednostronnie zawiesiła w całości lub części na podstawie dekretu Prezydenta Federacji Rosyjskiej nr 585 o zawieszeniu stosowania poszczególnych postanowień umów międzynarodowych Federacji Rosyjskiej w sprawach podatkowych³⁶, który wszedł w życie 8.08.2023 r. Na liście tych państw znajduje się również Rzeczpospolita Polska. Federacja Rosyjska zawiesiła stosowanie art. 4–20 i 22 Umowy między Rządem Rzeczypospolitej Polskiej a Rządem Federacji Rosyjskiej w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku, sporządzonej w Moskwie 22.05.1992 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 125, poz. 569 ze zm.). W rezultacie rosyjskie organy podatkowe stoją na stanowisku, że mają prawo pobierać podatek od dochodów uzyskanych na terytorium Rosji od polskich obywateli i firm, mimo oświadczenia przez Polskę złożonego w nocy z 18.10.2023 r., PD.2701.2.2023, że nie akceptuje informacji o zawieszeniu przez stronę rosyjską stosowania poszczególnych postanowień umowy. Podobna sytuacja dotyczy kilkudziesięciu innych państw, w tym zawieszenia umowy z Holandią (która w sposób dyplomatyczny opowiedziała się przeciwko Rosji) z dniem 1.01.2022 r. czy z Łotwą ze skutkiem od 16.05.2022 r.³⁷ Zerwanie lub zawieszenie umowy pomiędzy państwami najczęściej skutkuje obowiązkiem obliczenia i zapłaty podatku przez podatnika w obu tych państwach, np. gdy jest on rezydentem podatkowym w jednym z tych państw, osiągając dochody na terytorium drugiego kraju, lub gdy każde z tych państw uzna go za swego rezydenta podatkowego.

Katarzyna Feldo

Art. 5. [Terytorium RP]

Za terytorium Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu ustawy uważa się również znajdującą się poza morzem terytorialnym wyłączną strefę ekonomiczną, w której Rzeczpospolita Polska na podstawie prawa wewnętrznego i zgodnie z prawem międzynarodowym wykonuje prawa odnoszące się do badania i eksploatacji dna morskiego i jego podglebia oraz ich zasobów naturalnych.

1. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych nie zawiera normatywnej definicji terytorium Rzeczypospolitej Polskiej³⁸. Ustawodawca jedynie rozszerza to pojęcie poprzez użycie w art. 5 u.p.d.o.f. sformułowania „uważa się również”, zakładając, że podatnik, kierując się zasadami wykładni systemowej, odwoła się do definicji granicy państwowej zawartej w art. 1 ustawy z 12.10.1990 r. o ochronie granicy państwowej³⁹ oraz do art. 2 ust. 3 ustawy z 21.03.1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej⁴⁰, definiującego zakres zwierzchnictwa terytorialnego Rzeczypospolitej Polskiej nad morskimi wodami wewnętrznymi i morzem terytorialnym. Kluczowy w tym zakresie jest wyrok z 31.03.2000 r., I SA/Lu 358/99, LEX nr 46999, w którym Naczelny Sąd Administracyjny wskazał: „Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych z 1991 r. poza sformułowaniem zawartym w art. 5 nie daje definicji pojęcia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, dlatego też zasadnym w takim przypadku wydaje

³⁶ Zob. https://minfin.gov.ru/ru/document?id_4=307315 (dostęp: 12.01.2026 r.).

³⁷ Zob. https://www.nalog.gov.ru/eng/international_cooperation/dta/ (dostęp: 3.06.2022 r.); *Ukraine starting to terminate agreement with Russia on avoiding double taxation – Finance Ministry*, <https://interfax.com/newsroom/top-stories/78867/> (dostęp: 20.10.2025 r.).

³⁸ Por. wyrok WSA w Gliwicach z 17.10.2013 r., I SA/Gl 1360/12, LEX nr 1444558.

³⁹ Dz.U. z 2025 r. poz. 184.

⁴⁰ Dz.U. z 2024 r. poz. 1125 ze zm.

się stosowanie w tym zakresie wykładni systemowej. W systemie prawa polskiego pojęcie definicji terytorium Rzeczypospolitej Polskiej zawarte jest w ustawie o ochronie granicy państwowej oraz w ustawie o morzu terytorialnym. Najogólniej rzecz ujmując, przez terytorium państwa należy rozumieć obszar (część powierzchni kuli ziemskiej) podlegający zwierzchnictwu terytorialnemu tego państwa”.

2. Poprawne rozumienie pojęcia terytorium Rzeczypospolitej Polskiej ma istotne znaczenie dla określenia podatkowych praw i obowiązków osób fizycznych. Wynika to stąd, że jurysdykcja podatkowa państwa ma charakter terytorialny i jest ona ściśle związana z suwerennością państwa. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 5.11.2009 r., II FSK 2194/08, LEX nr 653495, stwierdził, że suwerenność państwa przejawia się m.in. w „prawie państwa do nakładania i pobierania podatków na własnym terytorium i od własnych obywateli, jak również od znajdujących się na terytorium tego państwa obywateli bądź rezydentów innych państw, egzekwowania podatków, rozstrzygania sporów związanych z realizacją obowiązków podatkowych”. Chcąc ustalić, czy dana osoba ma obowiązki i prawa podatkowe na terytorium danego kraju, bada się, czy pomiędzy nią a określonym państwem istnieje swego rodzaju łącznik podatkowy⁴¹. Takim łącznikiem może być jej miejsce zamieszkania, które gdy trwa odpowiednio długo, kreuje tzw. nieograniczony obowiązek podatkowy (zasada rezydencji podatkowej – art. 3 ust. 1 u.p.d.o.f.), lub miejsce położenia osiąganych przez osobę źródeł dochodów (przychodów) – wówczas mowa jest o tzw. ograniczonym obowiązku podatkowym (art. 3 ust. 2a u.p.d.o.f.). Pojęcie terytorium państwa jest więc bardzo ściśle związane z podmiotowym zakresem obowiązywania ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Rozmaitość spotykanych w praktyce stanów faktycznych dowodzi, że poprawne ustalenie właściwej jurysdykcji podatkowej bywa niejednokrotnie skomplikowane. Do tej kategorii spraw można zaliczyć sytuacje podatników osiągających dochody z pracy na pokładzie jednostek pływających. W takich sytuacjach kluczowe jest ustalenie wód terytorialnych, na których jednostka faktycznie wykonuje swoją działalność, a tym samym państwa, w którego jurysdykcji podatkowej dochód osiągany z pracy na tych jednostkach uznaje się za osiągnięty. Jeżeli jednostka pływająca operuje na wodach terytorialnych lub w strefie ekonomicznej państwa, z którym Rzeczpospolita Polska zawarła umowę o unikaniu podwójnego opodatkowania, to sposób rozliczenia dochodu określany jest zgodnie z postanowieniami tej umowy⁴².

Julia Tocicka

Art. 5a. [Słowniczek]

Ilekcja w ustawie jest mowa o:

- 1) inwestycjach – oznacza to środki trwałe w budowie w rozumieniu ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz. U. z 2023 r. poz. 120, 295 i 1598 oraz z 2024 r. poz. 619, 1685 i 1863), zwanej dalej „ustawą o rachunkowości”;
- 2) składnikach majątkowych – oznacza to aktywa w rozumieniu ustawy o rachunkowości pomniejszone o przejęte długi funkcjonalnie związane z prowadzoną działalnością gospodarczą zbywcy, o ile długi te nie zostały uwzględnione w cenie nabycia, o której mowa w art. 22g ust. 3;
- 3) przedsiębiorstwie – oznacza to przedsiębiorstwo w rozumieniu przepisów Kodeksu cywilnego;
- 4) zorganizowanej części przedsiębiorstwa – oznacza to organizacyjnie i finansowo wyodrębniony w istniejącym przedsiębiorstwie zespół składników materialnych i niematerialnych, w tym zobowiązania, przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych, który zarazem mógłby stanowić niezależne przedsiębiorstwo samodzielnie realizujące te zadania;

⁴¹ Por. wyrok NSA z 13.06.2013 r., II FSK 2884/11, LEX nr 1356295.

⁴² Por. interpretacja indywidualna DKIS z 8.12.2025 r., 0115-KDIT2.4011.573.2025.2.ENB, LEX nr 758610.

- 5) Ordynacji podatkowej – oznacza to ustawę z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2023 r. poz. 2383 i 2760 oraz z 2024 r. poz. 879, 1685 i 1831);
- 6) działalności gospodarczej albo pozarolniczej działalności gospodarczej – oznacza to działalność zarobkową:
  - a) wytwórczą, budowlaną, handlową, usługową,
  - b) polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż,
  - c) polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych– prowadzoną we własnym imieniu bez względu na jej rezultat, w sposób zorganizowany i ciągły, z której uzyskane przychody nie są zaliczane do innych przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–9;
- 7) ustawie o rehabilitacji zawodowej – rozumie się przez to ustawę z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2024 r. poz. 44, 858, 1089, 1165, 1494 i 1961);
- 8) urzędzie skarbowym – oznacza to urząd skarbowy, przy pomocy którego odpowiednio właściwy dla podatnika lub płatnika naczelnik urzędu skarbowego wykonuje swoje zadania;
- 9–10) (uchylone)
- 11) papierach wartościowych – oznacza to papiery wartościowe, o których mowa w art. 3 pkt 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 722 i 1863);
- 12) dyskoncie – oznacza to różnicę między kwotą uzyskaną z wykupu papieru wartościowego przez emitenta a wydatkami poniesionymi na nabycie papieru wartościowego na rynku pierwotnym lub wtórnym, a w przypadku nabycia papieru wartościowego w drodze spadku lub darowizny – różnicę między kwotą uzyskaną z wykupu a wydatkami poniesionymi przez spadkodawcę lub darczyńcę na nabycie tego papieru wartościowego;
- 13) pochodnych instrumentach finansowych – oznacza to instrumenty finansowe, o których mowa w art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c–i ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi;
- 14) funduszach kapitałowych – oznacza to fundusze inwestycyjne oraz fundusze zagraniczne, o których mowa w przepisach o funduszach inwestycyjnych, oraz ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe działające na podstawie przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, z wyjątkiem funduszy emerytalnych, o których mowa w przepisach o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych;
- 14a) alternatywnej spółce inwestycyjnej – oznacza to alternatywną spółkę inwestycyjną, o której mowa w art. 8a ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (Dz. U. z 2024 r. poz. 1034 i 1863);
- 15) ustawie o zryczałtowanym podatku dochodowym – oznacza to ustawę z dnia 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz. U. z 2024 r. poz. 776, 863 i 1593);
- 16) ustawie o działalności pożytku publicznego – oznacza to ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2024 r. poz. 1491, 1761 i 1940);
- 17) ustawie o podatku od towarów i usług – oznacza to ustawę z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług (Dz. U. z 2024 r. poz. 361, 852, 1473, 1721 i 1911);
- 18) ustawie o partnerstwie publiczno-prywatnym – oznacza to ustawę z dnia 19 grudnia 2008 r. o partnerstwie publiczno-prywatnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 1637);
- 18a) ustawie o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków – oznacza to ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków (Dz. U. z 2024 r. poz. 1446, 1473, 1572, 1635 i 1940);
- 18b) budynku mieszkalnym jednorodzinny – oznacza to budynek mieszkalny jednorodzinny w rozumieniu art. 3 pkt 2a ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (Dz. U. z 2024 r. poz. 725, 834, 1222, 1847 i 1881);
- 18c) przedsięwzięciu termomodernizacyjnym – oznacza to przedsięwzięcie termomodernizacyjne w rozumieniu art. 2 pkt 2 ustawy o wspieraniu termomodernizacji i remontów oraz o centralnej ewidencji emisyjności budynków;
- 19) (uchylony)
- 19a) samochodzie osobowym – oznacza to pojazd samochodowy w rozumieniu przepisów o ruchu drogowym o dopuszczalnej masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony, konstrukcyjnie przeznaczony do przewozu nie więcej niż 9 osób łącznie z kierowcą, z wyjątkiem:
  - a) pojazdu samochodowego mającego jeden rząd siedzeń, który oddzielony jest od części przeznaczony do przewozu ładunków ścianą lub trwałą przegrodą:
    - klasyfikowanego na podstawie przepisów o ruchu drogowym do podrodzaju: wielozadaniowy, van lub
    - z otwartą częścią przeznaczoną do przewozu ładunków,
  - b) pojazdu samochodowego, który posiada kabinę kierowcy z jednym rzędem siedzeń i nadwozie przeznaczone do przewozu ładunków jako konstrukcyjnie oddzielne elementy pojazdu,

- c) pojazdu specjalnego, jeżeli z dokumentów wydanych zgodnie z przepisami o ruchu drogowym wynika, że dany pojazd jest pojazdem specjalnym, i jeżeli spełnione są również warunki zawarte w odrębnych przepisach, określone dla następujących przeznaczeń:
    - agregat elektryczny/spawalniczy,
    - do prac wiertniczych,
    - koparka, koparko-spycharka,
    - ładowarka,
    - podnośnik do prac konserwacyjno-montażowych,
    - żuraw samochodowy,
  - d) pojazdu samochodowego określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 86a ust. 16 ustawy o podatku od towarów i usług;
- 20) małym podatniku – oznacza to podatnika, u którego wartość przychodu ze sprzedaży (wraz z kwotą należnego podatku od towarów i usług) nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym wyrażonej w złotych kwoty odpowiadającej równowartości 2 000 000 euro, a w przypadku przedsiębiorstwa w spadku również przychodu ze sprzedaży u zmarłego przedsiębiorcy; przeliczenia kwot wyrażonych w euro dokonuje się według średniego kursu euro ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski na pierwszy dzień roboczy października poprzedniego roku podatkowego, w zaokrągleniu do 1000 zł;
- 21) certyfikacie rezydencji – oznacza to zaświadczenie o miejscu zamieszkania podatnika dla celów podatkowych wydane przez właściwy organ administracji podatkowej państwa miejsca zamieszkania podatnika;
- 22) zagranicznym zakładzie – oznacza to:
- a) stałą placówkę, poprzez którą podmiot mający miejsce zamieszkania na terytorium jednego państwa wykonuje całkowicie lub częściowo działalność na terytorium innego państwa, a w szczególności oddział, przedstawicielstwo, biuro, fabrykę, warsztat albo miejsce wydobywania bogactw naturalnych,
  - b) plac budowy, budowę, montaż lub instalację, prowadzone na terytorium jednego państwa przez podmiot mający miejsce zamieszkania na terytorium innego państwa,
  - c) osobę, która w imieniu i na rzecz podmiotu mającego miejsce zamieszkania na terytorium jednego państwa działa na terytorium innego państwa, jeżeli osoba ta ma pełnomocnictwo do zawierania w jego imieniu umów i pełnomocnictwo to faktycznie wykonuje
- chyba że umowa o unikaniu podwójnego opodatkowania, której stroną jest Rzeczpospolita Polska, stanowi inaczej;
- 23) ustawie o emeryturach kapitałowych – oznacza to ustawę z dnia 21 listopada 2008 r. o emeryturach kapitałowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 926);
- 23a) umowie o pomocy przy zbiorach – oznacza to umowę o pomocy przy zbiorach, o której mowa w ustawie z dnia 20 grudnia 1990 r. o ubezpieczeniu społecznym rolników (Dz. U. z 2024 r. poz. 90, 1243, 1674 i 1871);
- 24) PKWiU – oznacza to Polską Klasyfikację Wyrobów i Usług wprowadzoną rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 4 września 2015 r. w sprawie Polskiej Klasyfikacji Wyrobów i Usług (PKWiU) (Dz. U. poz. 1676, z 2017 r. poz. 2453, z 2018 r. poz. 2440, z 2019 r. poz. 2554 oraz z 2020 r. poz. 556);
- 25) oznaczeniu „ex” – oznacza to, że zakres wymienionych wyrobów lub usług jest większy niż określony w podanym grupowaniu PKWiU;
- 26) spółce niebędącej osobą prawną – oznacza to spółkę inną niż określona w pkt 28;
- 27) rachunku zbiorczym – oznacza to rachunek zbiorczy w rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi;
- 28) spółce – oznacza to:
- a) spółkę posiadającą osobowość prawną, w tym także spółkę zawiązaną na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001 z dnia 8 października 2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz. Urz. WE L 294 z 10.11.2001, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 6, t. 4, str. 251),
  - b) spółkę kapitałową w organizacji,
  - c) spółkę komandytową i spółkę komandytowo-akcyjną mające siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej,
  - d) spółkę niemającą osobowości prawnej mającą siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego innego państwa jest traktowana jak osoba prawna i podlega w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia,
  - e) spółkę jawną będącą podatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych;
- 29) udziale (akcji) – oznacza to również ogół praw i obowiązków wspólnika w spółce, o której mowa w pkt 28 lit. c–e;
- 29a) wartości emisyjnej udziałów (akcji) – oznacza to cenę, po jakiej obejmowane są udziały (akcje), określoną w statucie lub umowie spółki, a w razie ich braku – w innym dokumencie o podobnym charakterze, nie niższą od wartości rynkowej tych udziałów (akcji);

- 30) kapitale zakładowym – oznacza to również kapitał akcyjny prostej spółki akcyjnej oraz kapitał podstawowy spółki, o której mowa w pkt 28 lit. c–e;
- 31) udziale w zyskach osób prawnych – oznacza to również udział w zyskach spółek, o których mowa w pkt 28 lit. c–e;
- 31a) udziale w kapitale – oznacza to również stosunek liczby akcji przysługujących akcjonariuszowi prostej spółki akcyjnej do liczby wszystkich akcji wyemitowanych w prostej spółce akcyjnej;
- 31b) wartości nominalnej udziałów (akcji) – oznacza to również cenę emisyjną akcji prostej spółki akcyjnej;
- 32) objęciu udziału (akcji) – oznacza to również uzyskanie przez wspólnika spółki, o której mowa w pkt 28 lit. c–e, ogółu praw i obowiązków wspólnika w tej spółce;
- 33) wspólniku – oznacza to również akcjonariusza;
- 33a) walucie wirtualnej – oznacza to walutę wirtualną w rozumieniu art. 2 ust. 2 pkt 26 ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu;
- 33b) ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych – oznacza to ustawę z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz. U. z 2023 r. poz. 2805, z późn. zm.);
- 33c) ustawie o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu – oznacza to ustawę z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2023 r. poz. 1124, 1285, 1723 i 1843 oraz z 2024 r. poz. 850 i 1222);
- 33d) rzeczywistym właścicielu – oznacza to podmiot, który spełnia łącznie następujące warunki:
  - a) otrzymuje należność dla własnej korzyści, w tym decyduje samodzielnie o jej przeznaczeniu i ponosi ryzyko ekonomiczne związane z utratą tej należności lub jej części,
  - b) nie jest pośrednikiem, przedstawicielem, powiernikiem lub innym podmiotem zobowiązanym do przekazania całości lub części należności innemu podmiotowi,
  - c) prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą w kraju miejsca zamieszkania, jeżeli należności są uzyskiwane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą, przy czym przy ocenie, czy podmiot prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą, uwzględnia się charakter oraz skalę działalności prowadzonej przez ten podmiot w zakresie otrzymanej należności;
- 34) komercjalizowanej własności intelektualnej – oznacza to:
  - a) patent, dodatkowe prawo ochronne na wynalazek, prawo ochronne na wzór użytkowy, prawo z rejestracji wzoru przemysłowego lub prawo z rejestracji topografii układu scalonego oraz prawo do uzyskania powyższych praw lub prawo z pierwszeństwa – określone w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz. U. z 2023 r. poz. 1170),
  - b) autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego,
  - c) równowartość udokumentowanej wiedzy (informacji) nadającej się do wykorzystania w działalności przemysłowej, naukowej lub handlowej (know-how),
  - d) prawa do korzystania z praw lub wartości wymienionych w lit. a–c na podstawie umowy licencyjnej;
- 35) podmiocie komercjalizującym – oznacza to twórcę uprawnionego do praw lub wartości wymienionych w pkt 34 lit. a–c, a także zawarcia umowy licencyjnej, o której mowa w pkt 34 lit. d, jeżeli wnosi do spółki kapitałowej komercjalizowaną własność intelektualną;
- 36) krótkiej sprzedaży – oznacza to krótką sprzedaż w rozumieniu art. 2 ust. 1 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2012 z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie krótkiej sprzedaży i wybranych aspektów dotyczących swapów ryzyka kredytowego (Dz. Urz. UE L 86 z 24.03.2012, str. 1);
- 37) postępowaniu restrukturyzacyjnym – oznacza to postępowanie restrukturyzacyjne w rozumieniu ustawy z dnia 15 maja 2015 r. – Prawo restrukturyzacyjne (Dz. U. z 2024 r. poz. 1428);
- 38) działalności badawczo-rozwojowej – oznacza to działalność twórczą obejmującą badania naukowe lub prace rozwojowe, podejmowaną w sposób systematyczny w celu zwiększenia zasobów wiedzy oraz wykorzystania zasobów wiedzy do tworzenia nowych zastosowań;
- 39) badaniach naukowych – oznacza to:
  - a) badania podstawowe w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2024 r. poz. 1571, 1871 i 1897),
  - b) badania aplikacyjne w rozumieniu art. 4 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- 40) pracach rozwojowych – oznacza to prace rozwojowe w rozumieniu art. 4 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce;
- 41) przepisach o systemie oświaty – oznacza to przepisy ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750, 854, 1473 i 1933), przepisy ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2024 r. poz. 737, 854, 1562, 1635 i 1933) lub przepisy ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 754, 1562 i 1572);
- 42) ustawie o CEIDG – oznacza to ustawę z dnia 6 marca 2018 r. o Centralnej Ewidencji i Informacji o Działalności Gospodarczej i Punkcie Informacji dla Przedsiębiorcy (Dz. U. z 2022 r. poz. 541 oraz z 2024 r. poz. 1841);
- 43) przedsiębiorstwie w spadku – oznacza to przedsiębiorstwo w spadku w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;

- 44) zarządzie sukcesyjnym – oznacza to zarząd sukcesyjny w rozumieniu ustawy o zarządzie sukcesyjnym;
- 45) zmarłym przedsiębiorcy – oznacza to zmarłego przedsiębiorcę, o którym mowa w art. 1 pkt 1 ustawy o zarządzie sukcesyjnym;
- 46) ustawie o pracowniczych planach kapitałowych – oznacza to ustawę z dnia 4 października 2018 r. o pracowniczych planach kapitałowych (Dz. U. z 2024 r. poz. 427);
- 47) ustawie o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom – oznacza to ustawę z dnia 8 marca 2013 r. o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych (Dz. U. z 2023 r. poz. 1790);
- 47a) marynarzu – oznacza to marynarza w rozumieniu ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o pracy na morzu (Dz. U. z 2023 r. poz. 2257);
- 48) żegludze międzynarodowej – oznacza to żeglugę między:
  - a) portami polskimi a portami zagranicznymi, w tym także między portami polskimi, pod warunkiem że żegluga między portami polskimi jest częścią podróży morskiej do portu zagranicznego,
  - b) portami polskimi a miejscami przeznaczenia położonymi poza granicą polskiego morza terytorialnego,
  - c) portami zagranicznymi,
  - d) miejscami przeznaczenia położonymi poza granicą polskiego morza terytorialnego,
  - e) portami zagranicznymi a miejscami przeznaczenia położonymi poza granicą polskiego morza terytorialnego;
- 49) spółce nieruchomościowej – oznacza to podmiot inny niż osoba fizyczna, obowiązany do sporządzania bilansu na podstawie przepisów o rachunkowości, w którym:
  - a) na pierwszy dzień roku podatkowego, a w przypadku gdy spółka nieruchomościowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego – na pierwszy dzień roku obrotowego, co najmniej 50% wartości rynkowej aktywów, bezpośrednio lub pośrednio, stanowiła wartość rynkowa nieruchomości położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub praw do takich nieruchomości oraz wartość rynkowa tych nieruchomości przekraczała 10 000 000 zł albo równowartość tej kwoty określoną według kursu średniego walut obcych, ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego pierwszy dzień roku podatkowego – w przypadku podmiotów rozpoczynających działalność,
  - b) na ostatni dzień roku poprzedzającego rok podatkowy, a w przypadku gdy spółka nieruchomościowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego – na ostatni dzień roku poprzedzającego rok obrotowy, co najmniej 50% wartości bilansowej aktywów, bezpośrednio lub pośrednio, stanowiła wartość bilansowa nieruchomości położonych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub praw do takich nieruchomości i wartość bilansowa tych nieruchomości przekraczała 10 000 000 zł albo równowartość tej kwoty określoną według kursu średniego walut obcych, ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski, z ostatniego dnia roboczego poprzedzającego ostatni dzień roku podatkowego poprzedzającego odpowiednio rok podatkowy albo rok obrotowy oraz w roku poprzedzającym odpowiednio rok podatkowy albo rok obrotowy przychody podatkowe, a w przypadku gdy spółka nieruchomościowa nie jest podatnikiem podatku dochodowego – przychody ujęte w wyniku finansowym netto, z tytułu najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy, leasingu i innych umów o podobnym charakterze lub z przeniesienia własności, których przedmiotem są nieruchomości lub prawa do nieruchomości, o których mowa w art. 3 ust. 2b pkt 6, oraz z tytułu udziałów w innych spółkach nieruchomościowych, stanowiły co najmniej 60% ogółu odpowiednio przychodów podatkowych albo przychodów ujętych w wyniku finansowym netto – w przypadku podmiotów innych niż określone w lit. a;
- 50) fundacji rodzinnej – oznacza to fundację rodzinną oraz fundację rodzinną w organizacji, o których mowa w ustawie z dnia 26 stycznia 2023 r. o fundacji rodzinnej (Dz. U. poz. 326 i 825);
- 51) ustawie o OIPE – oznacza to ustawę z dnia 7 lipca 2023 r. o ogólnoeuropejskim indywidualnym produkcie emerytalnym (Dz. U. poz. 1843);
- 52) rozporządzeniu 2019/1238 – oznacza to rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1238 z dnia 20 czerwca 2019 r. w sprawie ogólnoeuropejskiego indywidualnego produktu emerytalnego (OIPE) (Dz. Urz. UE L 198 z 25.07.2019, str. 1).

Uwagi wstępne

1. Począwszy od 1.01.2003 r.⁴³ ustawodawca, w ramach systematyzacji terminologii wykorzystywanej na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, wprowadził wybrane definicje legalne odnoszące się do pojęć o istotnym znaczeniu normatywnym. Należy podkreślić

⁴³ Zob. art. 1 pkt 4 ustawy z 27.07.2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 141, poz. 1182 ze zm.).

jednak, że dominującą metodą legislacyjną pozostaje nadal mechanizm odesłania. Ustawodawca częściej posługuje się konstrukcją definicji pośrednich, poprzez wskazanie regulacji zawartych w aktach prawnych o charakterze sektorowym, zamiast stworzyć definicje autonomiczne na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Inwestycje

2. W myśl przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych inwestycje to środki trwałe w budowie. Ustawodawca w celu zdefiniowania niniejszego pojęcia odsyła do przepisów ustawy z 29.09.1994 r. o rachunkowości, gdzie w art. 3 ust. 1 pkt 16 przez środki trwałe w budowie rozumie się „zaliczane do aktywów trwałych środki trwałe w okresie ich budowy, montażu lub ulepszenia już istniejącego środka trwałego”. Należy zauważyć, że ustawa o rachunkowości nie zawiera pozytywnej definicji aktywów trwałych. Zamiast tego w art. 3 ust. 1 pkt 13 wskazuje, że są to „aktywa jednostki, które nie są zaliczane do aktywów obrotowych”. Aktywa trwałe stanowią zatem „pozostałość” po wyodrębnieniu aktywów obrotowych. Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 18 u.r. aktywa obrotowe stanowią tę część aktywów jednostki, które w przypadku:

- a) aktywów rzeczowych⁴⁴ – są przeznaczone do zbycia lub zużycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub w ciągu normalnego cyklu operacyjnego właściwego dla danej działalności, jeżeli trwa on dłużej niż 12 miesięcy;
- b) aktywów finansowych⁴⁵ – są płatne i wymagalne lub przeznaczone do zbycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub od daty ich założenia, wystawienia lub nabycia, albo stanowią aktywa pieniężne;
- c) należności krótkoterminowych – obejmują ogół należności z tytułu dostaw i usług oraz całość lub część należności z innych tytułów niezaliczonych do aktywów finansowych, a które stają się wymagalne w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego;
- d) rozliczeń międzyokresowych – trwają nie dłużej niż 12 miesięcy od dnia bilansowego.

3. W praktyce oznacza to, że do aktywów trwałych zalicza się te składniki majątku, które:

- nie są przeznaczone do zbycia lub zużycia w ciągu 12 miesięcy od dnia bilansowego lub w ramach typowego cyklu operacyjnego jednostki (jeśli trwa on dłużej);
- służą jednostce w dłuższym horyzoncie czasowym, wspierając jej działalność operacyjną, inwestycyjną lub finansową.

Wśród aktywów trwałych wyróżnia się m.in.: wartości niematerialne i prawne, rzeczowe aktywa trwałe (np. grunty, budynki, maszyny), inwestycje długoterminowe, należności długoterminowe oraz środki trwałe w budowie.

Zakres pojęcia inwestycji jest szerszy od pojęcia budowy i obejmuje również działania podejmowane przed rozpoczęciem budowy w celu stworzenia warunków do jej prowadzenia. Z tego względu do procesu inwestycyjnego zaliczyć należy również działania podatnika, które nie wchodzą w zakres jego zwykłej bieżącej działalności, a są podejmowane w związku z zamierzoną

⁴⁴ Przez rzeczowe aktywa obrotowe rozumie się „materiały nabyte w celu zużycia na własne potrzeby, wytworzone lub przetworzone przez jednostkę produkty gotowe (wyroby i usługi) zdadne do sprzedaży lub w toku produkcji, półprodukty oraz towary nabyte w celu odprzedaży w stanie nieprzetworzonym” (art. 3 ust. 1 pkt 19 u.r.).

⁴⁵ Przez aktywa finansowe rozumie się „aktywa pieniężne, instrumenty kapitałowe wyemitowane przez inne jednostki, a także wynikające z kontraktu prawo do otrzymania aktywów pieniężnych lub prawo do wymiany instrumentów finansowych z inną jednostką na korzystnych warunkach” (art. 3 ust. 1 pkt 24 u.r.).

budową środków trwałych. Dlatego do działań inwestycyjnych należy zaliczyć prace związane z przygotowaniem placu budowy, prowadzeniem uzgodnień technicznych związanych z planowaną budową, tworzeniem projektów realizacyjnych przyszłej budowy⁴⁶.

Przyjęcie niniejszej konstrukcji definicji inwestycji wymaga każdorazowej analizy charakteru i przeznaczenia danego składnika majątku, aby prawidłowo zakwalifikować go do odpowiedniej kategorii bilansowej. Wiąże się z szeregiem konsekwencji w zakresie kwalifikacji wydatków oraz ich rozliczenia w kosztach uzyskania przychodów. Z orzecznictwa sądów administracyjnych wynika, że dla uznania danego składnika majątku za inwestycję kluczowe znaczenie posiada jego przeznaczenie oraz sposób wykorzystania w działalności gospodarczej⁴⁷.

Na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych termin „inwestycje” znajduje zastosowanie przede wszystkim w kontekście klasyfikacji szczególnej kategorii środków trwałych (tj. inwestycji w obcych środkach trwałych), do której odnosi się art. 22a ust. 2 pkt 1 u.p.d.o.f. Pojęcie to ma charakter technicznoprawny i odnosi się do nakładów ponoszonych przez podatnika na rzecz stanowiącą własność innego podmiotu, w sposób trwały zwiększających jej wartość użytkową. Inwestycje występują także w katalogu wydatków nieuwzględnianych jako koszty uzyskania przychodów (art. 23 ust. 1 u.p.d.o.f.). Wskazują na nakłady o charakterze rozwojowym, które nie spełniają przesłanek bezpośredniego związku z przychodem lub zachowaniem albo zabezpieczeniem źródła przychodów w rozumieniu art. 22 ust. 1 u.p.d.o.f., a tym samym są wyłączone z bieżącej kwalifikacji podatkowej przychodów.

W myśl art. 22a ust. 2 pkt 1 u.p.d.o.f. przyjęte do używania inwestycje w obce środki trwałe podlegają amortyzacji. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych nie zawiera definicji legalnej inwestycji w obcy środek trwały. Zgodnie z podejściem przyjętym przez sądy administracyjne i organy podatkowe za inwestycję w obcym środku trwałym uznaje się ogół działań (nakładów) podatnika odnoszących się do niestanowiącego jego własności środka trwałego, które zmierzają do jego ulepszenia, przebudowy, rozbudowy, adaptacji czy modernizacji⁴⁸.

Należy zaznaczyć, że inwestycje co prawda nie stanowią bezpośrednich kosztów uzyskania przychodu, jednak – jak wynika z art. 22 ust. 8 u.p.d.o.f. – do kosztów uzyskania przychodów zalicza się odpisy z tytułu zużycia środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych (odpisy amortyzacyjne)⁴⁹. W przypadku spółek nieruchomościowych odpisy dotyczące środków trwałych zaliczonych do grupy 1 KŚT nie mogą być w roku podatkowym wyższe niż dokonywane zgodnie z przepisami o rachunkowości odpisy amortyzacyjne lub umorzeniowe z tytułu zużycia środków trwałych, obciążające w tym roku podatkowym wynik finansowy jednostki. Amortyzacji podlegają również, z zastrzeżeniem art. 22c u.p.d.o.f., niezależnie od przewidywanego okresu używania, przyjęte do używania inwestycje w obcych środkach trwałych (zob. 22a ust. 2 pkt 1 u.p.d.o.f.). Wartość początkowa środków trwałych ustalana jest zgodnie z art. 22g u.p.d.o.f.

⁴⁶ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 28.09.2005 r., III SA/Wa 1676/05, LEX nr 178996.

⁴⁷ Zob. wyrok NSA z 29.05.1995 r., SA/Kr 2822/94, POP 1998/3, poz. 95; wyrok NSA z 18.12.2001 r., I SA/Wr 3018/99, LEX nr 76649.

⁴⁸ Zob. wyrok WSA w Opolu z 7.10.2020 r., I SA/Op 87/20, LEX nr 3081695; interpretacje indywidualne DKIS z 9.04.2020 r., 0111-KDIB1-1.4010.33.2020.2.NL, LEX nr 536188, i z 8.07.2025 r., 0114-KDIP3-2.4011.462.2025.3.MG, LEX nr 746769.

⁴⁹ Dokonywane wyłącznie zgodnie z art. 22a–22o u.p.d.o.f., z uwzględnieniem art. 23 u.p.d.o.f.

Składniki majątkowe

4. Składniki majątkowe na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych należy utożsamiać z kontrolowanymi przez jednostkę zasobami majątkowymi o wiarygodnie określonej wartości, powstałymi w wyniku przeszłych zdarzeń, które spowodują w przyszłości wpływ do jednostki korzyści ekonomicznych (art. 3 ust. 1 pkt 12 u.r.), pomniejszonymi o przejęte długie funkcjonalnie związane z prowadzoną działalnością gospodarczą zbywcy, o ile długie te nie zostały uwzględnione w cenie nabycia środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych⁵⁰. Pojęcie to nie definiuje szczególnych kategorii przedmiotów własności, lecz odnosi się do ich funkcjonalnego powiązania z kosztami prowadzenia działalności gospodarczej. Składniki majątkowe znajdują zastosowanie w licznych przepisach ustawy, w szczególności w regulacjach dotyczących źródeł przychodów, warunków stosowania zwolnień podatkowych, definicji środków trwałych oraz zasad ustalania wartości początkowej dla celów amortyzacyjnych i ewidencyjnych⁵¹.
5. W ujęciu prawnonaukowym pojęcie składników majątkowych należy rozumieć jako wyodrębnione kategorie aktywów podlegające jednoznacznej identyfikacji oraz waloryzacji, istotne z punktu widzenia rachunkowości oraz konstrukcji zobowiązania podatkowego. Składniki te pełnią funkcję strukturalną w ramach majątku jednostki gospodarczej, a ich kwalifikacja posiada bezpośrednie przełożenie na ustalenie wartości początkowej środków trwałych, która z kolei stanowi podstawę naliczania odpisów amortyzacyjnych determinujących wymiar kosztów uzyskania przychodów.
6. W kontekście transakcji zbycia przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części precyzyjna alokacja składników majątkowych wymaga uwzględnienia zarówno nominalnej wartości aktywów, jak i przejętych zobowiązań funkcjonalnie związanych z prowadzoną działalnością gospodarczą zbywcy. Zgodnie z art. 22g ust. 3 u.p.d.o.f. odliczeniu podlegają te zobowiązania, które nie zostały uprzednio uwzględnione w cenie nabycia. Takie ujęcie ma na celu zapewnienie przejrzystości rozliczeń podatkowych oraz ochronę przed podwójnym uwzględnieniem obciążeń finansowych.
7. Zgodnie z ujęciem doktrynalnym i utrwaloną linią orzeczniczą sądów administracyjnych pojęcie składników majątkowych należy interpretować w perspektywie nie tylko ich wartości bilansowej, lecz także funkcjonalnego powiązania z całokształtem działalności gospodarczej podmiotu zbywającego. Tak rozumiana definicja pełni istotną rolę systemową zarówno w kontekście procesów reorganizacyjnych, czynności prawnych dotyczących zbycia przedsiębiorstw, jak i w zakresie konstrukcji podstawy opodatkowania na gruncie podatku dochodowego. Tym samym kryterium funkcjonalnego związku staje się nieodzownym elementem analizy

⁵⁰ „Za cenę nabycia uważa się kwotę należną zbywcy, powiększoną o koszty związane z zakupem naliczone do dnia przekazania środka trwałego lub wartości niematerialnej i prawnej do używania, a w szczególności o koszty transportu, załadunku i wyładunku, ubezpieczenia w drodze, montażu, instalacji i uruchomienia programów oraz systemów komputerowych, opłat notarialnych, skarbowych i innych, odsetek, prowizji, oraz pomniejszoną o podatek od towarów i usług, z wyjątkiem przypadków, gdy zgodnie z odrębnymi przepisami podatek od towarów i usług nie stanowi podatku naliczonego albo podatnikowi nie przysługuje obniżenie kwoty należnego podatku o podatek naliczony albo zwrot różnicy podatku w rozumieniu ustawy o podatku od towarów i usług. W przypadku importu cena nabycia obejmuje cło i podatek akcyzowy od importu składników majątku” (art. 22g ust. 3 u.p.d.o.f.).

⁵¹ Zob. A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT. Komentarz*, LEX 2015, art. 5a, nt 6.

podatkowej skutków przeniesienia składników majątkowych, zwłaszcza w odniesieniu do regulacji zawartych w art. 22g ust. 3 u.p.d.o.f. Mając na uwadze powyższe, przy dokonywaniu podatkowej kwalifikacji danego składnika majątkowego niezbędne jest dokonanie oceny jego znaczenia w procesie gospodarczym, niezależnie od formy własności czy sposobu jego ujawnienia w ewidencji bilansowej.

8. Na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wartość aktywów nabywanych w ramach prowadzonej działalności gospodarczej powinna zostać skorygowana o długi funkcjonalnie związane z tą działalnością, które zostały przejęte przez nabywcę wraz ze składnikiem majątkowym. Korekta ta nie znajduje jednak zastosowania w przypadku, gdy zobowiązania zostały uprzednio uwzględnione w ustalonej cenie nabycia danego składnika majątku. Z zasady nabywca składnika majątkowego ponosi odpowiedzialność majątkową za zobowiązania zbywcy, zarówno o charakterze cywilnoprawnym, jak i publicznoprawnym, w tym podatkowym, co mieści się w reżimie odpowiedzialności osób trzecich. W konsekwencji pomniejszenie wartości aktywów o przejęte długi służy prawidłowemu ustaleniu podstawy opodatkowania i odpowiada zasadzie rzetelnego odzwierciedlenia ekonomicznego charakteru transakcji.

Przedsiębiorstwo

9. Przedsiębiorstwo, zgodnie z art. 55¹ k.c., stanowi zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej. Obejmuje ono w szczególności:
  - 1) oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);
  - 2) własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości;
  - 3) prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych;
  - 4) wierzytelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne;
  - 5) koncesje, licencje i zezwolenia;
  - 6) patenty i inne prawa własności przemysłowej;
  - 7) majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;
  - 8) tajemnice przedsiębiorstwa;
  - 9) księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

Definicja ta została wprost przyjęta przez ustawodawcę w art. 5a pkt 3 u.p.d.o.f., bez dokonywania jej modyfikacji na potrzeby regulacji podatkowej. Oznacza to, że dla celów podatkowych przedsiębiorstwo należy rozumieć zgodnie z konstrukcją cywilnoprawną, uwzględniając zarówno literalne brzmienie przepisu, jak i jego wykładnię funkcjonalną oraz systemową.

10. Katalog składników przedsiębiorstwa zawarty w art. 55¹ k.c. ma charakter otwarty, co wynika z użycia zwrotu „w szczególności”. W konsekwencji poza enumeratywnie wskazanymi elementami, takimi jak oznaczenie indywidualizujące, własność nieruchomości i ruchomości, prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy, wierzytelności, środki pieniężne, koncesje, licencje, patenty, prawa autorskie, tajemnice przedsiębiorstwa oraz dokumentacja związana z działalnością gospodarczą, możliwe jest uwzględnienie także innych składników, o ile pozostają one w funkcjonalnym związku z prowadzoną działalnością.

11. W orzecznictwie podkreśla się, że przedsiębiorstwo nie jest prostą sumą składników majątkowych, lecz strukturą zorganizowaną, której istotą jest element organizacyjny oraz funkcjonalne powiązanie komponentów⁵². Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 8.04.2003 r., IV CKN 51/01, LEX nr 78892, zakład lub oddział większego podmiotu, o ile jest dostatecznie wyodrębniony i odpowiednio zorganizowany, może być uznany za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c. Z kolei Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 22.01.2016 r., II FSK 2642/13, LEX nr 2033488, zaakcentował, że przedsiębiorstwo musi funkcjonować w określonym otoczeniu, a jego wartość majątkowa wynika nie z prostego zestawienia składników, lecz z ich celowego i funkcjonalnego powiązania. Dopiero czynnik organizacyjny pozwala traktować przedsiębiorstwo jako samoistne dobro o wartości majątkowej, zdolne do samodzielnego funkcjonowania w obrocie prawnym. Przedsiębiorstwo w takim ujęciu może stanowić zarówno składnik majątku wspólnego małżonków, jak również wchodzić w skład spadku. Ustanie wspólności majątkowej małżeńskiej czy też śmierć spadkodawcy, który był właścicielem bądź współwłaścicielem przedsiębiorstwa, nie powoduje ustania bytu przedsiębiorstwa. Ponadto aby uznać wnoszone do spółki składniki majątkowe za przedsiębiorstwo w rozumieniu art. 55¹ k.c., muszą być one organizacyjnie wyodrębnione. Przedsiębiorstwem w znaczeniu przedmiotowym, a więc jako przedmiot aportu, jest bowiem zorganizowany i wyodrębniony funkcjonalnie i gospodarczo zespół dóbr materialnych i niematerialnych⁵³.
12. Na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych szczególne znaczenie ma kwalifikacja czynności prawnych jako zbycia przedsiębiorstwa. W wyroku NSA z 27.03.2013 r., II FSK 1896/11, LEX nr 1334065, wskazano, że dla celów podatku dochodowego przez przedsiębiorstwo należy rozumieć zorganizowany zespół składników określony w art. 55¹ k.c. Przepis ten nie wymienia zobowiązań jako składników przedsiębiorstwa, co oznacza, że ich obecność nie jest konieczna dla uznania czynności za zbycie przedsiębiorstwa. Jednocześnie, zgodnie z art. 55² k.c., czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w jego skład, chyba że co innego wynika z treści czynności prawnej lub przepisów szczególnych. Dopuszczalne jest zatem wyłączenie z transakcji niektórych składników, także tych wymienionych w art. 55¹ k.c., o ile nie przekreśla to istoty przedsiębiorstwa jako zorganizowanego zespołu służącego prowadzeniu działalności gospodarczej⁵⁴. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z 17.10.2000 r., I CKN 850/98, LEX nr 50895, zbycie przedsiębiorstwa powinno obejmować co najmniej te składniki, które determinują funkcje spełniane przez przedsiębiorstwo.
13. W doktrynie prawa cywilnego wskazuje się również na istnienie składników niemajątkowych, które nie zostały wymienione *expressis verbis* w art. 55¹ k.c., lecz mają znaczenie dla funkcjonowania przedsiębiorstwa. Należą do nich m.in. klienci, renoma, monopolistyczna pozycja rynkowa, doświadczenie organizacyjne oraz standing finansowy. Ich obecność może przesądzać o zdolności przedsiębiorstwa do kontynuowania działalności oraz realizacji celów gospodarczych, a tym samym wpływać na ocenę jego wartości i charakteru prawnego.
14. Warto również podkreślić, że przedsiębiorstwo jako kategoria prawna jest niezależne od osoby przedsiębiorcy. Jak wskazał SN w postanowieniu z 24.01.2013 r., V CSK 79/12, LEX nr 1296718, przedsiębiorstwo może stanowić składnik majątku wspólnego małżonków, być przedmiotem

⁵² Zob. wyrok WSA w Warszawie z 8.02.2017 r., III SA/Wa 2921/15, LEX nr 2290123.

⁵³ Zob. wyrok NSA z 5.09.2017 r., II FSK 2189/15, LEX nr 2393305.

⁵⁴ Zob. wyrok NSA z 27.03.2013 r., II FSK 1896/11, LEX nr 1334065.

dziedziczenia, a zmiany własnościowe nie powodują automatycznie ustania jego bytu. Zespół składników majątkowych i niemajątkowych może być uznawany za przedsiębiorstwo tak długo, jak długo zachowuje potencjalną możliwość wykorzystywania do prowadzenia działalności gospodarczej.

15. Z powyższego wynika, że definicja przedsiębiorstwa na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych poprzez odesłanie do art. 55¹ k.c. wymaga uwzględnienia nie tylko literalnego brzmienia przepisu, lecz także jego wykładni funkcjonalnej i systemowej. Przedsiębiorstwo to nie tylko zbiór składników majątkowych, lecz przede wszystkim zorganizowana struktura, zdolna do realizacji celów gospodarczych. O jego istnieniu przesądza element organizacyjny, funkcjonalne powiązanie składników oraz ich podporządkowanie działalności gospodarczej. W kontekście podatkowym, szczególnie przy kwalifikacji czynności jako zbycia przedsiębiorstwa, kluczowe jest zachowanie istoty przedsiębiorstwa jako całości operacyjnej, a nie formalne przeniesienie wszystkich jego składników.

Zorganizowana część przedsiębiorstwa

16. Zorganizowana część przedsiębiorstwa stanowi konstrukcję prawną wyodrębnioną na gruncie ustaw podatkowych, której definicja została sformułowana w sposób autonomiczny względem cywilnoprawnej definicji przedsiębiorstwa. W myśl art. 5a pkt 4 u.p.d.o.f. oraz art. 4a pkt 4 u.p.d.o.p. zorganizowana część przedsiębiorstwa oznacza organizacyjnie i finansowo wyodrębniony w istniejącym przedsiębiorstwie zespół składników materialnych i niematerialnych, w tym zobowiązań, przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych, który zarazem mógłby stanowić niezależne przedsiębiorstwo samodzielnie realizujące te zadania.
17. Dla właściwego rozumienia niniejszej definicji niezbędne jest odniesienie się do pojęcia przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 55¹ k.c. Zgodnie z tym przepisem przedsiębiorstwo to zorganizowany zespół składników niematerialnych i materialnych przeznaczonych do prowadzenia działalności gospodarczej. W katalogu przykładowym wymieniono m.in. nazwę przedsiębiorstwa, własność nieruchomości i ruchomości, prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy, wierzytelności, środki pieniężne, koncesje, licencje, prawa własności przemysłowej, majątkowe prawa autorskie i pokrewne, tajemnice przedsiębiorstwa oraz dokumentację związaną z prowadzeniem działalności gospodarczej. Warto zauważyć, że obowiązująca od 25.09.2003 r. definicja przedsiębiorstwa nie wskazuje wprost na zobowiązania jako jego element, co w doktrynie wywołało kontrowersje interpretacyjne⁵⁵.
18. W kontekście podatkowym ustawodawca wprost wskazuje na zobowiązania jako element składowy zorganizowanej części przedsiębiorstwa, zarówno w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawie o podatku dochodowym od osób prawnych, jak i ustawie o podatku od towarów i usług. Pojęcie zobowiązania zostało natomiast zdefiniowane w ustawie o rachunkowości oraz w Kodeksie cywilnym. W praktyce interpretacyjnej organów podatkowych przy analizie definicji zorganizowanej części przedsiębiorstwa w rozumieniu art. 5a pkt 4 u.p.d.o.f. często dochodzi do posiłkowania się definicją zobowiązania zawartą w ustawie o rachunkowości. Skutkuje to przyjęciem zawężającego rozumienia tego pojęcia, ograniczonym

⁵⁵ Zob. M. Bandzmer, *Zobowiązania jako element składowy zorganizowanej części przedsiębiorstwa – problemy interpretacyjne*, M. Pod. 2015/5.

wyłącznie do zobowiązań pieniężnych. Takie podejście budzi wątpliwości w doktrynie, zwłaszcza w kontekście wykładni funkcjonalnej i systemowej, zgodnie z którą zobowiązania wchodzące w skład ZCP powinny być rozumiane szeroko, czyli jako wszelkie zobowiązania mające związek z prowadzoną działalnością gospodarczą, niezależnie od ich charakteru (pieniężnego czy niepieniężnego)⁵⁶.

19. W orzecznictwie sądów administracyjnych ukształtował się jednakże pogląd, zgodnie z którym brak niektórych zobowiązań nie wyklucza uznania danego zespołu składników za ZCP. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 27.03.2013 r., II FSK 1896/11, LEX nr 1334065, stwierdził, że zespół składników materialnych i niematerialnych musi być na tyle zorganizowany i kompletny, aby mógł funkcjonować jako samodzielne przedsiębiorstwo prowadzące określony rodzaj działalności gospodarczej. W konsekwencji nie ma podstaw do uznania, że wyłączenie niektórych zobowiązań automatycznie pozbawia daną strukturę statusu ZCP. Podobne stanowisko zostało wyrażone w wyroku z 12.05.2011 r., II FSK 2222/09, LEX nr 811901, w którym NSA podkreślił, że fakt braku zgody wierzyciela na przeniesienie zobowiązania nie powinien determinować oceny, czy dana struktura stanowi ZCP. W wyroku z 9.10.2009 r., III SA/Wa 674/09, LEX nr 558060, WSA w Warszawie wskazał, że definicja ZCP nie wymaga, aby aport obejmował wszystkie zobowiązania związane z daną częścią przedsiębiorstwa. W uzasadnieniu wyroku zaakcentowano, że wykładnia funkcjonalna przepisu powinna mieć pierwszeństwo przed wykładnią gramatyczną, zwłaszcza w sytuacjach, gdy zobowiązania zostały wcześniej spłacone lub ich przeniesienie jest niemożliwe z przyczyn niezależnych od podatnika.
20. Wojewódzki Sąd Administracyjny w Rzeszowie w wyroku z 9.04.2013 r., I SA/Rz 120/13, LEX nr 1310382, analizując definicję ZCP, uznał, że dla jej zastosowania konieczne jest wystąpienie zespołu składników materialnych i niematerialnych przeznaczonych do realizacji określonych zadań gospodarczych, który jest organizacyjnie i finansowo wyodrębniony w istniejącym przedsiębiorstwie oraz mógłby stanowić niezależne przedsiębiorstwo samodzielnie realizujące te zadania w dacie wniesienia aportu do spółki z o.o. W zakresie organizacyjnego wyodrębnienia sądy wskazują, że chodzi o takie wyodrębnienie zespołu składników, które pozwala tej części przedsiębiorstwa na samodzielne działanie, niezależnie od pozostałej struktury organizacyjnej. Wyodrębnienie finansowe natomiast nie musi oznaczać pełnej samodzielności finansowej, lecz sytuację, w której poprzez odpowiednią ewidencję zdarzeń gospodarczych możliwe jest przyporządkowanie przychodów, kosztów, należności i zobowiązań do zorganizowanej części przedsiębiorstwa. W wyroku NSA z 20.01.2017 r., II FSK 2463/16, LEX nr 2202285, podkreślono, że samo istnienie odrębnego rachunku bankowego nie przesądza o wyodrębnieniu finansowym, jeżeli rachunek ten był wykorzystywany również do obsługi transakcji niezwiązanych z działalnością wyodrębnionej części.

Z powyższego wynika, że dla uznania zespołu składników za zorganizowaną część przedsiębiorstwa niezbędne jest łączne wystąpienie trzech przesłanek: wyodrębnienia organizacyjnego, finansowego oraz funkcjonalnego. Każda z tych przesłanek musi być wykazana w sposób konkretny i udokumentowany, przy czym ocena ich spełnienia musi uwzględniać rzeczywisty sposób funkcjonowania danego zespołu składników w ramach przedsiębiorstwa. W szczególności funkcjonalne powiązanie składników majątkowych i niemajątkowych oraz ich zdolność do realizacji określonych zadań gospodarczych stanowią warunek *sine qua non* dla uznania ich za ZCP.

⁵⁶ Zob. *Podatek dochodowy od osób fizycznych. Komentarz*, red. J. Marciniuk, Legalis 2017, art. 5a, nt 16.

21. W interpretacjach indywidualnych organów podatkowych, w tym w interpretacji Dyrektora Krajowej Informacji Skarbowej z 1.08.2025 r., 0112-KDIL2-2.4011.451.2025.4.IM, LEX nr 748319, wyrażano pogląd, że status ZCP może zostać przypisany wyłącznie takiej części mienia przedsiębiorstwa, która spełnia łącznie następujące kryteria:
- 1) obejmuje zespół składników materialnych i niematerialnych, w tym zobowiązania;
  - 2) jest wyodrębniona organizacyjnie oraz finansowo w ramach istniejącego przedsiębiorstwa;
  - 3) została przeznaczona do realizacji określonych zadań gospodarczych;
  - 4) posiada potencjał do funkcjonowania jako samodzielne przedsiębiorstwo, zdolne do niezależnego wykonywania wskazanych zadań gospodarczych.
- Zorganizowana część przedsiębiorstwa nie może być utożsamiana z przypadkowym zbiorem składników majątkowych (zarówno materialnych, jak i niematerialnych) należących do przedsiębiorstwa. Musi stanowić spójny, wyodrębniony organizacyjnie, finansowo i funkcjonalnie zespół aktywów, który cechuje się zdolnością do samodzielnego prowadzenia działalności gospodarczej w ramach wyznaczonych celów operacyjnych. Natomiast w interpretacji indywidualnej DKIS z 2.05.2022 r., 0111-KDIB3-3.4012.77.2022.1.MAZ, LEX nr 643986, wyrażono pogląd, że warunkiem uznania danego zespołu składników za ZCP jest zawieranie się w nim zobowiązań z nim związanych. W interpretacji indywidualnej DKIS z 28.02.2020 r., 0114-KDIP4-2.4012.94.2019.2.AS, LEX nr 531869, wskazano, że zbycie przedsiębiorstwa ma miejsce wówczas, gdy cały majątek przedsiębiorstwa przechodzi na własność jednego nabywcy, który kontynuuje działalność gospodarczą zbywcy. W ocenie organu wyodrębnienie musi dotyczyć przedsiębiorstwa jako całości, a nie dowolnej jego części.
22. W zakresie wyceny składników majątkowych wchodzących w skład ZCP zastosowanie znajduje art. 28 u.r. Przepis ten określa szczegółowe zasady wyceny aktywów i pasywów, w tym:
- środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne wycenia się według cen nabycia, kosztów wytworzenia lub wartości przeszacowanej, pomniejszonych o odpisy amortyzacyjne oraz odpisy z tytułu trwałej utraty wartości;
  - nieruchomości oraz wartości niematerialne i prawne zaliczane do inwestycji wycenia się według zasad stosowanych do środków trwałych lub według ceny rynkowej bądź wartości godziwej;
  - środki trwałe w budowie wycenia się w wysokości ogółu kosztów pozostających w bezpośrednim związku z ich nabyciem lub wytworzeniem, pomniejszonych o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości;
  - udziały w innych jednostkach oraz inwestycje zaliczone do aktywów trwałych wycenia się według ceny nabycia pomniejszonej o odpisy z tytułu trwałej utraty wartości lub według wartości godziwej albo skorygowanej ceny nabycia;
  - inwestycje krótkoterminowe wycenia się według ceny rynkowej albo według ceny nabycia, zależnie od tego, która z nich jest niższa, lub według skorygowanej ceny nabycia;
  - rzeczowe składniki aktywów obrotowych wycenia się według cen nabycia lub kosztów wytworzenia, nie wyższych od cen ich sprzedaży netto na dzień bilansowy;
  - należności i udzielone pożyczki wycenia się w kwocie wymaganej zapłaty, z zachowaniem zasady ostrożności;
  - należności i udzielone pożyczki zaliczone do aktywów finansowych wycenia się według skorygowanej ceny nabycia, a jeżeli jednostka przeznacza je do sprzedaży w okresie do trzech miesięcy – według wartości rynkowej lub wartości godziwej;
  - zobowiązania wycenia się w kwocie wymagającej zapłaty;
  - rezerwy wycenia się w uzasadnionej, wiarygodnie oszacowanej wartości.

Zastosowanie powyższych zasad wyceny ma kluczowe znaczenie dla ustalenia wartości zorganizowanej części przedsiębiorstwa w kontekście transakcji zbycia, aportu lub innego rodzaju czynności prawnych, które skutkują przeniesieniem majątku. Wycena ta powinna być dokonana z uwzględnieniem charakteru poszczególnych składników, ich aktualnej wartości rynkowej oraz zasad ostrożności przewidzianych w ustawie o rachunkowości⁵⁷.

23. Z perspektywy podatkowej przekazanie przedsiębiorstwa lub ZCP pomiędzy małżonkami pozostającymi we wspólności majątkowej rodzi szereg konsekwencji, które wymagają precyzyjnego ujęcia w świetle przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Choć formalnie nie dochodzi do zmiany właściciela składników majątkowych, ponieważ oboje małżonkowie są ich współwłaścicielami, to dla celów podatkowych każdy z nich funkcjonuje jako odrębny podatnik, prowadzący własną działalność gospodarczą i zobowiązany do samodzielnego rozliczania przychodów oraz kosztów. W związku z tym kluczowe znaczenie ma zachowanie zasady związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy poniesionym wydatkiem a osiągniętym przychodem, co jest warunkiem *sine qua non* dla uznania danego wydatku za koszt uzyskania przychodu zgodnie z art. 22 ust. 1 u.p.d.o.f. W sytuacji gdy jeden z małżonków przekazuje drugiemu składniki majątkowe przedsiębiorstwa, w tym towary handlowe, które uprzednio zostały ujęte w jego podatkowej księdze przychodów i rozchodów (PKPiR) jako koszt, konieczne jest dokonanie korekty tych kosztów poprzez ich wyłączenie z ewidencji podatkowej. Brak takiej korekty skutkowałby nieuprawnionym rozpoznaniem kosztu przez dwóch podatników, co naruszałoby zasadę rozliczania się indywidualnego. Z kolei małżonek otrzymujący przedsiębiorstwo, po uprzednim ujęciu otrzymanych towarów w swojej ewidencji, może zaliczyć ich wartość do kosztów uzyskania przychodów, pod warunkiem ich faktycznego wykorzystania w prowadzonej działalności oraz zgodności z art. 22 ust. 1 u.p.d.o.f.⁵⁸ Takie stanowisko zostało potwierdzone w interpretacji indywidualnej Dyrektora KIS z 22.05.2019 r., 0113-KDIPT2-1.4011.150.2019.2.AP, LEX nr 497711, w której wskazano, że jeżeli małżonek przekazujący dokona korekty kosztów uzyskania przychodu o wartość niesprzedanych towarów handlowych, wówczas małżonek otrzymujący przedsiębiorstwo będzie uprawniony do ich rozpoznania jako kosztów podatkowych. Powyższe prowadzi do jednoznacznego wniosku, że mimo istnienia wspólności majątkowej dla celów podatkowych konieczne jest zachowanie odrębności rozliczeń i ewidencji księgowej, a prawidłowe rozliczenie kosztów uzyskania przychodów wymaga odpowiedniego skorygowania ich przez przekazującego oraz ujęcia przez obdarowanego zgodnie z zasadami wynikającymi z przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Działalność gospodarcza i pozarolnicza działalność gospodarcza

24. Na wstępie należy zaznaczyć, że ustawodawca z dniem 1.01.2007 r. dokonał rewizji definicji legalnej pozarolniczej działalności gospodarczej. Zbiegło się to w czasie z systemowym ujednoczeniem pojęć działalności gospodarczej i pozarolniczej działalności gospodarczej. Oba pojęcia odnoszą się do tożsamyh rodzajów aktywności gospodarczych, różniących się jedynie zakresem z wyłączeniem działalności rolniczej. Redakcja art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f. stwarza uzasadnione

⁵⁷ Zob. A. Krasuska, R. Rembiś, *Sprzedaż zorganizowanej części przedsiębiorstwa – ujęcie w księgach rachunkowych*, „Doradztwo Podatkowe. Biuletyn Instytutu Studiów Podatkowych” 2022/6, s. 87–90.

⁵⁸ Zob. S. Dziudzik, *Darowizna nie zawsze jest prawidłowym sposobem przekazania firmy przez podatnika najbliższej mu osobie*, Legalis 2023.

wątpliwości interpretacyjne w zakresie relacji pomiędzy pojęciami działalności gospodarczej oraz pozarolniczej działalności gospodarczej. Ustawodawca posłużył się nimi jako pojęciami równoważnymi, mimo że w świetle zasad techniki legislacyjnej i dyrektywy *lege non distinguente* odmienne pojęcia powinny korespondować z różnicami semantycznymi bądź funkcjonalnymi. Sformułowanie „pozarolnicza” zastosowane w art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f. należy interpretować jako odwołanie do przeciwstawnej kategorii działalności, tj. działalności rolniczej, której zakres został szczegółowo uregulowany w art. 2 ust. 2 u.p.d.o.f.

Ustawodawca, pomimo wejścia w życie Prawa przedsiębiorców, nie dokonał rewizji definicji działalności gospodarczej zawartej w art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f. Nawiązuje ona do definicji wykształconej na gruncie art. 2 ustawy z 2.07.2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. z 2017 r. poz. 2168 ze zm.)⁵⁹. Warto podnieść, że definicja legalna działalności gospodarczej (pozarolniczej działalności gospodarczej) wypracowana na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych posiada swoisty charakter⁶⁰, determinowany przez fiskalną funkcję, a nie przepisy prawa gospodarczego.

Negatywna ocena braku nowelizacji art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f. znajduje uzasadnienie zarówno w rozwoju praktyk gospodarczych, jak i zasadach wykładni celowościowej przepisów prawa podatkowego. Utrzymywanie enumeratywnej formy typów działalności uznawanych za działalność gospodarczą (pozarolniczą działalność gospodarczą) budzi zastrzeżenia natury systemowej i funkcjonalnej, zwłaszcza w kontekście ewolucji form aktywności gospodarczej.

Definicja działalności gospodarczej (pozarolniczej działalności gospodarczej) stanowi fundamentalne pojęcie systemowe, determinujące zakres zastosowania przepisów dotyczących opodatkowania przychodów osób fizycznych. Ustawodawca zastosował konstrukcję definicyjną o charakterze funkcjonalnym, wskazując na cechy konstytutywne owej działalności, tj. jej zarobkowy charakter, zorganizowaną formę, ciągłość oraz prowadzenie we własnym imieniu, niezależnie od osiąganego rezultatu ekonomicznego. Spełnienia przesłanek, o których mowa w art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f., nie należy rozpatrywać wyłącznie w odniesieniu do okoliczności zaistniałych w danym roku podatkowym. Dla oceny charakteru prowadzonej przez podatnika działalności należy brać pod uwagę czynności, które mają charakter systematyczny, powtarzalny, zorganizowany i zarobkowy w okresie, w jakim one występują. Oczywiście jest przy tym, że wykonywanie działalności gospodarczej może być w zasadzie w dowolnym momencie zarówno rozpoczęte, jak i zakończone. Istotna jest jednak ciągłość, powtarzalność, uporządkowany charakter i funkcjonalny związek podejmowanych przez podatnika działań⁶¹.

Działalność gospodarcza (pozarolnicza działalność gospodarcza) obejmuje działalność zarobkową:

- wytwórczą, budowlaną, handlową i usługową, tj. klasyczne formy aktywności gospodarczej ukierunkowane na produkcję, świadczenie usług oraz obrót towarowy;
- polegającą na poszukiwaniu, rozpoznawaniu i wydobywaniu kopalin ze złóż, które mają charakter eksploatacyjny i wymagają odpowiednich koncesji;

⁵⁹ Akt uznany za uchylony.

⁶⁰ Zob. wyrok WSA w Opolu z 28.03.2008 r., I SA/Op 382/07, LEX nr 477433: „Bliskie znaczeniowo pojęcia «pozarolnicza działalność gospodarcza» pojęcie «działalność gospodarcza» zdefiniowane jest w art. 3 pkt 9 Ordynacji podatkowej, a także w art. 2 ustawy z 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej. Niezależnie jednak od bliskości zakresów znaczeniowych obydwu tych pojęć definicja zawarta w ustawie z 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych ma charakter swoisty i jest wiążąca w obszarze regulowanym tą ustawą, a więc w zakresie opodatkowania podatkiem dochodowym dochodów osób fizycznych”.

⁶¹ Zob. wyrok WSA w Olsztynie z 21.11.2018 r., I SA/Ol 613/18, LEX nr 2593853; M. Jamróży, *Działalność gospodarcza czy inne źródło przychodów – łamiętkowa nie do rozwiązania?*, Prz. Pod. 2014/10, s. 7–9.

- polegającą na wykorzystywaniu rzeczy oraz wartości niematerialnych i prawnych, m.in.: najem, dzierżawa, licencjonowanie, udostępnianie praw autorskich, patentów, znaków towarowych czy *know-how*, o ile odbywają się w sposób profesjonalny i powtarzalny.
25. Działalność gospodarcza (pozarolnicza działalność gospodarcza) musi być ukierunkowana na osiągnięcie korzyści majątkowych, przy czym nie jest wymagane faktyczne uzyskanie dochodu.
26. Wynikający z art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f. warunek, aby działalność gospodarcza (pozarolnicza działalność gospodarcza) prowadzona była w sposób zorganizowany, nie może być rozumiany jako instytucjonalne wyodrębnienie i jednocześnie wyposażenie takiej działalności w stosowne instrumenty o charakterze materialnym, jak np. biuro, stała siedziba. Zorganizowany charakter działalności gospodarczej utożsamiany jest bowiem z dokonaniem wyboru formy jej prowadzenia w ujęciu organizacyjnoprawnym, tj. w sposób odpowiadający strukturze przewidzianej przepisami prawa, zarówno w formie indywidualnej działalności osoby fizycznej, jak i w ramach spółki cywilnej, spółki handlowej czy też spółdzielni. Prowadzenie działalności gospodarczej przez osoby fizyczne nie wymaga w zasadzie żadnej organizacji w znaczeniu instytucjonalnym. Dla zorganizowanej działalności gospodarczej wystarczające jest, że charakter działań osoby fizycznej pozwala na wykluczenie i odróżnienie ich od pomocy koleżeńskiej (lub sąsiedzkiej), która jest wykonywana „z grzeczności” oraz wyjątkowo, nawet jeśli jest odpłatna⁶².
27. Jednym z elementów pozwalającym odróżnić działalność gospodarczą (pozarolniczą działalność gospodarczą) od innych form aktywności i zarobkowania osób fizycznych jest jej ciągłość. Przesłanka ta ma na celu wyeliminowanie z pojęcia działalności gospodarczej przedsięwzięć jednorazowych (względnie podejmowanych sporadycznie). Nie należy jej jednak rozumieć jako konieczność wykonywania działalności bez przerwy (np. przez cały rok, cały miesiąc, a tym bardziej przez cały dzień). Istotny jest zamiar powtarzalności określonych czynności celem osiągnięcia dochodu⁶³. Jak wskazał WSA w Poznaniu w wyroku z 3.06.2015 r., I SA/Po 919/14, LEX nr 1757446, nawet pojedyncza czynność może zostać uznana za element działalności gospodarczej, jeżeli poprzedza ją ciąg działań przygotowawczych o charakterze zarobkowym.
28. Na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych przesłanki zorganizowania i ciągłości działalności zarobkowej mają kluczowe znaczenie przy kwalifikacji przychodów jako pochodzących z działalności gospodarczej. Definicja zawarta w art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f. jednoznacznie akcentuje te cechy jako konstytutywne dla uznania danej aktywności za działalność gospodarczą. Zgodnie z wykładnią funkcjonalną, jeżeli podatnik wykonuje czynności w sposób zorganizowany i ciągły, to ich rezultat, niezależnie od tego, czy może być przyporządkowany do innych źródeł wskazanych w art. 10 ust. 1 pkt 1–9 u.p.d.o.f., powinien być kwalifikowany jako przychód z działalności gospodarczej. Pomimo tego w orzecznictwie sądów administracyjnych utrzymują się rozbieżności, w tym poglądy odmawiające uznania znaczenia zorganizowania i ciągłości dla klasyfikacji przychodów⁶⁴, co skutkuje niejednolitością wykładni i negatywnymi konsekwencjami dla podatników.

⁶² Zob. wyrok NSA z 7.03.2017 r., II FSK 2355/15, LEX nr 2279343.

⁶³ Zob. wyrok NSA z 30.11.2016 r., II FSK 3223/14, LEX nr 2190551.

⁶⁴ Np. wyrok NSA z 18.05.2010 r., II FSK 47/09, LEX nr 580082.

29. Działalność gospodarcza (pozarolnicza działalność gospodarcza) musi być wykonywana przez podatnika osobiście, na jego rachunek i ryzyko. Oznacza to, że nie może być utożsamiana z czynnościami wykonywanymi na zlecenie, pod kierownictwem i w miejscu wyznaczonym przez zlecającego. Zamiar prowadzenia takiej działalności uzewnętrznia się poprzez dokonywanie czynności faktycznych i prawnych o określonym charakterze. Rzeczywisty charakter tych czynności, a nie subiektywne przekonanie podatnika, decyduje o tym, czy wykonywane przez daną osobę działania stanowią działalność gospodarczą. W tym zakresie zastosowanie znajduje art. 5b ust. 1 u.p.d.o.f., który wyłącza z zakresu pozarolniczej działalności gospodarczej czynności spełniające łącznie trzy przesłanki. Zaliczamy do nich:

- 1) brak odpowiedzialności wobec osób trzecich za rezultat tych czynności oraz ich wykonywanie, z wyłączeniem odpowiedzialności za popełnienie czynów niedozwolonych⁶⁵;
- 2) wykonywanie czynności pod kierownictwem zlecającego oraz w miejscu i czasie wyznaczonym przez zlecającego;
- 3) brak ryzyka gospodarczego związanego z prowadzoną działalnością po stronie wykonującego.

W dniu 1.01.2004 r. ustawodawca dokonał istotnej modyfikacji w zakresie kwalifikacji przychodów uzyskiwanych z kontraktów menedżerskich. W nowym brzmieniu art. 13 pkt 9 u.p.d.o.f. jednoznacznie przesądza, że przychody z umów o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktów menedżerskich oraz umów o zbliżonym charakterze, w tym również zawieranych w ramach pozarolniczej działalności gospodarczej, należy kwalifikować jako przychody z działalności wykonywanej osobiście. Przed nowelizacją stanowisko organów podatkowych, zgodnie z którym przychody menedżerów powinny być traktowane jako pochodzące ze źródła wskazanego w art. 10 ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.f., nie miało dostatecznego umocowania w obowiązujących przepisach. Znajdowało to potwierdzenie w rozbieżnym orzecznictwie sądów administracyjnych. Nowelizacja miała charakter systemowy i służyła ujednoczeniu kwalifikacji podatkowej świadczeń menedżerskich, niezależnie od formy ich wykonywania. Wprowadzona regulacja przesądza ponadto, że w przypadku prowadzenia działalności gospodarczej przychody z umów zarządczych mieszczą się w katalogu przychodów z działalności osobistej, z wyłączeniem przychodów otrzymywanych przez osoby, niezależnie od sposobu ich powoływania, należące do składu zarządów, rad nadzorczych, komisji lub innych organów stanowiących osób prawnych (art. 13 pkt 7 u.p.d.o.f.).

30. Wykonywanie wolnego zawodu stanowi również formę działalności gospodarczej w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Skutkuje to objęciem takiej aktywności reżimem właściwym dla działalności zarobkowej o charakterze profesjonalnym i samodzielnym. Rozwiązanie to eliminuje wcześniejsze wątpliwości kwalifikacyjne związane z brakiem uznania reprezentantów niektórych profesji, m.in. adwokatów, radców prawnych czy rzeczników patentowych, za prowadzących działalność gospodarczą w ujęciu podatkowym, pomimo odmiennej kwalifikacji na gruncie prawa gospodarczego⁶⁶.

31. Od 1.01.2014 r. w przypadku, gdy działalność gospodarczą prowadzi spółka niebędąca podatnikiem podatku dochodowego (np. spółka jawna, spółka cywilna, spółka partnerska), przychody z tej działalności nie są przypisywane spółce, lecz jej wspólnikom proporcjonalnie do udziału w zysku, zgodnie z art. 8 ust. 1 u.p.d.o.f. Takie przychody uznaje się za pochodzące

⁶⁵ Z wyłączeniem odpowiedzialności za popełnienie czynów niedozwolonych.

⁶⁶ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT...*, art. 5a, nt 27.

z pozarolniczej działalności gospodarczej. W przeszłości pojawiały się nieprawidłowe interpretacje, skutkujące błędną kwalifikacją przychodów wspólników jako pochodzących z działalności wykonywanej osobiście, mimo że faktycznie wynikały z działalności gospodarczej prowadzonej przez spółkę. Takie stanowisko zaprezentowano m.in. w uchwale NSA (7) z 26.04.2010 r., II FPS 10/09, ONSAiWSA 2010/4, poz. 57⁶⁷, oraz wyroku NSA z 6.03.2013 r., II FSK 1364/11, LEX nr 1306272⁶⁸, co wywołało kontrowersje zarówno w orzecznictwie, jak i doktrynie.

32. Ustawodawca wprowadził również ograniczenie zakresu definicji działalności gospodarczej (pozarolniczej działalności gospodarczej) poprzez wyłączenie przychodów zaliczanych do innych źródeł wskazanych w art. 10 ust. 1 pkt 1⁶⁹, 2⁷⁰ oraz 4–9⁷¹ u.p.d.o.f. Ma to na celu uniknięcie kwalifikowania źródła przychodów m.in. ze stosunku pracy, działalności wykonywanej osobiście, najmu czy kapitałów pieniężnych jako przychodów z działalności gospodarczej (pozarolniczej działalności gospodarczej).
33. Definicja działalności gospodarczej (pozarolniczej działalności gospodarczej) zawarta w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych może budzić poważne wątpliwości interpretacyjne, czego odzwierciedleniem jest rozbieżne orzecznictwo sądów administracyjnych. Kluczowe trudności pojawiają się zwłaszcza przy stosowaniu przesłanki negatywnej z art. 5a pkt 6 u.p.d.o.f., zgodnie z którą dana działalność nie może generować przychodów zaliczanych do innych źródeł przychodu wskazanych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–9 u.p.d.o.f. Z jednej strony

⁶⁷ „Przychody wspólników, o jakich mowa w art. 5b ust. 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 ze zm.), uzyskiwane po dniu 1 stycznia 2008 r. z udziału w spółce jawnej uzyskującej przychody na podstawie umów o zarządzanie przedsiębiorstwem, kontraktów menedżerskich lub umów o podobnym charakterze, nie podlegają opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 30c ust. 1 tej ustawy”.

⁶⁸ „1. Przychody wspólnika z udziału w niemającej osobowości prawnej spółce prowadzącej pozarolniczą działalność gospodarczą uznaje się na podstawie art. 5b ust. 2 u.p.d.o.f. za przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej, pod warunkiem że nie mogą być one zaliczone do przychodów ze źródeł wymienionych w art. 10 ust. 1 pkt 1, 2 i 4–9 u.p.d.o.f. 2. Jeżeli przychody są uzyskiwane z odpłatnego zbycia papierów wartościowych i pochodnych instrumentów finansowych oraz realizacji praw z nich wynikających w wykonywaniu działalności gospodarczej (art. 30b ust. 4 u.p.d.o.f.), to jest w realizacji określonego w umowie spółki przedmiotu jej działalności, dla wspólnika spółki niemającej osobowości prawnej stanowią przychody z pozarolniczej działalności gospodarczej; nie dotyczy to przychodów uzyskanych przy okazji prowadzenia przez spółkę działalności, której przedmiot jest inny”.

⁶⁹ Stosunku służbowego, stosunku pracy, w tym spółdzielczego stosunku pracy, członkostwa w rolniczej spółdzielni produkcyjnej lub innej spółdzielni zajmującej się produkcją rolną, pracy nakładczej, emerytury lub renty.

⁷⁰ Działalności wykonywanej osobiście.

⁷¹ Działów specjalnych produkcji rolnej; najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy oraz innych umów o podobnym charakterze, w tym również dzierżawy, poddzierżawy działów specjalnych produkcji rolnej oraz gospodarstwa rolnego lub jego składników na cele nierolnicze albo na prowadzenie działów specjalnych produkcji rolnej, z wyjątkiem składników majątku związanych z działalnością gospodarczą; kapitałów pieniężnych i praw majątkowych, w tym odpłatnego zbycia praw majątkowych innych niż wymienione poniżej w lit. a–c; odpłatnego zbycia (z zastrzeżeniem art. 10 ust. 2 u.p.d.o.f.): a) nieruchomości lub ich części oraz udziału w nieruchomości, b) spółdzielczego własnościowego prawa do lokalu mieszkalnego lub użytkowego oraz prawa do domu jednorodzinnego w spółdzielni mieszkaniowej, c) prawa wieczystego użytkowania gruntów, d) innych rzeczy, jeżeli odpłatne zbycie nie następuje w wykonaniu działalności gospodarczej i zostało dokonane w przypadku odpłatnego zbycia nieruchomości i praw majątkowych określonych w lit. a–c przed upływem pięciu lat, licząc od końca roku kalendarzowego, w którym nastąpiło nabycie lub wybudowanie, a innych rzeczy – przed upływem pół roku, licząc od końca miesiąca, w którym nastąpiło nabycie; w przypadku zamiany okresy te odnoszą się do każdej z osób dokonującej zamiany; działalności prowadzonej przez zagraniczną jednostkę kontrolowaną; niezrealizowanych zysków, o których mowa w art. 30da u.p.d.o.f.; innych źródeł.

sądy wskazują, że nawet działalność spełniająca przesłanki pozytywne (zorganizowanie, ciągłość, zarobkowość) nie kwalifikuje się jako działalność gospodarcza, jeżeli przychody można przyporządkować do innych źródeł⁷², z drugiej strony przyjmuje się⁷³, że działalność polegająca na udzielaniu pożyczek w sposób zorganizowany może stanowić działalność gospodarczą, mimo że przychód mógłby zostać zakwalifikowany jako pochodzący z kapitałów pieniężnych (art. 10 ust. 1 pkt 7 u.p.d.o.f.). W wyroku z 29.10.2009 r., III SA/Wa 1013/09, LEX nr 530267, WSA w Warszawie przyjmuje natomiast odmienną wykładnię, kwalifikując przychody z odsetek jako przychody z kapitałów pieniężnych, niezależnie od formy ich uzyskiwania. Rozbieżności te wskazują na niedookreślenie ustawowej definicji działalności gospodarczej oraz potrzebę jej doprecyzowania w kontekście praktyki stosowania prawa.

Urząd skarbowy

34. Urząd skarbowy należy rozumieć jako wyspecjalizowaną jednostkę organizacyjną Krajowej Administracji Skarbowej, funkcjonującą w strukturze terenowej administracji podatkowej, realizującą zadania naczelnika urzędu skarbowego (zob. art. 28 u.KAS), będącego organem podatkowym w rozumieniu art. 13 o.p.

Z perspektywy ustrojowej urząd skarbowy nie posiada samodzielnej podmiotowości administracyjnoprawnej, lecz stanowi instytucjonalne zaplecze organu podatkowego, umożliwiające wykonywanie zadań z zakresu wymiaru, poboru, kontroli oraz egzekucji zobowiązań podatkowych. W tym kontekście odniesienie w przepisach prawa podatkowego do urzędu skarbowego posiada charakter funkcjonalny i techniczno-organizacyjny, wskazujący na miejsce i strukturę, w ramach której realizowane są zadania organu podatkowego. Należy jednak zaznaczyć, że w niektórych sytuacjach podatnicy są zobowiązani do realizacji obowiązków wobec właściwego urzędu skarbowego, a nie wobec jego naczelnika, pomimo że pełni on funkcję organu podatkowego. W szczególności podatki oraz zaliczki na podatek powinny być przekazywane na rachunek bankowy urzędu skarbowego, a nie rachunek osobisty lub imienny jego kierownika⁷⁴.

35. Właściwość organów podatkowych⁷⁵ ustalana jest zgodnie z przepisami rozdziału 2 o.p. (art. 15–19). Doprecyzowanie niniejszych kwestii następuje w aktach wykonawczych, a w szczególności w rozporządzeniu Ministra Finansów z 22.08.2005 r. w sprawie właściwości organów podatkowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 565 ze zm.). Zgodnie z art. 17 § 1 o.p. właściwym do prowadzenia spraw podatkowych wobec podatnika, płatnika, inkasenta lub strony postępowania podatkowego jest naczelnik urzędu skarbowego ustalany według miejsca ich zamieszkania lub według miejsca pobytu osoby fizycznej, jeżeli nie ma ona miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (zob. § 4 ust. 1 ww. rozporządzenia).

Ustawodawca, określając szczególną właściwość organu podatkowego, posługuje się jednoznacznym wskazaniem konkretnego urzędu skarbowego. Przykładowo, w art. 39 ust. 4 oraz art. 42a u.p.d.o.f., dotyczących opodatkowania osób zagranicznych, właściwym organem jest naczelnik urzędu skarbowego właściwy w sprawach opodatkowania tych osób, co przesądza o funkcjonalnym zakresie tej kompetencji.

⁷² Zob. wyrok NSA z 18.05.2010 r., II FSK 47/09, LEX nr 580082.

⁷³ Zob. wyrok WSA w Gdańsku z 9.03.2010 r., I SA/Gd 17/10, LEX nr 590741; wyrok NSA z 16.02.2012 r., II FSK 1472/10, LEX nr 1110779.

⁷⁴ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT...*, art. 5a, nt 40.

⁷⁵ Zakres ich kompetencji rzeczowych i terytorialny zasięg działania organów podatkowych.

„Przy opodatkowaniu małżonków mających różne miejsca zamieszkania, jeżeli na ich wniosek podlegają oni łącznemu opodatkowaniu, właściwość miejscową ustala się według miejsca zamieszkania jednego z małżonków, wskazanego we wspólnym rocznym zeznaniu podatkowym” (§ 4 ust. 2 ww. rozporządzenia).

„Jeżeli w trakcie roku podatkowego lub określonego w odrębnych przepisach innego okresu rozliczeniowego nastąpi zdarzenie powodujące zmianę właściwości miejscowej organu podatkowego, organem podatkowym właściwym miejscowo za ten okres rozliczeniowy pozostaje ten organ podatkowy, który był właściwy w pierwszym dniu roku podatkowego lub okresu rozliczeniowego” (art. 18 § 1 o.p.). „Jeżeli po zakończeniu roku podatkowego lub innego okresu rozliczeniowego nastąpi zdarzenie powodujące zmianę właściwości miejscowej organu podatkowego, organem podatkowym właściwym miejscowo w sprawach dotyczących poprzednich lat podatkowych lub innych okresów rozliczeniowych jest organ właściwy po zaistnieniu tych zdarzeń” (art. 18a § 1 o.p.).

36. Należy jednak zaznaczyć, że zgodnie z zasadą *perpetuatio fori*, stosowaną w postępowaniu podatkowym, organ podatkowy, który był właściwy w dniu wszczęcia postępowania podatkowego lub kontroli podatkowej zmierzającej do określenia bądź ustalenia wysokości zobowiązania podatkowego, zachowuje tę właściwość również w odniesieniu do wszelkich czynności i rozstrzygnięć dotyczących tego zobowiązania, niezależnie od tego, czy w toku postępowania lub kontroli nastąpiło zdarzenie skutkujące zmianą właściwości miejscowej lub rzeczowej organu. W sytuacji gdy zdarzenie powodujące zmianę właściwości nastąpiło już po zakończeniu kontroli podatkowej, właściwość organu ustala się według stanu z dnia wszczęcia kontroli.
37. Należy zauważyć ponadto, że występują także szczególne zasady ustalania właściwości organów podatkowych, które zostały określone w ww. rozporządzeniu w sprawie właściwości organów podatkowych. Niniejszy akt prawny określa:
- 1) właściwość miejscową w sprawach wybranych zobowiązań podatkowych oraz w odniesieniu do określonych kategorii podatników, płatników i inkasentów;
  - 2) zasady ustalania właściwości miejscowej w przypadku wystąpienia zdarzenia skutkującego jej zmianą w toku roku podatkowego lub okresu rozliczeniowego;
  - 3) zakres właściwości rzeczowej organów podatkowych w sprawach dotyczących stosowania ulg w spłacie zobowiązań podatkowych;
  - 4) właściwość w postępowaniach dotyczących stwierdzenia nadpłaty podatków pobieranych przez płatników.
38. Rozporządzenie w sprawie właściwości organów podatkowych przewiduje szczególne zasady ustalania właściwości w odniesieniu do osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą nieposiadających miejsca zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (nierozrydntów). W takich przypadkach właściwość miejscową przypisuje się odpowiednim wyspecjalizowanym urzędom skarbowym, wyznaczonym dla danego województwa, z uwzględnieniem:
- 1) miejsca prowadzenia tej działalności;
  - 2) miejsca wykonywania czynności, z tytułu których uzyskiwany jest przychód, w szczególności ze względu na miejsce świadczenia usług;
  - 3) miejsca zamieszkania lub adresu siedziby płatnika, w przypadku gdy pobór podatku następuje za pośrednictwem płatnika;
  - 4) miejsca pobytu podatnika, jeżeli pobór podatku następuje bez pośrednictwa płatnika.

Natomiast w sytuacji, gdy podatnik prowadzi działalność gospodarczą na terenie więcej niż jednego województwa albo uzyskuje dochody (przychody) na terenie więcej niż jednego województwa, właściwy miejscowo jest Naczelnik Trzeciego Urzędu Skarbowego Warszawa-Śródmieście.

Papiery wartościowe

39. Pod pojęciem papierów wartościowych rozumiemy:
- akcje, prawa poboru⁷⁶, prawa do akcji, warranty subskrypcyjne, kwity depozytowe, obligacje, listy zastawne, certyfikaty inwestycyjne, bankowe prawa pochodne⁷⁷ i inne zbywalne papiery wartościowe, w tym inkorporujące prawa majątkowe odpowiadające prawom wynikającym z akcji lub z zaciągnięcia długu, wyemitowane na podstawie właściwych przepisów prawa polskiego lub obcego;
  - inne zbywalne prawa majątkowe, które powstają w wyniku emisji, inkorporujące uprawnienie do nabycia lub objęcia papierów wartościowych określonych w lit. a, lub wykonywane poprzez dokonanie rozliczenia pieniężnego, odnoszące się do papierów wartościowych określonych w lit. a, walut, stóp procentowych, stóp zwrotu, towarów oraz innych wskaźników lub mierników (prawa pochodne).
40. W ujęciu dogmatycznym papiery wartościowe stanowią zbywalne instrumenty finansowe inkorporujące prawa majątkowe, których realizacja następuje poprzez przeniesienie dokumentu lub rozliczenie pieniężne. Przyjmując deklaratoryjny charakter papierów wartościowych, należy rozważyć sposób ich powstania w świetle obowiązujących przepisów prawa oraz dominujących poglądów doktryny i orzecznictwa. W literaturze przedmiotu wykształciło się kilka koncepcji dotyczących momentu powstania papierów wartościowych. Zaliczamy do nich teorię kreacyjną⁷⁸, emisyjną⁷⁹, umowną⁸⁰, pozoru prawnego⁸¹ oraz dobrej wiary⁸². W polskim systemie prawnym dominuje podejście kreacyjne, zgodnie z którym uprawnienie powstaje z chwilą wystawienia dokumentu zgodnie z przepisami prawa, co znajduje odzwierciedlenie w art. 921⁶–921¹⁶ k.c.
41. Zgodnie z zasadami systematyki normatywnej przytoczone powyżej przepisy ustanawiają strukturę generalną dla instytucji papierów wartościowych w polskim systemie prawa prywatnego. Regulacje te mają charakter ogólny (*lex generalis*) i pełnią funkcję ram konstrukcyjnych dla

⁷⁶ W rozumieniu przepisów Kodeksu spółek handlowych.

⁷⁷ W rozumieniu przepisów Prawa bankowego.

⁷⁸ Zakłada, że do powstania papieru wartościowego wystarczające jest sporządzenie dokumentu zgodnego z wymaganiami określonymi w art. 328 § 1 i 2 k.s.h., niezależnie od przyczyny jego wystawienia oraz osoby, której dokument został wydany. W tym ujęciu wystawienie dokumentu przez spółkę stanowi akt kreujący papier wartościowy.

⁷⁹ Wskazuje, że samo sporządzenie dokumentu nie jest wystarczające. Dla skutecznego powstania papieru wartościowego konieczne jest jego wydanie osobie uprawnionej, co oznacza faktyczne przekazanie dokumentu w sposób przewidziany w art. 348 k.c. (*traditio longa manu*). Teoria ta akcentuje znaczenie obiegu dokumentu jako warunku jego skuteczności.

⁸⁰ W tym ujęciu dla powstania papieru wartościowego niezbędne jest nie tylko jego wystawienie, lecz także kauzalne porozumienie stron oraz wydanie dokumentu.

⁸¹ Będąca rozwinięciem teorii umownej, przewiduje ochronę nabywcy działającego w dobrej wierze nawet w sytuacji, gdy umowa pomiędzy wystawcą a odbiorcą dokumentu nie została zawarta lub była nieważna. Wystawienie dokumentu tworzy bowiem pozór prawny skutecznego zobowiązania, który uzasadnia ochronę interesów nabywcy; zob. wyrok SN z 23.01.2014 r., II CSK 172/13, LEX nr 1438644.

⁸² Opiera się na założeniu, że uprawnienie powstaje w momencie, gdy podpisany dokument znajdzie się w posiadaniu nabywcy działającego w dobrej wierze. W tym ujęciu ochrona prawna przysługuje nabywcy, który nie miał świadomości ewentualnych wad prawnych dokumentu.

pozostałych, szczegółowych rozwiązań zawartych w ustawach odrębnych. W szczególności definiują one charakter prawny papieru wartościowego jako dokumentu inkorporującego określone uprawnienia majątkowe, którego posiadanie stanowi przesłankę dochodzenia roszczenia. Przepisy działu II k.c. konstytuują w polskim systemie prawnym model germański regulacji papierów wartościowych, charakteryzujący się legitymacją formalną oraz uznaniem dokumentu za konstytutywny nośnik prawa majątkowego.

42. W świetle przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o obrocie instrumentami finansowymi za papiery wartościowe uznaje się wyłącznie te instrumenty i prawa, które zostały wyemitowane na podstawie odpowiednich regulacji krajowych bądź zagranicznych. O kwalifikacji prawnej konkretnego instrumentu decydują przepisy materialne przewidujące możliwość jego emisji. Do tej kategorii zaliczają się również zbywalne prawa majątkowe wynikające z papierów wartościowych. Ponadto przepisy ustawy o obrocie instrumentami finansowymi jako papiery wartościowe traktują tzw. prawa pochodne, czyli instrumenty o charakterze emisyjnym, inkorporujące prawo do nabycia innych papierów wartościowych lub rozliczenia pieniężnego, co stanowi rozszerzenie definicji względem wcześniejszych regulacji.
43. Za kwotę uzyskaną z wykupu uznaje się wartość faktycznie otrzymaną przez podatnika pomniejszoną o potrącenia i prowizje. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 7.01.2009 r., II FSK 1418/07, LEX nr 486249, potwierdził, że przy określaniu ceny zakupu dla celów ustalenia dyskonta należy uwzględnić wartość uiszczoną przez poprzednika prawnego podatnika, niezależnie od tego, kto dokonał transakcji bezpośrednio poprzedzającej wykup.
44. W kontekście podatkowym począwszy od 1.01.2005 r. ustawodawca rozszerzył zakres opodatkowania dochodów kapitałowych, wprowadzając jednolite zasady opodatkowania dochodów giełdowych, niezależnie od miejsca ich uzyskania. Zgodnie z art. 30b u.p.d.o.f. dochody z odpłatnego zbycia papierów wartościowych oraz realizacji praw z nich wynikających podlegają opodatkowaniu zryczałtowanym podatkiem dochodowym w wysokości 19% bez względu na to, czy zostały osiągnięte w Polsce, czy za granicą.
45. W sytuacji gdy dochody giełdowe zostały opodatkowane również w państwie źródła, zastosowanie znajduje metoda unikania podwójnego opodatkowania określona w art. 30b ust. 5a i 5b u.p.d.o.f. Polega ona na proporcjonalnym odliczeniu podatku zapłaconego za granicą od podatku należnego w Polsce, z zastrzeżeniem limitu wynikającego z udziału dochodu zagranicznego w dochodzie łącznym.

Dyskonto

46. Legalna definicja zawarta w art. 5a pkt 12 u.p.d.o.f. wskazuje, że dyskonto stanowi różnicę między kwotą uzyskaną z wykupu papieru wartościowego przez emitenta a wydatkami poniesionymi na nabycie papieru wartościowego na rynku pierwotnym lub wtórnym, a w przypadku nabycia papieru wartościowego w drodze spadku lub darowizny – różnicę między kwotą uzyskaną z wykupu a wydatkami poniesionymi przez spadkodawcę lub darczyńcę na nabycie tego papieru wartościowego⁸³. W poprzednim stanie prawnym obowiązującym do 31.12.2006 r.

⁸³ Zob. interpretacja indywidualna DKIS z 9.04.2021 r., 0114-KDIP3-1.4011.97.2021.1.MK1, LEX nr 585395.

przyjmowano niekiedy, że całkowita kwota uzyskana z wykupu stanowiła dochód, co nie odpowiadało istocie dyskonta jako formy nadwyżki wartości⁸⁴.

47. Bez względu na to, czy dyskonto jest kwalifikowane jako swego rodzaju odsetki naliczone z góry, lecz płacone w momencie wykupu papieru wartościowego przez emitenta, czy też jako różnica pomiędzy ceną nominalną a ceną emisyjną (realizowaną w momencie wykupu), podstawę opodatkowania stanowi dyskonto (odsetki) faktycznie otrzymane⁸⁵.
48. Dyskonto jest zatem szczególną konstrukcją w stosunku do podstawowego przedmiotu opodatkowania ustawą o podatku dochodowym od osób fizycznych, jakim jest dochód (nadwyżka sumy przychodów ze źródła przychodów nad kosztami ich uzyskania osiągnięta w roku podatkowym). „Przy dyskoncie zastosowano odmienną konstrukcję obliczania dochodu (przychodu) od dyskonta papierów wartościowych wyrażonego w walucie obcej: według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia poprzedzającego dzień poniesienia kosztu oraz przychodu podatkowego wyrażonego w walucie obcej według kursu średniego ogłaszanego przez NBP z dnia poprzedzającego dzień uzyskania przychodu, nie mają zastosowania przy obliczaniu dyskonta. Art. 11a u.p.d.f. określa zasady przeliczania wartości wpływających na obliczenie podatku wyrażonych w walutach obcych”⁸⁶.
49. Należy zaznaczyć, że art. 11a u.p.d.o.f. określa zasady przeliczania wpływających na obliczenie podatku wartości wyrażonych w walutach obcych. Dyskonto otrzymywane w walucie obcej, podobnie jak odsetki od lokat w walucie obcej, przeliczane jest na złote. Podatkowe różnice kursowe w sensie prawnym stosownie do art. 24c u.p.d.o.f. dotyczą wyłącznie przychodów i kosztów uzyskania przychodów. Podatnicy uzyskujący więc przychody z pozostałych źródeł przychodów, w tym z dyskonta od papierów wartościowych, nie rozpoznają różnic kursowych. Ustawodawca nie przewidział wystąpienia dodatnich ani ujemnych różnic kursowych przy uzyskiwanym przez podatnika dyskoncie w walucie obcej czy przy odsetkach np. od lokat. Uzyskanie przychodu z tytułu dyskonta od papierów wartościowych jest równoważne z faktycznym otrzymaniem tego przychodu⁸⁷.
50. W świetle art. 30a ust. 1 pkt 2 u.p.d.o.f. dochody uzyskiwane przez podatnika z tytułu odsetek oraz dyskonta podlegają opodatkowaniu w formie zryczałtowanej, według jednolitej stawki 19%. Wskazane unormowanie, poprzez wspólne ujęcie obu kategorii dochodów, ujawnia wolę ustawodawcy zmierzającą do objęcia jednorodnym reżimem podatkowym wszystkich świadczeń pieniężnych generowanych przez papiery wartościowe o charakterze dłużnym.

Pochodne instrumenty finansowe

51. Pochodne instrumenty finansowe, w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, stanowią wyodrębnioną kategorię instrumentów finansowych, których wartość determinowana jest przez instrument bazowy. Z dniem 1.01.2015 r., na skutek nowelizacji dokonanej ustawą z 29.08.2014 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy

⁸⁴ Zob. A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *PIT...*, art. 5a, nt 45.

⁸⁵ Zob. interpretacja indywidualna DKIS z 27.12.2018 r., 0114-KDIP3-1.4011.487.2018.2.MG, LEX nr 485515.

⁸⁶ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 12.09.2014 r., III SA/Wa 547/14, LEX nr 1553418.

⁸⁷ Zob. wyrok NSA z 14.02.2017 r., II FSK 80/15, LEX nr 2270060.

o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1328 ze zm.), definicja pochodnych instrumentów finansowych została doprecyzowana poprzez odsłanie do art. 2 ust. 1 pkt 2 u.o.i.f. z wyłączeniem tytułów uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania oraz instrumentów rynku pieniężnego. W wyniku kolejnej zmiany legislacyjnej, dokonanej z dniem 21.04.2018 r. ustawą z 1.03.2018 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 685), zakres definicyjny został zawężony i obecnie odnosi się do instrumentów finansowych wskazanych w art. 2 ust. 1 pkt 2 lit. c–i u.o.i.f. Tym samym, dla celów podatkowych, pochodne instrumenty finansowe obejmują wyłącznie te instrumenty, które mieszczą się w ramach enumeratywnie wymienionych kategorii. Zaliczamy do nich w szczególności:

- opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy typu forward na stopę procentową oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest papier wartościowy, waluta, stopa procentowa, wskaźnik rentowności, uprawnienie do emisji, inny instrument pochodny, indeks finansowy lub wskaźnik finansowy, wykonywane poprzez dostawę lub rozliczenie pieniężne, z wyłączeniem instrumentów pochodnych, o których mowa w art. 10 rozporządzenia 2017/565;
- opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy typu forward na stopę procentową oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar, wykonywane przez rozliczenie pieniężne lub mogące być wykonane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron;
- opcje, kontrakty terminowe, swapy oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar, mogące być wykonane przez dostawę, pod warunkiem że są dopuszczone do obrotu w systemie obrotu instrumentami finansowymi z wyłączeniem produktów energetycznych będących przedmiotem obrotu hurtowego na zorganizowanej platformie obrotu (OTF; zob. art. 3 pkt 10b u.o.i.f.), które muszą być wykonywane przez dostawę;
- niedopuszczone do obrotu w systemie obrotu instrumentami finansowymi opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy typu forward oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar, mogące być wykonane przez dostawę, które nie są przeznaczone do celów handlowych i wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych;
- instrumenty pochodne dotyczące przenoszenia ryzyka kredytowego;
- kontrakty na różnicę (*Contracts for Difference*, CFD);
- opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy typu forward dotyczące stóp procentowych oraz inne instrumenty pochodne odnoszące się do zmian klimatycznych, stawek frachtowych, stawek inflacji lub innych oficjalnych danych statystycznych, wykonywane przez rozliczenie pieniężne albo mogące być wykonane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron, a także instrumenty pochodne, o których mowa w art. 8 rozporządzenia 2017/565, oraz inne instrumenty wykazujące właściwości pochodnych instrumentów finansowych.

Z powyższych uregulowań można wywieść, że instrument pochodny to instrument finansowy, którego wartość zależy od wartości określonego instrumentu bazowego (podstawowego), np. wartości akcji, obligacji, wartości indeksu finansowego, wskaźnika finansowego itp. Nabywca pochodnego instrumentu finansowego jest uprawniony do uzyskania świadczenia, zaś jego „wystawca” jest zobowiązany do realizacji zobowiązania w określonym terminie i na określonych warunkach, wyznaczanych w odniesieniu do wartości aktywów, na których oparty został pochodny instrument finansowy. Jedną z form realizacji pochodnego instrumentu finansowego jest zapłata odpowiedniej kwoty rozliczenia⁸⁸.

⁸⁸ Zob. interpretacja indywidualna DKIS z 22.07.2025 r., 0114-KDIP3-1.4011.455.2025.3.MS2, LEX nr 748028.

52. W kontekście krajowych regulacji rachunkowych istotne znaczenie dla kwalifikacji instrumentu jako pochodnego ma rozporządzenie Ministra Finansów z 17.11.2024 r. w sprawie uznawania i metod wyceny oraz ujawniania i prezentacji instrumentów finansowych (Dz.U. poz. 1750). Zgodnie z jego § 2 pkt 4 instrument finansowy może zostać uznany za instrument pochodny, jeżeli spełnia następujące warunki:
- jego wartość zależy od zmiany wartości instrumentu bazowego, którym może być m.in. określona stopa procentowa, cena instrumentu finansowego lub towaru, kurs wymiany walut, indeks cen lub stóp procentowych, ocena wiarygodności kredytowej, indeks kredytowy bądź inna porównywalna wielkość;
  - jego zawarcie obejmujące nabycie lub wystawienie nie wiąże się z koniecznością poniesienia wydatków lub wpływów początkowych, albo wymaga jedynie niewielkiej inwestycji netto w porównaniu do innych rodzajów kontraktów, dla których przewiduje się podobną reakcję na zmiany warunków rynkowych, przy czym w przypadku zmiennej niefinansowej nie może ona być specyficzna dla żadnej ze stron kontraktu;
  - jego rozliczenie następuje w przyszłości;
  - jego rozliczenie odbywa się poprzez przekazanie instrumentu bazowego, innych aktywów finansowych lub aktywów finansowych o wartości odpowiadającej różnicy między bieżącą ceną rynkową instrumentu bazowego a jego ceną umowną.

Powyższe kryteria mają charakter kumulatywny, co oznacza, że dla uznania danego instrumentu za pochodny muszą zostać spełnione wszystkie wskazane przesłanki. Regulacja ta pełni istotną funkcję w praktyce rachunkowej, zwłaszcza w zakresie klasyfikacji, wyceny oraz ujawniania instrumentów pochodnych w sprawozdaniach finansowych.

Fundusze kapitałowe

53. Fundusze kapitałowe, zgodnie z art. 5a pkt 14 u.p.d.o.f., to fundusze inwestycyjne oraz fundusze zagraniczne, o których mowa w przepisach o funduszach inwestycyjnych (zob. art. 2 pkt 9 i art. 3 u.f.i.), a także ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe działające na podstawie przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (zob. art. 3 ust. 1 pkt 50 u.d.u.r.), z wyłączeniem funduszy emerytalnych (zob. rozdział 2 u.o.f.f.e.)⁸⁹. Ustawodawca nie tworzy własnej definicji tych instytucji na potrzeby podatkowe, lecz odsyła do regulacji sektorowych, co należy uznać za rozwiązanie trafne z punktu widzenia spójności systemowej.
54. Fundusz inwestycyjny jest osobą prawną, której wyłącznym przedmiotem działalności jest lokowanie środków pieniężnych pozyskanych w drodze proponowania nabycia jednostek uczestnictwa albo certyfikatów inwestycyjnych w papiery wartościowe, instrumenty rynku pieniężnego oraz inne prawa majątkowe, zgodnie z przepisami ustawy. Działalność funduszu prowadzona jest z uwzględnieniem interesu uczestników, przy zachowaniu zasad ograniczania ryzyka inwestycyjnego określonych w ustawie. Fundusz inwestycyjny może funkcjonować jako fundusz inwestycyjny otwarty albo jako alternatywny fundusz inwestycyjny, w tym w formie specjalistycznego funduszu inwestycyjnego otwartego lub funduszu inwestycyjnego zamkniętego. Każda z tych form charakteryzuje się odrębnym reżimem prawnym, określonym w ustawie, i dostosowana jest do specyfiki prowadzonej działalności inwestycyjnej oraz profilu uczestników funduszu.

⁸⁹ Zob. też rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 22.05.1998 r. w sprawie sposobu prowadzenia rejestru funduszy emerytalnych, wzoru tego rejestru oraz szczegółowego trybu postępowania w sprawach o wpis do rejestru funduszy emerytalnych (Dz.U. Nr 69, poz. 456 ze zm.).

55. Fundusze zagraniczne to fundusze inwestycyjne otwarte lub spółki inwestycyjne, które uzyskały zezwolenie właściwego organu w państwie członkowskim na prowadzenie działalności zgodnie z prawem wspólnotowym regulującym zasady zbiorowego inwestowania w papiery wartościowe. Należy podkreślić, że nie każdy podmiot utworzony poza granicami Rzeczypospolitej Polskiej spełnia powyższe kryteria. Status funduszu zagranicznego w rozumieniu ustawy o funduszach inwestycyjnych przysługuje wyłącznie tym podmiotom, które działają zgodnie z regulacjami prawa wspólnotowego w zakresie zbiorowego inwestowania. W konsekwencji jedynie określona grupa funduszy może zostać uznana za fundusze kapitałowe w rozumieniu przepisów prawa podatkowego.
56. Oferowanie produktów finansowych przez zagraniczne podmioty na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej podlega szczegółowym regulacjom sektorowym, które określają warunki dopuszczalności takiej działalności. W przypadku zakładów ubezpieczeń zastosowanie mają przepisy ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej (rozdział 7 – art. 175 i n. u.d.u.r.). Zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 55 u.d.u.r. zagranicznym zakładem ubezpieczeń jest przedsiębiorca zagraniczny⁹⁰, w rozumieniu ustawy z 6.03.2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2025 r. poz. 89 ze zm.), wykonujący działalność ubezpieczeniową. Oznacza to, że nie każdy podmiot zarejestrowany poza granicami RP może oferować produkty ubezpieczeniowe na rynku krajowym. Konieczne jest spełnienie określonych kryteriów formalnych oraz podleganie nadzorowi właściwego organu państwa członkowskiego.
57. Analogiczne podejście występuje w regulacjach dotyczących pracowniczych programów emerytalnych. Ustawa o pracowniczych programach emerytalnych przewiduje możliwość prowadzenia programu w formule zarządzania zagranicznego, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 u.p.p.e. Zgodnie z definicją zawartą w art. 2 ust. 1 pkt 24 u.p.p.e. zarządzającym zagranicznym jest „podmiot, niezależnie od jego formy prawnej, mający swoją siedzibę na terytorium państwa członkowskiego Unii Europejskiej, podlegający nadzorowi organu nadzoru tego państwa, którego przedmiotem działalności jest gromadzenie środków pieniężnych i ich lokowanie, z przeznaczeniem na wypłatę uczestnikom programu emerytalnego po osiągnięciu przez nich wieku emerytalnego”.
58. W przypadku natomiast indywidualnych form oszczędzania emerytalnego ustawa o indywidualnych kontach emerytalnych oraz indywidualnych kontach zabezpieczenia emerytalnego ustanawia zasadę stosowania krajowych instrumentów lokacyjnych⁹¹. Oznacza to, że środki gromadzone w ramach IKE i IKZE powinny być inwestowane zgodnie z przepisami prawa polskiego, co w praktyce ogranicza możliwość wykorzystywania zagranicznych form inwestowania.
59. Ubezpieczeniowe fundusze kapitałowe funkcjonują w ramach ubezpieczeń na życie i są wydzielonymi funduszami aktywów tworzonymi ze składek ubezpieczeniowych i inwestowanymi zgodnie z postanowieniami umowy ubezpieczenia. Ich działalność regulowana jest ustawą o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, a ich konstrukcja prawna i ekonomiczna różni się od klasycznych funduszy inwestycyjnych.

⁹⁰ Osoba zagraniczna wykonująca działalność gospodarczą za granicą oraz obywatel polski wykonujący działalność gospodarczą za granicą.

⁹¹ Zob. J. Sekita, *Opodatkowanie dochodów z zagranicznych funduszy inwestycyjnych i ubezpieczeniowych, pracowniczych programów emerytalnych oraz indywidualnych kont emerytalnych* [w:] *Opodatkowanie dochodów transgranicznych*, red. M. Jamroz, Warszawa 2016, LEX, s. 393.

60. Wyłączenie funduszy emerytalnych z zakresu definicji funduszy kapitałowych należy uznać za uzasadnione ze względu na ich odmienny cel oraz charakter prawny i ekonomiczny. Fundusze emerytalne są instytucjami, których podstawowym zadaniem jest gromadzenie środków pieniężnych z przeznaczeniem na wypłatę świadczeń emerytalnych, zgodnie z przepisami odrębnej ustawy regulującej ich organizację i funkcjonowanie. Ich działalność ma charakter długoterminowy, a funkcja społeczna, jaką pełnią, odróżnia je od typowych funduszy inwestycyjnych czy ubezpieczeniowych funduszy kapitałowych. Z uwagi na tę specyfikę fundusze emerytalne nie są kwalifikowane jako fundusze kapitałowe w rozumieniu przepisów podatkowych, co znajduje wyraz w przepisach ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.
61. Takie podejście ustawodawcy pozwala na precyzyjne kwalifikowanie dochodów uzyskiwanych z inwestycji w fundusze kapitałowe i ich właściwe opodatkowanie, a jednocześnie zapewnia zgodność z regulacjami nadzorczymi oraz praktyką rynku finansowego. Dzięki odesłaniu do przepisów sektorowych definicja funduszy kapitałowych w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych pozostaje aktualna i elastyczna wobec zmian w otoczeniu prawnym i gospodarczym.

Alternatywna spółka inwestycyjna

62. Alternatywna spółka inwestycyjna (ASI) została wprowadzona do polskiego porządku prawnego w wyniku nowelizacji ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi. Nowelizacja z 31.03.2016 r.⁹² miała na celu implementację przepisów dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/61/UE z 8.06.2011 r. w sprawie zarządzających alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi i zmiany dyrektyw 2003/41/WE i 2009/65/WE oraz rozporządzeń (WE) nr 1060/2009 i (UE) nr 1095/2010 (Dz.Urz. UE L 174, s. 1, ze zm.). W ramach tej nowelizacji wprowadzono systematyzujący podział funduszy inwestycyjnych na fundusze inwestycyjne otwarte (FIO) oraz alternatywne fundusze inwestycyjne (AFI), do których zaliczono specjalistyczne fundusze inwestycyjne otwarte (SFIO), fundusze inwestycyjne zamknięte (FIZ) oraz alternatywne spółki inwestycyjne (ASI)⁹³.
63. W aktualnym brzmieniu ustawy o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi alternatywna spółka inwestycyjna została zdefiniowana jako alternatywny fundusz inwestycyjny inny niż fundusz inwestycyjny zamknięty oraz specjalistyczny fundusz inwestycyjny otwarty, o których mowa w art. 3 ust. 4 pkt 2 u.f.i.⁹⁴ Ustawodawca wprowadził tym samym wyodrębnioną kategorię podmiotów inwestycyjnych, których działalność podlega szczególnym zasadom organizacyjnym i operacyjnym. Alternatywna spółka inwestycyjna może prowadzić działalność w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością, spółki akcyjnej albo spółki europejskiej. Dopuszczalne jest również prowadzenie działalności w formie spółki komandytowej lub spółki komandytowo-akcyjnej, pod warunkiem że jedynym komplementariuszem jest spółka kapitałowa, tj. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, spółka akcyjna albo spółka europejska. Wyłącznym przedmiotem działalności alternatywnej

⁹² Zob. art. 1 pkt 6 ustawy z 31.03.2016 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 615).

⁹³ Zob. R. Wojciechowski [w:] *Ustawa o funduszach inwestycyjnych. Komentarz*, t. 1, Art. 1–157, red. A. Kidyba, Warszawa 2018, art. 8a, nt 1.

⁹⁴ Art. 3 ust. 4 pkt 2 u.f.i.: „alternatywny fundusz inwestycyjny: specjalistyczny fundusz inwestycyjny otwarty albo fundusz inwestycyjny zamknięty”.

spółki inwestycyjnej, z zastrzeżeniem wyjątków przewidzianych w ustawie, jest pozyskiwanie aktywów od wielu inwestorów w celu ich lokowania zgodnie z określoną polityką inwestycyjną, w interesie tych inwestorów. Działalność ASI ma charakter zbiorowego inwestowania, a jej celem jest realizacja strategii inwestycyjnych ukierunkowanych na wzrost wartości aktywów lub generowanie przychodów. Alternatywna spółka inwestycyjna nie może zawierać umów pożyczki ani innych umów o podobnym charakterze, dokonywać emisji obligacji ani innych papierów wartościowych, które nie stanowią praw uczestnictwa w ASI, jeżeli stroną takiej transakcji jest osoba fizyczna. Ograniczenie to nie ma zastosowania do osób fizycznych uznanych za klientów profesjonalnych, zgodnie z kryteriami określonymi w art. 70k ust. 1 i 3 u.f.i. Celem tej regulacji jest ograniczenie ryzyka inwestycyjnego dla uczestników nieposiadających statusu profesjonalnego inwestora oraz zapewnienie zgodności z zasadami ochrony inwestorów obowiązującymi w ramach rynku kapitałowego.

Budynek mieszkalny jednorodzinny

64. Budynek mieszkalny jednorodzinny, zgodnie z art. 3 pkt 2a pr. bud., to budynek wolno stojący albo budynek w zabudowie bliźniaczej, szeregowej lub grupowej, służący zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, stanowiący konstrukcyjnie samodzielną całość, w którym dopuszcza się wydzielenie nie więcej niż dwóch lokali mieszkalnych albo jednego lokalu mieszkalnego i lokalu użytkowego, pod warunkiem że powierzchnia całkowita lokalu użytkowego nie przekracza 30% powierzchni całkowitej budynku. Niniejsza definicja różni się od potocznego rozumienia budynku jednorodzinnego, ponieważ obejmuje również budynki dwulokalowe, co oznacza możliwość samodzielnego zamieszkiwania przez dwie rodziny w ramach jednego obiektu budowlanego.
65. W orzecznictwie sądownoadministracyjnym potwierdzono, że przesłanki zawarte w art. 3 pkt 2a pr. bud. mają charakter wyczerpujący. W wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 27.11.2007 r., II OSK 1569/06, LEX nr 425349, wskazano, że sformułowanie „o powierzchni całkowitej nieprzekraczającej 30% powierzchni całkowitej budynku” odnosi się do dopuszczalności wydzielenia lokalu użytkowego w budynku mieszkalnym jednorodzinny, a nie do jego rozbudowy. W wyroku z 23.06.2020 r., II OSK 458/20, LEX nr 3064997, NSA podkreślił natomiast, że przepis ten określa proporcje funkcji mieszkalnej i usługowej, jakie musi spełniać budynek, aby zachować status jednorodzinnego.
66. Wątpliwości interpretacyjne budzi brak określenia maksymalnej powierzchni budynku, który może być uznany za jednorodzinny. Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z 16.09.2016 r., II OSK 3103/14, LEX nr 2143540, stwierdził, że wielkość budynku, liczba pomieszczeń czy możliwość jego przekształcenia w budynek wielorodzinny nie stanowią kryteriów, które organ administracji powinien brać pod uwagę przy wydawaniu decyzji o pozwoleniu na budowę. Sąd wskazał, że w braku jednoznacznych przepisów ograniczających wielkość budynku jednorodzinnego nie można wprowadzać dodatkowych pozaprawnych kryteriów, które ograniczyłyby prawo do zabudowy, co byłoby sprzeczne z art. 4 pr. bud.
67. W kontekście zabudowy bliźniaczej orzecznictwo sądownoadministracyjne wypracowało pogląd, zgodnie z którym każdy budynek w takiej zabudowie powinien posiadać odrębne ściany zewnętrzne, umożliwiające jego samodzielne funkcjonowanie i stanowiące odrębny przedmiot własności. W praktyce architektonicznej przyjmuje się, że zabudowa bliźniacza to dwa budynki

przylegające do siebie jedną ścianą, najczęściej w układzie lustrzanym, zabudowa szeregowa to natomiast ciąg budynków stykających się przeciwległymi ścianami⁹⁵.

68. Należy zaznaczyć, że NSA w wyroku z 5.02.2020 r., II OSK 2952/18, LEX nr 3072402, wskazał, że przy wykładni art. 3 pkt 2a pr. bud. należy uwzględnić definicję budynku zawartą w art. 3 pkt 2 pr. bud., zgodnie z którą budynek to obiekt budowlany trwale związany z gruntem, wydzielony z przestrzeni za pomocą przegród budowlanych oraz posiadający fundamenty i dach. W związku z tym dla rozstrzygnięcia, czy mamy do czynienia z jednym budynkiem jednorodzinny o dwóch lokalach, czy z dwoma odrębnymi budynkami w zabudowie bliźniaczej, kluczowe znaczenie ma samodzielność funkcjonalna i konstrukcyjna każdej z części oraz spełnienie przez nie cech budynku w rozumieniu art. 3 pkt 2 pr. bud.

Przedsięwzięcie termomodernizacyjne

69. Przedsięwzięcie termomodernizacyjne, zgodnie z art. 2 pkt 2 u.w.t.r., należy rozumieć jako działanie ukierunkowane na poprawę efektywności energetycznej budynków oraz infrastruktury energetycznej, realizowane w jednej z czterech wskazanych form. Ustawodawca zaliczył do nich:
- zmniejszenie zapotrzebowania na energię dostarczaną do budynków mieszkalnych, zbiorowego zamieszkania oraz obiektów jednostek samorządu terytorialnego wykorzystywanych do realizacji zadań publicznych;
  - ograniczenie strat energii pierwotnej w lokalnych sieciach ciepłowniczych oraz w źródłach ciepła zasilających te sieci;
  - wykonanie przyłącza technicznego do scentralizowanego źródła ciepła w związku z likwidacją lokalnego źródła ciepła;
  - całkowitą lub częściową zamianę dotychczasowych źródeł energii na odnawialne źródła energii lub zastosowanie wysokosprawnej kogeneracji.
70. Niniejsza definicja znajduje zastosowanie w kontekście tzw. ulgi termomodernizacyjnej, o której mowa w art. 26h u.p.d.o.f. Ulga pozwala właścicielowi lub współwłaścicielowi budynku mieszkalnego jednorodzinnego odliczyć od dochodu wydatki na materiały, urządzenia i usługi związane z termomodernizacją, do kwoty 53 000 zł. Odliczenia dokonuje się na podstawie faktur, a przedsięwzięcie musi zostać zakończone w ciągu 3 lat. Wydatki finansowane z dotacji lub już uwzględnione podatkowo nie podlegają odliczeniu. Niewykorzystaną kwotę można rozliczać przez kolejne 6 lat.

Samochód osobowy

71. Definicja samochodu osobowego na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych została po raz pierwszy wprowadzona z dniem 1.01.2007 r. i od tego momentu podlegała kolejnym modyfikacjom legislacyjnym. Zmiany te miały charakter systemowy i były ukierunkowane na dostosowanie regulacji podatkowych do ewolucji przepisów w zakresie podatku od towarów i usług, a także na eliminację rozbieżności interpretacyjnych. Aktualnie obowiązująca definicja, ujęta w art. 5a pkt 19a u.p.d.o.f., weszła w życie 1.04.2014 r. i stanowi efekt legislacyjnej harmonizacji przepisów podatkowych z regulacjami technicznymi wynikającymi z Prawa

⁹⁵ Zob. wyroki NSA: z 26.07.2016 r., II OSK 2785/14, LEX nr 2102242; z 21.10.2016 r., II OSK 64/15, LEX nr 2169192; z 25.04.2023 r., II OSK 1445/20, LEX nr 3572852.

o ruchu drogowym. Jej konstrukcja opiera się na kryteriach funkcjonalnych i konstrukcyjnych, przy czym ustawodawca wprowadził zamknięty katalog wyłączeń, których spełnienie skutkuje wyłączeniem danego pojazdu spod zakresu definicji samochodu osobowego dla celów podatkowych. Spełnienie określonych warunków skutkuje wyłączeniem pojazdu spod zakresu tej definicji, co ma istotne znaczenie dla rozliczeń podatkowych oraz kwalifikacji kosztów uzyskania przychodu.

72. Zgodnie z aktualnym brzmieniem przepisów przez samochód osobowy należy rozumieć pojazd samochodowy w rozumieniu Prawa o ruchu drogowym. Pojazdem samochodowym w myśl tej ustawy jest pojazd silnikowy, którego konstrukcja umożliwia poruszanie się z prędkością przekraczającą 25 km/h, z wyłączeniem ciągnika rolniczego (art. 2 pkt 33 p.r.d.). Niniejsza definicja ma charakter normatywny i opiera się na przesłankach konstrukcyjnych oraz funkcjonalnych. Ustawodawca wskazał przy tym katalog wyłączeń, który ma charakter enumeratywny i zamknięty, co oznacza, że tylko pojazdy spełniające ściśle określone kryteria techniczne i formalne mogą zostać wyłączone spod tej definicji. Z zakresu definicji samochodu osobowego wyłączone zostały pojazdy:

- posiadające jeden rząd siedzeń, oddzielony od części przeznaczony do przewozu ładunków ścianą lub trwałą przegrodą, jeżeli są klasyfikowane jako wielozadaniowe lub vany bądź posiadają otwartą część przeznaczoną do przewozu ładunków;
- wyposażone w kabinę kierowcy z jednym rzędem siedzeń oraz nadwozie przeznaczone do przewozu ładunków jako konstrukcyjnie oddzielne elementy pojazdu;
- uznane za pojazdy specjalne, jeżeli z dokumentów wydanych zgodnie z przepisami o ruchu drogowym wynika, że pojazd posiada status pojazdu specjalnego, oraz jeżeli spełnia dodatkowe warunki określone w przepisach szczególnych, w szczególności dotyczące przeznaczenia jako agregat elektryczny lub spawalniczy, pojazd do prac wiertniczych, koparka, koparko-spycharka, ładowarka, podnośnik do prac konserwacyjno-montażowych, żuraw samochodowy;
- określone w przepisach wykonawczych wydanych na podstawie art. 86a ust. 16 u.p.t.u., w tym m.in. bankowozy typu A i B oraz samochody pogrzebowe, o ile posiadają jeden rząd siedzeń lub ich dopuszczalna masa całkowita przekracza 3 tony⁹⁶.

73. W celu skutecznego wyłączenia pojazdu z kategorii samochodów osobowych konieczne jest spełnienie wymogów formalnych, w tym uzyskanie zaświadczenia z okręgowej stacji kontroli pojazdów potwierdzającego spełnienie warunków technicznych oraz dokonanie odpowiedniego wpisu w dowodzie rejestracyjnym. W przypadku pojazdów specjalnych status ten musi wynikać z dokumentów homologacyjnych wydanych zgodnie z przepisami Prawa o ruchu drogowym.

74. Ewolucja definicji samochodu osobowego w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych obejmuje kilka etapów. Do 31.12.2006 r. obowiązywała definicja zawarta w art. 23 ust. 3a, zgodnie z którą samochodem osobowym był pojazd nieposiadający homologacji producenta lub importera wymaganej dla samochodów innych niż osobowe oraz o dopuszczalnej ładowności nieprzekraczającej 500 kg. Od 1.01.2007 r. wprowadzono definicję legalną w art. 5a pkt 19, wzorowaną na przepisach VAT, która miała zastosowanie do pojazdów nabytych po tej dacie. Pomimo uchylecia przepisu z dniem 1.01.2011 r. jego treść była nadal stosowana na podstawie

⁹⁶ Zob. rozporządzenie Ministra Finansów z 27.03.2014 r. w sprawie pojazdów samochodowych uznawanych za wykorzystywane wyłącznie do działalności gospodarczej podatnika (Dz.U. poz. 407).

art. 7 ustawy z 15.04.2011 r. o zmianie ustawy o rachunkowości oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 102, poz. 585 ze zm.).

Z dniem 1.01.2014 r. w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadzono definicję samochodu osobowego, zawartą w art. 5a pkt 19a. Miała ona charakter komplementarny wobec regulacji obowiązujących równolegle w zakresie podatku od towarów i usług, w szczególności dotyczących ograniczeń w odliczaniu podatku naliczonego od pojazdów samochodowych. Warto zaznaczyć, że wskazana definicja miała zastosowanie jedynie przez pierwszy kwartał 2014 r. (tj. od 1 stycznia do 31 marca). Została ona znowelizowana ustawą z 7.02.2014 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 312), która weszła w życie z dniem 1.04.2014 r. Zmiana ta miała na celu dostosowanie przepisów podatkowych do nowych regulacji technicznych oraz zapewnienie większej spójności interpretacyjnej.

75. Przepisy przejściowe⁹⁷ wskazują, że do pojazdów nabytych przed 1.01.2007 r. stosuje się definicję obowiązującą w dacie nabycia, niezależnie od momentu ich wprowadzenia do ewidencji. W konsekwencji podatnicy zobowiązani są do każdorazowego ustalenia właściwej definicji dla konkretnego pojazdu, co ma istotne znaczenie dla kwalifikacji wydatków jako kosztów uzyskania przychodów oraz dla stosowania limitów amortyzacyjnych.
76. Rozbieżność pomiędzy definicją samochodu osobowego na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych a definicją stosowaną w ustawie o podatku od towarów i usług była źródłem licznych wątpliwości interpretacyjnych. W odpowiedzi na te trudności ustawodawca zdecydował się na ujednoczenie definicji, przyjmując w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych definicję właściwą dla pojazdów niedających prawa do pełnego odliczenia VAT.

Mały podatek

77. Mały podatek to podatek, którego wartość przychodu ze sprzedaży, uwzględniająca należny podatek od towarów i usług, nie przekroczyła w poprzednim roku podatkowym równowartości 2 000 000 euro. Przeliczenia tej kwoty dokonuje się według średniego kursu euro ogłoszonego przez Narodowy Bank Polski na pierwszy dzień roboczy października roku poprzedzającego dany rok podatkowy, z zaokrągleniem do pełnych tysięcy. W przypadku przedsiębiorstwa w spadku do limitu przychodu wlicza się również wartość sprzedaży osiągniętej przez zmarłego przedsiębiorcę. Podwyższenie progu z 1 200 000 euro do 2 000 000 euro zostało wprowadzone ustawą z 9.11.2018 r. o zmianie niektórych ustaw w celu wprowadzenia uproszczeń dla przedsiębiorców w prawie podatkowym i gospodarczym (Dz.U. poz. 2244).

Zgodnie z orzecznictwem również wspólnika spółki cywilnej można uznać za małego podatnika, po myśli art. 5a pkt 20 u.p.d.o.f., co uprawnia go do zastosowania preferencji w postaci jednorazowego odpisu amortyzacyjnego, stosownie do treści art. 22k ust. 7 u.p.d.o.f.⁹⁸

78. Należy zaznaczyć, że ustawodawca posługuje się pojęciem sprzedaży m.in. w art. 5a pkt 20, art. 14 ust. 1 (w którym mowa wprost o podatniku dokonującym sprzedaży towarów i usług), art. 21 ust. 1 (m.in. pkt 28 – zwolnienie w przypadku sprzedaży nieruchomości), art. 22 ust. 4, art. 23c pkt 2 u.p.d.o.f. Niezasadne jest zawężanie znaczenia pojęcia sprzedaży, o której

⁹⁷ Zob. art. 6 nowelizacji z 16.11.2006 r.

⁹⁸ Zob. wyrok WSA we Wrocławiu z 18.05.2023 r., I SA/Wr 616/22, LEX nr 3566793.

mowa w art. 21 ust. 1 pkt 68 u.p.d.o.f., do sprzedaży wyłącznie rzeczy. Pojęcie to odnosi się więc zarówno do sprzedaży rzeczy, jak i usług. Sposób posługiwania się przez ustawodawcę pojęciem sprzedaży na gruncie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wskazuje, że cywilistyczna definicja sprzedaży z art. 535 k.c. jest niejednokrotnie zbyt wąska z punktu widzenia ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych⁹⁹.

79. Definicja ta została uregulowana w art. 5a pkt 20 u.p.d.o.f. Ma na celu wyodrębnienie grupy podatników, którym przysługują określone preferencje podatkowe. Status małego podatnika umożliwia m.in. skorzystanie z jednorazowej amortyzacji środków trwałych zaliczanych do grup 3–8 KŚT, z wyłączeniem samochodów osobowych. Odpis może być dokonany w roku podatkowym, w którym środek trwały został wprowadzony do ewidencji, przy czym łączna wartość takich odpisów nie może przekroczyć równowartości 50 000 euro.
80. Dodatkowo mały podatnik może wybrać kwartalny sposób opłacania zaliczek na podatek dochodowy, zgodnie z art. 44 ust. 6b u.p.d.o.f., co pozwala na ich wpłatę do 20. dnia miesiąca następującego po zakończeniu danego kwartału. Rozwiązania te mają na celu uproszczenie obowiązków podatkowych oraz poprawę płynności finansowej najmniejszych przedsiębiorców¹⁰⁰.

Certyfikat rezydencji

81. Certyfikat rezydencji podatkowej to dokument urzędowy potwierdzający miejsce zamieszkania lub siedzibę podatnika dla celów podatkowych, wydawany przez właściwy organ administracji podatkowej państwa rezydencji. Jego funkcja jest przede wszystkim dowodowa. Nie można zastąpić go innym dokumentem (prywatnym, urzędowym) potwierdzającym miejsce zamieszkania lub siedzibę podatnika. Jego podstawową funkcją jest wykazanie, że dany podmiot zagraniczny podlega nieograniczonemu obowiązkowi podatkowemu w państwie rezydencji, co w konsekwencji umożliwia zastosowanie odpowiedniej umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania¹⁰¹. Warto zaznaczyć, że certyfikat rezydencji sam w sobie nie przesądza o tym, w którym kraju dana osoba ma miejsce zamieszkania dla celów podatkowych w rozumieniu umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania¹⁰².
82. Do 31.12.2006 r. pojęcie certyfikatu rezydencji uregulowane było w art. 29 u.p.d.o.f. Przepis ten dotyczył stosowania przez płatników stawek wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania wobec przychodów opodatkowanych ryczałtowo, uzyskiwanych przez osoby o ograniczonym obowiązkowi podatkowym. Mimo że certyfikat był wykorzystywany w praktyce, brakowało jego ustawowej definicji, co prowadziło do problemów interpretacyjnych. Problem ten został rozwiązany z dniem 1.01.2007 r., kiedy ustawodawca wprowadził definicję certyfikatu rezydencji do art. 5a pkt 21 u.p.d.o.f.¹⁰³ Zgodnie z tym przepisem certyfikat rezydencji to zaświadczenie o miejscu zamieszkania podatnika dla celów podatkowych, wydane przez właściwy organ podatkowy państwa, w którym podatnik ma miejsce zamieszkania.

⁹⁹ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 17.11.2014 r., III SA/Wa 994/14, LEX nr 1541179.

¹⁰⁰ Zob. W. Modzelewski, M. Słomka, J. Bielawny, K. Radzikowski, W. Safian, M. Szymocha, M. Wojciechowski, M. Zagórski, P. Zysk [w:] *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, red. W. Modzelewski, J. Bielawny, M. Słomka, Legalis 2021, art. 5a, nt 13.

¹⁰¹ Zob. wyrok NSA z 18.02.2014 r., II FSK 75/12, LEX nr 1448279.

¹⁰² Zob. wyrok WSA w Łodzi z 5.03.2015 r., I SA/Łd 1373/14, LEX nr 1663767.

¹⁰³ Zob. art. 1 pkt 4 lit. c nowelizacji z 16.11.2006 r.

83. W praktyce dokument ten może przybrać różne formy. Nie ma jednolitego wzoru ani wersji certyfikatu rezydencji. Jak wskazał Wojewódzki Sąd Administracyjny w Łodzi w wyroku z 5.03.2015 r., I SA/Łd 1373/14, LEX nr 1663767, przepisy ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych nie określają szczegółowych wymogów formalnych certyfikatu rezydencji. W związku z tym należy uznać, że może on mieć dowolną formę pisemną, o ile został wystawiony przez właściwy organ podatkowy obcego państwa i zawiera stwierdzenie o posiadaniu przez dany podmiot miejsca zamieszkania lub siedziby dla celów podatkowych. Sąd podkreślił również, że certyfikat rezydencji nie jest warunkiem zastosowania umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, lecz stanowi dowód umożliwiający płatnikowi zastosowanie preferencyjnej stawki podatku.
84. Jeżeli zgodnie z przepisami obowiązującymi w danym państwie istnieje możliwość uzyskania certyfikatu rezydencji zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej, a obie wersje są wydawane przez właściwy organ podatkowy i posiadają równorzędną moc prawną, to nie ma podstaw, aby polskie organy podatkowe odmawiały uznania dokumentu sporządzonego w formie elektronicznej. Takie podejście znalazło potwierdzenie w interpretacjach organów podatkowych. Szef KAS w piśmie z 26.06.2017 r., DPP7.8221.33.2017.GFQV, LEX nr 353966, stwierdził, że brak jest przesłanek do kwestionowania ważności certyfikatu rezydencji wydanego w formie elektronicznej, o ile jego wydanie nastąpiło zgodnie z przepisami obowiązującymi w państwie rezydencji podatnika. Równoczesna możliwość uzyskania dokumentu w formie papierowej nie wpływa na jego skuteczność prawną.
85. Analogiczne stanowisko wyraził Dyrektor KIS w interpretacji indywidualnej z 21.11.2017 r., 0114-KDIP3-3.4011.434.2017.1.JK2, LEX nr 420105, wskazując, że elektroniczny certyfikat rezydencji może stanowić podstawę do zastosowania przepisów wynikających z umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania. Jednoczesna dostępność wersji papierowej nie wpływa na ważność dokumentu wydanego w formie elektronicznej przez uprawniony organ.
86. W stanie prawnym obowiązującym przed 4.01.2015 r. zgodnie z ugruntowanym orzecznictwem przyjmowano, że certyfikat rezydencji zachowuje swoją aktualność tak długo, jak długo nie ulegnie zmianie stan faktyczny, który został w nim potwierdzony, tj. miejsce zamieszkania podatnika dla celów podatkowych. Dokument ten pełnił funkcję dowodową, potwierdzając określony stan prawnopodatkowy, którego trwałość determinowała jego dalszą przydatność¹⁰⁴. Z dniem 4.01.2015 r., na mocy ustawy z 29.08.2014 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1328 ze zm.), wprowadzono ust. 9a–9d do art. 41 u.p.d.o.f. oraz ust. 1i–1l do art. 26 u.p.d.o.p. Przepisy te określają zasady dotyczące okresu ważności certyfikatów rezydencji oraz obowiązki informacyjne podatników zagranicznych wobec płatników.
- Zgodnie z art. 41 ust. 9a u.p.d.o.f., jeżeli certyfikat rezydencji nie zawiera informacji o okresie jego ważności, płatnik może go stosować przez 12 miesięcy od daty jego wydania. Natomiast jeśli dokument wskazuje konkretny okres rezydencji podatkowej, płatnik może stosować preferencje podatkowe w odniesieniu do wypłat dokonanych w tym okresie, nawet jeśli certyfikat został wydany później.

¹⁰⁴ Zob. wyrok WSA w Gdańsku z 28.09.2011 r., I SA/Gd 620/11, LEX nr 1135749.

87. Do końca 2018 r. obowiązywała zasada, że wyłącznie oryginał lub notarialnie poświadczony odpis certyfikatu rezydencji może stanowić dowód podatkowej rezydencji. W wyroku z 12.03.2009 r., I SA/Gd 786/08, LEX nr 500788, WSA w Gdańsku jednoznacznie stwierdził, że tylko oryginał certyfikatu rezydencji bądź jego notarialnie poświadczony odpis mogą stanowić dowód jego istnienia. Oryginał certyfikatu rezydencji stanowi potwierdzenie określonego stanu rzeczy (faktycznej rezydencji podatkowej) przez właściwy organ. Odpis dokumentu wskazuje jedynie na istnienie innego dokumentu – oryginału, ale już nie stanowi dowodu tego, co w oryginale zostało zaświadczone.
88. Zgodnie ze zmianą art. 41 ust. 9e u.p.d.o.f. i art. 26 ust. 1n u.p.d.o.p. wprowadzoną nowelizacją z 29.10.2021 r. miejsce zamieszkania lub siedziby podatnika dla celów podatkowych może zostać potwierdzone kopią certyfikatu rezydencji, o ile informacje zawarte w przedłożonej kopii nie budzą uzasadnionych wątpliwości co do ich zgodności ze stanem faktycznym.
89. Należy podkreślić, że zagraniczne organy podatkowe często wydają certyfikaty w różnych formach, niektóre wskazują jedynie datę rozpoczęcia rezydencji podatkowej, inne odnoszą się do konkretnej umowy międzynarodowej lub kontrahenta. Taka różnorodność może rodzić trudności interpretacyjne i praktyczne dla polskich płatników, zwłaszcza w zakresie oceny, czy dany dokument spełnia wymogi umożliwiające zastosowanie preferencyjnych zasad opodatkowania.

Zagraniczny zakład

90. Zagraniczny zakład, w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, stanowi instytucję prawopodatkową, której celem jest określenie zakresu jurysdykcji podatkowej w odniesieniu do dochodów osiąganych przez podmioty zagraniczne na terytorium RP oraz przez polskich rezydentów prowadzących działalność gospodarczą poza granicami państwa. Legalna definicja zakładu została wprowadzona do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych z dniem 1.01.2007 r. i stanowi odzwierciedlenie konstrukcji zakładu przyjętej w międzynarodowych umowach o unikaniu podwójnego opodatkowania, których stroną jest Rzeczpospolita Polska.

Definicja zakładu w Konwencji modelowej OECD może być rozpatrywana w dwóch zasadniczych ujęciach. Po pierwsze, jako definicja ogólna, obejmująca wszystkie elementy zawarte w art. 5 Konwencji, stanowiąca kompleksowe ujęcie instytucji zakładu w międzynarodowym prawie podatkowym. Po drugie, jako definicje szczegółowe, odnoszące się do poszczególnych typów zakładów, wyodrębnionych w konkretnych jednostkach redakcyjnych art. 5. W literaturze przedmiotu najczęściej wyróżnia się dwa lub trzy typy zakładów. Taka klasyfikacja nie wynika bezpośrednio z przepisów, lecz ma charakter funkcjonalny, oparty na strukturze art. 5 Konwencji modelowej OECD. Możemy wyodrębnić cztery główne typy zakładów, najczęściej występujące w praktyce międzynarodowego prawa podatkowego. Zaliczamy do nich:

- zakład podstawowy, rozumiany jako stała placówka, przez którą zagraniczny przedsiębiorca dysponuje fizyczną przestrzenią w państwie źródła, umożliwiającą prowadzenie działalności gospodarczej;
- zakład budowlany, obejmujący dwa podtypy, tj. zakład czynny, związany z aktywnym prowadzeniem prac budowlanych, oraz zakład bierny, odnoszący się do sytuacji, w której przedsiębiorca nie prowadzi prac osobiście, lecz ponosi odpowiedzialność za ich realizację;
- zakład agencyjny, powiązany z działalnością przedstawicieli przedsiębiorcy w państwie źródła, działających w jego imieniu i na jego rzecz;

- zakład usługowy, odnoszący się do świadczenia usług poza terytorium państwa rezydencji przedsiębiorcy, przy spełnieniu określonych warunków czasowych i merytorycznych¹⁰⁵.

Poza typami głównymi można wskazać również typy specyficzne zakładu, m.in. zakład ubezpieczeniowy, konstrukcyjnie zbliżony do zakładu agencyjnego, oraz inne formy wypracowane w ramach konkretnych umów dwustronnych, odbiegające od standardu rekomendowanego przez OECD i ONZ.

Artykuł 5 Konwencji modelowej OECD zawiera również dodatkowe elementy definicji zakładu. Katalog przykładowych form stałych placówek, zawarty w ust. 2, pełni funkcję ilustracyjną i wskazuje formy organizacyjne, które mogą zostać uznane za zakład, o ile spełniają określone przesłanki. Lista wyłączeń, ujęta w ust. 4, wskazuje sytuacje, w których mimo fizycznej obecności przedsiębiorcy nie dochodzi do powstania zakładu. Wyłączenia te są ograniczone przez normę zawartą w ust. 5, przewidującą wyjątki od ich stosowania. Definicja niezależnego przedstawiciela, zawarta w ust. 6, wprowadza negatywny warunek, zgodnie z którym działalność niezależnego przedstawiciela, działającego w ramach zwykłej działalności gospodarczej, nie skutkuje powstaniem zakładu. Zastrzeżenie zawarte w ust. 7 Konwencji modelowej OECD wskazuje, że sam fakt, iż spółka mająca siedzibę w jednym z umawiających się państw kontroluje lub pozostaje pod kontrolą spółki mającej siedzibę w drugim umawiającym się państwie, albo prowadzącej działalność na jego terytorium, nie przesądza o powstaniu zakładu. Kontrola jednego podmiotu nad drugim nie stanowi wystarczającej podstawy do uznania, że zakład został ukonstytuowany.

91. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami krajowymi za zagraniczny zakład uznaje się:
- stałą placówkę, poprzez którą podmiot mający miejsce zamieszkania na terytorium jednego państwa wykonuje całkowicie lub częściowo działalność na terytorium innego państwa, a w szczególności oddział, przedstawicielstwo, biuro, fabrykę, warsztat albo miejsce wydobywania bogactw naturalnych;
  - plac budowy, budowę, montaż lub instalację, prowadzone przez podmiot zagraniczny na terytorium innego państwa, pod warunkiem że czas trwania tych prac przekracza próg określony w odpowiedniej umowie międzynarodowej, najczęściej 12 miesięcy, choć w niektórych przypadkach może to być 6 lub 24 miesiące¹⁰⁶;
  - osobę fizyczną działającą na terytorium innego państwa w imieniu i na rzecz podmiotu zagranicznego, jeżeli osoba ta posiada pełnomocnictwo do zawierania umów i faktycznie wykonuje to uprawnienie.
92. Należy podkreślić, że nie każda forma fizycznej obecności podmiotu zagranicznego na terytorium innego państwa skutkuje powstaniem zakładu w rozumieniu przepisów podatkowych. Większość umów o unikaniu podwójnego opodatkowania zawiera wyraźne zastrzeżenia, zgodnie z którymi placówki służące wyłącznie do wykonywania określonych czynności nie są uznawane za zakład. Dotyczy to w szczególności placówek wykorzystywanych:
- wyłącznie do składowania, wystawiania lub wydawania dóbr lub towarów należących do przedsiębiorstwa;

¹⁰⁵ T. Woźniak, *Powstanie zakładu a unikanie opodatkowania w międzynarodowym prawie podatkowym*, Warszawa 2022, s. 36–37.

¹⁰⁶ Zob. *Lista umów o unikaniu podwójnego opodatkowania*, <https://www.podatki.gov.pl/podatkowa-wspolpraca-miedzynarodowa/wykaz-umow-o-unikaniu-podwojnego-opodatkowania> (dostęp: 20.10.2025 r.).

- do utrzymywania zapasów dóbr lub towarów w celu ich składowania, wystawiania, wydawania lub przerobu przez inne przedsiębiorstwo;
- do dokonywania zakupów dóbr lub towarów albo zbierania informacji dla przedsiębiorstwa;
- do prowadzenia działalności o charakterze przygotowawczym lub pomocniczym.

W przypadku wystąpienia rozbieżności pomiędzy definicją zagranicznego zakładu zawartą w ustawie a postanowieniami umowy o unikaniu podwójnego opodatkowania, której stroną jest Rzeczpospolita Polska, pierwszeństwo mają zapisy wynikające z tej umowy. Oznacza to, że regulacja krajowa ma charakter uzupełniający i znajduje zastosowanie wyłącznie w zakresie zgodnym z treścią umowy międzynarodowej.

Umowa o pomocy przy zbiorach

93. W dniu 18.05.2018 r., na mocy art. 2 pkt 1 ustawy z 13.04.2018 r. o zmianie ustawy o ubezpieczeniu społecznym rolników oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 858), do katalogu definicji legalnych zawartych w art. 5a u.p.d.o.f. dodano pkt 23a, wprowadzający definicję umowy o pomocy przy zbiorach. Umowa o pomocy przy zbiorach, zgodnie z art. 91a–91f u.u.s.r., stanowi porozumienie, na mocy którego pomocnik rolnika zobowiązuje się do świadczenia pomocy przy zbiorach produktów rolnych należących do sektorów określonych w art. 1 ust. 2 lit. f, i oraz n rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z 17.12.2013 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz.Urz. UE L. 347, s. 671, ze zm.)¹⁰⁷, a także pozostałych ziół i roślin zielarskich.
94. Pomoc świadczona jest w określonym miejscu w gospodarstwie rolnika i przez ustalony czas, a rolnik zobowiązuje się do wypłaty uzgodnionego wynagrodzenia. Zakres czynności objętych pomocą przy zbiorach obejmuje:
- zbieranie chmielu, owoców, warzyw, tytoniu, ziół lub roślin zielarskich;
  - usuwanie zbędnych części roślin;
  - klasyfikowanie lub sortowanie zerwanych lub zebranych chmielu, owoców, warzyw, tytoniu, ziół lub roślin zielarskich, lub wykonywanie innych czynności mających na celu przygotowanie chmielu, owoców, warzyw, tytoniu, ziół lub roślin zielarskich do transportu, przechowywania lub sprzedaży lub związanych z pielęgnowaniem i poprawą jakości plonów.
- W umowie określa się szczegółowy zakres czynności oraz dzień rozpoczęcia świadczenia pomocy, jeżeli różni się od daty zawarcia umowy. Wykonywanie tych czynności nie stanowi zatrudnienia w rozumieniu Kodeksu pracy.
95. Umowa musi być zawarta w formie pisemnej przed rozpoczęciem świadczenia pomocy, a pomocnik rolnika zobowiązany jest do złożenia oświadczenia o liczbie dni, w których świadczył pomoc w danym roku kalendarzowym na podstawie umów zawartych z innymi rolnikami. Łączny czas świadczenia pomocy przez jednego pomocnika nie może przekroczyć 180 dni w roku kalendarzowym¹⁰⁸. Każda ze stron ma prawo wypowiedzenia umowy, która ulega rozwiązaniu z dniem wypowiedzenia, chyba że strony postanowią inaczej. Rolnik ma obowiązek zapewnienia

¹⁰⁷ Art. 1 ust. 2 lit. f, i oraz n rozporządzenia nr 1308/2013 dotyczy odpowiednio: chmielu, owoców i warzyw oraz tytoniu.

¹⁰⁸ Zob. I. Florczak, *Umowa o pomocy przy zbiorach – nowa podstawa prawna zatrudnienia*, „Acta Universitatis Wratislaviensis” 3944, Przegąd Prawa i Administracji 117, Wrocław 2019, s. 21–28.

pomocnikowi odpowiednich narzędzi niezbędnych do wykonywania czynności, pomocnik natomiast zobowiązany jest do osobistego świadczenia pomocy. W zakresie nieuregulowanym w przepisach dotyczących umowy o pomocy przy zbiorach stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu cywilnego.

Spółka niebędąca osobą prawną

96. Począwszy od 1.01.2011 r. ustawodawca uzupełnił słowniczek pojęć zawartych w art. 5a u.p.d.o.f. o definicję spółki niebędącej osobą prawną¹⁰⁹. W pierwotnym brzmieniu przepis ten określał taką spółkę jako podmiot nieposiadający statusu podatnika podatku dochodowego, obejmując m.in. polskie spółki cywilne, jawne, partnerskie, komandytowe oraz – do końca 2013 r. – spółki komandytowo-akcyjne, jak również zagraniczne spółki niemające osobowości prawnej, o ile zgodnie z przepisami prawa podatkowego państwa ich siedziby nie były traktowane jako osoby prawne¹¹⁰.
97. Z dniem 1.01.2017 r. dokonano nowelizacji definicji¹¹¹, zgodnie z którą za spółkę niebędącą osobą prawną uznaje się każdą spółkę inną niż określona w art. 5a pkt 28 u.p.d.o.f., tj. spółkę będącą podatnikiem podatku dochodowego, a więc m.in. spółkę jawną oraz komandytową¹¹². Zmiana ta miała charakter doprecyzowujący i nie wpłynęła na dotychczasową praktykę interpretacyjną. Potwierdza utrwaloną linię orzeczniczą oraz stanowisko organów podatkowych, zgodnie z którymi spółki osobowe prawa handlowego (z wyłączeniem od 1.01.2014 r. spółki komandytowo-akcyjnej) oraz spółki cywilne nie są podatnikami podatku dochodowego. W konsekwencji obowiązek podatkowy z tytułu dochodów uzyskiwanych przez te spółki obciąża bezpośrednio ich wspólników.
98. Do kategorii spółek niebędących osobą prawną zalicza się zatem spółki cywilne oraz osobowe spółki prawa handlowego inne niż spółka komandytowo-akcyjna, a także pozostałe podmioty spełniające kryteria określone w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. Podmioty te, pomimo że mogą prowadzić działalność gospodarczą, nie posiadają statusu podatnika podatku dochodowego, co ma istotne znaczenie dla konstrukcji obowiązku podatkowego w odniesieniu do dochodów generowanych w ramach ich działalności.

Rachunek zbiorczy

99. Z dniem 1.01.2012 r. do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych wprowadzono definicję legalną pojęcia rachunku zbiorczego¹¹³, która odsyła do ustawy o obrocie instrumentami finansowymi. Pomimo że ustawa o obrocie instrumentami finansowymi nie zawiera definicji

¹⁰⁹ Zob. art. 1 pkt 1 ustawy z 25.11.2010 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. Nr 226, poz. 1478 ze zm.).

¹¹⁰ Zob. wyrok WSA we Wrocławiu z 8.10.2013 r., I SA/Wr 1147/13, LEX nr 1386877.

¹¹¹ Zob. art. 1 pkt 2 lit. a ustawy z 5.09.2016 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. poz. 1550).

¹¹² Zob. wyrok NSA z 14.03.2018 r., II FSK 637/16, LEX nr 2475427; wyrok WSA w Lublinie z 8.03.2019 r., I SA/Lu 820/18, LEX nr 2696548.

¹¹³ Zob. art. 4 pkt 1 ustawy z 16.09.2011 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 234, poz. 1391).

legalnej tego pojęcia, jego treść została skonkretyzowana w art. 8a u.o.i.f., który określa warunki prowadzenia rachunków zbiorczych przez uprawnione podmioty. Rachunek zbiorczy może być prowadzony przez podmioty uprawnione do prowadzenia rachunków papierów wartościowych (np. domy maklerskie, banki powiernicze), w ramach depozytu papierów wartościowych lub systemu rejestracji papierów wartościowych prowadzonego przez Narodowy Bank Polski. Na takim rachunku mogą być rejestrowane zdematerializowane papiery wartościowe, które nie należą do podmiotu, dla którego rachunek ten jest prowadzony, lecz do innych osób trzecich.

- 100.** W świetle powyższego rachunek zbiorczy stanowi instytucję o charakterze technicznoprawnym umożliwiającą agregację instrumentów finansowych należących do różnych właścicieli, przy jednoczesnym braku identyfikacji tych właścicieli w systemie rejestracji. Papiery wartościowe zapisane na rachunku zbiorczym nie są ujmowane na indywidualnych rachunkach papierów wartościowych, a podmiot, dla którego prowadzony jest rachunek zbiorczy (posiadacz rachunku), nie jest uznawany za uprawnionego z tytułu tych papierów (por. art. 39 ust. 4a u.p.d.o.f.).
- 101.** Zgodnie z art. 8a ust. 2 u.o.i.f. rachunki zbiorcze mogą być prowadzone wyłącznie dla następujących kategorii podmiotów:
- osób prawnych lub innych jednostek organizacyjnych z siedzibą poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, które wykonują zadania w zakresie centralnej rejestracji papierów wartościowych i podlegają nadzorowi właściwego organu sprawującego nadzór nad instytucjami finansowymi w państwie członkowskim albo w państwie równoważnym;
  - zagranicznych firm inwestycyjnych nieprowadzących działalności maklerskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, uprawnionych do prowadzenia działalności w zakresie rejestrowania instrumentów finansowych w państwie ich siedziby;
  - zagranicznych firm inwestycyjnych prowadzących działalność maklerską na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez otwierania oddziału, uprawnionych do prowadzenia działalności w zakresie rejestrowania instrumentów finansowych w państwie ich siedziby;
  - zagranicznych osób prawnych z siedzibą w państwie równoważnym, uprawnionych do prowadzenia działalności maklerskiej w zakresie rejestrowania instrumentów finansowych w państwie ich siedziby, nieprowadzących działalności maklerskiej na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
  - banków zagranicznych z siedzibą w państwie równoważnym, uprawnionych do prowadzenia działalności w zakresie rejestrowania instrumentów finansowych w państwie ich siedziby.

W przypadku rozbieżności pomiędzy wskazanym uprawnionym a rzeczywistym właścicielem papierów wartościowych rozstrzygnięcie następuje na gruncie stosunku obligacyjnego pomiędzy inwestorem a posiadaczem rachunku zbiorczego, który co do zasady podlega prawu obcemu właściwemu dla umowy łączącej te podmioty (art. 8a ust. 3 u.o.i.f.). Emitent nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne błędy w identyfikacji, gdyż świadczenia z papierów wartościowych (np. dywidendy) przekazywane są wyłącznie posiadaczowi rachunku zbiorczego (art. 8a ust. 6 u.o.i.f.).

- 102.** Zgodnie z art. 8a ust. 8 u.o.i.f. do rachunków zbiorczych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące rachunków papierów wartościowych, o ile ustawa nie stanowi inaczej. Oznacza to, że obrót prawami z papierów wartościowych zapisanych na rachunku zbiorczym odbywa się według tych samych zasad co w przypadku klasycznych rachunków, z tą różnicą, że wymaga udziału pośrednika posiadacza rachunku zbiorczego, który dokonuje czynności rozporządzających w imieniu rzeczywistego inwestora.

103. Wprowadzenie instytucji rachunku zbiorczego do polskiego porządku prawnego miało na celu umożliwienie zagranicznym inwestorom uczestnictwa w zorganizowanym obrocie instrumentami finansowymi na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bez konieczności otwierania indywidualnych rachunków papierów wartościowych w polskich firmach inwestycyjnych¹¹⁴.

Spółka

104. Definicja spółki zawarta w art. 5a pkt 28 u.p.d.o.f. od 1.01.2014 r.¹¹⁵ została ukształtowana w sposób odpowiadający potrzebom systemu podatkowego, w szczególności w zakresie identyfikacji podmiotów będących podatnikami podatku dochodowego od osób prawnych. Ustawodawca posłużył się konstrukcją enumeratywnego wyliczenia, wskazując typy jednostek organizacyjnych, które niezależnie od ich statusu cywilnoprawnego podlegają opodatkowaniu jako osoby prawne.
105. Z dniem 1.01.2021 r.¹¹⁶ katalog podmiotów objętych tą definicją został rozszerzony i obejmuje pięć kategorii. Zaliczamy do nich:
- jednostki posiadające osobowość prawną, w tym również spółki europejskie (SE), utworzone na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 2157/2001 z 8.10.2001 r. w sprawie statutu spółki europejskiej (SE) (Dz.Urz. WE L 294, s. 1, z e zm.);
  - spółki kapitałowe w organizacji;
  - spółki komandytowe oraz komandytowo-akcyjne, których siedziba lub zarząd znajduje się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej;
  - jednostki niemające osobowości prawnej, posiadające siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jak osoby prawne i podlegają w nim opodatkowaniu od całości swoich dochodów, bez względu na miejsce ich osiągnięcia;
  - spółki jawne, które na podstawie przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych zostały uznane za podatników tego podatku (zob. art. 1 ust. 3 u.p.d.o.p.).

Udział (akcja)

106. Pojęcie udziału (akcji) w rozumieniu ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oznacza nie tylko prawo własności udziału lub akcji w spółce kapitałowej, lecz także ogół praw i obowiązków wspólnika w określonych typach spółek osobowych oraz w niektórych podmiotach zagranicznych. Definicja ta została wprowadzona ustawą z 8.11.2013 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym (Dz.U. poz. 1387), a następnie zmieniona nowelizacją z 28.11.2020 r.
107. Zgodnie z aktualnym brzmieniem art. 5a pkt 29 u.p.d.o.f. przez udział (akcję) rozumie się również ogół praw i obowiązków wspólnika w spółce komandytowej oraz spółce komandytowo-akcyjnej mających siedzibę lub zarząd na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, w spółce

¹¹⁴ T. Sójka, M. Godlewski [w:] *Obrót instrumentami finansowymi. Komentarz*, red. T. Sójka, Warszawa 2022, art. 8a, nt 1.

¹¹⁵ Zob. art. 2 pkt 1 lit. b ustawy z 8.11.2013 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym (Dz.U. poz. 1387).

¹¹⁶ Zob. art. 1 pkt 2 lit. a nowelizacji z 28.11.2020 r.

niemającej osobowości prawnej mającej siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa jest traktowana jak osoba prawna i podlega w tym państwie opodatkowaniu od całości swoich dochodów bez względu na miejsce ich osiągnięcia, a także w spółce jawnej będącej podatnikiem podatku dochodowego od osób prawnych.

108. Nowelizacja z 28.11.2020 r. rozszerzyła zakres definicji poprzez zmianę wyrażenia „pkt 28 lit. c i d” na „pkt 28 lit. c–e” w szeregu przepisów, w tym w art. 5a pkt 29, 30, 31 i 32, art. 17 ust. 1d oraz art. 24 ust. 5 pkt 10 u.p.d.o.f. Zmiana ta miała na celu objęcie definicją również spółek jawnych, które uzyskały status podatnika podatku dochodowego od osób prawnych. Ma to istotne znaczenie dla kwalifikacji przychodów wspólników jako przychodów z kapitałów pieniężnych, dla stosowania ulg i zwolnień podatkowych oraz dla konstrukcji rozliczeń podatkowych w przypadku transakcji zbycia udziałów w takich spółkach.

Wartość emisyjna udziałów (akcji)

109. W wyniku nowelizacji z 27.10.2017 r. do katalogu definicji ustawowych wprowadzono pojęcie wartości emisyjnej udziałów (akcji).
110. Wartość emisyjna udziałów (akcji) oznacza cenę, po jakiej obejmowane są udziały lub akcje w spółce, ustaloną w statucie, umowie spółki lub – w przypadku braku takich dokumentów – w innym akcie o równoważnym charakterze. Ustawodawca zastrzegł, że wartość ta nie może być niższa niż wartość rynkowa tych udziałów lub akcji. Tym samym wartość emisyjna pełni funkcję normatywnego punktu odniesienia dla celów podatkowych, zwłaszcza w kontekście ustalania przychodów i kosztów uzyskania przychodów związanych z objęciem udziałów lub akcji.
111. Analogiczna zmiana została wprowadzona do ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, co stanowi rozwiązanie symetryczne względem regulacji w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych. W szczególności w art. 12 ust. 1 pkt 7 u.p.d.o.p. wskazano, że przychodem z tytułu objęcia udziałów lub akcji w zamian za wkład niepieniężny jest ich wartość rynkowa, jeżeli wartość określona w dokumentach spółki jest niższa. Oznacza to, że zarówno osoby fizyczne, jak i osoby prawne są zobowiązane do stosowania tej samej zasady.

Kapitał zakładowy

112. Pojęcie kapitału zakładowego, w rozumieniu art. 5a pkt 30 u.p.d.o.f., obejmuje nie tylko klasyczny kapitał zakładowy spółek kapitałowych, lecz także kapitał akcyjny prostej spółki akcyjnej oraz kapitał podstawowy spółek wymienionych w art. 5a pkt 28 lit. c–e u.p.d.o.f. Oznacza to, że ustawodawca rozszerzył zakres definicji na podmioty niemające osobowości prawnej, które jednak zgodnie z przepisami podatkowymi uzyskały status podatnika podatku dochodowego od osób prawnych.
113. W szczególności do tej kategorii zaliczane są spółki komandytowe, spółki komandytowo-akcyjne oraz spółki jawne, które spełniają kryteria opodatkowania podatkiem dochodowym od osób prawnych, a także zagraniczne spółki osobowe traktowane w swoim państwie jako osoby

prawne i podlegające tam opodatkowaniu od całości dochodów. Włączenie kapitału akcyjnego prostej spółki akcyjnej do definicji kapitału zakładowego odzwierciedla dostosowanie przepisów podatkowych do nowego rodzaju spółki wprowadzonego do Kodeksu spółek handlowych jako uproszczona forma spółki akcyjnej, charakteryzująca się większą elastycznością strukturalną i organizacyjną (zob. art. 300¹–300¹³⁴ k.s.h.).

114. Definicja ta ma charakter funkcjonalny i służy ujednoczeniu zasad podatkowych w odniesieniu do różnych form organizacyjnoprawnych prowadzenia działalności gospodarczej. W praktyce pozwala na stosowanie jednolitych reguł w zakresie opodatkowania transakcji kapitałowych, w tym objęcia udziałów, emisji akcji oraz rozliczania wkładów wniesionych do spółek, niezależnie od ich formalnej kwalifikacji cywilnoprawnej.

Udział w zyskach osób prawnych

115. Pojęcie udziału w zyskach osób prawnych, o którym mowa w art. 5a pkt 31 u.p.d.o.f., obejmuje nie tylko formy uczestnictwa w zyskach spółek kapitałowych, lecz także udział w zyskach podmiotów wskazanych w art. 5a pkt 28 lit. c–e u.p.d.o.f. Od 1.01.2021 r. definicja ta odnosi się również do spółek komandytowych, spółek komandytowo-akcyjnych oraz spółek jawnych, które uzyskały status podatnika podatku dochodowego od osób prawnych, a także do spółek niemających osobowości prawnej, mających siedzibę lub zarząd w innym państwie, jeżeli zgodnie z przepisami prawa podatkowego tego państwa są traktowane jak osoby prawne i podlegają opodatkowaniu od całości swoich dochodów¹¹⁷.

Udział w kapitale

116. Udział w kapitale oznacza proporcjonalny stosunek liczby akcji przysługujących akcjonariuszowi prostej spółki akcyjnej do ogólnej liczby akcji wyemitowanych przez tę spółkę. Pojęcie to zostało wprowadzone do katalogu definicji ustawowych na mocy art. 5 pkt 1 lit. b ustawy z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1655 ze zm.). W ujęciu prawnym udział w kapitale stanowi podstawę określenia zakresu praw korporacyjnych akcjonariusza, w szczególności prawa głosu, prawa do dywidendy oraz prawa do udziału w majątku spółki w przypadku jej likwidacji. W prostej spółce akcyjnej, której kapitał akcyjny nie jest wyrażony w wartościach nominalnych, udział w kapitale wyraża się wyłącznie przez liczbę posiadanych akcji, co odróżnia tę konstrukcję od klasycznych spółek kapitałowych, w których kapitał zakładowy ma charakter nominalny i stanowi podstawę dla określenia udziału wspólnika w spółce.

Wartość nominalna udziałów (akcji)

117. Pojęcie wartości nominalnej udziałów (akcji), zgodnie z art. 5a pkt 31b u.p.d.o.f., obejmuje również cenę emisyjną akcji prostej spółki akcyjnej. Definicja ta została wprowadzona do katalogu ustawowych pojęć z dniem 1.01.2021 r. w związku z wejściem w życie przepisów ustawy z 19.07.2019 r. o zmianie ustawy – Kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1655 ze zm.).

¹¹⁷ Zob. art. 1 pkt 2 lit. a nowelizacji z 28.11.2020 r.

118. W kontekście prostej spółki akcyjnej, która nie posługuje się wartością nominalną akcji w tradycyjnym rozumieniu¹¹⁸, wartość nominalna została utożsamiona z ceną emisyjną, czyli kwotą, po jakiej akcje są obejmowane przez akcjonariuszy. Takie rozwiązanie ma na celu zapewnienie spójności interpretacyjnej i podatkowej, umożliwiając stosowanie jednolitych zasad w zakresie rozliczeń kapitałowych, niezależnie od specyfiki konstrukcji prawnej danego typu spółki.

Objęcie udziału (akcji)

119. W wyniku zmiany ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych dokonanej nowelizacją z 28.11.2020 r. ustawodawca wprowadził rozszerzoną definicję pojęcia objęcia udziału (akcji)¹¹⁹. Zgodnie z nowym brzmieniem przepisów objęcie udziału lub akcji oznacza nie tylko nabycie praw w spółkach kapitałowych, lecz również uzyskanie przez wspólnika ogółu praw i obowiązków w spółkach osobowych, takich jak spółka komandytowa, komandytowo-akcyjna czy spółka jawna, o ile spełniają one określone kryteria.
120. Zmiana ta ma istotne znaczenie systemowe, ponieważ umożliwia jednolite traktowanie podatkowe różnych form uczestnictwa w strukturach spółek. W szczególności rozszerzenie definicji objęcia udziału na spółki osobowe pozwala na spójne stosowanie przepisów dotyczących przychodów z kapitałów pieniężnych oraz kosztów uzyskania przychodów, niezależnie od formy prawnej spółki.

Wspólnik

121. Zgodnie z art. 5a pkt 33 u.p.d.o.f. pojęcie wspólnika obejmuje również akcjonariusza. Oznacza to, że w kontekście przepisów podatkowych akcjonariusz spółki akcyjnej lub prostej spółki akcyjnej jest traktowany na równi ze wspólnikiem innych typów spółek.
122. Należy podkreślić, że skoro definicja pojęcia wspólnika w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych obejmuje zawsze i bez wyjątku także akcjonariusza, to należy respektować uprawnienie akcjonariusza do pomniejszenia przychodu zgodnie z art. 6 ust. 1 *in fine* ustawy z 8.11.2013 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz ustawy o podatku tonażowym (Dz.U. poz. 1387), gdyż takie uprawnienie przyznała mu wprost ustawa¹²⁰.

Waluta wirtualna

123. Waluta wirtualna, w rozumieniu art. 5a pkt 33a u.p.d.o.f. oraz art. 4a pkt 22a u.p.d.o.p., została zdefiniowana poprzez odesłanie do art. 2 ust. 2 pkt 26 u.p.p.p. Tego rodzaju konstrukcja legislacyjna, polegająca na inkorporacji definicji z aktu prawnego o charakterze sektorowym, ma na celu zapewnienie jednolitości terminologicznej oraz spójności w stosowaniu przepisów dotyczących walut cyfrowych.

¹¹⁸ Akcje prostej spółki akcyjnej nie posiadają wartości nominalnej, nie stanowią części kapitału akcyjnego i są niepodzielne.

¹¹⁹ Zob. art. 1 pkt 3 nowelizacji z 28.11.2020 r.

¹²⁰ Zob. wyrok WSA w Warszawie z 28.02.2017 r., III SA/Wa 496/16, LEX nr 2276083.

124. Zgodnie z przywołanym przepisem waluta wirtualna to cyfrowe odwzorowanie wartości, które nie stanowi:

- prawnego środka płatniczego emitowanego przez Narodowy Bank Polski, zagraniczne banki centralne ani inne organy administracji publicznej;
- międzynarodowej jednostki rozrachunkowej ustanowionej przez organizację międzynarodową i akceptowanej przez państwa członkowskie lub współpracujące z tą organizacją;
- pieniądza elektronicznego w rozumieniu ustawy o usługach płatniczych¹²¹;
- instrumentu finansowego¹²² w rozumieniu ustawy o obrocie instrumentami finansowymi;
- weksla lub czeku.

Jednocześnie waluta wirtualna musi odpowiadać określonym kryteriom funkcjonalnym, tj. powinna być wymienna w obrocie gospodarczym na prawne środki płatnicze, akceptowana jako środek wymiany, możliwa do elektronicznego przechowywania lub transferu, a także zdolna do pełnienia funkcji przedmiotu obrotu w ramach handlu elektronicznego.

125. Kreacja waluty wirtualnej (wykopywanie) polega na udostępnieniu przez użytkownika sieci pamięci operacyjnej swojego komputera podłączonego do sieci. W ten sposób użytkownik uczestniczy w pozyskiwaniu, a sama waluta ma postać komputerowego kodu. Do wytwarzania potrzebny jest bardzo wydajny komputer, o dużej mocy obliczeniowej, wykopywanie polega bowiem na wykonywaniu przez maszynę skomplikowanych obliczeń. Nowo stworzona kryptowaluta przechodzi do sfery światowego zasobu ogólnodostępnych praw podmiotowych i przypomina kruszec wydobyty z zasobu naturalnego albo legalny pieniądz wydrukowany i wypuszczony do obiegu w realiach chmury internetowej. Jak z tego wynika, do technicznych warunków nabycia waluty wirtualnej należy posiadanie odpowiednio wydajnego sprzętu podłączonego do sieci i poniesienie wydatków na zwiększone zużycie energii elektrycznej w celu

¹²¹ Wartość pieniężna przechowywana elektronicznie, w tym magnetycznie, wydawana, z obowiązkiem jej wykupu, w celu dokonywania transakcji płatniczych, akceptowana przez podmioty inne niż wyłącznie wydawca pieniądza elektronicznego (art. 2 pkt 21a u.u.p.).

¹²² Instrumentami finansowymi są papiery wartościowe oraz niebędące papierami wartościowymi: a) tytuły uczestnictwa w instytucjach wspólnego inwestowania, b) instrumenty rynku pieniężnego, c) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward na stopę procentową, inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest papier wartościowy, waluta, stopa procentowa, wskaźnik rentowności, uprawnienie do emisji lub inny instrument pochodny, indeks finansowy lub wskaźnik finansowy, które są wykonywane przez dostawę lub rozliczenie pieniężne, z wyłączeniem instrumentów pochodnych, o których mowa w art. 10 rozporządzenia 2017/565, d) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward na stopę procentową oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które są wykonywane przez rozliczenie pieniężne lub mogą być wykonane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron, e) opcje, kontrakty terminowe, swapy oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które mogą być wykonane przez dostawę, pod warunkiem że są dopuszczone do obrotu w systemie obrotu instrumentami finansowymi, z wyłączeniem produktów energetycznych będących przedmiotem obrotu hurtowego na OTE, które muszą być wykonywane przez dostawę, f) niedopuszczone do obrotu w systemie obrotu instrumentami finansowymi opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward oraz inne instrumenty pochodne, których instrumentem bazowym jest towar i które mogą być wykonane przez dostawę, a które nie są przeznaczone do celów handlowych i wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych, g) instrumenty pochodne dotyczące przenoszenia ryzyka kredytowego, h) kontrakty na różnicę, i) opcje, kontrakty terminowe, swapy, umowy forward dotyczące stóp procentowych oraz inne instrumenty pochodne odnoszące się do zmian klimatycznych, stawek frachtowych oraz stawek inflacji lub innych oficjalnych danych statystycznych, które są wykonywane przez rozliczenie pieniężne albo mogą być wykonane przez rozliczenie pieniężne według wyboru jednej ze stron, a także instrumenty pochodne, o których mowa w art. 8 rozporządzenia 2017/565, i inne, które wykazują właściwości innych pochodnych instrumentów finansowych, j) uprawnienia do emisji (art. 2 ust. 1 u.o.i.f.).

zasilania tego sprzętu. Innymi słowy, bez wydatków na ten cel nie dojdzie do nabycia wirtualnej waluty, poniesienie ich natomiast gwarantuje jej wykopanie¹²³.

126. Z punktu widzenia wykładni systemowej przyjęcie takiej definicji w ustawach podatkowych oznacza odejście od wcześniejszego stanowiska organów podatkowych, które traktowały waluty wirtualne jako prawa majątkowe w rozumieniu art. 10 ust. 1 pkt 7 u.p.d.o.f. oraz art. 12 ust. 1 u.p.d.o.p. Artykuł 2 ust. 2 pkt 27 u.p.p.p. wprowadza wyraźne rozróżnienie pomiędzy walutą wirtualną a innymi kategoriami wartości majątkowych. Waluty wirtualne zostały wskazane jako odrębna grupa, obok praw majątkowych, instrumentów finansowych oraz środków płatniczych. Taka kwalifikacja potwierdza ich autonomiczny charakter normatywny i funkcjonalny w systemie prawnym, odmienny od tradycyjnych form aktywów finansowych¹²⁴. Powyższe różnicowanie pozostaje w kolizji z dotychczasową wykładnią pojęcia waluty wirtualnej prezentowaną przez organy podatkowe¹²⁵.
127. Należy podkreślić, że definicja waluty wirtualnej przyjęta w polskim porządku prawnym jest zgodna z rekomendacjami międzynarodowymi, w szczególności z terminologią stosowaną przez Financial Action Task Force (FATF), która posługuje się pojęciem *virtual currencies* dla określenia cyfrowych reprezentacji wartości niemających statusu prawnego środka płatniczego. W ramach tej kategorii mieszczą się zarówno zdecentralizowane kryptowaluty (np. bitcoin, ethereum, monero), jak i waluty wirtualne o charakterze scentralizowanym, zarządzane przez podmiot posiadający kompetencje do emisji, dystrybucji oraz prowadzenia centralnego rejestru transakcji (np. WebMoney, PerfectMoney)¹²⁶.
128. Z punktu widzenia praktyki obrotu gospodarczego oraz obowiązków podatkowych istotne jest również rozróżnienie pomiędzy walutą wirtualną jako środkiem płatniczym akceptowanym w transakcjach handlowych a walutą wirtualną jako przedmiotem inwestycji lub spekulacji. W zależności od charakteru transakcji skutki podatkowe mogą być odmienne, zarówno w zakresie źródła przychodu, jak i możliwości rozliczenia kosztów uzyskania przychodu.
129. Przychody uzyskane z odpłatnego zbycia waluty wirtualnej zostały jednoznacznie zakwalifikowane jako przychody z kapitałów pieniężnych, o których mowa w art. 17 u.p.d.o.f. Zgodnie z art. 17 ust. 1g u.p.d.o.f. przychody z obrotu walutami wirtualnymi należy zaliczać do kapitałów pieniężnych również w sytuacji, gdy są one osiągnęte w ramach prowadzonej działalności gospodarczej. Wyjątek stanowi działalność określona w art. 2 ust. 1 pkt 12 u.p.p.p., która jako działalność regulowana kwalifikowana jest jako źródło przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej. Wprowadzone rozwiązanie ma charakter systemowy i porządkujący. Dochód z obrotu kryptowalutami nie podlega łączeniu z innymi przychodami w ramach źródła kapitałów pieniężnych, co w praktyce oznacza wyodrębnienie odrębnego subźródła przychodów

¹²³ Zob. wyrok WSA w Krakowie z 9.01.2023 r., I SA/Kr 1119/22, LEX nr 3500810.

¹²⁴ Zob. W. Majkowski, M. Michna, M. Nurzyński, *Uregulowanie skutków podatkowych obrotu walutami wirtualnymi*, LEX 2018.

¹²⁵ Zob. stanowisko Ministerstwa Finansów z 4.04.2018 r. – *Skutki podatkowe obrotu kryptowalutami w PIT, VAT i PCC*; https://mf-arch2.mf.gov.pl/web/bip/ministerstwo-finansow/wiadomosci/aktualnosci/-/asset_publisher/M1vU/content/skutki-podatkowe-obrotu-kryptowalutami-w-pit-vat-i-pcc (dostęp: 20.10.2025 r.).

¹²⁶ Zob. W. Modzelewski, M. Słomka, J. Bielawny, K. Radzikowski, W. Safian, M. Szymocha, M. Wojciechowski, M. Zagórski, P. Zysk [w:] *Komentarz do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych*, red. W. Modzelewski, J. Bielawny, M. Słomka, Warszawa 2020, art. 5a, nt 29.

w ramach tej kategorii. Takie podejście odbiega od wcześniejszej praktyki interpretacyjnej, zgodnie z którą przychody z obrotu walutami wirtualnymi były kwalifikowane jako prawa majątkowe lub przychody z działalności gospodarczej¹²⁷.

W przypadku osoby fizycznej prowadzącej działalność gospodarczą, która najpierw przyjmuje zapłatę w walucie wirtualnej za dostarczone towary lub świadczone usługi, a następnie dokonuje sprzedaży tej waluty, powstają dwa odrębne zdarzenia podatkowe. Pierwsze z nich to przyjęcie zapłaty w walucie wirtualnej, skutkujące powstaniem przychodu z pozarolniczej działalności gospodarczej. Drugie – sprzedaż waluty wirtualnej, generująca przychód z kapitałów pieniężnych.

130. Na podstawie art. 17 ust. 1f u.p.d.o.f. przychód z obrotu walutami wirtualnymi powstaje w przypadku wymiany waluty wirtualnej na środek płatniczy, towar, usługę lub prawo majątkowe, a także w sytuacji uregulowania zobowiązania przy użyciu waluty wirtualnej. W każdym z tych przypadków przychodem jest wartość świadczenia otrzymanego w zamian za walutę wirtualną, tj. wartość środka płatniczego, towaru, usługi, prawa majątkowego lub wysokość uregulowanego zobowiązania.
131. W doktrynie orzecniczej sądów administracyjnych przyjęto, że zamiana jednej waluty wirtualnej na inną nie skutkuje powstaniem obowiązku podatkowego w podatku dochodowym od osób fizycznych. W szczególności w wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z 22.03.2022 r., II FSK 1688/19, LEX nr 3396396, wskazano, że tego rodzaju transakcja nie generuje przychodu w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w wyroku z 6.12.2023 r., I SA/Wr 413/23, LEX nr 3652750, uznał, że otrzymanie nagrody w ramach mechanizmów stakingu lub usług typu lido nie kreuje przychodu podatkowego, ponieważ nie zostało wskazane w katalogu zdarzeń skutkujących powstaniem przychodu w ustawie o podatku dochodowym od osób fizycznych.
132. Ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych nie przewiduje mechanizmu ustalania przychodu z tytułu pierwotnego nabycia waluty wirtualnej, co w praktyce uniemożliwia prawidłowe określenie podstawy opodatkowania w takich przypadkach. Ustawodawca w sposób wyraźny określił, które zdarzenia skutkują powstaniem przychodu, a pierwotne pozyskanie kryptowaluty w drodze kopania, stakingu czy innych form generowania jednostek waluty wirtualnej nie zostało do nich zaliczone¹²⁸.
133. W świetle art. 22 ust. 14 u.p.d.o.f. do kosztów uzyskania przychodów zalicza się udokumentowane wydatki bezpośrednio poniesione na nabycie waluty wirtualnej oraz koszty związane z jej zbyciem, w tym koszty usług świadczonych przez podmioty prowadzące działalność określoną w art. 2 ust. 1 pkt 12 u.p.p.p. Zgodnie z art. 22 ust. 15–16 u.p.d.o.f. koszty uzyskania przychodów są potrącane w tym roku podatkowym, w którym zostały poniesione, z zastrzeżeniem nadwyżki kosztów uzyskania przychodów nad przychodami z odpłatnego zbycia waluty wirtualnej uzyskanymi w roku podatkowym, która powiększa koszty uzyskania przychodów z tytułu odpłatnego zbycia waluty wirtualnej poniesione w następnym roku podatkowym. Za koszty

¹²⁷ Zob. wyrok NSA z 6.03.2018 r., II FSK 488/16, ONSAiWSA 2019/5, poz. 81: „Przychód ze sprzedaży zakupionej kryptowaluty bitcoin stanowi przychód z praw majątkowych, o którym mowa w art. 18 w związku z art. 10 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 361 z późn. zm.)”.

¹²⁸ Zob. wyroki NSA z 22.03.2022 r., II FSK 1688/19, LEX nr 3396396, i z 10.02.2021 r., II FSK 2870/18, LEX nr 3212191.

uzyskania przychodów nie uznaje się wydatków poniesionych w związku z zamianą jednej waluty wirtualnej na inną walutę wirtualną. Ograniczenie to obejmuje w szczególności wszelkie opłaty transakcyjne, takie jak prowizje, które podatnik ponosi w toku wymiany walut wirtualnych (zob. art. 23 ust. 1 pkt 38d u.p.d.o.f.).

134. Dochód z obrotu walutami wirtualnymi, zgodnie z art. 30b u.p.d.o.f., stanowi różnicę pomiędzy sumą przychodów a kosztami ich uzyskania i podlega opodatkowaniu według stawki 19%. Dochód ten nie podlega łączeniu z innymi dochodami podatnika, co wyklucza możliwość kompensowania strat z obrotu walutami wirtualnymi z dochodami z innych źródeł. Mechanizm samoobliczenia podatku oznacza, że podatnik samodzielnie ustala wysokość zobowiązania podatkowego i wykazuje je w zeznaniu rocznym.

Rzeczywisty właściciel

135. Definicja rzeczywistego właściciela (ang. *beneficial owner*) została wprowadzona do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych z dniem 1.01.2019 r.¹²⁹ Stanowi ona kluczowy element w przeciwdziałaniu nadużyciom podatkowym, w szczególności zjawisku określanemu jako *treaty shopping*, polegającemu na tworzeniu sztucznych struktur prawnych w celu uzyskania korzyści wynikających z umów o unikaniu podwójnego opodatkowania przez podmioty, które nie byłyby do nich uprawnione bezpośrednio¹³⁰. W odpowiedzi na te praktyki ustawodawca krajowy oraz organy międzynarodowe wypracowały definicję rzeczywistego właściciela, która opiera się zarówno na przesłankach materialnych, jak i formalnych.

136. Zgodnie z art. 5a pkt 33d u.p.d.o.f. rzeczywistym właścicielem jest podmiot, który spełnia następujące warunki:

- otrzymuje należność dla własnej korzyści, w tym decyduje samodzielnie o jej przeznaczeniu i ponosi ryzyko ekonomiczne związane z utratą tej należności lub jej części;
- nie jest pośrednikiem, przedstawicielem, powiernikiem lub innym podmiotem zobowiązanym do przekazania całości lub części należności innemu podmiotowi;
- prowadzi rzeczywistą działalność gospodarczą w kraju miejsca zamieszkania, jeżeli należności są uzyskiwane w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą.

Ocena rzeczywistości prowadzonej działalności uwzględnia charakter oraz skalę aktywności w odniesieniu do otrzymanej należności. Przesłanki te mają charakter kumulatywny i wymagają analizy faktycznej, nie zaś wyłącznie formalnej.

137. Pojęcie *beneficial owner* zostało wprowadzone do Konwencji modelowej OECD w 1977 r. w ramach przepisów regulujących podział prawa do opodatkowania dochodów pasywnych pomiędzy państwa będące stronami umów o unikaniu podwójnego opodatkowania. Dotyczy to w szczególności dochodów z tytułu dywidend, odsetek oraz należności licencyjnych. Od momentu jego wprowadzenia treść przepisów Konwencji w tym zakresie nie uległa zmianie, co świadczy o trwałości i fundamentalnym znaczeniu tej konstrukcji w systemie międzynarodowego prawa podatkowego. Z pkt 9 komentarza do art. 11 Konwencji modelowej wynika, że pojęcie *beneficial owner* nie powinno być rozumiane wąsko ani technicznie, lecz w kontekście celu Konwencji, jakim jest unikanie podwójnego opodatkowania oraz zapobieganie uchylaniu się

¹²⁹ Zob. art. 1 pkt 2 nowelizacji z 23.10.2018 r.

¹³⁰ Zob. wyrok NSA z 11.03.2015 r., II FSK 212/13, LEX nr 1666136.

od opodatkowania i oszustwom podatkowym. W szczególności podkreśla się, że spółki pośredniczące, które formalnie posiadają dochód, lecz w praktyce dysponują jedynie ograniczonymi uprawnieniami, nie mogą być uznane za właścicieli tego dochodu. Takie podmioty działają jako administratorzy lub powiernicy, a ich rola sprowadza się do technicznego przekazywania środków innym beneficjentom¹³¹.

138. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 26.02.2019 r., sprawy połączone C-115/16, C-118/16, C-119/16 i C-299/16, N Luxembourg 1 i in. przeciwko Skatteministeriet, CURIA, potwierdził, że organy podatkowe nie są zobowiązane do identyfikacji rzeczywistego właściciela dochodu, lecz wystarczy wykazanie, że formalny odbiorca nie spełnia przesłanek rzeczywistego właściciela. Trybunał podkreślił, że złożoność struktur finansowych oraz lokalizacja spółek pośredniczących poza Unią Europejską nie mogą uniemożliwiać odmowy zastosowania preferencji podatkowych, jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na nadużycie prawa. Pojęcie właściciela, które znajduje się w dwustronnych umowach opartych na tej Konwencji modelowej, a także kolejne zmiany wprowadzone do rzeczonyj konwencji i do komentarzy jej dotyczących mają zatem znaczenie przy dokonywaniu wykładni dyrektywy Rady 2003/49/WE z 3.06.2003 r. w sprawie wspólnego systemu opodatkowania stosowanego do odsetek oraz niezależności licencyjnych między powiązаныmi spółkami różnych Państw Członkowskich (Dz. Urz. UE L 157, s. 49, ze zm.).
139. W interpretacji pojęcia *beneficial owner* na gruncie międzynarodowego prawa podatkowego istotne znaczenie posiada orzecznictwo, które przyczyniło się do jego doprecyzowania i praktycznego zastosowania. Szczególnie istotne są wyroki w sprawach: Aiken Industries Inc przeciwko Commissioner of Internal Revenue¹³², NAG v. Regional Tax Officer for Upper Austria¹³³, Bank of Scotland¹³⁴ oraz Indofood¹³⁵. Uzasadnienia rozstrzygnięć wydanych w tych sprawach jednoznacznie wskazują, że podmioty pośredniczące, w szczególności spółki pełniące funkcję formalnych odbiorców dochodu, bez ekonomicznej substancji, nie mieszczą się w zakresie pojęcia rzeczywistego właściciela, o którym mowa w przepisach Konwencji modelowej OECD¹³⁶.
140. Orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego potwierdza konieczność stosowania międzynarodowego znaczenia podatkowego pojęcia *beneficial owner*, niezależnie od krajowych definicji. Sąd wskazał, że formalne spełnienie warunków rezydencji podatkowej nie jest wystarczające, jeżeli podmiot nie posiada faktycznego prawa do dysponowania dochodem. W tym kontekście uzasadnione jest odwołanie się do precedensu *common law*, jakim jest wyrok brytyjskiego Sądu Apelacyjnego w sprawie Indofood z 2006 r.¹³⁷, w którym stwierdzono, że rzeczywisty

¹³¹ Zob. K. Bany, *Modelowa konwencja w sprawie podatku od dochodu i majątku. Wersja skrócona*, Warszawa 2011, s. 259.

¹³² 35 F.2d 620 (8th Cir. 1929), <https://law.justia.com/cases/federal/appellate-courts/F2/35/620/1488445/> (dostęp: 20.10.2025 r.).

¹³³ (2000), 2 I TLR 884; zob. S. Jain, *Effectiveness of the Beneficial Ownership Test in Conduit Company Cases*, Amsterdam 2013, s. 16 i n.

¹³⁴ Zob. wyrok Rady Stanu (fr. Conseil d'État) z 29.12.2006 r., Société Bank of Scotland, Nr 283314, I TLR 2006/9, s. 683 i n., <https://www.legifrance.gouv.fr/ceta/id/CETATEXT000018004870> (dostęp: 20.10.2025 r.).

¹³⁵ Zob. wyrok Court of Appeal z 2.03.2006 r. w sprawie Indofood International Finance Ltd. przeciwko JP Morgan Chase Bank NA, London Branch, [2006] STC 1195, I TLR (2006) 653.

¹³⁶ M. Bułacińska-Karwat, *Pojęcie rzeczywistego właściciela [w:] Opodatkowanie u źródła. Pobór podatku u źródła. Mechanizm zapłaty i zwrotu. Opinia o stosowaniu preferencji. Oświadczenia płatnika*, red. M. Jamroży, M. Lachowicz, Warszawa 2023, nt 3.

¹³⁷ Zob. <https://www.bailii.org/ew/cases/EWCA/Civ/2006/158.html> (dostęp: 20.10.2025 r.).

właściciel to podmiot, który cieszy się pełnym uprawnieniem do bezpośredniego korzystania z dochodu. Sąd ten wykluczył z definicji *beneficial owner* zarówno formalnych agentów, jak i podmioty, które choć formalnie posiadają dochód, to jednak mają nad nim bardzo ograniczone władztwo¹³⁸.

141. Z powyższego wynika, że test rzeczywistego właściciela musi uwzględniać nie tylko aspekty formalne, takie jak rezydencja podatkowa czy posiadanie siedziby, lecz przede wszystkim elementy ekonomiczne i funkcjonalne, takie jak faktyczne prawo do dysponowania dochodem, ponoszenie ryzyka ekonomicznego oraz brak obowiązku przekazywania środków dalej¹³⁹. Pojęcie *beneficial owner* pełni funkcję materialnej klauzuli antyabuzywnej, której celem jest wykluczenie z preferencji podatkowych podmiotów działających jako techniczne kanały przepływu dochodu, niezależnie od ich formalnego statusu.

Komercjalizowana własność intelektualna

142. Ustawodawca od 2015 r. rozszerzył słowniczek wyrażeń ustawowych o dwie nowe definicje: komercjalizowanej własności intelektualnej oraz podmiotu komercjalizującego¹⁴⁰.
143. Komercjalizowana własność intelektualna to ustawowo zdefiniowana kategoria praw niematerialnych, których wniesienie do spółki kapitałowej w formie aportu skutkuje zastosowaniem szczególnego mechanizmu podatkowego polegającego na odroczeniu momentu rozpoznania przychodu podatkowego. Pojęcie to odnosi się wyłącznie do praw wskazanych w zamkniętym katalogu. Do komercjalizowanej własności intelektualnej zalicza się
- patent, dodatkowe prawo ochronne na wynalazek, prawo ochronne na wzór użytkowy, prawo z rejestracji wzoru przemysłowego lub prawo z rejestracji topografii układu scalonego oraz prawo do uzyskania powyższych praw lub prawo z pierwszeństwa¹⁴¹;
  - autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego;
  - równowartość udokumentowanej wiedzy (informacji) nadającej się do wykorzystania w działalności przemysłowej, naukowej lub handlowej (*know-how*)¹⁴²;
  - prawo do korzystania z powyższych wartości na podstawie umowy licencyjnej.
144. Instytucja komercjalizowanej własności intelektualnej została wprowadzona do ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z potrzebą stworzenia mechanizmu wspierającego transfer technologii i innowacji do struktur korporacyjnych, przy jednoczesnym zapewnieniu neutralności podatkowej dla podmiotów dokonujących takich transferów. W odróżnieniu od kwalifikowanych praw własności intelektualnej, o których mowa w art. 30ca u.p.d.o.f., komercjalizowana własność intelektualna nie wiąże się z preferencyjnym opodatkowaniem dochodu z jej eksploatacji, lecz z odroczeniem momentu podatkowego w przypadku jej wniesienia do spółki.

¹³⁸ Zob. wyrok NSA z 17.08.2022 r., II FSK 3101/19, LEX nr 3424927.

¹³⁹ Zob. wyrok WSA w Białymstoku z 15.02.2023 r., I SA/Bk 6/23, LEX nr 3502242.

¹⁴⁰ Zob. art. 2 pkt 1 lit. c ustawy z 29.08.2014 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych, ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 1328 ze zm.).

¹⁴¹ Zob. ustawa z 30.06.2000 r. – Prawo własności przemysłowej (Dz.U. z 2023 r. poz. 1170).

¹⁴² Zob. interpretacja indywidualna Dyrektora Izby Skarbowej w Łodzi z 29.05.2015 r., IPTPB3/4510-52/15-8/IR, LEX nr 264768.

Podmiot komercjalizujący

145. Podmiotem komercjalizującym jest osoba fizyczna lub prawna, która posiada tytuł prawny do komercjalizowanej własności intelektualnej w rozumieniu przepisów ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i wnosi ją do spółki kapitałowej w formie wkładu niepieniężnego.
146. Status podmiotu komercjalizującego przysługuje twórcy uprawnionemu do praw lub wartości określonych w art. 5a pkt 34 lit. a–c u.p.d.o.f., tj. do patentu, dodatkowego prawa ochronnego na wynalazek, prawa ochronnego na wzór użytkowy, prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, prawa z rejestracji topografii układu scalonego, prawa do uzyskania powyższych praw lub prawa z pierwszeństwa, autorskich praw majątkowych do programu komputerowego oraz udokumentowanej wiedzy (*know-how*) nadającej się do wykorzystania w działalności przemysłowej, naukowej lub handlowej, pod warunkiem że podjęto środki w celu zachowania jej poufności. Podmiotem komercjalizującym jest również osoba uprawniona do zawarcia umowy licencyjnej dotyczącej korzystania z praw lub wartości wskazanych w art. 5a pkt 34 lit. a–c u.p.d.o.f., o ile wnosi do spółki kapitałowej komercjalizowaną własność intelektualną w rozumieniu art. 5a pkt 34 lit. d u.p.d.o.f. Należy zauważyć, że zakres definicji ma charakter zamknięty. Odnosi się wyłącznie do wskazanych kategorii praw, co wyklucza możliwość objęcia tym pojęciem innych, niewymienionych w przepisach wartości niematerialnych.
147. W myśl art. 17 ust. 1e u.p.d.o.f. nie ustala się przychodu, o którym mowa w art. 17 ust. 1 pkt 9 u.p.d.o.f., jeżeli przedmiotem wkładu niepieniężnego do spółki kapitałowej jest komercjalizowana własność intelektualna wniesiona przez podmiot komercjalizujący. Z powyższego wynika, że co do zasady wniesienie wkładu niepieniężnego do spółki kapitałowej skutkuje powstaniem przychodu z kapitałów pieniężnych po stronie podatnika. Niemniej jednak ustawodawca przewidział wyjątek od tej zasady, zgodnie z którym przychód nie powstaje, jeżeli spełnione są łącznie następujące warunki:
- wkład jest wnoszony do spółki kapitałowej¹⁴³, w rozumieniu art. 4 § 1 pkt 2 k.s.h.;
  - przedmiotem wkładu jest komercjalizowana własność intelektualna, rozumiana zgodnie z art. 5a pkt 34 u.p.d.o.f. jako m.in. patent, prawo ochronne na wzór użytkowy, autorskie prawa majątkowe do programu komputerowego, *know-how* oraz prawa do korzystania z tych wartości na podstawie umowy licencyjnej;
  - wkład jest wnoszony przez podmiot komercjalizujący.
- Powyższe regulacje stanowią wyraz preferencji podatkowej dla twórców i innowatorów, których celem jest wdrożenie rozwiązań o charakterze intelektualnym w strukturach spółek kapitałowych, bez obciążenia podatkowego z tytułu wniesienia wkładu niepieniężnego¹⁴⁴.

Krótką sprzedaż

148. Definicja krótkiej sprzedaży została wprowadzona do krajowego porządku prawnego z dniem 30.01.2015 r.¹⁴⁵ poprzez odniesienie do regulacji zawartych w art. 2 ust. 1 lit. b rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 236/2012 z 14.03.2012 r. w sprawie krótkiej sprzedaży

¹⁴³ Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, prosta spółka akcyjna, spółka akcyjna.

¹⁴⁴ Zob. interpretacja indywidualna DKIS z 11.07.2025 r., 0113-KDIPT2-3.4011.413.2025.1.JŚ, LEX nr 746786.

¹⁴⁵ Zob. art. 2 pkt 1 ustawy z 5.12.2014 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r. poz. 73).